

28.-

R
2051

~~R~~ 308.

R III 1938: 242.

hi $\frac{3}{4}$

Ex dono religiosi fratris
Caspary Zary

C Secundus dialogorum liber beati
Gregorii pape de vita ac miracu-
lis beatissimi Benedicti.

C Eiusdem Almi patris nostri Bene-
dicti regula.

C Speculum Bernardi Abbatis cassi-
nensis de his ad que in professio-
ne obligatur monachus.

Scdm Libr. de Sena in Augustan.

Benetho in Edibus
Petri Liechtensteini

Que deus ad moysen sacro mandata tulisti.
 Boute: dedit populo sedulus ille mo.
 Spūs oipotens Benedicte ex ore loquutus.
 Nos docuit cheisti subdere colla iugo.
 Sed ga mortales sine te nil posse fatemur.
 Quicumq; v're sacris corda sopita focto.
 Vinc erit: vt patris nostri pcepta colentes
 Scandamus solij tecta decora tui.

Bibliotheca
 Universitatis
 Tartuensis

1938:242.

23730
 152743056

De approbatione regule beati Benedicti.
 Gregorius papa.

Gregorius sancte romane ecclesie pater
 scripsi vitam beati Benedicti: et legi regu-
 lam: quā ipse scūs manu propria scripsit. Lau-
 davi eaz et pfirmavi in scā synodorum pdiver-
 sis ptes italie: et vbiq; latine lfe legerent p
 cepti vt diligētissime obfuarēt qñq; ad cōuer-
 ſionis grāz accessuri eēnt vsq; in fines mūdi.
 Et cōfirmo. xij. monasteria: que ipse scūs cō-
 struxit. **Dec Gregorius in quedā privilegio**
monasterio subiacent concessio.

Ex chronica rē. D. Antonii archiepi
Floren. parte. ii. tit. xv. c. xxiij. paragrafo. ij.

Monachi nigri cuiusmodi credunt clu-
 niacenses: quā essent incrassati et impi-
 guati dilatatuz abbatib; inumeris: vbiq; ter-
 raruz vagātes ad libituz: restricti fuerunt ali-
 qualiter per Cle. ne in agro in exterioribus.
 Sed in interioribus nigri remanebant. De-
 us autem qui inueterata renouat: et carbo-
 nes igne succensos lucidos facit: quosdā no-
 biles fm seculum. et mente nobiliores mona-
 chos inspirauit ad Benedicti patris regulaz
 exintēto adimplendam cum quibusdā cō-
 ſtitutionib; ad regulam adiunctis. **Innum**

habuit circa annos Dñi. M. cccc. in abbate
 que dicitur sancte Justine padue: cuius coi-
 gregationis: que dicitur sancte Justine fac-
 tor: et multum ad eam affectus et promotor in-
 ti Eugenius. iiii. Quibus in breui multipli-
 catis dedit ipse idem multa magna monaste-
 ria: et inter cetera sancti Pauli extra vrbes et
 abbatiam Florētiaz. Eos etiam ex impro-
 uit a diocesis et alio platis: et magna pri-
 vilegijs fulcivit: ex qua etiam religione per
 ipsum pileatus est rubro venerabilis vir reli-
 gionis zelator. **D. Joānes** scylus abbas
 sancti Pauli. **Item in. iij. secunde summe**
fue idem. D. Antoninus sic ait. Sub regula
 beati Benedicti militant multi ordines: et
 monachi nigri: de quibus in cle. ne in agro:
 Qui quum essent relaxati, reformati sunt in
 speciali congregatione: que dicitur Sancte
 Justine et. Cisterciens. Camaldulens. Vallis
 ombrose. Humiliatorum. Cluniacens. Cele-
 stini. Olivetani. Siluestri. Vnde sub re-
 gula bñi Benedicti. Differunt tamen cōsti-
 tutionibus et aliqui habim. **Sec. D. Anto-**
Beatus antem Benedictus colore ni-
 gro vsus est: sicut multe scripture et monumē-
 ta plurima argumento sunt.

Tabula regule sci bñdicti

Sacre Regule diui patris nostri Bñdicti
 capla quo facili^r memorie tradant: bñdicti
 tro collecta. 1 2 3 4

monachorum qualis sit ad cōsiliū bonorum operum.
 Quot gñā: hic abbas: qñ fress colligat: arme

5 6 7 8 9 10
 ad ob. humil. circa offā: pñ nocturni est ius.
 Sint agiles: tacitq: gñus: qñ nocte: qñ estas

11 12 13 14 15
 vigiliie matutine: dieb^o offā: scōy: ipus exigit
 Vinc dñi: laudes: priuatis: festa: qñ alleluia

16 17 18 19 20 21
 pñ offā: pñ psalmorum discipulis orōnis scant
 Luce. quot: ordib^o: psallāt: reuerentiā: pñes:

22 23 24 25 26 27
 cñ hos qño tormide
 excoio: excoicadi: clpa: qñ excoicat curā gñ.
 Sōn^o: culpa: ratio: grauis. inserit. Abbas:

28 29 30 31 32
 menta nō emendantes: si
 sternz recipi. qño corripit. de cellario ferra

33 34 35 36 37
 Arguti. egrediens. infans. cellaria. ferrum
 habeant necia de septimanarijs. qñ tractet.

38 39 40 41
 Nil priu accipiatq: cognā isirm^o. et ifans
 mense. ciborum portio reficendi

Atq: senex: lector: mēsurā: potus quoq: ipus
 + iij

Tabula regule

42 43 44 45
 nō loq̃ ad offā ṽl m̃sa: excoīcat: in orato-
 46 47 48 49 50
 ris completis: tardi damnatus: z errans
 ab oratorio. delinquēs
 ad offā dei manū: quadragesime: laborans
 Atq; vbiu: sonu: labor: obseruano: longe
 51 52 53 54 55
 fratribus. oratorius
 in labore: in q̃ hospes suscipit. d3 recipi: dan
 56 57 58 59 60
 Prope manēs. chor: hospitiū: si lsa: vestes
 suscipiatur. abbas in pgre
 61 62 63
 gando facit: veniēs ad puerfione: q̃ offert q̃
 Mensa: qd artifices: noui: puusq; sacros
 64 65 66 67
 extraneus de pgregatione: pgregationis
 Adueniēs monach: qd p̃bri: z gregis ordo.
 68 69 70 71
 q̃o cedinet: ordinad: q̃lis sit eē mōasteriū:
 Abbas. ppositus: portarius: ad loca pgenos
 72 73 74
 iponit vel ipole alterū: nō aliter excoīcet sibi
 Si graue: defendens. cedat neq; dānet. z ois
 75 76 77
 iunice bonus qualem iustitiam.
 Pareat. z zelus. iust quid regula sentit.

sancti bñdicti

Incipit Tabula alphabetica.

Abbas qualitas per totum capitulum 2
 Abbas diligenter cogitet quid sit 2
 Abbas christi nomine est appellandus 63
 Abbatis frenum 3. 61. 63. 64. 65
 Abbas nō sit acceptator psonarum 66
 Absentium fratrum cōmemoratio 67
 Abbatis ordinatio 68
 Abbatis sollicitudo circa infirmos 36
 Abbatis coquina 57
 Abbatis mensa 56
 Alleluia quando dicatur 16
 Amori christi nihil preponatur 8
 Animarū salutē abbas in oibus cōquirat 27
 Apostata quotiens recipiatur 29
 Artes diuerse in monasterio habeant 66
 Artifices monasterij qualr se gerant 57
 Balnearū vsus qbus z qñ pcedat 36
 Benedictio ministrorum mense 35
 Benedictio lectoris mense 38
 Benedictio de via redeuntium z exeun-
 tium 67
 Bñdictionis petitio a preteritis 53. 63
 Bina refectio q̃o z quando fiat 41
 Bibere nō debemus ad facietatem 40
 Bibere vel comedere ex horā nullus d3 43
 † iij

Tabula regule

Breviare orationes in conventu	20
Breviare lectiones in matutinis	21
C antare horas	16. 17. 18
Cantare & legere nō psumat fin ordine	38
Carnum eius quibus liceat	36. 39
Celerarij conditio	31
Cedere nullus alium debet	70
Cibum augere Abbas potest	36
Corpis pprii potestate pfectus nō hēt	58
Congregationis ordo	63
Cōcz formā regule & senioz mod⁹ sequat	8
Commonens quomodocūqz priorem pro	71
stratus satisfaciāt	51
Comedere cō monasteriū nullus audeat	33
Cōmunia sint omnibus omnia	9
Cult⁹ binum dispositio & horaz ordiatio	43
Curratur omnib⁹ relicto ad opus dei	60
Clericorum susceptio	55
D are oia necessaria Abbas debet	33
Dare & accipere nulli licet sine licētia	34
Deiur cuiqz quod opus est	69
Defendere quito alium non audeat	72
Defectus corporum & morū toleret	33. 23. 46
Delinquentiuz pena & correctio	18
Distributio psalmodum	58
Disciplina suscipienda dorum fratrum	

sancti benedicti

Dormitionis dispositio.	22. 55
Docere nō dz. Abbas extra pcepta dei	2
A bdomadarij coque qualr feruiant	35
Elationem fugiant ordinari in sacris	62
Etas in ordine nō discernatur	65
Eulogia nullus accipiat sine licentia	54
Euagare extra monasteriū nō expedit	66
Excommunicationis modus	24
Extrēitate monach⁹ sit pētus, gradus	6
Extranea frater fratri non referat	67
Excusatio hūilis in ipsoib⁹ admittit	68
Exaltatio semper est genus superbie	7
H abulis vacans qualiter corripiat	48
Fallentium in oratorio satisfactio	45
Ferramēta monasterij qualr tractent	32
Femoralia exeuntes recipiant	56
Festinent se fratres ad horas puenire	43
Flectere genua laborans in oīone debet	50
Frater fratri nō iūgat hora incōpetit	48
Fructus si necesse. per se colligant	48
G enera monachorum quot sint	1
Gradus humilitatis qui & quot sint	7
Gradus discipline	28
Graviori discipline qz subiaceat	44
H onorent ac diligant se mutuo fratres	63
Honore se inuicem preuentant	72

Tabula regule

Doctrinā cōpetētī denē & petant necessaria	31
Hospitum susceptio	53. 61
Hospitē sine lītis abbas sui nō suscipiat	61
Humiliare se dō monachus gradus	7
Humilitatē intus & extra hīc gradus	12
Indumenta fratrum	55
Infirmorum cura	36
Infirmos & idigētias abbas cōsideret	55
Intelligētēs & duros abbas dissilīr puniat	2
Inferiorē se oībus monachus credat	7
Ingressus facilis nō debeat nouitijs	53
Impossibilia si fratri intungant	63
Indigeries nūq̃ monacho surrepat	39
Ieiunandi tempora	41. 43. 49
Iaceant permixtū iuuenes & senes	22
Iuniores bñdictionē petāta p̃tercūtib⁹	64
Iuuenum disciplina	63. 70
Iuniores priores suos honorent	63
Iuuenibus balnea tardius concedant	36
Caritas sine labore custodire mandata	
et gradus.	12
Karitatem fraternam sibi mutuo casto impē dant amore.	72
Labor manuum quotidianus	43
Lecturnia frat̃ abbas visitet freq̃nt	55
Lauare pedes hospitibus debz	53

sancti benedicti

Reclitoris cōditio	38. 42. 47
Reclitor: mētis frat̃ deesse nō debet	38
Reclitori quādo vacandum sit	28. 43. 63
Lingua ad loquēdū phibeat mōach⁹ g̃dus	9
Lotio pedum	20
Loci ordinatio	66
Loquendi rara līcentia	6
Locorum distributio	62. 63
Loquat mōach⁹ lenit̃ & sine risu g̃dus	11
Luce diet omnia consumēt	41
Lumen in dormitorio nocte ardeat	22
Magistram regulam omnes sequant	3
Malum pro malo nō reddere	4
Mensura cibi cum lectione	39
Mensa iuuenum	39. 63
Mensa concordet voci tu horis	19
Mixtum accipiant ministri & lector	38
Monachus verus pro vīctu laboret	43
Monachi peregrini qualr suscipiant	61
Murmuratio facit opus minus acceptū	5
Murmuratio cauēda ē	4. 5. 23. 34. 35. 40
Munuscula dare. & accipere nulli licz	54
Murmuratio ante omnia cauēat	44
Necessaria oīa sperare a p̃te monasterij	3
Negligentes & delicati qd operent	4
Nihil agat monachus nisi qd cōtias gradus	

Tabula regule

Nihil prius habere licet monacho	33
Nobiles non transferantur ignobilibus	2. 18
Nobilium susceptio	59
Nocte media surgam ad proficendum deo	16
Nomine puro nullus alium nominet	63
Novitiorum susceptio	53
Novitii probentur in omni patientia	35
Novi sumentes: vetera reficiunt	55
Novitio non licet post professionem collum excutere de subiugo regule	53
Obedientia sine mora monacho convenit	5
Obedientia acceptabilis deo quando fit	5
Obedientia in duris et asperis patientiam amplectatur. gradus	4
Obedientia debemus subiacere nostris maioribus. gradus	3
Obedientia cum murmuracione meritorium non habet sed penam	5
Obedientie qualitas	5
Ociositas monacho nocet	48
Obedientie labor perducit ad pacem in plaga	43. 63
Oblata a priore non recusentur	43. 63
Obedientia non solum Abbati sed etiam fratribus exhibenda est	71
Obedientiam certatim sibi mutuo impendant fratres	71

sancti benedicti

Obediendum quomodo fit	5
Ociosas verba in omni loco dantur	48
Oculos in ira fixos habeat monachus gradus	12
Operi dei nihil preponatur	43
Oratio sit brevis et pura	20
Orare non clamose	51
Orationis reverentia	19. 20. 45
Patientia in duris et per ardua habet gradus	4
Paupertatum susceptio	53
Peculiaritas amputanda est	53
Perseverans usque in fine hic saluus erit. gradus	4
Potus mensura	40
Propria voluntas abscidat in dandis precibus	3
Donum augere potest prior	40
Pulmentaria duo sufficiant	39
Prepositi qualitas et ordinatio	21. 65
Professio monachorum qualis fit	53
Propietas abdicatio	33. 54. 55. 57
Propietas est radicitus amputanda	23. 55
Psalterium ex integro psallat per hebdomadam	13
Quadragesime observatio omnino tempore pauperum est	43. 49
Quadragesime tempore orationi vacandum est	49
Quot psalmi dicendi sunt per horas	17
Reverentia reddere suis iudicibus	3. 55. 63. 65
Reverentia reddat Abbas de omnibus sibi commissis	3

Tabula regule

Rebellis & corumax quomodo puniat	23
Regule imperfectio	73
Regule distractio senibus & infantibus non teneatur	37
Regula nouitij ter sub anno legat	58
Regula pñte Abbas in oib' pseruet	64
Reficientes non vianf lumine	41
Refectiois hora	35.33.41.43
Res fratru male tractatū pena	32.46
Regrēda a pñe cū hūilitate regnanf	6
Risus facilitatē caueat monach' gñus	10
Sacerdotis ordinatio	62
Satisfacere viuis alteri qño debeat	71
Sacerdotum susceptio	60
Santis balneū tardius concedat	36
Satisfactio negligētiar	4.11.43.49
Seruire debēt fratres per se	35
Sentores honorent a iuuenibus	6.63.71
Signo audito oēs ad horas occurrāt	43
Silentij tempus	42.43.52
Silentij studeāt monachi oī tpe suare	42
Signa necessaria petanf	38
Sūmo cū silentio exeant oratorum	52
Sūmum silentij in mensa teneat	38
Sūmum silentij in dormitorio teneat	48
Sūmū silentij post cōpletoriū teneat	42

sancti benedicti

Scurrilitatis phibitio	6.43
Scuriliū verborum phibitio	6
Facere vsqz ad interrogatiōē gradus	9
Facere quandoqz debemus	6
Tarde venientibus ad horas pena	43
Tēporalia abbas nō nimis anxie qrat	2
Ter recipiatur apostata	29
Tīmeant fratres deum	72
Turbati nemo debz in cōsilio dei	31
Tasa monasterij munde tractenf	31
Utilitatem suā nullus faciat sed alteri	72
Vestimenta itinerantiū sint meliora	55
Vestiti dormiant monachi	22.55
Vestimentorum qualitatem & quantitatem ab bas consideret	55
Viatorum directio	50.51.61
Viatores monachi quomodo se regant in exi tu & reuerfione	67
Vicius ordinatio	39.40
Viniū monachorū antiquus nō fuit	40
Volūntatem pprij cordis nullus sequat	3
Vox nullus in mēsa nisi legēus audiat	38
Vī amorī nihil preponatur	4.72
Zelus quid sit	4.72
Zelus bonus malus vel amarus	72
Zelus fratrum bonus	72
Finis,	

Liber. ij. dialog. bti greg.

C Incipit sedes liber dialogor beati Grego-
rii pape de vita et miraculis beati patris no-
stri benedicti.

C Incipit vita.

Est vir vite venera-
bilis gra benedicti
et nomen ab ipso pu-
eritie sue tempore
coegeret senile eta-
te: quippe moribus tra-
fiens nulli animus
voluptati dedit. Sed
non in hac terra ad-
huc esset quo tempo-
raliter libere vi po-
tuisset: desuper ita

quasi aridum mundum cum flore. Qui libertatis
genere ex putricia nurse exortus: romae libe-
ralibus literarum studiis traditus a parentibus sue-
rat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vitio-
rum cerneret. cum quod quasi in ingressu mundi po-
tuerat retraxit pedem. ne siquidem de scientia eius at-
tingeret. ipse quoque postmodum in ima ne preci-
pitum totum iret. Despectus itaque istarum studiorum:
relicta domo rebusque patris soli deo placere
desiderans sancte conversationis habitum ques-
iuit. Recessit igitur scienter nescius et sapienter in-
doctus. Datus ego et omnia gesta non didici: sed

Liber. ij. dialog.

paucis que narro quattuor discipulis illi re-
ferentibus agnoui. constantino. s. reuerendissi-
mo valde viro. qui ei monasterij in regimie
successit. Valentiniano quoq. qui annis mul-
tis lateranensi monasterio p̄suit. Siplicio q
cōgregationē illi post eū tertius rexit. Bono-
rato etiā q nūc adhuc celle eius in qua prius
puersatus fuerat p̄est. Dic itaq. cū iam re-
lictio l̄fay studijs petere deserta decreuisset.
nutrix. que hūc artius amabat sola secuta est.
¶ Quē admodū p̄ceptis litteray studijs mū-
do rendiciatur: ac de capisterij in duas cōfra-
ctū integra restauratione.

Caplin. j.

Quam ad locum venissent qui effide dō
multisq. honestioribus viris charitate
se illic detinentib⁹ in beati Petri ecclesia de-
morarētur. predicta nutrix illius ad purgā-
dam triticuz a vicinis mulierib⁹ p̄stari sibi
capisterius petijt. Qd super mensam incaute
derelictū. casu accidit fractū est. sic vt in du-
as partes iueneret diuisum. Quod mox vt re-
diens nutrix illius inuenit: vepementissime
 flere cepit: q vas qd p̄stitū acceperat fractū
 videbat. Benedictus autē religiosus ⁊ pius
 puer cum nutricem suaz flere cōspiceret eius
 dolori cōpassus. ablatis secum vtrisq. fractis
 capisterij parubus, sese cum lachrymis in

beati Grego.

2

orationē dedit. Qui ab oratione surgens ita
 iuxta se vas sanū reperit. vt in eo fracture ve-
 stigia nulla videri potuissent. Mox autē nu-
 tricem blande cōsolatus. et sanū capisterium
 reddidit qd fractū rulerat. Que res in eodez
 loco a cūctis est agnita atq. in tanta admira-
 tione habita vt hoc ipm capisterium eius lo-
 ci incole in ecclesie ingressu suspēderēt. qua-
 tenus ⁊ presentes ⁊ futuri oēs agnoscerēt be-
 nedictus puer cōuersionis gratiā a quanta
 perfectione cepisset. Quod ānis multis illic
 ante oculos oīum fuit ⁊ vsq. ad hec lōgobar-
 doz tēpora sup fores ecclesie pepedit. S3 be-
 nedictus plus appetēs mala mūdi perperit q
 laudes: p deo laborib⁹ satigari q vite huius
 fauoribus extolli: nutricem suā occulte fugi-
 ens deserti loci secessum petijt: cuius sub la-
 cus vocabulum est: qui a romana vrbe qua-
 draginta fere millibus distans: frigidas atq.
 p̄spicuas emanat aquas. Que illic videlicet
 aquaruz abundātia in extenso prius lacu col-
 ligitur ad postremū dō in amnem deriuatur.
 Quo dum fugiens pergeret: monachus qdā
 romanus nomine hūc euntes reperit: ⁊ quo-
 tenderet requisit. Cuius cum desiderium
 cognouisset ⁊ secretū tenuit: ⁊ adiutoriu ipē
 dū: ei⁹ sancte puerisatiōis habitū tradidit: ⁊

Lib. ij. dialog.

Inquantz licet ministravit. At aut dei ad
eundem locum pueniens: in arcuissimo specu se tra-
didit: tribusq; annis excepto romano mona-
cho hominib; incognit; mansit. Qui videlicet
roman; nō longe in monasterio sub adcodatā
pfrs regula degebat. Sz pieciusdē patris sui
oculis furabatur horas: & quē sibi ad māducā-
dū surripere poterat dieb; certis bñdictio pa-
nem ferebat. Ad eundē vō specū a romanis cel-
la iter nō erat: qz excelsa desup rupes emine-
bat: sed ex eadē rupe in lōgissimo fūne religa-
tū: romanus deponere panē cōsueverat. In
qua ēt resti parvū tintinabulum inseruit: vt
ad sonū tintinabuli. vir dei cognosceret quā-
doroman; sibi panē pberet: quē extēs accipe-
ret. Sed antiquus hostis vni; charitati inui-
dens: alteri; refectioni: cū quadā die submit-
ti panē pspiceret: iactavit lapides & tintina-
bulū fregit. Romanus tū horis pgruētib; mi-
nistrare nō desijt. Cū vero illi ops de; & manū
vellet a labore gescere & bñdicti vitā in exem-
plo hominib; demonstrare: vt postea sup eadē
labiū lucerna claresceret: quaten; oibus q in
domo dei sunt luceret: cuiusdā presbytero lon-
gius manēit: q refectionē sibi in pascale festi-
uitate parauerat: per visum dñs apparere di-
gnatus est dicēs. Tu ubi delicias preparas: &

beati grego.

3

seruus meus illo in loco fame cruciat. Qui
primus surrexit: atq; in ipsa solēnitate pascale
cū alimētis que sibi parauerat: ad locū reuen-
dit: & virū dei per abrupta montūz: per pcaua
vallūz: per defossa terrarū quēsiuit: cūq; late-
re in specu reperit. Cūq; orōne facta: & bñdi-
centes dñs pcedissent. post dulcia vite collo-
quia: is q aduenerat pshyter dixit. Surge su-
mamus cibū. qz hodie pasca est. Cui vir dñs
respōdit dicēs. Scio q pasca est: qz videre te
merui. Tūc qppe ab hominib; postū. qz die
eodē pascale esset solēntas ignorabat. Bene-
rabilis aut pshyter rursus asseruit dicēs. Be-
raciter hodie resurrectionis dñice pascale
dies est: abstinere ubi minime congruit: qz &
ego ad hoc missus suz: vt dona oipotentis dei
pariter sumam. Bñdicentes igit dei: sum-
pserūt cibū. Expleta itaq; refectione & collo-
quio: ad ecclesiā pshyter recessit. Eodē quo-
q; tpe: hūc in specu latitantes etiā pastores iaz-
nerūt. Quē dā vestitū pellibus inter fruticia
cernerēt: aliquā bestia esse crediderūt. Sz co-
gnoscentes dei seruūz esse eoz multi ad pietā-
tis gfam a bestiali mēte mutati sunt. Homen-
itaq; eius per vicina loca cūctis innotuit. Fa-
ciūq; est: vt ex illo iaz tpe a multis frequēti
cepisset. Qui cum ei cibos deferret corporis

Liber. ij. dialog.

ab ei⁹ ore i suo pectore altmēta referebat vitē.
Quādamodū Alce Berula ei circa faci-
 em insecta fuit voluans ex quo valida carnis
 postmodū tēratio insecta est. Cap. ij.

Quadam vō die dñ solus esset: tēratioz
 affuit. Nā nigra paruaqz auis q̄ vul-
 go merula vocatur circa ei⁹ facie volitare ce-
 pit eiusqz vultui importune insillere: ita vt ca-
 pi manu posset: si hāc vir sanctus tenere vo-
 luisset. Sed signo crucis edito: recessit auis.
 Tanta autē tēratio carnis aue eadem recedēte
 secuta est: quantā vir sanctus nūq̄ fuerat ex-
 pertus. Quādam nāqz semina aliquādo vi-
 derat: quā malignus spiritus ante mētis ei⁹
 oculos reduxit: ita oqz igne sui dei animum
 in spēm illius accendit: vt se in eius pectore
 amoto flāma vix caperet: & iam pene desere-
 re heremus voluptate victus deliberaret: cuz
 subito superna gratia respectus: ad semetipz
 reuersus est: atqz vrticaruz & vepriū iuxta de-
 fa succrescere frutecta spiciēs. exut⁹ idumē-
 to: nudū se in illis spinaz aculeis: & vrticarū
 incedēis pteciū: bñqz diu volutat⁹: toto ex eis
 corpe vulneratus exiit: & p cutis vulnera edu-
 xit a corpe vuln⁹ mētis: qz voluptatē traxit in
 dolorē. Cūqz penaltier bñ arderet foris: exti-
 git qd illicite ardebat intus. Sicut itaqz petrus

beat i greg.

4

qz mutauit incedētiū. Ex quo videlicer ipse
 cui post discipulis suis ipe phidebat: ita in il-
 lo ē tēratio voluptatis edomita. vt tale aliqd i
 se mime sentiret. Leperū postmodū multi id
 mūdū relinqueret: atqz ad eius magisteriū se
 flinare: liber gpe a tērationis vitio iaz intre-
 factus est vntū magister. Ande & p moysen
 precipit: vt leuite a viginti nqz ānis & supra
 ministrare debeat: ab anno vō qnquagesimo
 custodes vasozū fiant.

Petrus.

Iam qdez plati testimoniū mihi aliquāti
 intellectu⁹ interlucet, sed tamē hoc plenius
 postulo exponi.

Gregorius.

Iquet petre q in innēte carnis tēta-
 tio serueat: ab anno autē qnquagesimo
 calor corporis frigescat. Casa autem sacra
 sunt fidelium mentes. Electi ergo cuz adhuc
 in tēratione sunt: subesse eos ac fuire necesse
 est: & obsequijs laboribusqz fatigari. Cū vō
 iam mētis erate tranquillaz calor recesserit: tēta-
 tionis: custodes vasorum sunt: quia doctores
 animarum fiunt.

Petrus.

Ateor placet qd dicto. Sz qz plati testi-
 monij clausa resast: qso vt de vita viri
 debeas ea q sunt inchoata percurrere.

Quō mōachoz illic vltimoz pulsar⁹ pñib⁹:
 qz abbatē cassiū⁹, Ca. iij.

Gregori.

a iij

Recedite igitur tentatio. vir dei quasi spiritus exultis exulta terra de virtutis segete feraci fructu dedit. Proconito itaque eximie conversationis celebre nomen eius habebatur. Non longe autem monasterium fuit: cuius congregationis pater defunctus est: omnesque ex illo congregatio ad eundem venerabilem benedictum venit: et magno precibus ut eis preesse deberet petiit. Qui dum negando distulit: suos illoque fratrum mores conuenire non posse dixit: sed victus quibus precibus assensus dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vite custodiam teneret: nullique prius: per actum illicitis in dexteram leuamque pariter deflectere a conversationis itinere liceret: suscepti fratres infane seruientes. semetipsos prius accusare ceperunt: quia hunc sibi preesse poposcuerant. Quorum s. tortitudo in norma eius rectitudinis offendeat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere: et se toleret assueta reliquere: durusque esset quoniam in mente veteri cogebantur noua meditari: sicut prauis moribus semper grauis est vita bonorum tractare de eius more aliquid conati sunt. Qui in isto consilio: venenosis vino miscuerunt. Et cum vas vitreum: in quo ille perfusus potus habebatur: recubenti patri ex more monasterij ad benedictum fuisset oblatus: benedictus extensa manu signum crucis edidit: et

vas quod longius tenebat: eodem signo rupit. Sicque confractum est: ac si in illo vase mortuus per crucem lapide dedisset. Intellexit prius vir dei: quia potum mortis habuerat: quod portare non potuit signum vite. Alio illico surrexit: et vultu placido mentem tranquilla pueros fratres allocutus est dicens. Misereatur vestri fratres opera deus: quare in me facere ista voluistis? Numquid non prius dixi quia vestris ac meis moribus non pueniret? Ite et iuxta mores vestros vobis patres querite: quia me post hec minime hic potestis. Tunc ad locum dilecte solitudinis rediit: et solus in superni inspeciatoris oculis habitauit secum.

Petrus.

Qui nunc patet intelligo quidnam sit habitauit secum?

Gregorius.

Si sancti vir contra vnam inter conspirantes: sueque conversationis lege diffusus coactos diu sustinere voluisset: fortasse sui vigoris usum: et modum tranquillitatis excederet: atque a contemplationis lumine mentis sue oculum declinasset. dumque quotidie illorum in correptione fatigatus: minus curaret suas: et se foris relinqueret: et illos non inueniret. Nam quoties per cogitationis motum nimis extra nos ducimur: et nos sumus: et nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minime videmus: palia vagamur. An illi se

enim fuisse dicimus q in longinquā regionē
abijt: portione quā acceperat cōfūpfit: vñ in
ea ciuiū adhefit porcos panit: quos ⁊ mādu-
care filiquas videret ⁊ efuriet? Qui tamē cū
postmodū cepit cogitare bona que pdidit scri-
ptus de illo est: in se reuersus dixit: quāti mer-
cenarij in domo patris mei abūdant panib⁹?
Si igit fecū fuit: vnde ad se redijt? Hic ergo
venerabilē virū secū habitasse dixerim qz sua
semper custodia circumspectus ante oculos
conditoris se semper aspiciens: se semper exa-
minans, extra mentis sue oculum non diuul-
gavit.

Petrus.

Quid ergo q de petro aplo scriptus est
dū se carcere ab āgelo educ⁹ fuisset:
qui ad se reuersus dixit. Nunc scio de quia
misi dñs angelum suum: ⁊ eripuit me de ma-
nu herodis ⁊ de omni expectatione plebis tu-
deorum?

Gregorius.

Ob obus modis petre extra nos duct⁹
mur: qz aut p cogitatiois lapsum sub
nosmetipsos recedimus: aut p contemplationis
grāz sup nosmetipsos leuamur. Ille itaqz qui
porcos panit vagariōe mētis ⁊ immūditie: sub
semetips cecidit, ille ho quez angelus soluit:
eiusqz mentē in extasi rapuit: extra se egredie-
tis sup semetips fuit. Uterqz ergo ad se redijt:

quādo ⁊ ille ab errore opis se colligit ad cor.
⁊ ille a pteplationis culmine ad hoc redijt: q
in intellectu cōt vi pat⁹ fuit. Venerabilis igit
bñdictus in illa solitudine habitauit secum:
in quātū se intra cogitationis elaustra custo-
diuit. Mā quonēscūqz hunc cōteplationis ar-
doz in altum rapuit se proculdubio sub se re-
liquit.

Petrus.

Pacet quod dicitis: sed queso respōdeas
si deserere fratres debuit: quos semel su-
scepit?

Gregorius.

Tego petre estimo: ibi adunati equani-
miter portadi sunt mali. vbi inueniunt
aliqui qui adiunētur boni. Mā vbi omnimo-
do fructus de bonis deest. fit aliquādo de ma-
lis labor supnacuus. maxime si e vicino cau-
se suppetat: q fructū deo valeāt ferre meliorē.
Vir itaqz scūs ppter quē custodiēdū staret: q
oēs vnanimiter psequētes cerneret? Et sepe
agit in aīo pfecior: qd silētiō pterendū nō est
qz cū labore suū sine fructu eē pñderāt: i locū
aliū ad labōrē cū fructu migrāt. Uñ ille qz
egregi⁹ pdicator: q dissolui cupit ⁊ cū xpō eē.
cui viuere chīs est ⁊ mori lucrū. q certamina
passionū nō solū ipse appetit: sed ad tolerāda
hec altos ē accēdit damasci. psecutionē pas-
sus: vt potuissē euadē. mur, funē spōrūqz qd

Liber. ij. dialog.

Auit: seque latenter deponi voluit. Mungd nam paulū morē dicimus timuisse: quā seipse p̄ iesu amore testat appetere: S3 euz in eodē loco minore sibi fructū adesse p̄spiceret ⁊ grauem laborē: ad laborē se alibi cū fructu seruiuit. Fortis eteniz p̄liator dei teneri itra claustra noluit certaminis: capum q̄siuit. Vade idē quoq3 venerabilis b̄ndictus si libēter audis: citius agnoscis: quia quot viuos ipse in dociles deseruit: tot in locis alijs ab aie morē suscitauit.

Petrus.

Ita esse vt voces ⁊ manifesta ratio: ⁊ placū congruūq3 testimoniū declarat. Sed que so: vt de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

Quēadmodum construxit sanctus Benedictus duodecim cenobia: ⁊ de susceptio- ne mauri: ⁊ placidi puerorum illustrium. **Caplm. iij.**

Gregorius.

Quā scīs vir dñi in eadē solitudine virtutib⁹ signisq3 succresceret. multi ab eo in eodē loco: ad op̄tētis dei sunt seruitū cōgregati. ita vt illic duodecim monasteria cum op̄tētis iesu christi dñi op̄tulatione cōstrueret: in q̄bus statuis p̄ribus duodenas monachos deputauit. paucos vō secū retinuit: quos adhuc in sua p̄sentia aptius erudiri iudica-

beati grego.

7

uit. **E**xperūt ēt tunc ad eū romane vrbis nobiles ⁊ religiosi p̄currere. suosq3 ei filios op̄potētī dñō nutriendos dare. Tunc quoq3 bogne sp̄ei suas soboles Euthimius maurū. Terullus vō patricius placidū tradidit. **E**x q̄bus maurus iunior. cū bonis polleret moribus magfī adiutor cepit existere: placidus vō puerilis adhuc indolis annos gerebat.

De monacho ab oīone seducio cum nullo pacto posset orare. h̄ga a sc̄ō B̄ndicto p̄cussio sanata est illa peruagatio mala. **Cap. v.**

In vno aut̄ ex eis monasteriis que circū- quaq3 cōstruxerat: qdam monachus erat qd ad oīonem stare non poterat. Sed mox vt fratres se ad orationis studiū inclinaret ipse egrediebatur foras. ⁊ mēte vaga terrena alia qua ⁊ trāsitoria agebat: cūq3 ab abbate suo sepius fuisset admonitus: ad virū dei reduct⁹ est. Qui ipse quoq3 eius stultitiā vehemēter increpauit: ⁊ ad monasterium reuersus. vix duobus dieb⁹ viri dei admonitionem tenuit. **M**ā die tertio ad vsum p̄p̄m reuersus vagari tpe oīonis cepit. **Q**uā cū seruo dei ab eodē monasteriū patre que cōstituerat nūciatū fuisset. dixit ego venio: eūq3 per memetip̄m emēdo. **E**ūq3 vir dei venisset in eodem monasterio: ⁊ constituta hora: expleta psalmodia: sese

fratres in oñonez dedissent. aspexit qz eadē
monachū q manere in oñone nō poterat qdā
niger puerulus p vestimētū simbrā foras tra-
hebat. Tūc eidē patri monasterij pompeiano
noie: et mauro dei famulo secreto dixit. Nun-
qd nō aspicitis qd est q istū monachū foras
trahit? Qui rñdētes dixerūt non. Quib⁹ ait.
Veniū vti et vos etiā videatis quē iste mona-
chus segit. Cūqz p bidnum eēt oratū mau-
rus monach⁹ vidit. pōpetianus autē eiusdem
monasterij pē videre nō potuit. Die igit alia
expleta oñone vir dei oratorū egressus: stan-
tē monachū foras repperit quem p cecitate cor-
dis sui vga percussit. Qui ex illo die nihil per-
suasione vlti⁹ a nigro puerulo prulit. sed
ad oñonte studiū imobilis pmafit. Sicqz an-
tiquus hostis dñari nō ausus est in ei⁹ cogita-
tione: ac si ipe percussus fuisset ex verbere.

Quādo ex montis rupe aquā eduxit ad mo-
nachorum preces.

Cap. vj.

Ex his autē monasterijs q in eodē cōstru-
xerat loco: tria sursum in rupib⁹ mōtia
erant: et valde erat fratribus laboriosum sem-
per ad lacum descendere vt aquaz haurire de-
buisent. maxime quia ex deuexo montis late-
re erat grande descendētib⁹ in itinere pericu-
lum. Tūc collecti fratres ex eisdē tribus mo-

nasterijs: ad dei famulū benedictū venerunt
dicētes. Laboriosum nobis est. ppter aquaz
quondie ad lacū descendere: et idcirco necesse
est ex eodem loco monasteria mutari. Quos
blāde cōsolatos dimisit, et nocte eadē eūz par-
uo puerulo noie placido cui⁹ supius memo-
ria feci: eiusdē mōtis ascendit rupē. ibiqz diu-
tius orauit. et oñone cōpleta tres petras in lo-
co eodē p signo posuit. atqz ad suū cūctis il-
lic nesciētib⁹ monasteriūz rediit. Cūqz die
alto ad eūz p necessitate aq pdicti fratres ve-
nissent dixit. Ite et rupē illam in qua tres su-
per inuicē positas petras inueneritis in mo-
dico cauate. Valentim op⁹ deus etiā in illo
mōtis cacumine aquam pducere. vt vobis la-
borē tāti itineris dignē auferre. Qui cuntes
rupē mōtis quā bñdixit pduxerāt iam iudāe
inuenerūt. Cūqz in ea pcauū locū fecissent.
statiz aqua replet⁹ est. Que tā sufficētē ema-
nauit. vt nūc vsqz vbertiz defluat. atqz ab illo
mōtis cacumine vsqz ad inferiora deriuetur.

Quemadmodum ferramentum coloni in
aquam excussum ad proprium reuocauit ma-
nubrium.

Caplm. viij.

Ad quoqz tpe gothus quidam pauper
spiritu: ad cōuersionē venit. quē vir dñi
benedictus libentissime suscepit. Quadam

Liber. ij. dialog.

vero die. ei ferramentum dari iussit. qđ ad sal-
cis similitudinē falcastrū vocatur ut de loco
quodā vepres absunderet: quatenus illic fie-
ri hortus deberet. Locus autē ipse quē mādā
duz gothus susceperat. super ipsam lacū ripaz
iacebat. Cūq; gothus idem densitate vepriū
toto virtutis annisu succideret. ferrū de ma-
nubrio p̄siliens in lacuz cecidit: vbi. s. tanta
erat aquarū p̄funditas ut spes regredi fer-
ramenti nulla iam esset. Itaq; ferro perduto.
tremebūdus ad maurū monachū gothus cu-
currīt damni qđ fecerat nūciauit: et reat⁹ sui
egit penitentiā. Quomaurus quoq; monachus
mox benedictio dei famulo curauit indicare.
Uir igit dñi benedictus hec audiens: accessit
ad locū. tulit de manu gothi manubiū. et mi-
sit in lacū: et mox ferrū de p̄fundo rediit: atq;
in manubrio itrauit. Qui statim ferramentū go-
tho reddidit dicēs: ecce labora et noli p̄stari.
Quoniam pacto maurus iussu sancti Be-
nedicti super vndas perrexit atq; placidum
eduxit ex aquis.

Cap. vij.

Adam vero die dum idem venerabi-
lis benedictus in cella cōsisteret p̄s-
dictus placidus puer sancti viri monachus:
ad hauriendū aquā de lacu egressus est. Qui
vas qđ tenebat in aquā incaute submittes ipse
quosq;

beati grego.

9

quoq; cadēdo secutus est. Quē mox vnda re-
puit: et pene in vnius sagitte cursu a terra i-
trofus traxit. Uir autē dei intra cellas postius
hoc p̄tinus agnouit: et maurū festine vocauit
dicēs. Frater maure curre: q; puer ille q ad
hauriendā aquā perrexerat in lacum cecidit.
Iamq; eū lōgius vnda traxit. Res intra et post
petrū aplm inuoluta. Benedictione etenim
postulata atq; p̄cepta. ad patris sui imperiū
cōcitus perrexit maurus. atq; vsq; ad euz lo-
cum quo ab vnda ducebat puer: per terrā se-
ire existimās super aquas cucurrit. eūq; p̄ ca-
pillis tenuit rapidoq; cursu rediit. Qui mox
ut terrā tetigit. ad se reuersus post terga respē-
xit: et q; sup aquas cucurrisset expanit. Et qđ
p̄sumere nō potuisset ut fieret: miratus extre-
muit factū. Reuersus ad patres rem gestā re-
tulit. Uir autē venerabilis B̄ndictus hoc nō
suis meritis sed obediētie illius reputare ce-
pit. Ad cōtra maurus p̄ solo ei⁹ imperio fa-
ctū dicebat. Seq; cōscium illa virtute nō eē.
quā nesciēs fecisset. Sed in hac humilitatio-
nis amica cōsentit accessit arbiter puer:
q creptus est. Ad dicebat. Ego cum ex aqua
traheret. super caput meum abbas melo-
rem videbam. atq; ipsum me ex aquis educe-
re considerabam.

¶ Petrus,
b

Magna sunt valde que narras et multorum
edificationi futura. Ego autem beati vi-
ri miracula quo plus bibo plus sitio.

De florenti presbyteri subito casu et mor-
te. **Cap. ix.** **G**regorius.

Quam itaque loca eadem in amore domini iesu christi
longe lateque seruesceret ac seculari vias
multum reliqueret: et sub leui redemptoris iugo cer-
uicem cordis edomaret. sicut mos prauorum est
inuidere alteri: virtutis homo quod ipsi habent non
appetit: vicine ecclesie presbyter florenti nomine
huiusmodi subdiaconi florenti auius: antiquis ho-
stis malitia percussus sancti viri studio cepit
emulari: et quoque puerfationi derogare quo-
visque et posset ab illi conversatione copescere.
Cumque se itaque perspiceret et profectibus obuiare non
posse. et conversationis illius opinionem cresce-
re. atque multos ad statum vite melioris. ipso
quoque opinionis et preconio indefinenter voca-
ri. inuidie facibus magisque successus re-
terior fiebat. Quia conversationis illi habere ap-
petebat laudem. sed habere laudabile vitam no-
lebat. Qui eiusdem inuidie tenebris cecavit: ad
hoc usque perductus est: ut seruo oipotens domini.
infectum veneno panem. quasi pro benedictione
transmitteret. quem vir dei cum gratiarum actione
suscepit: sed eius que pestis lateret in pane non

latuit. Ad horam vero refectionis illi. ex vicina
silua cornus venire presueverat. et panem de ma-
nu eius accipere. Qui cum more solito venisset.
panem quem presbyter transmiserat vir dei ante cornum
piecit. et itaque preceptum dicens. In nomine iesu christi
domini tolle hunc panem et tali enim in loco proiece-
runt. ubi a nullo homine possit inueniri. Tunc cornus
aperto ore expansis alis circa eundem panem ce-
pit discurrere. atque crucitare. ac si apte dice-
ret: obedire se velle: et in insula implere non posse.
Cui vir domini iterum: atque iterum preceptum dicens.
Leua leua securus atque ibi percute ubi inueni-
ri non possit. Quem diu demoratus quan-
doque cornum momordit lenauit et recessit. Post-
trium vero horarum spacium abiecto pane
redijt: et de manu hominis dei annonam quas
conseruerat accepit. Venerabilis autem pre-
sbyter contra vitam suam inardescere facer-
dotis animum videns illi magis quam sibi do-
luit. Sed predictus florentius: quia magistri
corpus necare non potuit. se ad extinguendas
discipulorum animas accendit: ita ut in orto cel-
le cui Baudicius inerat: ante eorum oculos nu-
das septem puellas mitteret: quod coram eis sibi in-
uicem manus tenentes et diu ludentes: illorum me-
tes ad peruerfitatem libidinis inflamarent.
Non sentiens vir dei de cella: lapsus adhuc co-

Liber. ij. dialog.

spiciles tenerioribus discipulis pertimescens
idqz p sua solū fieri persecutiōe piraciās. in
uide locū dedit: atqz oratoria cuncta q̄ pstru
xerat. substitutis spōsitis adiūctis s̄fibi ordi
navit. et paucis secū monachis ablatis habi
tationē mutavit. **Ab**oqz vi vir dei eius odia
humiliter declinavit: hūc ops de^o terribiliter
pessit. **Mā** cū p̄dictus p̄byter stans in sola
rio b̄ndictum discedisse cognosceret et exulta
ret p̄durate immobiliter tota dom^o fabrica. hoc
ip̄m in quo stabat solarium cecidit. et b̄ndicti
hostē p̄terens extinxit. **Ab** vir dei discipulus
maurus noie. statim venerabili patri b̄ndicto.
q̄ adhuc a loco eodē vix de cē milibus aberat
estimavit esse nūciandū dicens: revertere q̄
p̄byter q̄ te p̄stquebat extinctus est. **Ab** vir
dei b̄ndicti audies sese in granib^{us} lamētis de
dit. vel ga inimic^o occubuit. vel ga de inimici
morte discipulus exultavit. **Qua** de re factus
est ut eidē quoqz discipulo penitētiāz idiceret
q̄d audies talia. gaudere de inimici interitu
p̄sumpserat.

C Petrus.
M Tra sunt et multū stupēda q̄ dictis. **Mā**z
in aqua extra petram p̄ducta moysen.
In ferro v̄o q̄d ex p̄fundo aq̄ rediit helysē.
In aque itinere. petrū. In corui obediētia.
helyam. In lucu aut mortis inimici: david

beati geego.

11

video. et perpēdo qz vir iste spū iustorū omniū
plenus fuit.

C Gregorius.
Q Ir dei b̄ndictus petre vni spūz habuit.
q̄ p̄cesse redēptionis grāz electorū cor
da oīum implevit. de quo Joānes dicit. Erat
lux vera q̄ illuminat oēm hoīem veniētem in
hūc mūdū. Et de quo rursus scriptū est. De
plenitudine ei^{us} nos oēs accepimus. **Mā** san
cti dei hoīes potuerūt a dño v̄ntes h̄re: nō etiā
alijs tradere. Ille autē signa v̄ntis dedit sub
ditis q̄ se daturū signū. **T**one p̄misit inimi
cis: ut corā sup̄bis mori dignaretur. corā hu
milibus resurgere quatenus et illi viderent.
q̄d cōtēnerēt. et isti q̄d venerāter amare debu
issent. Ex quo mysterio actū est. ut dū super
bi despectū mortis. humiles cōtra mortē accē
perēt gl̄iaz potestatis.

C Petrus.
Q Volo te post hec ad que loca migravit
vir sanctus vel si aliquas in eis virtu
tes ostenderit innotescere.

C Quēadmodū accedēs in Cassinū montē:
vniuersa illie idola cōfregit: Et ibidē crexit
ecclesiā in honores. **S** Martini: ac scissimū
Joānis baptiste. **C** x. **C** Gregorius.
S Sanctus vir ad alia demigrās loca. non
hostē mutavit. **Mā** tāto post grauiora p̄e
lia pertulit. quāto cōtra se aperte pugnātē ip̄z

magistrū malitie inuenit. Castz nāqz qz cas-
sianz dicitur. in excelsi mōis latere positum
est. Qui. v3. mons discentio sinu hoc idem ca-
struz recipit. sed p tria miliaria in aliu se cre-
gens. velut ad acra cacumē tendit: vbi vetu-
tissimū sanū fuit. in quo ex antiquoz more
gentiliū a stulto rusticozū populo apollo colē-
batur. Circūquaqz ē in cultu demonum luci
succreuerāt. in qbus adhuc eodē tpe infide-
liuz insana multitudo sacrificijs sacrilegijs
insudabat. Ibi itaqz vir dei perueniēs. ptri-
uit idolū. subuerit aram. succidit lucos atqz
in ipso tēplo appolinis. oraculū beati marti-
ni: vbi dō ara eiusdē appolinis fuit. oraculū
sancti iōānis cōstruxit. Et cōmorantē circū-
quaqz multitudine p dicatione cōtinua ad fl-
dem vocabat. Sed antiquus hostis hec tacti-
te nō ferēs. nō occulte vel per somnū. sed ap-
ta visione eiusdē patriis se oculis igerebat. z
magnis clamoribz se vim perpeti. pquerēbat
ita vt voces illi ēt fratres audirēt. qūis ima-
ginē minime cernerēt. At enīz discipulis su-
is venerabilis p dicebat corporalis ei⁹ ocu-
lis idē antiquus hostis iteritinus z succen-
sus appebat. q in eī ore oculisqz flāmāribus
seuire videbat. Iā dō q diceret audiebāt oēs.
Pri⁹. n. vocabat hunc ex noie. Cui cū vir dei

insimere spōderet ad eius mox cōmellias
erūpebat. Iā eū clamabat dicēs bñdicitē dñ-
dicte. z cū sibi nullo modo rñdere pspiceret.
ptinus adūgebat. Maledicte non bñdicitē.
qd mecū habes? qd me psequeris? Sed tā vō
spectāda sunt ptra dei famulū antiq hostis no-
ua certamia. cui pugnā qdē volēs intulit. sed
occasionēs victorie ministravit inuitus.

Quomodo orando demonē lapidi infide-
tē ne moueret: exturbauit. Cap. xj.

Q. Adā die dñ fratres habitacula eius-
dē celle cōstruerēt. lapis in medio ia-
cebat quē in edificij leuare decreuerāt. Cū-
qz eū duo vel tres mouere nō possent. plures
adūcti sunt. Sz ita imobilis mansit: ac si in
terra radicitus teneretur: vt palam daretur
intelligi. quot super euz ipse per se antiquus
hostis sederet quem tantorum virozum ma-
nus mouere non possent. Difficultate igitur
facta. ad virum dei missum est. vt veniret:
orando hostem repelleret. vt lapidem leuare
potuissent. Qui mox venit. orationem facti-
ens. benedictionem dedit. z tanta lapis ce-
leritate leuatus est. ac si prius nullum pon-
dus habuisset.

Qualiter visum est monachis ei⁹ coquina
totam igni cōflagrare arte satthane. Cap. xij.

Manc in conspectu viri dei placuit. ut in eodē loco terrā foderēt. Quā dñi fodien- do altius penetrarēt: eorū illuc idolū ffeos in- uenerūt. Ad hōiā casu in coquina pietatē exire ignis repēter visus est atq; in cuncto- rum monachoz oculis qđ oē eiusdē edificiū cōsum- meret ostēdit. Cūq; iaciendo aquā ⁊ ignem quasi extinguēdo pstrēperēt. pulsatus eodez tumultu vir dñi aduenit. Qui eundē ignem in oculis fratru eē. in suis dō nō esse confide- rans: caput p̄tinus in orōnē flexit. ⁊ eos quos phātaſtico repperit igne deludi: vocauit ffeos ad oculos suos ut ⁊ sanū illud coquine edifi- ciū assistere cernerēt ⁊ flāmas quas antiquus hostis sinxerat non viderent.

Quēadmodum Elisum iuniozem mona- chum sub muro prostrato ex suscitauit scūs Benedictus. Caplm. xij.

Rursus dñi ffeos parietem. qz res ita exi- gebat: paulo altius edificarent. vir dei in orōnis studio. inter cellule sue claustra morabatur. Cū antiquus hostis insultās apparuit. ⁊ qz ad laborantes ffeos pergeret indica- uit. Ad vir dei per nunciū celerrime fratrib⁹ indicauit dicēs. Fratres vos caute agite. qā ad vos hac hora malignus spūs venit. Dis q mandātū detulit. vix dōa cōpleuerat. ⁊ mal-

gnus spūs eundē parietē q edificabat euertit. atq; vnū puerulū monachuz. cuiusdā curia- lis filiū opprimēs ruina cōtriuuit. Cōtristati oēs ac vehemēter afflictī nō dāno parietis: s; cōtritiōe fratris. Ad venerabili patri Bñdī cito studuerūt celeriter cū luctu graui nūcia- re. Tunc isdē pater ad se dilaceratū puerum deferri iubet. Quē porare nō nisi in ſago po- tuerunt qz collapsi saxa parietis eius nō solū mēbra s; ossa p̄triuērāt. Cūq; vir dei pcepit statz in cella in strato quo ozare consueuerat p̄ici: missisq; foras fratrib⁹: cellā clauſit: q orationi instātus q̄ solebat incubuit. Mira res eadē hora hñc incolumē. atq; ut prius va- lentē ad eundē itēq; laborē misit: ut ipse quoq; parietē cū fratrib⁹ pficeret: de cuius se iteri- tu antiquus hostis bñdicto insultare credidisset. Cepit dō inter ista vir dei ēt pphetic spū pollere: vētura p̄dicere: presentia nūciare.

Prouit imputauit monachis noscēs vbi ⁊ quantum comedisſent extra monasterium sine eius licētia. Cap. xij.

Mos etenim celle fuit. ut quotiens ad re- sponsuz aliqđ egredierent fratres. cibū potūq; extra cellam minime sumerent. Cūq; hoc de vsu regule fuaret quadā die ad respō- sum ffeos egressi sunt: in quo tardior cōpuls-

sunt hora demorari. Qui manere iuxta religio-
siam feminam nouerat: cuius ingressi ha-
bitaculū sumpserunt cibū. Cūq; iaz tardius
ad cellas redissent bñdictionē patris ex mo-
re penerūt. Quos ille prius percūtatus est
dicens vbi comedistis? Qui respōderunt di-
centes nusquā. Quibus ille ait: quare ita me
timini? Nunqd illius semine habitaculū nō
intraſtis? Nunquid hos atq; illos cibos nō
accepistis? Nūquid torcalices non bibistis?
Cūq; eis venerabilis pater: et vspiciū mulie-
ris et genera ciboz et numerū potionum dice-
ret. recognoscētes cūcta q̄ egerant ad eius pe-
des tremefacti ceciderūt: se deliquisse cōfessi
sunt. Ipse aut prius culpā peperit: perpē-
dens q̄ in eius absentia vltra nō facerēt: quē
presentem sibi esse in spū scirent.

¶ Quomodo leniter et modeste prodidit fra-
tri germano valentiniani monachi qui ad se
venerat de eo q̄ a comite ter inuitatus: tādē
comedit in via. Cap. xv.

Rater quoq; valentiniani eius monachi
cuius memoriaz superius feci: vir erat
laicus sed religiosus. Qui vt serui dei oratio-
nem pēperet et germanū fratrem videret: dñis
singulis loco suo ad cellā ieiun⁹ venire p̄sue-
uerat. Quadā igit die dñi trect ad monasteriū

faceret: sese illi alter viator adiunxit: q̄ sumē-
dos in itinere portabat cibos. Cūq; iaz hora
tardior exereuisset dixit. Veni frater suma-
mus cibū: ne lassēmur in via. Cui ille rñdit.
Abstine frater nō facio. q̄ ad venerabilē piēm
benedictū ieiunus semp venire p̄sueui. Quo
responso percepto: ad horam cōuator conti-
cuit. Sed post hec cūz aliquātulum itineris
spacium egissent. rursus admonuit vt mādu-
carent. Cōsentire noluit. qui ieiunus p̄cru-
nare decreuerat. Tacuit q̄ ad manducandū
inuitauerat et cum eo ieiunus adhuc perge-
re modicū cōsensit. Cūq; et iter longius agē-
rent: et eos tardior hora fatigaret ambulā-
tes inuenerūt in itinere priatū et fontē: et que-
q; poterāt ad reficiendū corpus delectabilitā
videri. Tunc conuator ait. Ecce aqua ecce
priatus. ecce amēnus locus in quo possumus
refici et parum gēscere vt valeamus iter n̄m
postmodum incolumēs exple. Cum igitur
et verba auribus: et loca oculis blandiretur
hac tertia admonitione persuasus. p̄sensit. et
comedit. Tēspertina vero hora peruenit ad
cellam. P̄sentatus autē venerabili patrē
bñdicto sibi orationē petijt. Sed mox ei vir
de hoc qd in via egerat impropertavit dicens.
Quid est frater? malign⁹ vultis: q̄ tibi p̄ con-

ulatores tuū locutus est: semel tibi persuadet
re nō potuit: scdō nō potuit: ad tertius suavit:
et te ad hoc qd voluit supavit. Tūc ille reatus
sue infirme mētis agnoscēs eius pedibus puo
lutus: idio magis cepit culpā deslere et erube
scere: quāto se cognouit et absenti in bñdicti
parris oculis deliquisse.

Petrus.
O sancti viri pcoridhs. helysei spūs vi
deo inesse q absenti discipulo pñs fuit.

**Quomodo Rex Totila submisso vno ex
suis iuenculis cum ornamentis regis vo
luit experiri si propheticę quid posset dicere.**
Laplm. xvi.

Gregorius.
Ponit petre vt interim fileas: quate
nus adhuc maiora cognoscas. Gontho
rū nāqz tēporib⁹ cū rex eoz totila sanctū virū
pphetie hie spūm audisset: ad eius monaste
rium pergens: paulo lōgius substituit: ei⁹ se
vēturū esse nūciauit. Cui dū pinus mādātū
de monasterio fuisset vt veniret ipe sicut persi
de mētis fuit. an vir dñi pphetie spūm hēret
explorare conatus est. Quidā vō eius spata
rius. rigo dicebat cui calciamēta sua prebuit
eūqz induti regalib⁹ vestibus fecit: quez quasi
in psona sua pergere ad dei hominē precepit.
In cui⁹ obsego tres q sibi pceiteris adhe
re consueuerāt comites misit. Scilicet. Gult

Ruderith et Blidi vt ante serui dei oculos.
ipm esse regē totila simulātes eius lateri ob
ambularēt. Cui quoqz alia obsega atqz spa
tarios p̄buit. vt tam ex eis dē obsequijs q ex
purpureis vestib⁹ rex esse putaret. Cūqz idē
rigo decoratus vestib⁹ obsequentiū frequentia
comitatus: monasteriū fuisset ingressus: vir
dei eminus sedebat. Quē venientē cōspiciēs
eū iaz ab eo audiri potuisset: clamauit dicēs.

Pone fili. pone hoc qd portas. nō est tuus q
rigo pinus in terrā cecidit et qz tāto viro il
ludere p̄sumpsisset expauit. Omnesqz q cum
eo ad dei hominem veniebāt terre cōfermati
sunt. Surgētes aut ad eū p̄piquare minime
p̄sumperūt sz ad suū regē reuersi. nūciaues
rūt trepidi in quāta velocitate fuerūt dēphēsi.

**Qualiter Totila Rex Gonthorū supplex et
maxima cū reuerētia ad sc̄m Bñdictū ac
cessit visendum.**

Lap. xvij.

Munc p se idē totila ad dei hōies accessit.
quē cū longe sedētem cerneret nō ausus
accedere. sese in terrā cecidit. Cui cum vir dei.
bis terqz diceret. surge sz ipe ante eū erigi de
terra nō auderet: bñdictus iesu christi dñi fa
mulus p semetipm accedere dignatus est ad
regē p̄stratū. Quem de terra leuauit: de suis
acub⁹ increpauit: atqz in paucis sermōibus

efficta que crāt illi vētura prēnūciāuit dīcēs
Multa mala facis. multa mala fecisti. iā alē
 quādo ab inigritate cōpescere. Et q̄dem romā
 ingressurus es. mare trāsiturus: nouem an
 nis regnabis decimo morieris. Quib⁹ aud
 tis rex vehemēter territ⁹. oīone penita reces
 sit. atq; ex illo iam tpe min⁹ crudelis fuit. Cū
 nō multū post romā adūt sicut iā perrexit. an
 no aut regni decimo omnipotēns dei iudicio
 regnum cum vita perdidit.

Quomodo pronosticatus est de vrbe Ro
 ma. in sese corruenda. Cap. xviij.

PReterea aīstiles canus sine ecclesie ad eū
 dem dñi famulū venire cōsueuerat: quē
 vir dei p vite sue merito valde diligebat. **I**
 staq; dñi cū illo de ingressū regis tonie et Ro
 mane vrbis perditione colloquium haberet
 dixit. **P**er hūc regē ciuitas ista destruet: et
 iam amplius nō inhabitetur. Cui vir domi
 ni respondit. Roma a gentibus non extermi
 nabitur: sed tempestatibus corruscia turbi
 nibus ac terremotu fatigata marcescet in se
 metipsa. Cuius prophetie mysteria nobis iā
 facta sunt luce clarioza: qui hac vrbe dissolu
 ta mentia: euersas domus: destructas ecclesi
 as turbine cernimus: eiusq; edificia lōgo se
 pio lassata. quia ruinis crebrescentibus pro

sternatur videmus. Quāuis hoc honoratus
 eius discipulus cuius mihi reuelatione com
 pertum est: nequaquā ex ore eius audisse perh
 bet sed quia hoc dixerit: dictum sibi a fratri
 bus fuisse testatur.

Quemadmodum demonium a clerico ef
 fugauit. Capit. xix.

Quēdē quoq; tēpore qdā aquilanēsis ec
 clesie clericus a demōio vexabatur: q̄
 venerabili viro cōstāno eiusdē ecclesie anstite
 te: p multa fuerat martyr loca trāsmissus vt
 sanari potuisset. S; scī dei martyres nolue
 rūt ei sanitatis bonū tribuere: vt quāta eēt in
 bñdicto g̃sa demōstraret. Duce itaq; est. ad
 omnipotentis dei famulū benedictū. Qui te
 su ch̃so dño preces fundēs. antiquū hostē de
 obfesso homine pinus expulit cui sanato s;
 cepit dīcēs. Glade et post hec carnē non come
 das. ad sacrū sō ordinē nūq; accedere presu
 mas. Quacūq; autem die sacrum ordinē te
 merarie presumperis. statim tui diaboli ite
 rus mancipaberis. Discessit igitur clericus
 sanus. Sicut terre solet animum pena re
 cens: ea que vir domini perreperat interim
 custodit. Cum vero post annos multos om
 nes priores illius de hac luce migrassent: et
 quinos suos sibi in superponi in sacris

ordinibus cerneret: uba viri dei quasi ex lo-
go ipse oblitus: postposuit: atq; ad sacri ordi-
nem accessit. Quæ mox is q; reliquerat dia-
bolus tenuit. eūq; vexare quousq; aīa eius
exciteret nō cessauit.

Petrus.
Sic vir dei: diuinitatis vt video et secreta
penetravit q; perspexit hunc clericum id
circo diabolo traditum: ne ad sacrum ordi-
nem accedere auderet.

Gregorius.
Hare diuinitatis secreta nō noscet q;
diuinitatis pcepta suaret. cū scriptus
sit. q; adheret dño vn' spūs ē?

Petrus.
Vnus spūs sit cum dño: q; dño adhe-
rit: qd est qd iterū egregius idē p'dicator
dicit. Quis nouit sensum dñi. aut quis consi-
liatus eius fuit: Et de enim esse inconueni-
ens videretur eius sensum cum quo vnus fa-
ctus fuerit ignorare.

Gregorius.
Anci viri inquantū vnū cum dño sunt
sensum dñi nō ignorant. Hā idem quoq;
ap'lus dicit. Quis enim scit hominū: q; sunt
hoīs nisi spūs hoīs q; in ipso est? Ita et q; dei
sunt: nemo cognouit nisi spūs dei. Qui vt se
ostēderet nosce que dei sunt adduxit. Nos autē
nō spūm huius mūdi accepim'. sed spūz qui
ex deo est. Hinc iterū dicit. Ad oculus nō
vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominū

ascēdit

ascendit: q; preparauit de' diligētib' se. nobis
autē reuelauit per spūm suū.

Petrus.
Ergo eidē ap'lo ea q; dei sunt per spūz
fuerāt reuelata quomodo sup hoc qd p-
posui p'misit dicē. o altitudo diuitiarū sapiē-
tie dei q; incōprehēnsibilia sunt iudicia ei' et
inuestigabiles vie eius. Sz rursum mibi hec
dicēti alia suboritur q'stio. Hā dauid p'phe-
ta dño loquitur dicēs. in labijs meis p'nūciau-
it oia iudicia oris tui. Et cū minus sit nosce q;
et p'nūciare qd est q; paulus incōprehēnsibi-
lia esse dei iudicia asserit: dauid autē hec se oia
non solum nosce sed in labijs p'ronūciasse te-
statur?

Gregorius.
Vtraq; hec tibi supius sub breuitate
rūdi dicēs: q; sancti viri in q'tū euz deo
vnū sunt: sensus dñi nō ignorant. Qdā. n. q;
deuote dñz sequunt' et deuotiōe cū deo sunt et
adhuc carnis corruptibilib' pōdere grauatis
cū deo nō sunt. Occultataq; dei iudicia in-
q'tuz p'dicti sunt sciūt. in q'tū disticti sunt ne
sciūt. Quia. n. secreta ei' adhuc p'secte nō pe-
netrāt incōprehēnsibilia ei' iudicia cē testant'.
Quia vō ei mēte inherēt: atq; inherendo vel
scripture elogis vel oculis reuelationibus
in q'tū accipiūt agnoscūt hec et nouerūt et p-
nūciāt. Iudicia igit q; deus tacet nesciūt: et q;

c

teus loquitur sciunt. Unde et david propheta cum dixisset, In labijs meis pronunciaui oia iudicia: p'tinus addidit oris tui. Ac si aperte dicat, Illa ego iudicia et nosse et pronunciasse potui: que te dixisse cognoui. Nam ea que ipse non loquaris: nostris p'culdubio cogitationibus absconditis. Concordat ergo prophetica apostolicaque sententia: quod in comprehensibilia sunt dei iudicia: et in que de ore eius plata fuerit humanis labijs pronuntiant. Quod si sciri ab hominibus et plata per deum potest: et occulta non possunt.

Petrus. Obiectione mee questionem paruit carissime. Sed quod te si qua sunt adhuc de huius virtutibus subiunge.

Gregorius. Quomodo placuit super monasterium sui de instructione a barbaris.

Cap. xi.

Quodam nobilis theoprobus nomine eius deus benedicti patris fuerat admonitio de uerius: quod pro uite sue merito magna apud eum familiaritatis gratia habebat. Die cum quadam die eius cellula fuisset ingressus hunc amarissime flentem repperit. Cum diu subsisteret eiusque lacrymas non finiri videret: nec tamen ut vir dei consueuerat oratio plangeret sed merendo quena tantum luctus existeret inquisiuit. Cum vir dei illico respondit. Omne hoc monasterium quod construxi: et cuncta que fratribus preparavi omnipotens

dei iudicio gentibus tradita sunt. Vir autem obtinere potuit: ut mihi ex hoc loco anime concederetur. Cuius vocem theoprobus audiuit: nos autem cernimus qui destructum modo a longobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore et quiescentibus fratribus nuper illuc longobardi ingressi sunt. Qui diripientes omnia nec unum quidem hominem illic tenere potuerunt: sed impleuit omnipotens deus quod fidei famulo suo benedicto premiserat. ut si res gentibus traderet: animas custodiret. Quia in re pauli vices video tenuisse benedictum: cuius dum nauis rerum omnium pertulit iacturas: ipse in consolatione vitam omnium qui cum commigrabant accipit.

Quomodo de vasculorum occultato in via admonuit delatorem ne biberet. Cap. xxi.

Quodam quoque tempore exbilaratus non ster quem ipse puerus nostri transmissus a domino suo fuerat ut dei viro in monasterio vino plena duo lignea vascula que vulgo floscones dicuntur deferret. Qui unum detulit: alterum vero pergens in itinere abscondit. Vir autem domini: quem facta absentia latere non poterant. unum cum gratiarum actione suscepit et discedentem puerum monuit dicens.

Uide fili ne de illo fiasco ne que abscondisti id
nō bibas sed inclina illū caute: et inuenies qd
intus h̄z. Qui p̄sus valde a dei hoie extitit
et reuersus volens ad hoc pbare qd audierat
cū fiasco inclinaisset de eo ptin⁹ spēs egres
sus est. Tūc p̄dictus exbilaratus puer p̄ hoc
qd in vino repperit expauit malū qd fecit.

Propterea admonuit suum monachum quā
a sacris feminis mappulas acceperat et celauit
rat.

Non longe autē a monasterio vic⁹ erat in
quo nō minima multitudo hominū ad fidē dei
ab idolorū cultu b̄dicti fuerat exhortatiōe cō
uersa. Ibi quoq; qdā sanctimonialis femi
erāt: et crebro illic p̄ exhortandis aiabus s̄fes
suos mittere b̄dictus dei famulus curabat.
Quadā v̄o die misit ex more sed ia q̄ missus
fuerat monachus post admonitionēz factā a
sanctimonialib⁹ feminis rogatus mappulas
accepit sibiq; eas abscondit in sinu. Qui mox
et reuersus est: cū vir dei vehemētissima ama
ritudine cepit increpare dicēs. Quō ingressa
iniquitas in sinū tuum est? At ille obstupuit:
et qd egiss⁹ oblitus. vñ corripiebat ignorabat.
Cui ait. Nūq; ego illic nō p̄ns erā: qñ ab an
cillis dei mappulas accepisti tibiq; eas in si
nu misisti? Qui mox eius vestigijs puolutus

stulte se egisse penituit: et eas quas in sinu ab
sconderat mappulas protexit.

Quō cognouit animi elationē monachi q
ante se lumē p̄tendebat. **Cap. xxij.**

Quadā quoq; die dñi venerabilis pa
ter vespertina iā hora corporis alimē
ta p̄ciperet: eius monachus cuiusdā defenso
ris filius fuerat. q̄ ei ante mensaz lucernā te
nebat. Cūq; vir dei ederet: ipse autē cūz lucer
ne ministerio astaret: cepit p̄ supbie spūm in
mēte sua tacite volueret: et per cogitationē di
cere. Quis est hic cui ego māducanti assisto.
Lucernā teneo. seruitiū impēdo. q̄ sum ego vt
isti seruiā? ad quē vir dei statim p̄uersus vehe
menter cepit increpare et dicere. Signa cor
tuū frater: qd est q̄ loq̄ris? Signa cor tuūz.
Vocatūq; statim fratribus p̄cepit ei lucernā
de manibus tolli ip̄z v̄o iussit a ministerio re
cedere: et sibi hora eadē genū sedere. Qui reg
nitus a fratribus qd habuerit in corde: p̄ or
dinē narrauit. H̄o supbie spū intumuerat: et
q̄ p̄ra viri dei verba per cogitationē tacitus
dicebat. Tunc ligdo oibus patuit q̄ venera
bilē b̄dictū latere nihil posset. in cuius au
re etiam cogitationis v̄ba sonuissent.

Quemadmodum pre foribus monasterij
ducenta modia farine comperta sunt mira

enose provenia.

Caplm. xxiij.

Alio quoque tempore in eadem campanie regione fama incubuerat magna: quod omnes alii mentorum indigentia coangustabat. Itaque in benedicti monasterio triticum deerat. Panes quoque omnes pene consumpti sunt. ut non plusquam quousque ad refectiois horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis pater contristatus cerne-
ret: eorum pusillanimitate studuit modesta ieremione corrigere: et rursus promissione subleuare dicens. Quare de panis inopia vester animus contristatur? Hodie quidem minus est: sed die crastina abundanter habebitis. Sequenter autem die ductum farine modicum ante fores celle in saccis inueniri sunt. Quos opus deus quibusdam serentibus transmississet nunc usque manet inco-
gnitum. Quibus frater cernerent domino gratias referentes: didicerunt iam de abundantia in egestate non dubitare.

Caplm. xxv.

O Je quod te nunquam na credendum est hunc vel famulo semper prophetie spiritum adesse potuisse: an per intervalla temporum ei mens prophetie spiritus implebat?

Gregorius.

Prophetie spiritus petre prophetarum mentes non semper irradiat. quia sicut de spiritu sancto scriptum est: ubi vult spirat. Ita sciendum est: quod quando vult aspirat. Hunc est enim quod natip

a rege requisitus: si construere templum debuisset: prius consensit: et postmodum prohibuit. Hinc est quod helyseus cum flentem mulierem cerneret. causamque nesciret: ad prohibentem hanc puerum dicit. Dimitte eam quia anima eius in amaritudine est. et dominus celauit a me: et non indicauit mihi. Quod omnipotens deus ex magne pietatis dispensatione disponit: quia dum prophetie spiritum aliquando dat et aliquando subtrahit: prophetarum mentes: et eleuat in celsitudinem: et custodit in humilitate: ut et accipientes spiritum inueniant quid de deo sint: et rursus prophetie spiritus non habentes. cognoscant quid sint de semet ipsis.

Caplm. xxvi.

Ita hoc esse ut asseris magna ratio clamat. Sed quod de venerabili patre benedicto quid adhuc animo occurrerit exequere.

Quomodo monachis ad monasterium construendum missis in visione apparuit: et modum et formam quomodo constructum opus esset designauit.

Caplm. xxv.

Alio quoque tempore a quodam fidei viro rogatus fuerat: ut eius prelio iuxta terracinensem urbem missis discipulis suis construere monasterium debuisset. Qui rogatus consentiens. deputatis fratribus: patre constituit

q̄ et secūds esset ordinavit. Quibus eunt
bus spopodit dicēs. ite et die illo ego venio: et
ostēdā vobis quo in loco oratorii. in quo lo
co refectorii fratrum: in quo susceptiones ho
spitū: vel queq̄ sunt necessaria edificare de
beatis. Qui bñdictione pcepta illico prexe
runt. Et p̄stitū diē magnopere prestolātes:
parauerūt oia q̄ his q̄ cū tāto patre venire po
tuissent videbant esse necessaria. Nocte vero
eadē qua pmissus illucebat dies: eidē ser
uo dei quē illic p̄m p̄stituerat: atq̄ eius p̄
posito: vir dñi in somnis apparuit: et loca sin
gula vbi qd edificare debuissent subtiliter ex
signavit. Cūq̄ viriq̄ a somno surgerēt: sibi
inuicem qd viderant retulerūt. Non tamē vi
sioni illi fidē oīno dantes: virū dei sicut se ve
nire p̄miserat expectabāt. Cūq̄ vir dei consti
tuta die minime venisset: ad eū cūz merore re
uerfi sunt dicētes expectamus pater vt veni
res sicut p̄miseras: et nobis ostēderes vbi qd
edificare debem⁹: et non venisti. Quib⁹ ipse
ait: quare fratres: quare ista dicitis? Nunqd
sicut p̄misi nō veni? cui cū ipsi dicerēt: quan
do venisti? respōdit. Nunqd viriq̄ vobis dor
mientibus nō apparui: et loca singula designa
ui? Ite et sicut per visionē audistis oē habita
culū monasterij ita cōstruite. Qui hec audie

tes vehemēter admirati: ad p̄dictū p̄diū sunt
reuerfi: et cūcta habitacula sicut ex reuelatio
ne didicerāt p̄struxerūt.

Petrus.
Decri velum quo fieri ordine potuit:
vt longe iret: responsum dormientib⁹
dicerent: quod ipsi per reuelationem audirēt
et cognoscerent.

Gregorius.
Quid est q̄ perscrutās rei geste ordines
ambigis petre? Liqueat p̄fecto q̄ mo
bilioris nature est spūs: q̄ corp⁹. Et certe scri
ptura testāte nouim⁹: q̄ p̄pheta ex indea sub
leuatus repēte est cū p̄diō in chaldaea depōsi
tus. Quo videlicet p̄diō p̄pheta refecit: se
q̄ repēte in indea iteq̄ inuenit. Si igitur tam
longe ab achuc posuit sub momento corpora
liter ire: et prandium deferre. qd mirū si bñdi
ctus pater obtinuit: quatenus iret per spūm:
et fratrum gescētiūz spiritibus necessaria nar
raret: Et sicut ille ad cibū corporis corporali
ter. perrexit: ita iste ad institutionē spiritalis
vitę spiritaliter p̄geret.

Petrus.
Manus me locutiōis terfit a me fateor du
bieratē mētis. Sed velim nosse in cōi lo
cutiōne qualis iste vir fuerit.

Nō sub anathemate cōminar⁹ est duabus
religiosis feminis nisi cōtinuissent linguā ma
ledicam.

Liber. ij. dialog.

A Tr ipsa petre cōmunis ei⁹ locutio a vir
tutis erat pondere vacua: qz cui⁹ cor sese
in alta suspenderat: nequaquā ōba de ore illius
incaſſum cadebant. Sigd vero vnq̄ nō tam
decernēdo: sed minādo diceret: tantas vires
sermo illius habebat: ac si hoc nō dubie atqz
suspense: sed iam per sententiam protulisset.
Hāz non longe ab eius monasterio due que
dam sanctimoniales femine. nobilio: i gene
re exote: in loco proprio conuersabantur:
quibus quidam religiosus vir ad exterioris
vite vsum prebebat obsequium. Sicut non
nullis solet nobilitas generis parere ignobi
litatez mentis: vt minus se in hoc mundo de
spiciant: qui plus se ceteris aliquid fuisse me
minerunt nec dum predictę sanctimoniales
femine perfecte linguam sub habitu sui fre
no restrinxerant: eundem religiosum virū
qui ad exteriora ministeria necessaria eis ob
sequia prebebat: incautus sepe sermonib⁹ ad
fracundia puocabant. Quod cū dñi ista tole
raret: perrexit ad dei hominē quantasqz pate
retur verborū cōtumelias enarravit. Vir au
tem dei hec de illis audiens eis protinus mā
dauit dicens: corrige linguam vestram: quā
si non emendaueritis excommunico vos. Quā
videlicet excommunicationis sententiam non

beati grego.

22

proferendo intulit: sed intentando. Ille autē
pistinis moribus nihil mutante intra pau
cos dies defuncte sunt atqz in ecclesia sepulte.
Cūqz in eadem ecclesia missarū solennia ce
lebrarentur. atqz ex more diaconus clamaret
siquis nō communicat det locum nutritrix ea
rum que pro eis oblationem domino offerre
consueuerat: eas de sepulchris suis progredi
exire ecclesiam videbat. Quod dum sepius
cerneret: quia ad vocem diaconi clamantis
exibant foras atqz intra ecclesiam permane
re non poterant ad memoriam rediit. que vir
dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas
quippe se eomunione priuare dixerat: nisi
mores suos et verba corrigerent. Tunc seruo
dei cum graui merore indicatum est. Qui p
tinus manu sua oblationem dedit dicens.
Ite et hanc oblationem pro eis offerri domi
no facite et ulterius excommunicate non erunt.
Que dum oblatio pro eis fuisset immolata: et
a diacone iuxta morem clamarum est vt non
communicantes ab ecclesia exirent ille exire
ab ecclesia ulterius vſe non fuit. Quia ex re
indubitanter paruit quia dum inter eos qui
eomunione priuati sunt minime recederet
eomunonem a domino per seruum domini
recepiſſent.

Mrum valde quis venerabile et sanctissimum virum adhuc in hac corruptibili carne degentem potuisse animas solvere in illo iam iudicio iustitiam institutas. **Gregorius.**

Namque naz petre in hac adhuc carne non erat: quod audiebat. quodcumque ligaveris super terram: erit ligatum et in celis: et que solveris super terram soluta erunt et in celis: cuius nunc vicem et ligando et soluendo obtinet: quod locum sancti regimini fide et moribus tenet. Sed ut tanta valeat homo de terra: celi et terre conditor in terram venit et celo. atque ut iudicare caro est de spiritibus possit: hoc ei largiri dignatus est pro hominibus deus caro factus: quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra. unde sub se infirmata est firmitas dei.

Petrus. **Q**uam virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

Qualiter apportari precepit sacrosanctus domini corpus et imponi super corpus monachi defuncti quod terra ipsa non sustinebat. **Capitulum. xxvij.**

Quadam quoque die dum quidam eius puerulus monachus parentes suos ultra quod debebat diligens. atque ad eorum habitaculum tendens sine benedictione de monasterio exisset. eo die ut ad eos pervenit defunctus est. **Locus**

esset. sepultus die altero: pietati foras corpus eius inuentum est. Quod rursus tradere sepulture curaverunt: sed sequenti die iterum pietati exterritus: atque exhumatum sicut prius inveniunt. Tunc coeunte ad benedicti patris vestigia curantes: cum magno fletu petierunt: ut ei sua gratia largiri dignaretur. Quibus vir dei manu sua prius condicione dominici corporis dedit dicere. Ite atque hoc dominici corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite: eumque sepulture tradite. Quod cum factum fuisset susceptum corpus eius terra tenuit: nec ultra proiecit. Perpendis petre apud Iesum Christum dominum cuius merito iste vir fuerit: ut eius corpus etiam terra proijceret.

Petrus. **P**erpendo plane et vehementer stupeo. **De monacho eius:** qui dum fugeret de monasterio: draco terribilissimus in medio vie se ei opposuit.

Cap. xxvij.

Quadam autem eius monachus mobiliter tam mente cederat: et permanere in monasterio nolebat. Cumque eius vir dei assidue corripet: frequenter admoneret: ipse vero nullo modo consentiret in congregatione persistere atque importunis precibus ut relaxaretur immineret. Quadam die idem venerabilis pater nimitatis eius tedio affectus: iratus fuit ut discederet.

Qui mox vt monasterium exiit contra se affi-
sere apertio ore diaconem in itinere inuenit.
Cum eum idem diacono qui apparuerat deuo-
rare uellet cepit ipse tremens et palpitans ma-
gnis uocibus clamare dicens, Currite currite
se quia diacono iste me deuorare uult. Curren-
tes autem fratres diaconem minime uiderunt
sed trementem atque palpitantem monachum
ad monasterium eduxerunt. Qui statim pro-
misit nunquam se esse iam de monasterio recessu-
rum: atque ex hora eadem in sua promissione per-
manuit. Quippe qui sancti uiri orationibus
contra se assistere diaconem uiderat quem prius
non uidendo sequebatur.

Quemadmodum infantem elephantino la-
borante morbo sanauit. Cap. xxix.

Si neque hoc silendum puto. quod illu-
stri viro abdonio narrate cognoui. Qui
aiebat patris sui puerum morbo elephantino
fuisse correptum ita ut iam pilis cadentibus
cutis intumesceret atque in crescente sanie oc-
cultari non posset. Quia ad virum dei ab eodem
patre eius missus est. et saluti pristina sub om-
ni celeritate restitutus est.

Quomodo inuenta miraculose pecunia
honestum quendam a debitoris exactione le-
uauit. Cap. lxx.

Neque illud taceam quod eius discipulus pe-
regrius nomine narrare consueuerat quod
die quadam necessitate debiti compulsus: unum si-
bi fore remedium credidit: si ad uirum dei perge-
ret: et que eum uigere debiti necessitas indi-
caret. venit itaque ad monasterium: omnipotentis
dei famulum repperit: quia a creditore suo pro duo-
decim solidis grauiter affligeretur indicauit.
Cui venerabilis pater nequaquam se hic duode-
cim solidos respondit sed tamen eius inopia
blanda locutione consolatus est. Hade et post
biduum reuertere quia deest hodie quod tibi debeam
dare. In ipso autem biduo more suo in ora-
tione fuit occupatus. Cum die tertio is qui ne-
cessitate debiti affligebatur rediit: super archas
vero monasterii que erat frumento plena subito
tredecim solidi sunt inuenit. Quos uir dei de-
ferri iussit. et afflictio petitori tribuitur dicens: ut
duodecim redderet: et unum in expensis propriis ha-
beret. Sed ad ea nunc redeam: quod ei discipulis in
libro huius exordio predictis referentibus agnouit.

Quoniam pacto quedam quod uenenum ebiberat sa-
num et liber reddit. Cap. lxxi. Gregori.

Quidam uir grauissima aduersarii sui
emulatione laborabat. Cuius ad hoc
usque odium prorupit ut ei neicienti in potum
venenum daret. Qui quamuis uitam aufer-

re non valuit: cutis tamen colorem mutauit: ita vt diffusa in corpore eius varietas lepre morem imitari videretur. Sed ad dei hominē adductus: salutē pristinam citius recepit. Nam mox vt eum contigit: omnem cutis illius varietatem fugauit.

Quō vitreū vas oleo plenū p fenestrā pēpitari iussit: et ille suus est cōpētū. Cap. xxij.

Et quoq; tēpore quo alimentorū inopiā campaniā grauiter affligebat: vir dei diuersis indigentib; monasteriū suū cūcta tribuebat: vt pēne nihil in cellario nisi parū qd olei in vitreo vase remaneret. Tunc qdā subdiaconus agapitus nomine aduenit: magnopere postulans vt sibi aliquātulū olei dare debueret. Vir autē dñi qui cūcta dēcreuerat in terra tribuere. vt in celo oīa referuaret. hoc ipm parū qd remāserat olei iussit petenti dari. Bona ehus fō qui cellariū tenebat: audiuit qdē iubentis vba: s; implere distulit. Cūq; post paululū si id qd iusserat datū esset ingereret: respōdit monachus se minime dedisse. qz si illud ei tribueret oīno fratrib; nihil remaneret. Tūc iratus alijs pcepit: vt hoc ipm vas vitreum in quo parū olei remāsisse videbat per fenestras pīcerent: ne in cella aliqd per inobediētiā remaneret. Factū est ita. Sub fenestra autem eadē

eadē ingens pēpitū patebat. saxoz molibus aspersus. Proiectū itaq; vas vitreū venit in saxis. sed sic māsit icolume: ac si pīctū minime fuisset. ita vt neq; frangi neq; oleū effundī potuisset. Quod vir dei pcepit leuari: atq; vt erat integrū petēti tribuit. Tūc collectis fratrib; inobediētē monachū dē infidelitate sua et supbia corā omnibus increpauit.

Quēadmodū ex vase vacuo facit orādo vt exuberaret oleū abundanter. Cap. xxiii.

Quā increpatione cōpleta. sese cū hisdē fratrib; in orationē cōpleta. In eo autē loco vbi cū fratribus orabat: vacuum erat ab oleo doliū et coopertū. Cūq; sanct' vir in orationē pīsteret: cepit operimētū eiusdem doli oleo excrecente subleuari. Quo cōmoto atq; subleuato oleū qd excreuerat ora doli transiens: pauimētū loci in quo incubuerant inun dabat. Ad bñdictus dei famulus vt asperxit: prius orōnē cōpleuit: atq; in pauimētū oleū fluere cessauit. Tūc diffidentē inobediētēq; fratrē latius admonuit: vt fidē habere disceret et humilitatē. Idē fō frater salubriter cor repletus erubuit: qz venerabilis pater virtutes oipotētis dñi quā admonitione intimaueat: miraculis ostēdebat. Nec erat iam vt quisq; de eius pmissionibus dubitare posset: quia in

vno eo demq; momento prostrato vase pene vacuo plenum oleo dolium reddidisset.

Quo pacio monacha a demone possessum virgulti sberre sanū reddidit. Cap. xxxij.

Quadam die cum ad beatū iohannis ora torum qd in ipsa montis celsitudine positū est pergeret: ei antiquus hostis in multo medici specie obuius factus est: cornu et tripodam ferēs. Quem cū cū requisisset dicens quo vadis? ille respondit. Ecce ad fratres vado. portionem eis dare. Itaq; perrexit venerabilis Benedictus ad orationem: qua completa concursu rediit. Malignus vero spiritus unum seniozem monachum inuenit aquam hariantem: in quem statim ingressus est. cūq; in terram proiecit et vehementissime vexauit. Quem cum vir dei ab oratione rediens tam crudeliter vexari conspiceret: ei solummodo alapam dedit: et malignum ab eo spiritus pertinus excussit: ita vt ad euz redire ulterius nō auderet.

Petrus.

Quam nosce si hec ista miracula virtute semper orationis impetrabat: an aliquādo etiā solo voluntatis exhibebat nutu.

Qualiter rusticum vincum miserabiliter aspiciendo solum eius vincula dissoluit.

Caplm. xxxv.

Gregorius.

Qui deuota mēte deo adherent. cum reruz necessitas exposcit. exhibere signa mō vtroq; solent: vt mira queq; aliqñ ex pce faciāt aliqñ ex potestate. Cū enī iōanes dicat quorū quorū autē receperūt eū: dedit eis potestatem filios dei fieri: q; filij dei ex pte sūq; dē mīz si signa facere ex pte valēt? Quia. n. vtroq; mō miracula exhibeāt: testat petrus: q; tabitā mortuā orādo suscitauit ananiā vō et saphyrā mētētes morti increpādo tradidit. Hec n. eū orasse in eoz extinctiōe legim. s. solūmō culpaz quā ppetrauerāt increpasse. Cōstat ergo q; aliqñ hec ex pte: aliqñ vō exhibent ex postulatione. dūz et istis vitam increpādo abstulit. et illi reddidit orando.

Draculuz.

Nam duo quoq; fidelis dei famuli bñdī cū facta nūc replico: in qb apte clareat aliud hūc accepta diuinitus ex pte: aliud ex orōne potuisse. Gortbor qdā Zalla noie. perfidie fuit arriane. Qui totile regis eoz tēporibus cōtra catholicos ecclesie religiosos viros ardore immanissime crudelitatis exarsit: ita vt quisquis ei clericus monachusue ante facies venisset: ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadam vō die auaritie sue estu succensus in rapinam rerum inhians: dūz quēdam rusticum tormentis crudelibus afflīge-

geret: cūq; per supplicia diuersa laniaret: videretur penitus rusticus sese res suas benedicto dei famulo comēdasse. pfectus ē: vt dñi hoc a totā te creditur: suspēsa interim crudelitate. ad vitā hōie raperent. Tūc idēz Zalla cessauit rusticū tormētis affligere: sed eius brachia Lorīs forib; astringēs: ante equū suū cepit implere: vt qd esset bñdictus q eius res suscepit demonstraret. Quē ligatis brachijs rusticus ante ingressum celle solū sedentē reperit & le gentē. Eidē autē subsequētī & seuiētī Zalle rusticus dixit. Ecce iste est de quo dixerā bñdictus pater. Quē dñi seruū spū cūz peruerse mētis infania fuisset intuitus. eo terrore quo p̄sueuerat acturū se existimans: magnis cepit vocib; clamare dicēs. Surge surge & res istius rustici redde quas accepisti: ad cuius vocem vir dei prius oculos leuauit a lectione: cūq; intuitus mox etiā rusticū q ligatus tenebatur attēdit. Ad cuius brachia dñi oculos reflexisset: miro modo tāta celeritate ceperūt illigata brachijs lora deuoluere. vt dissolui tam cōcite nulla hominū festinatūde potuissent. Cūq; is qui ligatus vnerat. cepisset subito astare solutus. ad tāte potestatis vim tremefactus Zalla ad terrā corruit: & cernicē crudelitatis rigide

ad eius vestigia inclinās oñibus se illi cōmendauit. Vir autē sanctus a lectiōe minime surrexit. sed vocatis fratrib; introitus tolli vt bñdictionē acciperet pcepit. Quē ad se reducū: vt a tāte crudelitatis infania gescere deberet admonuit. Qui fract; recedēs: nil vlti; p̄tere a rustico p̄sumpsit. quē vir dei nō tangēdo: sed respiciēdo soluerat. Ecce est p̄ter qd dixi. qd hī qui oipotētī deo familiariter seruiunt. aliquādo mira facere ēt ex potestate p̄t. Qui. n. ferocitatē gothi terribilis sedens repressit: lora vō nodosq; ligature que in oētis brachia astrinxerat oculis dissoluit: ipsa miraculi celeritate indicat qz ex potestate accēpat habere qd fecit. Rursus quoq; quale quātūq; miraculū orādo valuit obtinere subiūgaz. Quomodo in infante cuiusdā rustici tā mortuum exsuscitauit.

Cap. xxxvj.

Quādā die cū fratrib; ad agri opera suē rategressus: qdā vō rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferēs orbitatis lucu estusans: ad monasteriū venit: bñdictū patrē querens. Qui cū dictū esset: qz idē pater cum fratribus in agro moraretur: prius ante monasterij ianuā corpus extincti filij p̄iecit. & volente turbatus ad inueniēdū venerabilē p̄em: se cōcitus in cursum dedit. Eadez vero hora vir

Lib. ij. dialog.

dei ab agri ope iam cum fratribus reueriebas: quem mox
ut orbat⁹ rustic⁹ aspexit: clamare cepit. redde
filium meum redde filium meum. Vir autem dei in hac
voce substituit dicens. Numquid ego tibi filium tuum
abstuli? Cui ille respondit. Mortuus est venit res-
uscita eum. Ad mox ut dei famulus audiuisset
valde tristatus est dicens. Recedite fratres rece-
dite. hec nra non sunt sed sanctorum apostolorum sunt.
Quid nobis onera vultis imponere: que non pos-
sumus portare? At ille quem nimis coquebat
dolor in sua petitione persistit: iurans quod non rece-
deret nisi ei filius resuscitaretur. Quem mox dei
famulus ingressus dicens ubi est? Cui ille respon-
dit. Ecce corpus eius ad ianuam monasterii sta-
cer. Abi dum vir dei cum fratribus venisset flexit
genua: et super corpusculum infantis incubuit:
sesquies erigens ad celum palmas tetendit dicens.
Domine non aspicias peccata mea: sed fide hominum
tuus: quod resuscitari filium suum rogat. et redde in
hoc corpusculo animam quam abstulisti. Tunc in ora-
tione obsecraverat: et regrediens anima ita cor-
pusculum pueri ostentavit: ut sub oculis om-
nium qui aderant apparuerit: concussione mira-
fica: tremendo palpitasse. Cuius mox manum
tenuit et eum patri vivente atque incolumem de-
dit. Liquevit petre quia hoc miraculum in po-
testate non habuit. quod prostratus petijt: ut

beati grego.

28

exhibere potuisset.

¶ Petrus.

Sic cuncta esse vi asserta constat patenter
quia verba que proposueras rebus probas.
Sed queso te indices. si sancti viri omnia que
volunt possunt: et cuncta impetrant que desi-
derant obtinere.

¶ Gregorius.

Quamvis erit petre in hac vita paulo sub-
limior: quod de carnis sue stimulo ter dominus
rogavit: et in quod voluit obtinere non valuit.
Ex qua re necesse est ut tibi de venerabili pa-
tre Benedicto narrem: quod fuit quiddam quod
voluit sed non valuit implere.

¶ Hic incipit vita et transitus sancte Scho-
lastice virginis. scilicet sororis sue et quomo-
do oram inuentissimo largissimas induxit
pluvias.

Capitulum xxxvij.

Soror namque beatissimi Benedicti schola-
stica nomine omnipotenti domino ab ipso
infante tempore dedicata. ad eum semel per annum
venire consueverat ad quam vir dei non longe extra
ianuam in possessione monasterii descendebat.
Quada die venit ex more atque ad eam cum dis-
cipulis venerabilis eius descendit frater. Qui
totius die in dei laudibus sacrisque colloquiis
ducentes incumbitibus iam noctis tenebris
simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad-
mensas sederent: et inter sacra colloquia tar-
dum

dior se hora piraheret eadē sanctimonialis se-
mina soror eius eum rogauit dicens. **Q**ueso te
frater ut ista nocte me nō deserās ut vsq; mane
aliquē de celestis vite gaudijs loquamur. **C**ui
ille respōdit. Quid est q; loqueris soror? ma-
nere extra cellā nullatenus possum. Tanta bo-
erat celi serenitas ut nulla in aere nubes appa-
reret. Sanctimonialis autē semina cum ver-
ba fratris negantis audisset: insertas digitis
manus sup mēsa posuit: et caput in manibus
omnipotentē dñm rogatura declinauit. Cūq;
leuaret de mēsa caput: tāta coruscationis et io-
nitruū virtus tātaq; inundatio pluuię erupit.
ut neq; venerabilis bñdicens neq; fratres qui
cū eo aderāt. extra loci limen quo p̄sederant:
pedē mouere potuissent. Sanctimonialis q̄
pe semina. caput in manib; declinans: lachry-
marū fluiū in mēsam fuderat: per quas serē-
nitātē aeris ad pluuiā traxit. Nec paulo tar-
dius post orōnē inundatio illa secuta est. S;̄
tāta fuit cōueniētia orōnis et inundatiōis. ut
de mēsa itaq; caput cum tonitruo leuaret quate-
nus vnū idemq; esset momentum: et leuare ca-
put et pluuiā deponere. Tūc vir dei inter corru-
scatiōes et tonitrua: atq; ingētis pluuię inun-
dationē: vidēs se ad monasteriū nō posse re-
meare cepit cōqueri piristans dicens: parcat

nbi omnipotēs deus soror: quid est qd fecisti?
Cui illa respōdit. Ecce rogauit: et exaudire
me noluit. rogauit deū meū et exaudiuit me.
Modo ergo si potes egredē: et me dimissa ad
monasteriū recede. Ipse autē exte extra rectū
nō valēs: qui remanere sponte noluit in loco:
māsit inuitus. Sicq; factū est. ut totā noctē
peruigilē ducerēt: atq; per sacra spiritualis vi-
te colloq; se se vicaria relatiōe satiarēt. Qua-
dē re dixi eū voluisse aliquid: s;̄ minime potuiss-
se. q; si venerabilis viri mētē aspiciū: dubiū
nō est: q; eadē serenitatē voluerit in qua descē-
derat: permanere. Sed p̄ hoc qd voluit in-
fruite omnipotentis dei ex semine pectore mira-
culū venit. Nec mirū q; plus illa femina que
diu fratrem videre cupiebat in eodē tēpore va-
luit. Quia enī iuxta iōānis vocē deus chari-
tas est. iusto valde iudicio illa plus potuit. q̄
amplius amauit. **P**etrus.

Ateor multum placere quod dicis.
De eo q; sororis eius scholastice animam
vidit in modum columbe in celum tenden-
tem. **C**ap. xxxviii. **G**regorius.

Quamq; die altero eadem venerabilis se-
mina ad cellam p̄p̄iā recessisset: vir dei
ad monasteriū redijt. Tū ecce post triduij in-
cella p̄stēs: eleuatis in aere oculis vidit eius

dem sororis sue animā de eius corpore. egressam in colūbe spē celi secreta penetrare. Quā-
tante eius glorie cōgaudens: omnipotēti deo
in hymnis et laudib⁹ gratias reddidit eiusq⁹
obitū fratrib⁹ dēnūciavit. Quos etiā protin⁹
misit ut eius corpus ad monasterium defer-
rent atq⁹ in sepulchro qd sibi ipsi sparauerat
ponerēt. Quo facto cōgigit: ut quorum mens
vna semper in deo fuerat eorū quoq⁹ corpora
nec sepultura separaret.

Explicit de sancta scholastica.
Quo mūdū vniuersū i vni⁹ solaris radij
splēdore p̄spexit. Cap. xxxix. Gregori⁹.

Abbas ei⁹ monasterij qd in cāpante parti-
bus a liberio quōdā patricio fuerat p̄structū
ad eū visitatōis grā ex more puenerat. Eius
ippe monasterij frequētiābat ut qe idē quo-
q⁹ vir doctrina grāte celestis affluebat: dul-
ci sibi inuicem vte et bāt affunderēt: et sua-
uem cibū celestis patrie qd adhuc p̄fecte gau-
dendo nō poterant salūz suspirādo gustaret.
Cū vero hora tā getta exigeret ut mēbra sopo-
ri dari debuissent in cuiusdā turris superiōri-
bus se venerabilis bñdictus: in eius quoq⁹ i-
ferioribus se seruādus diaconus collocauit:
quo. v3. in loco inferioria superioribus para⁹

continuabat ascēsus. Ante eandem vero tur-
rē: largius erat habitaculū in quo vtriusq⁹ di-
scipuli gesebant. Quōq⁹ vir domini Bñdict⁹
adhuc geseantibus fratrib⁹ instans vigilis no-
cturne orōnis tēpora puenisset: ad fenestram
stans: et omnipotēte dñm deprecans subito in-
tēpella noctis hora respiciēs: vidit fūsas lucē
desuper cūctas noctis tenebras exfugasse tāto-
q⁹ splēdore clarescere: ut diē vinceret lux illa:
que in tenebris radiasset. Mira autem valde
res speculatione secuta est: quā sicut post ipse
narravit: omnis etiā mūdus velut sub vno so-
lis radio collectus ante oculos eius adduct⁹
est. Qui venerabilis pater dum intemiam ocu-
lorum actem in hoc splēdore corrūtee lucia-
tisingeret vidit germani capuani episcopi ani-
mam in spera ignea ab angelis in celum de-
ferri. Tunc tanti sibi testē volēs adhibere mī-
raculi: seruādum diaconem iterato bis terq⁹
ei⁹ noie cum clamoris magnitudine vocauit.
Quōq⁹ ille fuisset insolito tāti viri clamore tur-
batus: ascendit respexit paritq⁹ tam lucis exi-
guam vidit. Cui tanto hoc obstupescenti mī-
raculo: vir dei per ordinem que fuerant gesta
narravit. Statimq⁹ in Cassinum castrum re-
ligioso viro ilxoprote mandauit ut ad eapua-
nāz urbē sub eadē nocte transmitteret et quid

de germano epō ageret agnosceret et idicaret.
Factūq; est et reuerēdissimū virum germanū
episcopū is qui missus fuerat iam defunctum
reperiret et requirēs subtiliter agnouit eodē
momento fuisse illius obitū quo vir dñi eius
agnouit ascensum.

Petrus.
Mira res valde et vehemēter stupēda. S; hoc qđ dictū est. qđ añ oculos ipsi⁹ quasi sub vno solis radio collect⁹ ois mūdus addūctus est: sicut nūq̄ expius sum. ita nec cōijcere scio quo ordine fieri potest. vt mundus ois ab homine vno videatur.

Gregorius.
Rxiū tene petre qđ loquor: qđ aie videntī creatorē angusta est ois creatura. Quān nīlibet etenim par de luce creatoris aspexerit bene sit ei oē. qđ creatū ē. qđ ipsa luce vīsiōis intune mētis laxat sin⁹ tāq; expandit in deo vt supior: existat mūdo. Fit vō ipi⁹ vidētis aia ēt sup semetipaz. Lūq; in deū lumie rapit sup se in interiorib⁹ āpliat et cū sub se pspicit exaltata cōprehēdit qđ bene sit. qđ cōprehēdere hūmilitati nō poterat. Vir ergo qđ intueri globū igneū? angelos quoq; ad celos redeūtes videbat. hec pculdubio cernere nō nisi i deū lumine poterat. Quid itaq; miz si mūdū añ se collectū vidit q subleuat⁹ in mētis lumine extra mūdū fuit? Qd añ collect⁹ mūdus añ ei⁹ ocn

los dī: nō celū et terra cōtracta sunt s; vidētis aius dilatar⁹: q in deo rapit⁹ vidē sine difficul-
tate potuit oē qđ ifra deū est. In illa ergo luce qđ exteriorib⁹ oculis fulxit lux interior: in mēte fuit qđ vidētis aium qđ ad supiora rapuit: ei qđ agusta ē cēta aia iseriora mōstrauit.

Petrus.
Quideoz mihi vultier nō intellexisse qđ dixeras: qñ ex tarditate mea tātū creuit. expostuo tua. S; qđ hec ligde meis sensib⁹ infudisti. qđo vt ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius.
Quēadmodū regulā monachoz oī pcpua scititate pscriptit. Cap. xl.

Libet patre adhuc de hoc venerabili patre multa narrare: s; qđā eius studiose pte-
reo. qđ ad alioz gesta volūēda festino. Hoc au-
tez nolote lateat qđ vir dei inter tot miracula qđ in mūdo claruit: doctrine quoq; vbo non mediocriter fulsit. Nā scripsit monachoz re-
gulā discretione pcpua: smone luculēta. Lu-
tus sigs vlti subtilius mores vitāq; cognosce-
re: pōr in eadē institutiōe regule ois magisterij
illius actus inuenire: qđ sanct⁹ vir nullo mo-
do potuit aliter docere: qđ vixit.

Quō mortis sue diē pñiciāuit et pñtib⁹ et absentib⁹ discipulis. Cap. xli.

Eodē vōāno quo de hac vita erat exitu-
rus. qđā discipulis secū puerant

buis: quibusdā lōge manētib⁹ sanctissimū suū
obitus denūciauit diē. Præsentib⁹ indicēto:
ut audita p̄ silētiū tegerēt: absentib⁹ indicās
qđ vel quale signū eis fieret: quādo ei⁹ aia de
corpore exiret. Ante sextū sui vō exit⁹ diē ape
riri sibi sepulturā iubet. Qui mox correptus
febrib⁹: acri cepit ardore fatigari. Cūq; p̄ di
es singulos lāguor: igravesceret. sexto die por
tari se in oratoriū a discipulis fecit. ibiq; exi
tū suū dñi ei⁹ corporis: et sanguis p̄ceptuōe mu
nuit: atq; inter discipulorū manus imbecilla
mēbra sustētā: erectus in celū manib⁹ stetit:
et ylmū spūs inter vba orōnis efflauit. Qua
scē die duob⁹ de co fratrib⁹ vni in cella cōmo
ranti. alteri aīe longius posito reuelatio vni⁹
atq; idissimilis visionis apparuit. Miderunt
nāq; qđ strata palliō: atq; innumeris corrusca
lampadib⁹ via recto orientis tramite ab ei⁹ cel
la in cellū vsq; tendebat. Cui venerādo habi
tu vir de sup̄ clarus assistēs: cui⁹ cēt via quam
cernerēt ingiuit. Illi autem se nescire. p̄fessi
sunt. Quib⁹ ip̄: e ait. Hec est via qua dilectus
dñō celū bñdict⁹ ascendit. Tūc itaq; sancti vī
obitū sicut p̄ntes discipuli viderūt: ita absen
tes ex signo qđ eis p̄dictus fuerat agnouerūt.
Discipul⁹ vō est in oratorio beati iōānis bapt
iste quod destructa ara apollinis ip̄e p̄struxit.

Qui et in eo specu in quo prius sublat⁹ ha
bitauit nunc vsq; si penitentium fides exigit.
miraculis corruscat.

Qualiter qđam vesana et mente capta mu
lier in specu sancti Benedicti per noctem ge
scens restituta est mētē integra. Cap. xliij.

Per nāq; est res gesta quam narro. qđ
qđā mulier mente capta. duz sensus fun
ditus pdidisset: p̄ mōtes et valles: et siluas et cā
pos die noctq; vagabatur ibiq; vñ modo gescē
bat vbi hāc gescere lassitudo coegisset.

Quadam tō die dñi isana femina vaga
nimis erraret: ad bñ viri bñdicti p̄io
specū deuenit. ibiq; nesciēs igrēssa māsit. Fa
cto autē mane. ita sanato sensu egressa ē. ac si
cam nūq; infantia capitis vlla tenuisset. Que
omni vite sue tēpore in eadē quā acceperat sa
nitate permansit.

¶ Petrus.

Quid nāq; esse dicimus quod plerūq;
in ip̄is quoq; patrocinis martyrum
se se sentimus ut non tantia per sua corpora
quantia beneficia per reliquas ostēdant atq;
illic maiora signa faciunt vbi minime per se
metipsos iacent.

¶ Gregorius.

¶ Bi in suis corpib⁹ sc̄ti martyres iacent
dubiū petre nō est q̄ multa valeant signa
mostrare: sicut et faciūt et pura mēte grēdus

Liber.ii. dialog.

innumera miracula ostēdūt. Sz qz ab ifirmis
pōt mētib' dubitari: vtrū ne ad exaudiedū ibi
pntes sint vbi pstat qz in suis corpib' nō sint.
ibi eos necesse ē maiora signa ostēdē vbi de corp
pntia pōt mens infirma dubitare. Quoz vero
mens in deo fixa est. tāto magis hz fidei meri-
tū: quāto illic eos nouit z nō iacere corpe: z m̄
nō de esse ab exauditiōe. An ipsa quoqz vritas
vi fidē discipulis auget dicit: si non abiero.
paraclit' nō veniet ad vōs. Cū. n. pster qz para-
clitus spūs ex pte semp pcedat z filio cur se fi-
li' recessurū dicit vt ille veniat. q a filio nūqz
recedit: Sz qz discipuli in carne dñz cernen-
tes: corpis hūc semp oculis videre stiebant.
recte eis dī nisi ego abiero paraclit' nō veniet:
ac si apte diceret. Si corp' non subtraho: q sit
amo: spūs nō ostēdo. Et nisi me derelictis cor-
poraliter cernere: nunquam me discitis spiri-
tualiter amare.

Placet quod dicis.

Gregorius.

Liquātū tā a locutiōe cessanduz est: vt si
ad alioz miracula enarrāda tendim' lo-
quēdi vires interis p silentiū reparemus.

ExPLICIT scdus liber Dialogoz beati
Gregorij pape de vita z miraculis bea-
tissimi patris Benedicti abbatis.

In noie

Regula beati bñdicti

33

In nomine domini nostri Iesu christi.
Incipit plogus regule sanctissimi patris no-
stri Benedicti abbatis eximij confessoris pa-
tris monachorum.

Asculpta o fili prece-
pta magis z inclina
aurē cordis tui z ad
monitionē pī pīs
libēter excipe: z effi-
caciter cōple: vt ad
eū per obediētie la-
borē redeas: a quo
per inobediētie desi-
diāz recesseras. Ad-
te ergo nunc meus
sermo dirigitur: q

quis abrenūciāns pprijs volūtātib' dño cpio
viro regi militaturus obediētie fortissima at-
qz scclara arma assumis. In p̄mis vt qquid
agēdū inchoas boni ab eo perfici instātissima
orōne deprecas. Et q nos iam in filioz digna-
tus est numero cōputare nō debeat aliquādo
de malis actib' nostris p̄stari. Ita enī ei oi
tēpore de bonis suis in nobis parēdū est vt nō
solum vt iratus pater suos non aliquando fi-
lios exheredet: sed nec vt memendus domi-
nus irritatus malis nostris vt nequissimos

seruos perpetuam tradat ad penam qui eum noluerint sequi ad gloriam.

Resurgamus ergo tandem aliquando. exclamate nos scriptura ac dicite. Hora est iam nos de somno surgere. Et aptis oculis nostris ad deficiū lumē attonitis auribus audiamus diuina quotidie clamās quod nos amoneat vox dicēs. Hodie si vocē eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Et itez. Qui hīs aures audiēdi audiat quod spiritus dicat ecclesijs. Et quid dicit. Venite filij audite me: timorē domini docebo vos. Currite dum lumē vite habetis ne tenebre mortis vos cōprehendant. Et querēs do minus in multitudine populi sui cui hec clamat operariū suum iterum dicit. Quis est homo qui vult vitā et cupit dies videre bonos. Quod si tu audiens respondeas: ego: dicit illi dei. Si vis habere veram et perpetuam vitam prohibe linguas tuas a malo. et labia tua ne loquantur dolum: diuerſe a malo et fac bonum: inquire pacem et sequere eam. Et cum hec feceritis oculi mei super vos: et aures mee ad preces vestras. Et anteq̃ me inuocetis dicam ecce adsum. Quid dulcius nobis hac voce domini inuitantis nos fratres charissimi? Ecce pietate sua demonstrat nobis dominus viam vite.

Succinctis ergo fide vel obſuantia bonorum actuum lumbis nostris: et calcatis in preparatione euāgelij pacis pedibus pergamus itinera eius ut mercamur cum qui nos vocauit in regno suo videre. In cuius regni tabernaculo si volumus habitare nisi illuc bonis actibus currēdo minime peruenit. Sed interrogemus cum prophetā dñs dicentes ei. Dñe quā habitabit in tabernaculo tuo: aut quā regnabit in monte scō tuo? Post hāc interrogatōes fratres audiamus dñs respondēte et ostēdēte nobis viā ipsius tabernaculi: et dicentē. Qui ingredit sine macula et opant iustitiam. Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua: qui non fecit proximo suo malum et opprobrium nō accipit aduersus proximum suum. Qui malignum diabolū alii qua suadentem sibi cum ipsa suasionē sua a cōspectibus cordis sui respiciens deduxit ad nihilum. et paruulos cogitatus eius tenuit et alisit ad Christum.

Qui timēt dñs de bona obſuantia sua nō se reddūt elatos sed ipsa in se bona non a se posse sed a dño fieri existimātes: opantes in se dñs magnificāt: illud cum prophetā dicētes. Nō nobis domine nō nobis: sed nomini tuo da gloriā. Sicut nec paulus apostolus de pre

dicatione sua sibi aliqd imputant dicēs. Gratia dei sum id qd sum. Et itez ipse dicit: qui gloriat in dño gloriatur. Unde et dñs in euan gelio ait: qd audit vba mea hec et facit ea simi labo eū viro sapiēt: qd edificauit domū supra petra. Venerūt flumina: flauerūt vēti et impē gerūt in domū illā et nō cecidit, quia fundata erat supra petram. Hec cōplens dñs expectat quotidie hīs suis factis monitis factis nos re spondere debere. Ideo nobis ppter emenda tionē maloz hui⁹ vite dies ad inducias rela xantur: dicēte aplo. An nescis qz patiētia dei ad penitētiā te adducit? Nam pius dñs dicit. Nolo morē peccatoris sz vt magis pueriat et viuāt. Cū ergo interrogassēmus dñm fratres de habitatore tabernaculi eius audiuim⁹ ha bitādi pceptum. Sed si cōpleamus habita toris officium erimus heredes regni celoz.

Era sancte pceptoz obediētie militaturā. et qd minus hz in nobis natura possibile ro gemus dñm vt gratie sue iubeat nobis adiuto riū ministrare. Et si fugiētes gehenne penas ad vitā volumus puenire perpetuā: dñi adhuc vacat et in hoc corpore sumus: et hec omnia p hanc lucis vitam vacat implere: currendum et agendū est modo qd in perpetuū nobis exp

diat. Constitūda est ergo a nobis dominici schola seruiciū. in qua institutio nihil asperū nihilqz graue nos pstituros speram⁹. Sed et siqd paululū restrictius dicente egrius rōne ppter emēdationē vitioz vel cōseruationem charitatis pcesserit. nō ilico pauore perterri tus refugias vitā salutis: que nō est nisi angu sto initio incipiēda. Processu vō cōuersatio nis et fidei dilatato corde inenarrabili dilectio nis dulcedine curritur via mandatorz dei. Ut ab ipso nūqz magisterio discēdēs in eius doctrina vsqz ad mortē in monasterio pseuerā tes passionib⁹ xpi p patiētia participem⁹ vt re gni eius mereamur esse cōsortes. Amē.

Incipit regula eiusdem.

De generib⁹ vel vita monachoz. Cap. i.
Monachoz quattuor genera esse manife stū est. Prīmū cenobitaz: hoc est mona steriale militās sub regula vel abbate. Deinde scōz gen⁹ est anachoritaz. i. heremitaz. Horū q nō puerfionis seruoze nouito sed monaste riū pbatōne diuturna didicerūt pira diabo lum multoz solatio tam docti pugnare. et be ne instructi fraterna ex acie ad singulare pu gnā heremi. securi iam sine cōsolatione al terius sola manu vel brachio contra vitia car nis: vel cogitationum deo auxiliāte pugnare

sufficiunt. Tertium vero monachorum teterri-
mus genus est sarabaitarum: qui nulla regu-
la approbati. experientia magistra sicut aurum
fornacis. s; in plumbi natura molliu adhuc
opertibus fuantes seculo fidē mentiri teo per
rosurā noscuntur. Qui vini aut terni aut cer-
te singuli sine pastore. nō dominicis sed suis
inclusionibus p lege eis est desideriorū volu-
ptas. Cuius quicquid putauerint vel egerint hoc
dicunt sanctū. et noluerint. hoc putant nō lice-
re. Quartū vero genus est monachorū: quod
nominat gyronagū: qui tota vita sua p diuer-
sas puincias: ternis aut quaternis diebus p
diuersosque cellas hospitant. Semper vagi et
nūq̄ stabiles: et proprijū voluptatibus et gule
illecebris seruientes: et per omnia deteriores
sarabaitis. De quorum omnium horum mi-
serrima conuersatione melius est silere q̄ lo-
qui. His ergo omittis ad cenobitarum for-
tissimum genus disponendum adiuuante do-
mino veniamus.

Qualis debeat esse abbas. Cap. ij.
Abbas qui preesse dignus est mōasterio
semper meminisse debet quod dicitur: et
nomen maioris: factis implere. Christi enī
agere vocis in monasterio creditur quādo ip-
sius vocatur prenomine. Dicente apostolo.

accepistis spiritus adoptionis filiorū. in quo
clamamus abba pater. Ideoq; abbas nihil
extra preceptū domini quod absit debet doce-
re aut constituere aut iubere. Sed iussio eius
vel doctrina fermētum diuine iustitie in disci-
pulorū mentibus cōspargat. Memor sit sem-
per abbas quia doctrine sue vel discipulorum
obedientie vtrarūq; rerū in tremēdo iudicio
dei faciēda erit discussio. Scitāq; abbas cul-
pe pastoris incumbere quicquid in ouibus pa-
terfamilias utilitatis minus potuerit inueni-
re. Tantū iterum liber erit si inquieto vel in-
obedienti gregi pastoris fuerit omnis dilige-
tia attributa. et morbidis earū actibus vniuer-
sa fuerit cura exhibita: pastor earum in iudi-
cio domini absolutus. dicat cuius ppheta domi-
no. Iustitiā tuam nō abscondi in corde meo
veritatem tuam et salutare tuum dixi: ipsi au-
tem contemnētes spreuerunt me. Et nūc de-
mum inobediētibus cure sue ouibus pena sit
eis preualens ipsa mors.

Quam ergo aliquis suscipit nomen abba-
tis duplici d; doctrina suis pesse discipu-
lis. i. oia bona et sancta factis ampli⁹ q̄ vbiis
ostēdere. Et capacib⁹ discipulis mādata dñi
vbiis pponat. Duris vō corde et simpliciori-
b⁹ factis diuina pcepta demōstret. Omnia ve-
c 115

roque discipulis docuerit esse p[ro]pria in suis
factis indicet nō agēda: ne alijs p[ro]dicans ipse
reprobos inueniat. Ne quādo illi dicat deus
peccātū: quare tu enarras iustitias meas: et as
sumis testamētū meū per os tuū? Tu v[er]o odi
sti disciplinā et p[ro]iecasti sermones meos p[ro] te.
Et g[er] in fratrib[us] tui oculo festucam videbas in
tuo trabez nō vidisti. Nō ab eo p[ro]fona in mo
nasterio discernat. Nō vnus plus ametur q[uam]
alius, nisi quē in bonis actibus, aut obediē
tia inuenerit meliorē. Nō p[ro]ponat ingenuus
ex seruitio cōueriētū nisi aliqua rōnabilis cā
existat. Q[uod] si ita iustitia dictate abbati visum
fuerit de cuiuslibet ordine id faciat: sin alias
p[ro]p[ri]a teneat loca. Quia siue filius siue liber
oēs in xpo vnū sumus: et sub vno d[omi]no equalē
fuituris militiā batulam. Quia nō est apud
deū p[ro]fona acceptio solūmodo in hac parte
apud ip[s]os discernimur, si meliores ab alijs in
operib[us] bonis et humiles inueniamur.

Ergo equalis sit omnib[us] ab eo charitas:
vna p[ro]beat omnib[us] scōm merita discipli
na. In doctrina nāq[ue] sua abbas aplicaz d[icitur] il
lam semper formā seruare in qua dicit, argue
obsecra increpa. i. miscens tēporibus tēpora
terrorib[us] blandimēta d[omi]nū magistrī pius pa
tris ostēdat affectū, i. indisciplinatos et inge

tos debet durus arguere. Obedientes autē et
mites et patientes vt in melius p[ro]ficiāt obsecra
re. Negligētes autē et cōtēnentes vt increpet et
corripiat ammonemus. Neq[ue] dissimulet pec
cata delinquentiū: s[ed] mox vt ceperint oriri ra
dicibus ea vt p[ro]ualeat amputet memor periculi
heli sacerdotis de sylo. Et honestiores q[uam]dem
atq[ue] intelligibiles animos prima vel scōa am
monitione v[er]bis corripiat. Improbos autē et
duros ac sup[er]bos vel inobediētes verberū vel
corpis castigatione: in ipso initio peccati co
herceat. Sciēs scriptū. Stultus v[er]bis nō corri
gitur. Et iterum: percutite filium tuū virga: et
liberabis animam eius a morte.

Meminisse d[icitur] semp[er] abbas q[uod] est memi
nisse q[uod] d[icitur] et scire q[uod] cui plus cōmittit
plus ab eo exigit. Sciatq[ue] q[uod] difficilē et arduā
rem suscepit regere animas et multorū fuisse
morib[us]. Et alium q[uam]dem blandimētis. Aliū
vero increpationib[us]. Alium suasionib[us] et scōz
vnus cuiusq[ue] qualitatē vel intelligētiaz, ita se
omnib[us] cōformet et aptet: vt nō solū detrimen
ta gregis sibi cōmissi nō patiat: verū etiam in
augmētatiōe boni gregis gaudeat. Ante oīa
ne dissimulans aut paruipēdens salutē ani
marū sibi cōmissarū plus gerat sollicitudinē
de rebus transitorijs atq[ue] terrenis et caducis

sed semp cogitet q̄ animas suscepit regēdas.
 de qbus rōnem redditurus est. Et ne cause-
 tur de minori forte substantia meminerit scri-
 ptū. **P**rimū querite regnū dei et iustitia ei⁹ et
 hec omnia adficient vobis. Et iterum: nihil
 deest timētib⁹ euz. Scitāqz qz q̄ suscipit ani-
 mas regēdas preparet se ad rōnem reddēdaz.
 Et quantū sub cura sua fratru se habere scie-
 rit numerū agnoscat p̄ certo qz in die iudici⁹
 ip̄az omniū animarū est redditurus dñō ra-
 tionē sine dubio addita et sue anime. Et ita ti-
 mens semp futurā discussionē pastoris de cre-
 ditis sibi outibus. cū de alienis rōcinis cauet
 redditur de suis sollicitus. Et cū de admoni-
 tiōibus suis emēdationē alijs subministrat
 ipse efficitur a vitijs emendatus.

De adhibēdis ad cōsiliū fratrib⁹. Ca. iij.
Quoniam aliqua p̄cipua agēda sunt in
 monasterio. cōnocet abbas oēm p̄gre-
 gationē: et dicat ip̄e vnde agitur. Et audiens
 cōsiliū fratrum tractet apud se prudēt et qd
 vtilius iudicauerit faciat. Ideo autē omnes
 ad cōsiliū vocari diximus: qz sepe iuniori dñs
 reuelat: qd melius est. Sic autē dent fratres cō-
 silij cū omni humilitatis subiectione vt nō
 presumāt p̄caciter defendere qd eis vltuz fue-
 rit: s; magis in abbatis pēdeat arbitrio, et qd

salubrius esse iudicauerit ei cuncti obediat.
 Sed sicut discipulus puenit obedire magis:
 ita et ip̄m pvide et iuste p̄deceat cūcta disponere.
 In omnib⁹ igit oēs magistrā sequant⁹ re-
 gulam. neqz ab ea temere declinetur a quoqz.
 Nullus in monasterio propriū sequat⁹ cordis
 voluntatē. Neqz p̄sumat q̄quā cū abbate suo
 p̄terue intus aut foris monasteriū p̄tendere.
 Qd si p̄sumperit regulari discipline subiace-
 at. Ip̄se tamē abbas cum timore dei et obse-
 ratione regule oia faciat. Sciens se p̄culdubio
 de omnibus iudicijs suis egssimo iudici deo
 rōnē redditurum. Si qua sō minora agenda
 sunt in monasterij vtilitatib⁹ sentioz tantū eta-
 tur cōsilio. Sicut scriptū est. Omnia fac cum
 cōsilio et post factum nō penitebis

Que sunt istrumēta bonoz op̄ez. Ca. iij.
In primis dominum deum diligere ex to-
 to corde tota anima tota virtute. Deinde
 proximum tanqz seipsum. Deinde non occi-
 dere. non adulterare non facere furum non
 concupiscere non falsum testimonium dice-
 re. Honorare omnes homines et quod sibi
 fieri quis non vult alijs ne faciat. Abnegare
 semetipsum sibi vt sequatur Christum. Cor-
 pus castigare. Delicias non amplecti. Ieu-
 nium amare. Pauperes recreare. Rudum

vestire. infirmū visitare. mortuū sepelire. In
tribulatione subuenire. Dolētem consolari.
A seculi actib⁹ se facere alienū. Nihil amori
christi sponere. Graz nō pficere. Tracundie
tēpus nō reservare. Dolū in corde nō tenere.
Pacē. falsam nō dare. Charitatē nō derelinq̄
re. Nō iurare oīno ne forte periuret. veritatē
ex corde ⁊ ore pferre. Malū p malo non red
dere. Iniuriā nō facere: sed ⁊ factā patienter
sufferre. Inimicos diligere. Maledicentes
se nō remaledicere: s; magis bñdicere. Per
secutionē ppter iustitiā sustinere. Nō esse su
perbū. Nō vinolentū. Nō multū edacem. Nō
sommolentū. Nō pigrū nō murmurōsuz. Nō
detractorē. Spem suā deo cōmittere bonum
aliquod in se cū viderit deo applicet nō sibi.
Malum vero semp a se factū sciat ⁊ sibi repu
tet. Diem iudicij timere gehēnaz expavesce
re. Vitā eternā omni cōcupiscētia spūali desi
derare. Mortem quotidie ante oculos suspe
ctā habere. Actus vite sue omni hora custodi
re. In oī loco deū se respicē p certo scire. Co
gitatiōes malas cordi suo adueniētes mox ad
xpm allidere ⁊ seniori spūali patefacere.
Os suuz a malo vel prano eloquio custo
dire. Multū loq̄ nō amare. Verba va
na aut risu apta nō loqui. Risum multuz aut

excussū nō amare. Lectiones sanctas libe
ter audire. Orationi frequēter incumbere.
Mala pterita cū lachrymis vel gemitu quod
tidie in orōne deo cōfiteri. De ipsis malis de
cetero emēdare. Desideria carnis nō pficere
Volūtatē ppriā odire. Preceptis abbatis
in omnib⁹ obedire etia; si ipse qđ absit aliter
agat. Memor illi⁹ dominici pcepti. Que di
cunt facite que aut faciūt facere nolite. Non
velle dici sanctū anteq̄ sit sed prius esse quo
veri⁹ dicat. Precepta dei factis quotidie ad
implere. Castitatē amare. Nullū odire: Ze
luz ⁊ inuidiā nō habere. Cōtentionē nō ama
re. Elationez fugere: seniores venerari. Ju
niores diligere in christi amore. Pro inimi
cis orare. Luz discordantiū ante solis occa
suz in pacē redire. Et de dei misericordia nū
q̄ desperare. Ecce hec sunt instrumēta artis
spiritualis. Que cum fuerint a nobis die no
emq; incessabiliter adimpleta: ⁊ in die iudi
cij recōsignata. illa merces nobis a domino
recompensabitur. quaz ipse promisit. Quod
oculus nō vidit nec auris audiuit. nec in cor
hominis ascendit que preparauit deus his q
diligunt eum. officina vero ubi hec omnia di
ligenter operemur claustra sunt monasterij
⁊ stabilitas in congregatione.

De obedientia discipulorum. **Cap. v.**
Primus humilitatis gradus est obedientia sine mora. Hec puenit his qui nihil sibi christo carius existimant propter futurum salutem quod pressi sunt seu propter metum gehene vel gloria vite eterne. mox et aliquid impatientia maiore fuerit ac si diuinitus imperet mora pati nesciunt in faciendo. Die quibus dominus dicit. Ob auditu auris obediuit mihi. Et item dicit de cororibus. Qui vos audit me audit. Ergo hi ta eos relinquētes statim quae sua sunt et voluntate propriam deserētes. mox ex occupatis manibus et quod agebat imperfectum relinquētes vicino obedientie pede iubēns vocē factis sequunt. Et velut vno momento praedicta magistri iussio et perfecta discipuli opera in velocitate amoris dei ambrosos cōter citius explicant quibus ad vitam eternam gradiēdī amor incubit. Ideo angustas vias arripuit unde dominus dicit. Angusta via est quae ducit ad vitam et non suo arbitrio viuentes vel desiderijs suis et voluptatibus obediētes. sed ambulātes alieno iudicio et imperio in ceteris nobis degētes abbates sibi praesse desiderant. Sine dubio hi tales illam dominum imitant sententiam qua dicit. Non vni facere voluntatem meam sed eius qui misit me. Sed hec ipsa obedientia tunc acceptabilis erit deo et dulcis dominibus

si quod iubetur non trepide non tarde non tepide aut cum murmure vel cum risu nolētis efficiat. Quia obedientia quae maioribus prebet deo exhibet. Iple. n. dixit. Qui vos audit me audit. Et cum bono animo a discipulis preberi oportet quod hilaritate diligit deus. Nam cum malo animo si obedit discipulus. et non solum ore veritatem in corde si murmurauerit. et si impleat iussione tam acceptus iam non erit deo quod cor respicit murmurantis. Et per tali facto nullam consequitur gratiam immo penam murmurantium incurrit si non cum satisfactione emendauerit.

De taciturnitate. **Cap. vi.**
Aciamus quod ait propheta. Dixi custodiā vias meas: ut non deliquam in lingua mea. Posui ori meo custodiā. Obmuri et humiliatus sum: et silui a bonis. Hic ostendit propheta si a bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem debet tacere quanto magis a malis verbis propter penam peccati debet cessare. Ergo quantum de bonis et sanctis et edificationum eloquijs: perfectis discipulis propter taciturnitatis gravitatem rara loquedi concedatur licentia: quod scriptum est. In multiloquo non effugies peccatum. Et alibi. Mors et vita in manibus lingue. Nam loqui et docere magis conceditur tacere et audire discipulo puenit. Et ideo si qua res

renda sunt a pōre cū omni humilitate ⁊ suble-
ctiōne: ⁊ reuerētia regantur: ne videat plus
log q̄ expedit. Scurrilitates vō vel vba ocio-
sa ⁊ risum mouentia eterna clausura in omni-
bus locis dānamus: ⁊ ad tale eloquium disci-
pulum aperire os nō permittimus.

De humilitate.

Cap. vii.

Quamam nobis scriptura diuina fratres
docēs. Omnis q̄ se exaltat humiliabit:
⁊ q̄ se humiliat exaltabit. Cum hec ergo dicit
ostēdit nobis oēs exaltatiōē genus esse sup-
bie. Quod se cauere ppheta indicat dicens.
Domine nō est exaltatiō cor meuz. Neq̄ elati
sunt oculi mei. Neq̄ ambulauit in magnis ne-
q̄ in mirabilib⁹ super me. Sed qd? Si nō hu-
militer sentiebā: sed exaltant animā meā. Si
cut ablactatus sup matrē suā: ita retribuēs in
animā meā. Unde fratres si summe humilita-
tis culmē volumus attingere: ⁊ ad exaltati-
ōē illā celestē ad quā per pñtis vite humilita-
tes ascēditur volumus velociter puenire acti-
bus nostris ascēdētib⁹ scala illa erigēda est q̄
in somno iacob apparuit p quā ei descēdētes
angeli ⁊ ascēdētes mōstrabant. Nō aliis sine
dubio descēsus ille ⁊ ascēsus a nobis intelligit:
nisi exaltatiōe descēdere: ⁊ humilitate ascēde-
re. Scala vō ipsa erecta nra est vita in seculo
que hūiliato.

que hūiliato corde a dño erigit ad celū. Late-
ra. n. eiusdē scale dicim⁹ nrm eē corp⁹ ⁊ aīam
in qb⁹ diuersos gradus humilitatis vel disci-
pline vocatio diuina ascēdēdos inferuit.

Gradus primus humilitatis.

Primus itaq̄ gradus humilitatis est si ti-
morez dei sibi ante oculos semp ponens
obliuionē oīno fugiat. Et semper sit memor
oīuz que pcepit deus. Et qualr pñētes deū
in gehēnā p peccatis incidūt ⁊ vitaz eternam
que timētib⁹ deū pparata est animo suo sem-
per renouat. Et custodiēs se oī hora a pecca-
tis ⁊ vicijs. i. cogitationū lingue oculorū ma-
nūz pedū vel volūtatis pprie sed ⁊ desideria
carnis amputare festinet. Estimēt se homo de
celis a deo semp respici omni hora ⁊ facta sua
in oī loco ab aspectu diuinitatis videri ⁊ ab
angelis omni hora deo nūciari. Demonstrat
nobis hoc ppheta. Luz in cogitationib⁹ no-
stris ita deū semp pñtē ostēdit dicēs. Scrutās
corda ⁊ renes de⁹. Et itē. Dñs nouit cogita-
tiōes hoīuz qm̄ vane sunt. Et itē dicit. Intel-
lexisti cogitationes meas a lōge. Et qz cogita-
tiō hoīs pñtib⁹ tibi. Nā vt sollicitus sit circa
cogitationes suas puerias dicat semp hūili-
tē in corde suo. Tunc ero immaculat⁹ corā eo si
obseruauero me ab iniquitate mea. Volūtātē vō

Regula

ppria ita facere phibemur cū dicit scriptura nobis et a voluntatib⁹ suis auertere. Et itē. rogam⁹ deū in orōne vt fiat illi⁹ voluntatis i nobis. **O**cemur ergo merito nram nō facere voluntatē cū cauem⁹ illud qd dicit scrip⁹. Sunt vie que vident hoib⁹ recte quā finis vsq ad pfundū inferni demergat. Et cū cauem⁹ illud qd de negligētib⁹ dictum est. Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt in voluptatib⁹ suis. In desiderijs vō carnis ita nobis deū credamus semp eē pntē: cum dixit ppheta dño. Ante te oē desiderii meū. Cauē dū ergo est ideo malū desiderii: qz moro sec⁹ introitū delectationis posita est. Unde scrip⁹. prura pcepit dicēs. post pcupiscētias tuas nō eas. Ergo si oculi dñi speculant⁹ bonos et malos: et dñs de celo semp respicit sup filios hominū: vt videat si est intelligēs: aut regrens deū. Et ab āgelis deputat⁹ nobis qridie die nō cuq dñs factor in sō opa nra nūciant. Cauē dū est ergo oī hora fress sicut dicit in psalmo ppheta. Ne nos declinātes in malū: et inutiles factos aliqua hora aspiciat de⁹. Et parcēdo nobis in hoc tpe: qz pī ē: et expectat nos pñt i me h⁹ ne dicat nobis i futuro. hec fecisti et tacuisti. **S**ecūdus hūilitatis gradus est: si ppriaz qd nō amās voluntatē desideria sua nō de-

beati benedicti

42

lectet implere. Sed vocē illā dñi imitet dicē tis. Mō veni facere voluntatē meā: sz eius q me misit. Itē dicit scriptura. Volūtas hz penaz: et necessitas parit coronam.

Tertius hūilitatis gradus est: vt qd p del amore omni obediētia se subdat maiori imitans dñm. de quo dicit apostolus: factus obediens vsq ad mortem.

Quartus hūilitatis gradus ē. si in ipsa obediētia duris et pīarijs reb⁹ vel ēt qbuslibz irrogatio iniurijs tacita pscia patētiā amplectat⁹: et sustinēs nō lassescat vel discedat dicēte scriptura: q pīenerauerit vsq in finē: hic saluus erit. Itē. psonet cor tuū: et sustine dñm. Et ostēdēs fidelē p dño vniuersa ēt pīaria sustinere debere dicit ex psona fuisse rētiū: pp temore afficimur tota die estimat sum⁹ sicut oues occisib⁹. Et securi de spe retributionis diuine subsequuntur gaudētes et dicētes: sed in his oībus superamus pp eū qui dilexit nos. Et item alio loco scriptura. Pīobasti nos inquit deus igne nos examinasti: sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueuz posuisti tribulationes in dorso nro. Et vt ostēdat sub pīorie debere nos esse subsequitur dicens. Imposuisti homines sup caput nra. Sed et pīcepimus dñm in aduersa: et in

in iuribus propter patientiam adimplentes. qui percussus in maxilla habet et aliam: auferet tunicam dimittit et pallium. Angariati mille passus vadunt et duos: et cum paulo apostolo falsos fratres sustinet: et persecutores sustinet: et maledicentes se benedicunt.

Quartus humilitatis gradus est si oculus cogitantes malas cordi suo aduenientes vel mala a se abscondere commissa per humile confessionem abbati non celauit suo horat nos de hac re scriptura dicens. Reuela domino viam tuam et spera in eo. Et tu dicit. Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Et item propheta. Delictum meum cognouit tibi feci et iniustias meas non operui. Dixi pronuntiabo aduersus me iniustitias meas domino: et tu remisisti impietatem cordis mei.

Sextus humilitatis gradus est. si oculus vilis vel extremitate pietatis sit monachus: et ad omnia que sibi iniungunt velut operarii se malum inducit et indignum. Dicens cum propheta. Ad nihil lum redactus sum et nesciui ut iumentum factus sum apud te et ego semper tecum.

Septimus humilitatis gradus est si oculus inferior et vilior non solum sua lingua pronunciet sed et intimo cordis credat affectu humilis se et dicens cum propheta. Ego autem super omnes et non homo opprobrium hominum et abiectio ple-

bis. Exaltatus super et humiliatus et confusus. Et item. Bonum mihi quod humiliasti me: ut discam mandata tua.

Octauus humilitatis gradus est: si nihil agat monachus nisi quod contra monasterium regula vel maiorum cohortatur exempla.

Nonus humilitatis gradus est: si linguam ad loquendum prohibeat monachus: et taciturnitatem habens usque ad interrogationem non loquatur. Monstrante scriptura quod in multiloquio non effugietur peccatus et quod vir linguosus non dirigitur super terram.

Decimus humilitatis gradus est si non sit facilis ac promptus in risu. Quia scriptum est. Scilicet in risu exultat vox sua.

Undecimus humilitatis gradus est. si cum loquitur monachus leniter et sine risu. Dumiliter cum gravitate. vel pauca verba et rationabiliter loquatur: et non sit clamorosus in voce sicut scriptum est. Sapiens verbis innotescit paucis.

Dodecimus humilitatis gradus est si non solum corde monachus sed et corpore humilitatem videtibus se semper indicet. et in opere: in monasterio: in oratorio: in horo in via: in agro vel ubicumque sedens ambulans vel stans inclinato sic semper capite. Defixis in terram aspectibus reum se oculo horum peccatis

Regula

suis estimās: iam se tremēdo iudicio dei p̄sen-
tari existimet. Dices sibi semper illud qđ pu-
bicanus ille enāgelicus dixit in terram o-
culis dixit. Dñe nō sum dignus ego peccator le-
uare oculos meos ad celū. Et iterū cū p̄pbe-
ta. Incuruat⁹ suz: ⁊ hūilitatus suz vsq; quaq;
Ergo his oibus humilitatis gradib⁹ ascensu
monachus mox ad charitatē dei pueniet illas
que perfectā foras mittit timorē: per quā vni-
uersa que prius nō sine formidine obfuebat:
absq; vllō labore vel vt naturalr ex p̄suetudi-
ne incipiet custodire. Nō iam timore gehēne
sed amore xp̄isti ⁊ cōsuetudine ipsa bona: ⁊ de
lectatione virtutum que dñs iam in operariū
suum mundū a vitio ⁊ peccatis spū sancto di-
gnabitur demonstrare.

De officijs diuinis in noctib⁹. Ca. viij.
h̄ premis tpe: idest a kalēdis nouēbris vsq;
ad pascha iuxta p̄siderationē rōis octaua
hora noctis surgēdū est. vt modice ap̄li⁹ ⁊ me-
dia nocte pauset ⁊ iā digesti surgāt. Ad hō re-
stat post vigilas a fratrib⁹ q̄ psalteriū v̄l lectio-
nū aliqd idigēt meditationi insuiat. A pascha
aut vsq; ad supradictas kalendas nouēbris
sic tēperet hora vigilaz agēda: vt paruiſſimo
intervallo quo fratres ad necessaria nature
exeat custodito mox maturini qui incipien-

beati benedicti

44

te luce agendi sunt subsequantur.

Quod psalmi dicendi sunt in nocturnis
horis. Capiculum. ix.

h̄ premis tpe p̄misso in p̄mis vsu. Deus in
adiutoriu meū intrēde: dñe ad adiuuandū me
festina: in sc̄do ter dicendū est: dñe labia mea
aperies ⁊ os meū annūciabit laudem tuā. Cui
subiūgēdus est tertius psalm⁹ ⁊ glia. Post hūc
psalm⁹ nonagesimus quart⁹: cū añia aut certe
de catādus. Unde sequat ambrosianū. Deinde
sex psalmi cū antiphonis. Quib⁹ dictis dicto
vsu: bñdicat abbas. Et sedēb⁹ oibus in sc̄a
nis legant vicissiz a fratrib⁹ in codice sup̄ ana-
logiā tres lectiones iter quas tria r̄ñsoria canē-
tur: duo r̄ñsoria sine gloria dicant. Post ter-
tiū hō lectionē q̄ cantat dicat gliaz. Quā dñz
incipit cantor dicere mox oēs de sedilib⁹ sur-
gāt ob honorē: ⁊ reuerentiā sancte trinitatis.
Codices aut legant in vigilijs diuine aucto-
ritatis tā veteris testamēti q̄ noui. Sz ⁊ expo-
sitiones earū q̄a nominatissimis ⁊ orthodoxis
catholicisq; p̄rib⁹ facite sunt. Post has hō
tres lectiones cum responsorijs suis sequan-
tur reliqui sex psalmi cūz alla canēdi. Post
hos lectio apostoli sequat: ex corde recitanda
⁊ versus ⁊ supplicatio letanie. i. l̄s p̄riel. ⁊ sic
finiantur vigilie nocturne.

Qualiter estatis tempore nocturna laus agatur.

Capitulum. x.

Hasc autem usque ad kalendas nouembriis omnis ut supra dictum est psalmi odie quantitas teneat: excepto quod lectiones in codice propter breuitatem noctium minime ligantur: sed per ipsos tribus lectionibus una de veteri testamento memoriter dicat quam breue responsorium subsequatur, et reliqua omnia ut supra dictum est implentur. id est ut nullus minus a duodecim psalmorum quantitate ad vigilas nocturnas dicatur exceptis tertio et nonagesimo quarto psalmo.

Qualiter dictis diebus vigilie agantur. Ca. xj.
Dominico die temperius surgat ad vigilas in quibus vigilas teneat mensura. id est modulatis ut supra dispositum sex psalmis et suis residuis officijs dispositis et per ordinem in subleuatis legantur in codice ut supra diximus quattuor lectiones cum responsis suis. ubi tamen in responsorio quarto dicat a cantate. gloria. Quas dum incipit mox omnes cum reuerentia surgat. Post quas lectiones sequantur ex ordine alij sex psalmi cum antiphonis sicut anteriores et suis. post quas iter legant alie quattuor lectiones cum responsis suis ordine quo supra. Post quas iter dicant tria cantica de prophetis qui instituerit abbas: qui cantica cum alleluia psallantur.

Dicto et versu et benedicente abbate legant alie quattuor lectiones de nouo testamento ordine quo supra. Post quartum vero responsorium incipiat abbas hymnum. Te deus laudamus. Quo dicto legat abbas lectionem de euangelio cum honore et tremore stantibus omnibus. Quia plecta respondant omnes. Amen. Et subsequatur mox abbas. Hymnum. Te decet laus. Et data benedictione incipiant matutinos. Qui ordo vigiliarum omni tempore estatis quam hyemis equaliter in die dominico teneat: nisi forte (quod absit) tardius surgat: quia tunc aliquid de lectionibus breuiandum est: aut responsorium: quod tamen oino caueatur ne pueniat. Quod si contigerit: digne inde satisfaciatur in oratorio: per cuius euenerit neglectum.

Quomodo matutinoz solennitas agatur. Ca. xij.
In matutinis dominico die in primis dicat seagesimus sextus psalmus sine antiphona indirectum. Post quem dicatur quinquagesimus psalmus cum alleluia. Post quem dicat centesimus septimus decimus: et seagesimus secundus: deinde benedictiones et laudes. lectio de apocalypsi una ex corde: et responsorium: et ambrosianum: et versus: et canticum de euangelio letanie: et completum est.

Qualiter priuatis diebus matutini agantur.

Capitulum. xij.

Diebus autem privatis matutinoz solent
tatis ita agat. Id est sexagesimux
ps. dicat sine assa: indirectu subtrahedo mo-
dice sicut dicitur: ut oēs occurrant ad ququa-
gesimū q cū assa. dicat. Post quem alij duo
psalmi dicant sū p̄suetudinē. i. scda feria gn-
tus et trigessimus quintus. Tertia feria quadra-
gesimux secundus: et quinquagesimux sextus.
Quarta feria sexagesimux tertius: et sexagesim-
quartus. Quinta feria octuagesimux septim-
us et octuagesimus nonus. Sexta feria septua-
gesimux quintus et nonagesimus primus. Sabba-
to autē cētesimus quadragessimux secundus: et
cāticū deuteronomij: qd dividat i duas glias.
Nā ceteris dieb⁹ cāticum vñq̄q̄ die suo ex
pphetis sicut psallit ecclesia romana dicat.
Post hec sequant̄ laudes: deinde lectio vñ
apli memoriter recitanda. R̄soriū ambrosia-
nus: vsus: cāticū de euāgelio ieranie: et cōple-
tū est. Plane agēda matutina vel vespina nō
trāscat aliqñ nisi in ultimo p ordine oō dñi-
ca oibus audientibus dicat a priore pp scda
lorū spinas que oriū solēt: ut pucti p ipsi ora-
tionis sponsonē qua dicitur dimitte nobis de-
bita nra sicut et nos dimittimus debitoribus
nostris purgent se ab huiusmodi vitio. Cete-
ris vō agēdis vltima ps eius oōnis dicat ut

ab omnibus respōdeat: s; libera nos a malo.
In natalitijs sanctorum qualiter vigilie
agantur. Caplm. xliij.

In sanctorum vero festiuitatibus vel omni-
bus solennitatibus sicut diximus domi-
nico die agendum ita agatur. Excepto q̄ psal-
mi aut antiphone vel lectiones ad ipsum dies
pertinentes dicantur: modus autem supradī-
ctus teneatur.

Alleluia qbus tpiibus dicat. Cap. xvi.

In sancto pasca vsq; ad penthecosten si-
ne intermissione dicatur alleluia: ita in
psalmis quam in responsorijs. A pentheco-
ste autem vsq; ad caput quadragesime omni-
bus noctibus cum sex posterioribus psalmis
tantum ad nocturnos dicatur. Omni vero
dominica extra quadragesimam cantica ma-
tutini prima tertia sexta nona q; cum alleluia
dicantur. vespere vero cum antiphonis. Re-
sponsoria vero nūq̄ dicant̄ cum alleluia nisi
a pasca vsq; ad penthecosten.

Qualr diuina opa p die agant. Cap. xvi.

Quati ppheta septies in die laudem dixi-
tibi. Qui septenarius sacratu nume-
rus a nobis sic implebitur: si matutini pri-
me tertie. sexte nonę vesp̄i completoriū q; tē-
pore nostre seruitutis officia perfoluamus.

Regula

quia de his horis dixit propheta. Septies in die laudē dixi tibi. Hāc de nocturnis vigilis idē ipse propheta ait. Vedia nocte surgebā ad cōfitendū tibi. Ergo his tēporib⁹ referam⁹ laudes creatori nro sup iudicia iustitiae suae. i. matutinis prima tertia sexta nona vespera cōpletorio: et nocte surgamus ad cōfitendū ei.

¶ Quot psalmi per easdem horas dicendi sunt.

Capitulu⁹. xvij.

Iam de nocturnis et matutinis digessim⁹ ordinē psalmodie nūc de sequentib⁹ horis videam⁹. Prima hora dicant⁹ psalmi tres singulatim et nō sub vna gloria. hymn⁹ et iisdē hore post vñsus. Deus in adiutoriu⁹ meū intende. Dñe ad adiuvāduz me festina anteq̃ psalmi incipiant. Post expletionē vero trium psalmorum recitetur lectio vna vñsus: et kyriel⁹: et misse sint. Tertia vñ sexta nona eodē ordine celebret⁹. i. versus hymni eariūde horarū. Ter nī psalmi lectio et versus kyrieleson et misse sint. Si maior congregatio fuerit cū antiphonis: si vñ minor in directo psallant. Vesperina autē sinaxis quatuor psalmis cū antiphonis terminet⁹. Post quos psalmos lectio recitata est. Inderñsorū ambrosianus. versus orationū de euāgelio letania et oio dñica: et si aut misse. Cōpletorium autēz trium psalmorū

beati benedicti

47

lectione terminetur. Qui psalmi directanei sine antiphona dicēdi sunt. Post quos hymnus eiusdem hore: lectio vna: versus kyriel⁹: et benedictio et misse fiant.

¶ Quo ordine isti psalmi dicēdi sūt. Ca. xvij
In primis semp diurnis horis dicat vñsus. Deus in adiutoriu⁹ meū intende. Dñe ad adiuvāduz me festina. et gloria. Inde hymn⁹ vñuscuusq̃ hore. Deinde prima hora dñica dicēda quatuor capla psalmi cētesimi octavi decimi. Reliqs vñ hore. i. tertia sexta et nona terna capla supradicti psalmi cētesimi octavidecimi dicant⁹. Ad primā autē scōde serie. dicantur tres psalmi. i. prim⁹ secundus et sext⁹: et ita per singulos dies ad primā vsq̃ ad vñmicā dicant⁹ per ordinem terni psalmi vsq̃ ad nonūdecimū psalmū. Ita sane vt nonus psalmus et septimus decimus partiatur in binas glorias: et sic fiat vt ad vigilias dñica semp a vigesimo incipiat. Ad tertiā vñ sextā et nonā secūde serie nonē capla que residua sunt de cētesimo octavodecimo psalmo: ipsa terna capitula per easdē horas dicant⁹. Expensio ergo psalmo cētesimo octavodecimo duob⁹ diebus. i. dñico: et scōda feria. Tertia feria itaq̃ ad tertiā sextam vel nonā psallant terni psalmi a cētesimo nonodecimo vsq̃ ad cētesimū vigesimū septimū. i. psalmi nouē. Quinqs psal-

Regula

mi semp vsq ad dñicā per easdē horas itidem
reperant. Hymnoz nihilominus lectionum
vel versuuz dispositione vniformi cūctis die-
bus seruata: et ita. s. vt semper dñica a centesi-
mo octauodecimo incipiatur.

Quæpera gūt quotidie quattuor psalmoz
modulatione canatur. Qui psalmi incl-
pantur a cētesimonono vsq ad centesimum
quadagesimū septimū: exceptis his q diuer-
sis horis ex eis sequestrant. i. a centesimo deci-
mo septimo vsq ad centesimū vigesimū septi-
mū: et cētesimo trigesimo tertio: et centesimo
quadagesimo secundo. Reliq oēs in vespēra
dicēdi sunt. Et qz minus veniūt tres psalmi.
ideo diuidendi sunt q in numero supradicto
fortiores inueniunt. i. centesimus trigessimus
octauus et centesimus quadagesimus tertius
centesimus quadagesimus quartus. Cente-
simus vō sextus dicim⁹ qz paruus est cū cen-
tesimo nono decimo iungat. Digesto ergo or-
dine psalmozū vespertinoz. reliqua: idest le-
ctiones rñsoria hymni vsus vel cantica sicut
supra taxauim⁹ impleant. Ad cōpletoriuz vō
quotidie idē psalmi reperant. i. quartus no-
nagesimus et centesimus trigessimus tertius.

Quod si poſito ordine psalmodie diurne re-
liqui oēs psalmi q sup sunt equaliter

beati benedicti

48

diuidant in septē noctū vigiliis partēdo. s.
qui inter eos pñtiores sunt psalmi. et dñode-
cim p vnāquāq cōstituant noctē. Hoc præci-
pue cōmonētes vt si cui forte hec distributio
psalmoz displicuerit ordinet si melius aliter
iudicauerit dūmodo omnimodis id attenda-
tur: vt omni hebdomada psalteriū ex integro
numero centisignuaginta psalmozū psallat.
Et dñico die semp a capite repetat ad vigiliās
qz nimis iners deuotionis sue fuitiū ostēdūt
monachi qui minus psalterio euz canticis cō-
suerudinaris per septimanē circulū psallūt:
cum legamus sanctos patres nostros vno die
hoc strēnue implēse: qd nos repidi vtiā septi-
mana integra persoluamus.

De disciplina psallēdi. Cap. xix.

Quibus credimus diuinā esse p: sentia: et
oculos domini in omni loco speculari
bonos et malos. Maxime tamen hoc sine ali-
qua dubitatione credimus cum ad opus di-
uinum affuimus. Ideo semper memores si-
mus quod ait ppheta. Scrute domino in ti-
more: et iterū psallite sapiēter. et in spectu an-
geloz psallam tibi. Ergo cōsideremus qual-
ter oporteat nos. in cōspectu diuinitatis et an-
gelozū esse et sic stemus ad psallēdū vt mēs
nostra conuocet voci nostre.

De reuerentia orationis. *Cap. x.*

Si cum hominibus potestibus volumus aliquid suggerere. non presumimus nisi cum humilitate et reuerentia quanto magis domino deo uniuersorum cum omni humilitate et puritatis deuotione supplicandum est: et non in multiloquio: sed in puritate cordis: et compunctione lachrymarum nos expandiri sciamus. Et non breuis debet esse et pura oratio nisi forte ex affectu inspirationis diuine gratia praedat. In praesentia in omni breui et oratio. Et factum signo a priore omnes pariter surgant.

De decanis monasterii. *Cap. xxi.*

Si maior fuerit congregatio eligantur de ipsius fratres boni testimonij et sancte praesentationis: et possint decani qui sollicitudinem gerant super decanias suas in omnibus secundum mandata dei precepta abbatis sui. Qui decani tales eligantur in quibus securus abbas partem onera sua. Et non eligantur per ordinem: sed per vite meritum et sapientie doctrinam. Quod si quis ex eis aliqua forte infirmus superbia reprobus fuerit reprobis sibi bilis correptus sit: et iterum et tertio si emendare noluerit deiciatur: et alter in loco eius qui dignus est subrogetur. Et de proposito eadem constituimus.

Quo dormiant monachi. Cap. xxii.

Singuli per singulos lectos dormiant. *Cap. xxiii.*
Custodia per modo praesentationis
tionem

tionem abbatis sui accipiant. Si potest fieri omnes in uno loco dormiant. Si autem multitudo non fuerit: denique aut vicem cum senioribus suis qui super eos solliciti sint praesentent. Candela fugiter in eadem cella ardeat usque mane. Vestiti dormiant et cincti cingulis aut funibus et cultellos ad laqueum non habeant dum dormiunt ne forte per somnium vulnerent dormientes: et ut parati sint monachi semper: et facto signo absque mora surgentes se stinent inuicem se peruenire ad opus dei. cum omni tam grauitate et modestia adolescentiores fratres iuxta se non habeant lectos: sed permixti cum senioribus. Surgentes vero ad opus dei inuicem se moderate cohortentur propter somnolentorum excusationem.

De excoicatione capitularum. *Cap. xxiii.*

Si quis frater contra iuramentum aut inobediens: aut superbus: aut murmurans vel in aliquo contrarius existens sanctae regule. et preceptis seniorum suorum contemptor reprobus fuerit hic secundum dominum nostrum preceptum admonet semel: et secundo secrete a senioribus suis. si non emendauerit obarguetur publice coram omnibus: si vero neque si correxerit si intelligit qualis pena sit excommunicationi subiacet. Si autem improbus est vindicte corporali subdatur.

Qualis debeat esse modus excommunicationis

tionis.

Capitulum. xxiij.

Secundū modū culpe excoicationis vel discipline dē extendi mēsurā. Qui culpā mod⁹ in abbatis pēdeat iudicio. Sigo in frater in leuiorib⁹ culpis inuenit tñ a mēse picipatione priuetur. Priuatus autē a mēse pfortio ista erit ratio vt in oratorio psalmum aut dūiphonā nō iponat neq; lectionē recitet vsq; ad satisfactiōez. Refectionē autē cibi post fratū refectionē solus accipiat mēsurā vel hora quā pzeuiderit abbas ei cōpetere vt si bbi gsa fraires reficiunt sexta hora ille frater nona: si fratres nona: ille vespertina. vsq; ad satisfactiōe cōgrua veniam cōsequatur.

De grauioribus culpis.

Cap. xxv.

Is autē frater q grauioris culpe noxa tenet suspēdā a mēsa simul ⁊ ab oratorio: nullus ei fratū in vilo iungat pfortio neq; in colloquio solus. sit ad opus sibi iunctū pssens in penitentiē lucu. sciēs illā terribilē apli sententiā dicētis. Traditū huiusmodi boiem sarthane in interitū carnis: vt spūs saluus sit in die dñi. Tibi autē refectionē solus picipiat mēsurā vel hora q pzeuiderit ei abbas cōpetere nec a quoq; bñdical trāsente nec cib⁹ q ei dat.

De his qui sine iussione abbatis iunguntur excoīunicatis.

Cap. xxvj.

Si frater psumpserit sine iussione abbatis fratri excoīcato quolibet modo se iungere aut log cū eo vel mādātū ei dirigere. similē sortiat excoīcationis vindictam.

Qualiter debeat abbas sollicitus esse circa excoīunicatos.

Cap. xxvij.

Omnī sollicitudine curam gerat abbas circa delinquentes fratres qz nō est opus sanis medic⁹ sed male habentib⁹. Et ideo vt dō omni mō vt sapiens medic⁹ imittere quasi occultos psolatores sentipetas. i. seniores sapientes ffoz: q quasi secrete psolentur ffem stituarē: ⁊ puocēt eū ad humilitatis satisfactiōnē. Et psolent eū ne abūdātorū tristitia absorbeat. S; sicut ait apostolus cōfirmet in eo caritas ⁊ oreur p eo ab oib⁹. Abagnope. n. d; sollicitudinez gerere abbas: ⁊ oī sagacitate ⁊ industria curare ne aliq; de oib⁹ sibi creditis pdat. Nouerit. n. se isfirmaz curaz suscepisse aiaz nō sup sanas tyrānidē. Et meruat pphete cōminatiōē q quē dicit de⁹ qd crassuz vī debatis assumebatis: ⁊ qd debile erat pūciebatis. Et pastozis boni piuz imitet exēplū q relictis nonagintanoue ouib⁹ in mōib⁹ abijt vñā ouē q errauerat q̄rere. Cur⁹ isfirmatū in tñ cōpassus ē: vt eā in sacris humeris suis dīgnatur imponere: ⁊ sic reportare ad gregē.

De his qui sepius correpti non emenda-
uerint.

Capitulum. xxvij.

Siquis frater frequenter correptus p[er] quali-
ber culpa, si etiā exco[m]municatus nō emēdaue-
rit, acrior ei accedat correptio, i. vt ibez vin-
dicta in euz pcedat. **¶** Si nec ita correxerit,
aut forte (qđ absit) in supbia elatus ēt defende-
re voluerit opa sua: tūc abbas faciat qđ sapiēs
medic⁹. Si exhibuit fomēta, si vnguēta adora-
tionum: si medicamina scripturā diuina-
rū: si ad vltimū vltionē exco[m]municationis vel pla-
gas virgā. Et si viderit: nihil suam pualere
industriā: adhibeat ēt qđ maius est suā et om-
niūz fratrū p eo oionē, vt dñs q oia pōt ope-
retur salutē circa infirmū fratrem. **¶** Si nec
isto modo sanatus fuerit: tūc tam vtaf abbas
ferro abscisiōis: vt ait apls. Auserte malū ex
vobis. Et itēz. Infidelis si discedit discedat:
ne vna ouis morbida oēs gregē ptaminet.

¶ Si debeant recipi fratres exiuntes de mo-
nasterio.

Capitulum. xxix.

Rater q p[ro]p[ri]o vitio egredit: aut p[ro]fici-
t de monasterio si reueri voluerit spōde-
at prius oēs emēdationē vniū p quo egressus
est: et sic in vltimo gradu recipiatur: vt ex hoc
eius hūilitas comprobet. **¶** Si denno exierit
vlt[er]ior tertio ita recipiatur. Jam vō postea sciat

omnem sibi reuersionis aditum denegari.

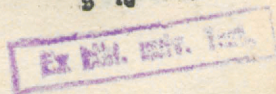
De pueris minori etate qualiter corripi-
antur.

Capitulum. xxx.

Omnis etas vel intellectus p[ro]p[ri]as d[omi]ni ha-
bere mēsuras. **¶** Ideoq[ue] quociens pueri v[er]o
adolescētiōres etate: aut q minus intelligere
p[oss]ūt quāta pena sit exco[m]municationis. **¶** Si tales dñ
delinquūt: aut leuij[us] n[on] m[en]s[ur]is affligant. aut
acris verberibus coherceant: vt sanentur.

¶ Qual dēat ēē cellerari⁹ mōasterij. l. xxxj.

Quellerarius monasterij eligat de p[ro]grega-
tione sapiēs: maturus moribus, sobri⁹:
nō multū edax: nō elatus: nō turbulētus: non
iniuriōsus: nō tardus: nō p[ro]digus: sed timēs
dñi: q omni cōgregationi sit sicut pater. Cura
gerat de omnibus: sine iussione abbas nihil
faciat: que iubent custodiat: fratres nō cōtri-
stet. Siquis aut frater ab eo aliqua forte irrōna-
biliter postulat nō sp[er]nēdo euz cōtristet: sed
rationabiliter cum humilitate male petentis
denegat: animam suāz custodiat: memoz sem-
per illius apostolici p[re]cepti. quia qui bene
ministraverit: gradum bonum sibi acquirat.
Infirmorum: infantum: hospitum: paupe-
rumq[ue] cum omni sollicitudine curam gerat.
Sciens sine dubio: q[ui] p his omnibus in die
iudicij rationem redditurus est.

Omnia vasa monasterij. cunctaq; substantia ac si altaris vasa sacrata pspiciat. Nihil ducat negligēdū neq; avaritie studeat: neq; p̄dignus sit aut extirpator substantie monasterij. Sz oia mēsurate faciat ⁊ scdm iussione abbatis sui. Humilitatē aut̄ añ oia habeat ⁊ cui substantia non est que tribuat: fmo rñsionis porrigat bonus q; scriptus est. fmo bon⁹ super datū optimū. Omnia que ei intunxerit abbas ipse hēat sub cura sua: a qbus euz p̄hibuerit nō p̄sumat. Fratrib⁹ cōstitutā annona sine aliquo typo vel mora offerat vt nō scādalizentur. Nemoz diuini eloquiū qd mereat qui scādalizauerit vnū de pusillis. Si p̄gre-gatio maior fuerit solatia ei dent a qbus aditus ⁊ ipse equo animo impleat officium sibi cōmissus. Moris cōpetētibz dent que dāda sunt: ⁊ petant que petēda sunt: vt nemo p̄turbetur neq; cōtristetur in domo dei.

De ferramentis monasterij. Cap. xxxij. Substantie monasterij in ferramentis vel vestib⁹: seu qbuslibet rebus p̄uideat abbas fratres ⁊ quoz vita vlmoribus securus sit: ⁊ eis singula vt vtile iudicauerit cōsignet custodiēda atq; recolligēda. Ex qbus abbas breuem teneat vt dñi sibi in ipsa assignata: fratres vicissim succedūt: sciat qd dat: aut qd re-

cipit. Si quis aut̄ sordide aut negligēter res monasterij tractauerit: corripatur. Si non emēdauerit: discipline subiaceat.

Si quid debeant monachi proprium habere. Capitulum. xxxiij.

Recipue hoc vitium radicitus amputetur de monasterio nequis presumat aliquid dare: aut accipere sine iussione abbatis: neq; aliquid habere proprium: nullam omnino rem neq; codicem: neq; tabulas: neq; grafius: sed nihil omnino: quippe quib⁹ ne corpora suaz nec volūtates licet habere in propria potestate. Omnia vero necessaria a patre monasterij sperare: neq; q̄q; liceat habere qd abbas nō dederit: aut p̄miserit. Omniaq; omnib⁹ sint cōia: vt scriptum est: nec quisq; suū esse aliqd dicat vel presumat. Quod si quisq; huic nequissimo vitio desphēsus fuerit delectari admoneatur semel: ⁊ iterum: si non emendauerit correptioni subiaceat.

Si omnes equaliter debeant necessaria accipere. Capitulum. xxxiij.

Sicut scriptus est diuidebatur singulis: prout cuiq; opus erat. Vbi nō dicimus vt personaruz: qd absit: acceptio sit: sed infirmitatuz cōsideratio. Vbi qui minus indiget agat deo gratias: ⁊ non cōtristetur. Qui ve-

ro plus indiget humiliet p infirmitate ⁊ nō extollat pro misericordia: ⁊ ita omnia membra erunt in pace. Ante omnia ne murmuratio nis malū pro qualicūq; causa in aliquo qualicūq; verbo: vel significatiōe appareat. Quod si deprehensus fuerit quis: districtiōni discipline subdatur.

C De septimanariis cogne. **Cap. xxxv.**
Ratres sic sibi inuicēz fūiant ut nullus ne: aut in cā gravis utilitatis qd occupat fūerit: qz ex inde maior merces acgritur. Imbecillibus aut pcurēnt solacia: ut nō cum tristitia hoc faciāt: sed habeant oēs solacia fm modū cōgregationis: aut positioē loci. Si maior cōgregatio fuerit: cellerarius excuset a coquina: vel si qui ut diximus maioribus utilitatibus occupant. Ceteri vero sibi sub charitate inuicē fūiant. Egressurus de septimana: sabbato mūditiā faciat. Lintheamina cuꝝ gibus sibi fratres manus ac pedes tergant lauet. Pedes sō rāz ipe qd egredit quāz ille q intraturus est oibus lauent. Vasa ministerij sui mūda ⁊ sana cellerario reconsignet q cellerarius item intranti cōsignet: ut sciat quid dat aut quid recipit.

Septimanarij aut ante vnā horā refectionis

nis accipiant sup statutā annonā singulos biberes ⁊ panē: ut hora refectionis sine murmuratiōe ⁊ graui labore fūiant fratribus suis. In diebus tñ solēnibus: vsq; ad missā sustineāt. Intrātes aut ⁊ exētes hebdomadarij: in oratorio mox maturinis finitis dñica omnium genibus puoluant postulātes p se orari. Egrediēs aut de septimana dicat hunc versuz. **B**ndictus es dñe deus: q adiuuisti me: ⁊ solatus es me. Quo dicto tertio accipiat benedictiōē egrediēs. Subsequat ingrediēs ⁊ dicat. **D**e in adiutorij meū intēde dñe ad adiuvādū me festina. Et hoc idē tertio repetatur ab oibus. ⁊ accepta bñdictiōe igrediat.

C De infirmis fratribus. **Cap. xxxvi.**

Infirmorum cura ante oia ⁊ super omnia adhibēda est ut sicut reba christus ita eis fūiatur qz ipe dixit. Infirmus fui ⁊ visitastis me. Et qd fecistis vni de his minimis meis mihi fecistis. Sed ⁊ ipsi infirmi cōsiderēt in bonore dei sibi fūiri ⁊ nō superfluitate sua cōturbet fratres suos fūientes sibi. Qui tñ patienter portādi sunt qz de talibus copiosior merces acgritur. Ergo cura maxima sit abbatis ne aliquā negligentiaꝝ patiant. Quibus fratribus infirmis sit cella super se deputata: Tunc fultor timens deum: ⁊ diligēs ac sollicitus.

Balneaz vsus infirmis quoties expedit offeratur. Sanis autē et maxime iuuenib⁹ tardius cōcedat. Sed et carniuesus infirmis oīnoq⁹ debilib⁹ p repatione pcedat. At vbi meliorati fuerint: a carnib⁹ more solito oēs abstineant. curā autē maximā hēat abbas ne a cellerariis aut fuitozib⁹ negligant infirmi: q⁹ ad ipm re spicit q̄cquid a discipulis delingitur.

De senibus vel infantibus. Cap. xxxvii.
Licet ipsa natura humana trahat: ad misericordiā in his etatibus. senum videlicet: et infantū: tamē et regule auctoritas eis pspiciat. Cōfidēter semp in eis imbecillitas: et nullatenus eis districtio regule teneat in alimētis: sed sit in eis pia consideratio: et pueniant horas canonicas.

De hebdomadario lectore. Cap. xxxviii.
Mensis fratrū edentiū lectio deesse nō dēbet nec fortitudo casu qui arripuerit codicē legere audeat ibi: sed lecturus tota hebdomada: dominica igrediatur. Qui ingrediēs post missas et cōmunionē: petat ab omnibus pro se orari: vt aueriat ab eo deus spiritus elationis. Et dicatur hic versus in oratorio tertio ab omnibus: ipso tamē incipiente: domine labia mea aperies: et os meum annūciabit laudem tuā. Et sic accepta benedictione: in-

grediatur ad legendū. Summūq⁹ fiat silētiū ad mēsa: vt nullius musitatio vel vox nisi solius legētis ibi audiatur. Que vero necessaria sunt comedentibus et bibentibus: sic sibi inuicē ministrēt fratres: vt nullus indigeat petere aliqd. Si quid tamē opus fuerit: sonitu cuiuscūq⁹ signi potius petat: q̄ voce. Nec psumat ibi aliq⁹ de ipsa lectione: aut aliunde quicq⁹ requirere ne detur occasio: nisi forte prior pro edificatione voluerit aliquid breuiter dicere. Frater autem hebdomadarius accipiat mixtur prius q̄ incipiat legere: ppter cōmunionē sanctam: et ne forte graue sit ei ieiunium sustinere. Postea autem euz coqui: ne hebdomadario: et fuitozib⁹ reficiat. Fratres autem nō per ordinem legant aut cantent: sed qui edificent audientes.

De mensura ciborum. Cap. xxxix.
Sufficere credimus ad refectionē quotidianā tā sexte q̄ nōne oībus mēsis cocta duo pulmentaria: pp diuersorū infirmitates. Ut forte q̄ ex vno nō potuerit edere: ex alio reficiat. Ergo duo pulmentaria cocta sffib⁹ sufficiat. Et si fuerint ide poma aut nascētia leguminū: addat et tertiū. Panis libra vna p pēla sufficiat in die siue vna sit resectio: siue prandii et cene. Quod si cenaturi sunt de eadem

libra tertia pars a cellario refuetur: reddenda cenaturis. Quod si labor forte factus fuerit maior: in arbitrio et potestate abbatis erit: si expediat aliquid augere. Remota pro oibus crapula: ut nūquid surripiat monacho idigeries. Quod nihil sic contrarius est oī christiano quāo crapula. Sicut ait dñs noster. Videte ne grauent corda vestra in crapula: et ebrietate. Pueris vero minori etate non eadem fuerit quantitas: sed minor: quā maioribus: suata in omnibus paritate. Carnium vero quadrupedum omnino ab omnibus abstineatur comestio: praeter omnino debiles et egrosos.

De mensura potus.

Cap. xl.

Quisquis proprium hoc donū ex deo aliusque: alius vero sic. Et ideo cum aliqua seruitutis a nobis mensura victus aliorum constituitur: tamē infirmorum constituentes imbecillitate credimus emina vini per singulos sufficere per diem. Quibus autē donat deus tolerantiam abstinentie propriam se habituros mercedem sciant. Quod si aut loci necessitas: vel labor aut ardor estatis amplius poposcerit: in arbitrio prioris consistat. Considerans in omnibus ne surrepat satietas aut ebrietas: licet legamus vinū oīno monachorum non esse. Sed quoniam nō in istis temporibus id monachis persuaderi non potest: saltem vel

hoc cōsentiamus: ut non usque ad satietatem bibamus: sed parcius. Quia vinū apostatare facit etiam sapientes. Ubi autē necessitas loci exposcit: et nec suprascripta mensura inueniri possit: sed multo minus aut ex toto nihil bibant deum qui ibi habitāt et non murmurēt. Hoc autē oīa admonētes: et absque murmuratōib⁹ sint.

Quibus horis oporteat reficere festis. Ca. xli.

Sancto pascha usque ad penthecosten: ad sextam reficiant fratres: et ad serā cenent. A penthecoste autē tota estate: si labores agrorum non habent monachi aut nimietas estatis non perturbat quarta et sexta feria ieiunent. usque ad nonā. Reliquis vero diebus ad sextam praedēat. Quod praedictū sexta si opa in agris habuerit: aut estatis seruos nimius fuerit continuanda erit: et in abbatis sit prouidentia. Et sic oīa temperet: atque disponat qualiter anime saluent. Et quod faciunt fratres absque ulla murmuratōe faciant. Ad tribus autē septēbris usque ad caput quadragesime. ad nonā semper reficiant fratres. In quadragesima vero usque ad pascha ad vesperam reficiant. Ipsa tamen vespera sic agat ut lumine lucerne non indigeant reficientes: sed luce adhuc diei oīa cōsumantur. Sed et omni tempore siue cene siue refectionis hora sic temperetur: ut cum luce fiant omnia.

¶ At post cōpletōnū nemo loquat. *Ca. xlii.*
Omnī tēpore silentiū debēt studere mō-
 nachis: maxie tñ nocturnis horis. Et iō
 omni tpe siue ieiunij siue prādij: si tēpus fue-
 rit prādij: mox ut surrexerint a cena: sedent
 oēs in vñ. ⁊ legat vnus collationes vel vitas
 patrum: aut certe aliqd qd edificet audietes.
 Nō aut eptaticū aut regum: qz infirmia intel-
 lectibus nō erit vtile illa hora hanc scripturā
 audire: alijs tō horis legantur: Si aut ieiū-
 nij dies fuerit: dicta vespera pūo intervallo:
 accedat ad lectionē collationū vt dixim⁹ ⁊ le-
 ctus quattuor aut qñqz folijs: vel quātz hora
 pmittit. omnib⁹ in vñ occurrētib⁹ p hanc
 morā lectionis: sigs forte in assignato sibi cō-
 misso fuerit occupat⁹ occurrat. Oēs ergo in
 vñ positi complent. Et exeuntes a com-
 pletorio nulla sit licentia denuo cuiquam lo-
 qui aliquid. Quod si inuentus fuerit quis
 quam puenari hanc taciturnitatis regu-
 lam: grauiori vindicte subiaceat. Excepto si
 necessitas hospitum superuenerit: aut forte
 abbas alicui aliquid iusserit. Quod tamen
 ⁊ ipsum cum summa grauitate ⁊ moderatio-
 ne honestissime fiat.
¶ De his qui ad opus dei vel ad mensaz iar
 de occurrunt.

Cap. xlii.

Ad horam diuini officij: mox vt auditus
 fuerit signū: relictis omnibus quelibet
 fuerint in manibus: sūma euz festinatioe cur-
 ratur. cū grauitate tñ: vt nō scurrilitas inue-
 niat somitem. Ergo nihil operi dei prepona-
 tur. Quod si quis ad nocturnas vigilias post
 gloriāz psalmi nonagesimi quarti. quē ppter
 hoc oīno prahendo ⁊ morose volumus dici
 occurrerit non stet in ordine suo in choro: sed
 vltimus omnīū stet: aut in loco quē talibus
 negligētib⁹ seorsum constituerit abbas: vt
 videatur ab ipso vel ab omnib⁹: vsqz dū cōple-
 to opere dei publica satisfactioe peniteat. Iō
 aut eos in vltimo aut seorsuz iudicauim⁹ de be-
 re stare vt visi ab oībus vel p ipsa vēcūdia sua
 emēdent. Nā si foris oratorū remaneat. erit
 forte talis q se: aut collocet: ⁊ dormiat: aut cer-
 te sedeat foris vel sabulis vacet: ⁊ de iur occa-
 sio maligno. Sed ingrediatur intro: vt nec to-
 tum perdat ⁊ de reliquo emendetur.

Turnis autem horis qui ad opus dei
 post versum ⁊ gloriāz primi psalmi:
 qui post versum dicitur occurrerit lege qua
 supra diximus in vltimo stet: nec presumat
 sociari choro psallentium vsqz ad satisfactio-
 nem: nisi forte abbas licentiam dederit per-
 missione sua: ita tamen vt satisfaciatur reus ex

hoc. Ad horā vero refectionis qui ante versu-
sus nō occurrerit ut simul oēs dicāt versu-
z orēt: et sub vno oēs accedāt ad mēsam: qui
per negligentiam suam aut vitium non oc-
currerit vsq; ad secundā vicē pro hoc corrip-
tatur. Si denuo nō emēdauerit nō permittat
ad mense cōmunis participationē: sed seque-
stratus a cōsortio omniū reficiat solus sub-
lata ei portione sua vini vsq; ad satisfactionē
et emendationē. Similiter autē patiatur qui
et ad illū sūm non fuerit presens q post cibū
dicitur. Nec quisquā presumat ante statutam
horam vel postea quicquā cibi vel potus per-
cipere. Sed et si cui offertur aliquid a priorē
et accipe rēuerit: hora qua desiderauerit. hoc
quod prius recusauit aut aliud oīno non perci-
piat. vsq; ad emendationem cōgruam.

De his qui excommunicantur quomodo
satisficiant.

Cap. xliiij.

Qui pro maioribus culpis ab orato-
rio et a mensa excōicā: hora qua opus
dei in oratorio percelebrat ante fores oratoriū
prostratus iaceat. nihil dicēs: nisi tantū posito
in terra capite et prostratus prius oīus de orato-
rio exētiū pedibus se piciat. Et hoc tādū
faciat vsq; dū abbas iudicauerit satisfactū eē.
Qui dū iussus ab abbate venerit puoluat se
ipsum

ipsum abbatē pedibus. deinde oīus vestigijs
fratrū ut orēt p eo. Et tūc si iusserit abbas re-
cipiat in choro vel i ordie quo abbas decreue-
rit. ita sane ut psalmū aut lectionē. vel aliud
qd nō psumat in oratorio iponere. nisi iterū
abbas iubeat. Et oībus horis dū completur
opus dei piciat se in terram in loco in quo
stat: et sic satisficiat: vsq; dū ei iubeat iter ab-
bas ut gescat tā ab hac satisficiatione. Qui tō
pro leuibus culpis excōmunicatur tantum a
mensa in oratorio satisficiant vsq; ad iussio-
nem abbatē. Et hoc semper faciant vsq; dū
benedicat et dicat sufficit.

De his q fallunt in oratorio. Cap. xlv.

Sus dū pñciat psalmū rñsorium: aut
āsa. vel lectionē fallitur nisi eūz satisfi-
catione ibi corā oībus humiliatus fuerit: ma-
iori vindicte subiaceat qppe q noluit hūilita-
te corrigere: qd negligentia deliquit. Infan-
tes vero p tali culpa vapulent.

De his qui in aliquibus reb leuibus de-
linquunt.

Capitulum. xlvj.

Sus dū in labore quouis in cognā: in
cellerario: in mislerio: in pistrino: in hor-
to: in arte aliqua dū laborat: vel in quocūq;
loco aliquid deliquit: aut fregerit gppā: aut p-
diderit: vel aliud qd excesserit vbiui: et non

veniens continuo ante abbate vel congregationem
ipse vitrosatisfecerit et perderit delictum suum: dum
per alium cognitum fuerit maiori subiaceat emen-
dationi. Si anime vero peccati causa latens fue-
rit: tantum abbati aut spiritualibus senioribus pate-
faciat: qui sciant curare sua et aliena vulnera
non detegere: ac publicare.

De significanda hora operis dei. Ca. xlvij.

Nuncianda hora operis dei die noctumque
scura abbati: aut ipse nunciare aut ta-
li sollicito fratri iungat hanc curam: ut omnia
horis competentibus compleatur. Psalmos
autem vel antiphonas: post abbate ordine suo
quibus iussum fuerit imponat. Cantare autem et
legere non presumat nisi quod potest ipsius officium implere
ut edificent audientes. Ad cum humilitate et gra-
uitate et tremore faciat: et cui iusserit abbas.

De ope manuum quotidiano. Ca. xlvij.

Omnis inimitia est anime: et ideo cer-
tis temporibus occupari debet frater in la-
bore manuum. certis iterum horis in lectione di-
uina. Itaque hac disponere credimus utraque tempo-
ra ordinari. scilicet. ut a pascha usque ad kalendas octobris
mane exeat a priora usque ad horam pene quartam
laboraret. quod necesse fuerit: ab hora autem quar-
ta usque ad horam quasi sextam lectioni vacet: post
sextam autem surgens a mensa pauset in lectione suis

cum diu silentio: aut forte quod voluerit sibi legere sic
legat ut alium non iugiter. Agat nona temperius
mediate octava hora: et ita quod faciendum est ope-
rent usque ad vesperam. Si autem necessitas loci
aut paupertas exegerit: ut ad fruges colligendas
per se occupent. non tristrentur: quia tunc et mona-
chi sunt si de labore manuum suarum vivunt: sicut
et patres nostri et apostoli. Omnia tamen mensu-
rate fiant propter pusillanimes.

Agal. autem octobris usque ad caput quadra-
gesime usque ad horam secundam plenam lectionem
vacet: hora secunda agat tertia: et usque ad nonam
omnes in opus suum laborent quod eis iniungitur. facto
autem primo signo hanc nonne disiungat ab ope-
suo singuli: et sint parati dum secundum signum pulsa-
uerit. Post refectionem autem vacent lectio-
nibus suis aut psalmis.

In quadagesime vero diebus a mane usque ad
tertiam plenam lectionem vacet: et usque ad deci-
mam plenam operent quod eis iniungitur. In quibus
diebus quadagesime accipiat omnes singulos
codices de bibliotheca. quos per ordinem ex in-
tegro legat quod codices in capite quadagesime
bandi sunt. Ante omnis sane deputetur unus
aut duo seniores qui circueant monasterium
horis quibus vacant fratres lectioni: et vide-
ant ne forte inveniatur frater accidiosus qui

vacet ocio aut fabulis: et non sit inictus lectio-
 nis: et non solum sibi inutilis sit: sed et alios extollit.
 Hic talis si (quod absit) reprobatus fuerit corripia-
 tur semel et secundo: si non emendauerit correptioni
 regulari subiaceat: talis ut ceteri metui habeant.
 Neque frater ad fratrem iungatur horis incompe-
 titibus. Quinque die lectio vacet omnibus: exceptis
 hiis qui variis officiis deputati sunt. Si quis
 hoc ita negligens et desidiosus fuerit. ut non ve-
 lit aut non possit meditari aut legere: iniungatur
 ei opus quod faciat ut non vacet. Fratribus infirmis
 aut delicatis talia opera aut ara iniungatur: ut nec
 ociosi sint nec violentia laboris opprimantur
 ut effugentur. Quorum imbecillitas ab ab-
 bate considerata est.

De quadagesime obsequio. Ca. xlii.
Licet ois tempore vite modachi quadagesime
 debeat obsequium habere: tamen quia paucorum est ista
 virtus: ideo suademus istis diebus quadagesime
 ois puritate vite sue custodire omnes pariter ne-
 gligentias aliorum temporum hiis diebus scitis diluere.
 Quod tunc digne fit si ab oibus vitiis nos tempore
 mus orationi cum fletibus lectioni et compunctioni cor-
 dis atque abstinentie operam demus. Ergo hiis
 diebus augeamus nobis aliquid ad solitum penitus ser-
 vitutis nostre: orationes peculiares ciborum et potuum
 abstinentiam: et unusquisque super mensuram sibi indicatam

aliquid propria voluntate cum gaudio sancti spiritus of-
 ferat deo. id est. subtrahat: corpori suo de cibo: de po-
 tu: de somno: de loquacitate: de securitate: et
 cum spiritualis desiderii gaudio sanctum pasca expe-
 ctet. Hoc ipsum quod unusquisque offert abbati
 suo suggerat: et cum eius fiat oratione et voluntate.
 Quod si sine premissa oratione spiritualis sit: presum-
 ptive deputabitur et vane glorie: non mercedis. Er-
 go cum voluntate abbatis omnia agenda sunt.
**De fratribus qui longe ab oratorio labo-
 rant aut in via sunt. Cap. li.**

Ratres qui omnino longe sunt in labore: et non
 possunt occurrere hora competenti ad oratorium:
 et abbas hoc precepit: quia ita est: agant ibidem opus
 dei ubi operantur: cum tremore diuino flectentes ge-
 nua. Similiter qui itinere directi sunt non eos
 speriant horum preceptum sed ut possint agant sibi: et ser-
 vitutis preceptum non negligent reddere.

**De fratribus qui non satis longe profici-
 scuntur. Capitulum li.**

Ratres qui per quous respicio perficiunt
 et ea die sperant reuerti ad monasterium non
 presumant foris maleducare: et si a quous rogen-
 tur nisi forte eis ab abbate suo suspiciatur. Quod si
 aliter fecerint excommunicentur.

De oratorio monasterii. Cap. lii.
Oratorius hoc sit quod deus nec ibi quicquam aliud
 habet

62
 Geratur: aut cōdatur. Expleto opere dei: oēs
 cū sumo silētio exeant & agatur reuerētia deos
 ut frater qui forte sibi peculiariter vult orare
 nō impediat alteri⁹ iprobitate. Sz si alter vult
 sibi forte secretius orare: simplr intret & oret
 nō in clamorosa voce sed in lachrymis intēdē
 cordis. Ergo q simile opus nō facit: nō pmit
 tatur expleto ope dei remorari in oratorio si
 cut dictū est: ne ali⁹ impedimētū patiatur.

De hospitibus suscipiēdis. Cap. liij.

Omnēs supueniētes hospites tāq̃ xp̃us
 suscipiātur: q̃z ipse dicimus est. Hospes
 fui & suscepistis me. Et oibus cōgruus honor
 exhibeat. maxime in domesticis fidei & pere
 grinis. Et ergo nūciatus fuerit hospes. occur
 ratur ei a priore vel a fratrib⁹ cū omni officio
 charitatis: & primū⁹ orent pariter & sic sibi so
 cietē in pace q̃ pactis osculū non pri⁹ offerat
 nisi oīone pmissa pp illusiones diabolicas.
 In ipsa aut salutatione oīs exhibeatur humil
 tas. Omnib⁹ veniētib⁹ siue discedētib⁹ ho
 spibus inclinatio capitis: vel pstratio oī cor
 poris in terra christus in eis adoret q̃ & susci
 pitur. Suscepti aut hospites ducant ad ora
 tionem & postea sedeat cum eis prior: aut cus
 tussit ipse. Legatur coram hospite lex diui
 na ut edificetur. & post hec oīs ei exhibeat hu

manitas. Ieiuniū a priore frāgat pp hospitē
 nisi forte p̃cipu⁹ sit dies ieiunij qui nō possit
 violari. Fratres aut p̃suetudines ieiunior⁹ p
 sequant. Quā in manib⁹ abbas hospitibus
 det: pedes hospitib⁹ oibus tā abbas quā cūcta
 p̃gregatio lauet q̃bus loria hūc s̃sum dicant.
 Suscepimus deus misericordiā tuā in medio
 tēpli tui. Paup̃rē autem & peregrinorū ma
 xime susceptio omni cura sollicitē exhibeat
 q̃z in ipsa christus magis suscipitur. Nā di
 uinum terror ipse sibi exigit honorem.

Quina abbas & hospitū per se sit. ut
 incertis horis supuenientes hospites: q̃
 nūq̃ defunt monasterio nō ingerent fratres:
 in quā coquina ingreditur duo fratres ad
 annum: q̃ ipsum officiu⁹ bene impleat. Qui
 bus ut indigēt solacia ministrētur: ut abs
 q̃ murmuratione seruiant. Et iterū quādo
 occupationem minorē habent exeant ubi eis
 imperatur in opera: & nō solum in ipsis: sed
 & in omnibus officiis monasterij ista sit cōsi
 deratio ut quādo indigent solacia accōmode
 tur eis. Et iterū quādo vacant obediant ipe
 ranti. Item & cellam hospitū habeat assigna
 tam frater cuius animas timor dei possideat:
 ubi sint lecti strati sufficienter: & domus dei a
 sapientibus sapienter administretur. Hospi
 b iiij

tibus aut cui non scipis nullatenus societur
neq; colloquatur. Sed si obuiauerit aut vide
rit: salutaris humiliter vt dictum est et petita
benedictione pertransseat: dicens sibi non li
cere colloqui cum hospite.

¶ Si debeat monachus litteras vel eulogia
suscipere.

Capitulum. liiij.

Nullatenus liceat monacho nec a parēti
bus suis: nec a quoq; hominū: nec sibi
inuicē lras aut eulogia vel q̄libet munuscula
accipe aut dare: sine pcepto abbatis sui. **¶** Ad
si ē a parētib⁹ suis ei q̄cūq; directū fuerit non
psumat suscipere illud nisi pri⁹ indicatū fue
rit abbati. **¶** Ad si iusserit suscipi in abbatis sit
potestate cui illud iubeat dari: et nō contriste
tur frater cui forte directum fuerat vt nō det
occafio diabolo. Qui autē aliter presumpse
rit discipline regulari subiaceat.

¶ De vestimētis vel calciamētis ffuz. c. lv.

Questimēta sribus s; locorū qualitatē vbi
habitāt vel aeris tēperie denū: q; in fri
gidis regionib⁹ aplius indiget: in calidis ho
min⁹. hec ergo p̄sideratio penes abbates est.
Hos in mediocrib⁹ locis sufficere credimus
monachis p̄ singulos cucullā et tunīcam. Cu
cullā in hyeme villosam: in estate purā aut ve
luta et scapulare pp̄ opa. Indumēta pedū pe

dules et caligas. De quaz rex oīuz colore aut
grossitudine nō cauēnt monachi: sed quales
inueniri p̄nt in puincia in qua habitant: aut
qđ villus cōparari pōt. Abbas autē de mēsurā
p̄uideat vt nō sit curta ip̄a vestimēta vtentib⁹
eis. s; mensurata. Accipientes noua: vetera
semp reddāt in p̄nti deponēda in vestiario: p̄
pter pauperes. Sufficit. n. monacho duas tu
nicas et duas cucullas hīc pp̄ noctes et p̄pter
lauare ip̄as res. Itaz qđ supra fuerit supfluu⁹
est et amputari d; et pedules et qđcūq; est ve
luta reddāt cū accipiūt nouū. Femorata hī
q in via dirīgūt de vestiario accipiant q̄ re
uertētes: lota ibi restituant. Et cuculle et tūice
sint aliquāto his quas hīc soliti sunt modice
meliores quas exeuntes in viam accipiant de
vestiario: et reuertētes restituant.

Stramēta autē lectorū sufficiant matta: sa
gum: leua: et capitale. Que in lecta fre
quēter ab abbate scrutanda sunt p̄pter opus
peculiare ne inuentat. et si cui inuentū fuerit
qđ ab abbate nō acceperit grauissime discipli
ne subiaceat. Et vt hoc vitii peculiare radice
tus amputetur denū ab abbate omnia que sūt
necessaria. i. cuculla: tunica: pedules: calige
braçile: cultellus: gradium: acus: mappula:
tabule: vt oīs auferat necessitatis excusatio:

quo in abbate semper consideretur illa sententia actum apostolorum. Quia dabat singulis prout cuius opus erat. Ita ergo et abbas consideret infirmitates indigentium: non malam voluntatem invidentium. In omnibus tamen iudiciis suis dei retributionem cogitet.

De mensa abbatis.

Cap. lvi.

Mensa abbatis cum hospitibus et peregrinis sit semper. Quoties tamen minus sunt hospites: quos vult de fratribus vocare in ipsa sit pietate. Seniores unum tamen aut duos semper cum fratribus dimittendum procuret propter disciplinam.

De artificibus monasterii.

Cap. lvii.

Artifices si sunt in monasterio cum omni humilitate et reuerentia faciant ipsas artes: si in insulerit abbas. Quod si aliquis ex eis extollitur per scientiam artis sue: eo quod videat aliquid conferre monasterio: hic talis euellatur ab ipsa arte et denuo per eam non transseat: nisi forte humiliatus et iterum abbas iubeat. Si quod deo ex opibus artificum venundandum est videatur ipsi per quorum manus transigenda sunt: ne aliquis fraude presumat inferre. Memoretur ananias et saphira: ne forte mortem quam illi in eo: perperamulerunt: hanc isti vel omnes qui aliquis fraude de rebus monasterii fecerint in anima patiantur. In ipsis autem precibus: non surripiat avaritie malum: sed semper aliquantulum vilius detur quam ab alijs secu-

laribus datur ut in omnibus glorificetur deus.

De disciplina suscipiendorum fratrum. Cap. lviii.

Noviter veniens quod ad perversionem non est factus: tribuat ingressus. Sed sicut ait apostolus: probare spiritus si ex deo sunt. Ergo si veniens plene raverit pulsans: et illatas sibi iniurias et difficultatem ingressus post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare: et persistere penitus suorum annuat et ingressus: et hic in cella hospitum paucis diebus. Postea autem sit in cella novitiorum: ubi mediet et madducet et dormiat. Et senior et talis deputet qui aptus sit ad lucrandas animas: qui super eum omnino curiose irredat: et sollicitus sit si de deo querit: et si sollicitus est ad operam dei ad obedientiam: ad opprobria. Predicet ei dura et aspera per quam itur ad deum: et si promiserit de stabilitate sue perseverantia post duorum mensium circulum legat ei hec regula per ordinem et dicat ei. Ecce lex sub qua militare vis: si potes observare ingredere. si vero non potes: liber discede. Si adhuc steterit tunc ducat in superius cellam novitiorum: et iterum per beatum in omni patientia. Et post sex mensium circulum relegat ei regula. et sciat ad quod ingreditur. Et si adhuc stat post quatuor menses iterum relegat ei eadem regula. Et si hinc secundo dilatio promiserit se omnia custodire: et contra sibi imputare tunc suscipiat in congregationem: sciens se se lege regule constitutum: quod ex illa die si

liceat egredi de monasterio nec collā exire
re de subingio regule quā sub tā morosa deli
beratione licuit excusare aut suscipere.

Suscipiedus aut in oratorio corāz oibus
pmittat de stabilitate sua: et pueriōe mo
ruz suoz et obediētia corā deo et sanctis ei: vt
si aliqñ aliter fecerit ab eo se damnādūz sciat
quē irridet. De qua pmissione sua faciat peti
tionē ad nomē scōz quoz reliquie ibi sunt. et
abbatis pñtis. Quā petitionē manu sua scri
bat: aut certe si nō scit lras alter ab eo rogat
scribat: et ille nouitū signū faciat et manu sua
eā sup alta reponat. Quā dñ posuerit: icipiat
ipse nouitūz mox hūc vsuz. Suscipe me dñe
sz eloguz tuū et viūā: et nō pfundas me ab ex
pectatiōe mea. Quē vsuz oīs pgregatio tertio
rñdeat: adiūgētes glia patri. Tunc ipse frater
nouitū pferat singuloz pedib⁹ vt orent pro
eo: et tā ex illa hora in pgregatiōe reputet. Res
si quas hz aut erogat pri⁹ paupib⁹ aut scā solē
niter donatiōe pferat monasterio: nihil sibi re
seruās ex oib⁹. Quippe q ex illo die: nec pri⁹
corpiū prius se habitūz sciat. Mox ergo i ora
torio exuat reb⁹ pri⁹s qb⁹ vestit⁹ est: et iduat
reb⁹ monasterij. Illa aut vestimēta qb⁹ exut⁹
est reponant in vestiario pfuanda: vt si aliqñ
suadēte diabolo: pferat vt egrediat de mo

nasterio: qd absit: tūc exut⁹ rebus monasterij
pñctat. Illa m petitionē quam desup altare
abbas tulit: nō recipiat sz i mōasterio refuet.
C De filiis nobilium: vel pauperum qui of
feruntur.

Capitulum. lxx.

Sus forte de nobilib⁹ offerit filiū suū deo
in mōasterio: si ipse puer miori etate ē. pa
rētes ei⁹ faciāt petitionē quas supra dixim⁹: et
cū oblatiōe ipaz petitionē et manū pueri iuo
uāt in palla altaris et sic eū offerāt. De rebus
aut suis aut in pñti petitiōe pmittat sub iure
iurādo: qz nūq̄ p se nūq̄ p suspectā psonam:
nec quolz. mō ei aliqñ aliqd dent: aut tribuāt
ocasiōē habēdi. Vel certe si hoc facere no
luerit: et aliqd offerre voluerit in elemosynaz
monasterio p mercede sua faciāt ex reb⁹ quas
dare volūt monasterio donatiōē: refuato si
bi ita voluerit usufructuario. Aliq̄ ita oia ob
stuant: vt nulla suspitio remaneat pueri: p
quā decept⁹ perire possit: qd absit: qd experti
mēto didicim⁹. Si sū aut et paupiores faciant.
Qui hō ex toto nihil hñt simplr petitionē fa
ciāt et cū oblōne offerāt filiū suū corā testib⁹.
C De sacerdotibus qui noluerint in mona
sterio habitare.

Cap. lxx.

Sus de ordine sacerdotū in monasterio
se suscipi rogauerit: nō qd ei cit⁹ assen

etatur. Tamen si oino perfliterit in hac suppli-
catione: sciat se oem regule disciplinā serua-
turū nec aliqd ei relaxabitur ut si sicut scriptū ē
Amice ad quid venisti? Cōcedatur ei tū post
abbatem stare et bñdicere: aut missas tenere:
si tū iusserit ei abbas. Sin alias nullaten⁹ ali-
qua pre'sumat sciēs se discipline regulari sub-
ditū: et magis humilitatis exēpla oibus det.
Si forte ordinationis: aut alicui⁹ rei cā fue-
rit in monasterio: illū locū antedat qm̄ ingres-
sus est monasteriū nō illuz qui ei preueniētia
sacerdotij cōcessus est. Clericorū autē figo-
dē desiderio monasterio sociari voluerit: lo-
co mediocri collocef. Et ipse nā si pmitit de
obfuatione regule vel ppria stabilitate.

C De mōachis pegrinis qñr inscipiāt. **C. lxi.**
S I qñ monach⁹ pegrin⁹ de lōgingis pui-
ctis supuenerit si p hospite voluerit ha-
bitare in monasterio et pientus fuerit pfectu-
dine loci quā inuenerit et non forte supfluitas
re sua p̄urbat monasteriū. s3 simplr cōtētus
est qd inuenerit suscipiat quāto tpe cupit. Si
qua sane rōnabīlī et cū humilitate charitatis
reprehēdit: aut offēdit: tractet abbas prudē-
ter ne forte ppter eū hoc ipm dñs direxerit.
Si vō postea voluerit stabilitatē suā firmare:
nō renouatur talis volūtas: et maxime qz tem-

pore hospitalitatis potuit eius vita dignosci.
Quod si superfluitas aut vitiosus inuēsus fue-
rit tempore hospitalitatis: nō solum nō debet
sociari corpori monasterij: veruz etiam dica-
tur ei honeste vi discedat: ne eius miseria etiā
aliq̄ vitient. Quod si nō fuerit talis qui merea-
tur p̄ci: nō soluz si p̄tuerit suscipiat p̄grega-
tioni sociandus. verū et suadeat ut fiet: ut eius
exēplo aliq̄ erudiatur: et qz in oī loco vni dño
fuitur: vni regi militat. Quē si etiā talē esse
p̄spexerit abbas liceat eū in supiori aliq̄stulū
p̄stare loco. Nō solū autē monachuz s3 et de
supradictis gradib⁹ sacerdotuz vel clericorū
stabilire pōt abbas in maiori q̄ igredit locū
si ei⁹ talē p̄spexit esse vitā. Caueat autē abbas
ne aliqñ de alio noto mōasterio monachuz ad
habitādū suscipiat: sine p̄sensu abbatis eius:
aut litteris cōmēdaticijs: qz scriptus est. Qd
tibi nō vīs fieri alteri ne feceris.

C De sacerdotib⁹ monasterij. **Cap. lxiij.**
S I quis abbas sibi p̄sbyteruz vel diaco-
nem ordinari p̄tuerit de suis eligat quē
dignus sit sacerdotio fungi. Ordinatus an-
tem caueat elationem aut superbiam nec qz
q̄ presumat: nisi quod ei ab abbate p̄cipitur:
sciens se multo magis discipline regulari sub-
ditum. Nec occasionem sacerdotij obliuiscā

tur regule obedientia et disciplina sed magis ac magis in deum proficiat. Locum vero illum semper attēdat quo ingressus est monasterium: propter officium altaris. Et si forte electio congregationis: et voluntas abbatis: pro vite merito eum promovere voluerit. Quam regulam a decanis vel superioribus constitutam sibi suam sciat. Quod si aliter profuerit non sacerdos: sed rebellio iudicet. Et se peccatum monitus si non correxerit: et episcopus adhibeat in testimonium. Quod si nec sic emendauerit: et reseruentibus culpis proficiatur de monasterio si tamen talis fuerit eius contumacia: ut subditum aut obedire regule nolit. *Cap. lxiij.*

Ordines suos in monasterio ita perservet: ut pueritiam ipsam et vite meritum discernit: vel ut abbas constituerit. Qui abbas non perturbet gregem sibi commissum: nec quasi libera viens prae in iuste disponat aliquid sed cogitet semper quod de omnibus iudicibus et optimis suis redditurus est deo rationem. Ergo et tres ordines quos constituerit vel quos habuerint ipsi fratres sic accedat ad pacem ad consuetudinem: ad psalmum imponendum: in choro stantem: et in omnibus omnino locis eras non discernat in ordine nec perficeret: quod samuel et daniel pueri presbyteros iudicauerunt. Ergo exceptis his quos ut diximus altiori consilio abbas profulerit vel degradauerit ceteris ex causis: reliquos

liquos omnes ut pueriuntur ita sint: ut ubi gratia: qui secunda diei hora venerit in monasterio iuniorum se noverit esse illo qui prima hora diei venit cuiuslibet etatis aut dignitatis sit.

Pueris vero per omnia ab omnibus disciplina teneatur. Juniores ergo priores suos honorant: priores iuniores suos diligant. In ipsa autem appellatio nominum: nulli liceat alium puro appellare nomine: sed priores iuniores suos fratres nominent: iuniores autem priores suos dominos vocant quod intelligit per reverentiam. Abbas autem quod vices christi agere videtur: dominus et abbas vocetur: non sua assumptione: sed honore et amore christi. Iste autem cogitet: et sic se exhibeat: ut dignus sit tali honore. Ab omnibus autem sibi obviis fratres iuniorum a priore benedictionem petat: transiente maiore iuniorum surgat et det ei locum sedendi: nec presumat iuniorum sedere nisi ei precipiat senior suus: ut fiat quod scriptum est. Honore invicem convenietes. Pueri qui vel adolefcentes in oratorio vel ad mensam cum disciplina ordines suos perscquuntur: foris autem vel ubi custodienda habent et disciplina usque dum ad intelligibilem etatem perveniant.

De ordinando abbate. Capitulum lxiij.

In abbatis ordinatione illa semper penderet ratio ut hic constituat quem sibi omnis concors congregatio secundum timorem dei: sive et pars quibus parus

Regula

pgregatiois seniori pñlio elegerit vite aut me-
rito et sapientie doctria eligat q ordinandus est
et si ultum fuerit in ordine pgregatiois: qd si
etia ois pgregatio vitio suis: qd qd ab sit: co-
sentietem psonam pari cōsilio elegerit et vitia
ipsa aliquaten in notitia epi ad cui diocesim
ptinet locus ipse vel abbatib⁹ aut xpianis vir-
tutis claruerint pphibent prauoz pñalere co-
sensum sed domui dei dignū cōstituat dispēsa-
tores scientes p hoc se recepturos mercedē bo-
nam si illud caste et zelo dei faciant. sicut ecō-
trario peccatus si negligant.

Ordinatus aut abbas cogitet semp qua-
le onus suscepit: et cui redditurus est ra-
tionē vilitationis sue sciatq sibi oportere p-
desse magis q̄ hēsse. Opz ergo cū esse doctus
lege diuina: vt sciat vñ pferat noua et vetera:
castū: sobriū: misericordē: et semp superaltes
misericordiā iudicio: vt idē ipe psequat. Ode-
rit vitia diligat sses. In ipsa aut correptione
prudēter agat: et neq nimis: ne dum nimis:
cupit eradere cruginē frangat vas. Quamq̄
fragilitatē semp suspect⁹ sit: memineritq ca-
lamū quassatū nō pierdā. In qbus nō dici-
mus vt permittat nutrir vitia sed prudēter
et cū charitate ea amputet prout viderit cuiq̄
expedire: sicut id dixim⁹: et studeat plus ama-

beati benedicti

66

ri quā timeri. Non sit turbulētus et anxius:
nō sit nimius et obstinatus: nō sit zeloripus et
uimis suspiciosus: qz nūq̄ regesceat. In ipsa
imperio suis sit puidus: et cōsideratus: siue
fm dei: siue fm seculū sit. Opera que inidgit
discernat et tēperet. cogitās discretiones san-
cti Jacob dicentis. Si greges meos plus in
ambulādo fecero laborare: morientur cuncti
vno die. Nec ergo aliaq̄ testimonia discretio-
nis matris vñū sumēs sic oia tēperet: vt et
fortes sint qd cupiunt: et infirmi nō refugiat.
Et pēpue vt pñtē regulā in oibus pseruet: vt
dū bñ ministraverit audiat a dño qd su⁹ bo-
nus q̄ errogauit triticiū pñis suis in tpe suo.
Amē dico vob̄ ait sup oia bōa sua pñtinet cū.

De prepositio monasterij. Cap. iro.

Episcopus qdē ptingit vt p ordinationē pre-
positi scādala graua in mōasterijs ordi-
tur: dū sint aliq maligno spū supbie inflatis:
existimātes se secūdos abbates esse asumen-
tes sibi tyrānidē scādala nutritū et dissensio-
nes in pgregatioē faciūt: et maxime in illis lo-
cis: vbi ab eodē sacerdote vel ab eisdē abba-
tibus q̄ abbatē ordinant ab ipsis etiā et prepo-
situs ordinatur. Quod quā sit absurdū. facti-
le aduēnit: qz ab ipso in initio ordinationis ma-
teria ei datur superbiendi: dū ei suggeritur

a cogitationib⁹ suis exiit⁹ est a p^{re}late abba-
tis sui: quia ab ipso est ordinat⁹ a q^{uo} & abbas.
Dunc suscitantur inuidie: rixae: detractioes:
emulationes: dissensiones: & inordinationes: &
dū contraria sibi inuicē abbas p^{ro}positusq^{ue} sen-
tiunt & ipsoz necesse est sub hac dissensioe an-
imas periclitari: & hi q^{ui} sub ipso sunt dū adu-
lant⁹ parib⁹ erūt in p^{er}ditione. Cuius pericu-
li malū illos respicit in capite: q^{ui} talib⁹ in ordi-
natione se fecerunt auctores.

I Deoq^{ue} nos p^{ro}uidemus expedire p^{ro} pacto
charitatisq^{ue} custodia in abbatis p^{er}dere ar-
bitrio ordinationē mōasterij sui: & si pōt fieri p^{ro}-
tecans ordinē: ut itea disposuim⁹ ois vtili-
tas mōasterij: put⁹ abbas disposuerit: ut dum
plūb⁹ cōmunit⁹ vn⁹ nō supbiat. Qd si aut loc⁹
expetit aut p^{ro}gregatio petierit rōnabil⁹ cū pū-
litate & abbas indicauerit expedire quēcūq^{ue}
elegerit abbas cū p^{ro}lio fratru timētiū dēi or-
dinet ipse sibi p^{ro}positū. Qui tñ p^{ro}posit⁹ illa agat
cū reuerētia: q^{ui} ab abbate suo ei in iuncta fue-
rit: nihil pira abbat⁹ vilditatis: aut ordinationes
faciēs: q^{ui} q^{ui}ntū p^{ro}lat⁹ ē ceteris iācū cū opz solite
obfuarē p^{re}cepta regule. Qui p^{ro}posit⁹ si rebus
fuerit vitiosus: aut elatioe decept⁹ supbiat: aut
p^{re}ceptor sūcte regule fuerit cōp^{ro}batur: ad mōa-
stur vbi vsq^{ue} q^{ui}er: si nō emēdauerit: adhibeat

et correptio disciplic regularis. Qd si neq^{ue} sic
correxerit: tūc deficiatur de ordie p^{ro}positure: &
ali⁹ q^{ui} dign⁹ ē in loco ei⁹ subroget. Qd & si p^{ro}-
ficia in p^{ro}gregatione ger⁹ & obediēs nō fuerit: tūc
de mōasterio expellat. Cogitet tñ abbas se de
oib⁹ iudicijs suis deo redditurū rōnē: ne for-
te inuidie: aut zeli flāma vrat animam.

C De ostiario mōasterij. Cap. lxxi.

H De portā mōasterij ponat senex sapiēs q^{ui}
sciat accipere rñsuz & reddere: cui⁹ matu-
ritas eū nō sinat vagari. Qui portari⁹ cellā d^o
hic iuxta portā: ut veniētes sp^{irit} pūtes iueniāt: a
quo rñsuz accipiat. Et mox ut aliquis pulsaue-
rit aut paup⁹ clamauerit: deo grās rñdeat aut
bñdicat: & cū oī māsuetudie tioris dei reddat
rñsuz festinat cū seruiore charitatis. Qui por-
tari⁹ si indiget solatio: iuniorē s^{er}uū accipiat.
Mōasteriū aut si possit fieri ita d^o p^{ro}strui: ut
oia necia. i. aqua: molēdinū: hort⁹: p^{ro}strind⁹:
et artes diuerse itra mōasteriū exerceant. ut
nō sit necessitas mōachis vagādi foras: q^{ui} oī
no nō expedit aiabus eoz. Hanc aut regulā
sepius volumus in p^{ro}gregatione legi: ne quis
fratrum se de ignorantia excuset.

C De fratribus in via directis. Cap. lxxii.

O Frigēdis frēs in via. oīuz fratru v^{el} ab-
batis oīoni se cōmēdēt: sp^{irit} ad oīones

ultima opus dei commemoratio omnis absentis
 fiat. Reuerentes autem de via fides ipso die quo
 redeunt poens canonicas horas dum expleat opus
 dei psalms solo oratorum ab omnibus petat orationem
 per excessus nequa forte surripuerit in via vi-
 sus aut audire male rei aut ociosi finis. Nec
 presumat quod alius referre: quicquid forte mona-
 sterium viderit: aut audierit: quod plurima destru-
 ctio est. Quod si ego presumperit vindicte regula-
 ri subiaceat. Si vero presumperit claustra mo-
 nasterii egredi: vel quocumque ire: vel quippiam
 uis puli sine abbatis iussione facere.

¶ Si fratri impossibilia iniungant. Capitul. lxxv.

Si cui fratri aliqua forte grauius: aut im-
 possibilia iniungant: suscipiat quod iubentis i-
 perium cum omni mansuetudine et obedientia. Quod si
 oino vitium suarum mensuram viderit pondus
 excedere: impositis sue causae et si sibi pesti pa-
 tienter et oportune suggerat: non superbiendo:
 aut resistendo vel contradicendo. Quod si post sug-
 gestionem suam in sua sententia potius imperium per-
 rauerit: sciat iunior ita sibi expedire: et ex cha-
 ritate perfidens de adiutorio dei obedire.

**¶ In monasterio non presumat alter alie-
 rum defendere. Capitulum. lxxv.**

Simmo peccandum est: ne quis uis occa-
 sione presumat alium defendere monachum in

monasterio: aut quasi tueri: etiam si qualis plan-
 guinitatis propinguitate iugant. Nec quolibet mo-
 do a monachis presumat: quod ex inde grauissima
 occasio scandalorum oriri potest. Quod si quis h-
 transgressus fuerit acriter coercatur.

**¶ Si non presumat quis alique per alium ce-
 dere aut excommunicare. Capitulum. lxxv.**

Qui in monasterio omni sumptibus occa-
 sio. Ordinem atque primum: ut nulli li-
 ceat quicquam fratrum suorum excommunicare aut cedere:
 nisi cui potestas ab abbate data fuerit. Peccatores
 autem coram omnibus arguantur ceteri metum habeant.
 Infantibus vero usque ad quatuordecimum annum etatis
 discipline diligentia sit et custodia adhibeatur ab
 omnibus: sed et hoc cum omni mensura et ratione. Maior
 tiori etate: quod presumperit aliquatenus sine precepto
 abbatis vel in ipsius infantibus sine discretione ex-
 arserit discipline regulari subiaceat: quod scri-
 ptum est. Quod tibi non vis fieri: alii ne feceris.

¶ Si obediens fratri si iussus iussit. Capitulum. lxxv.

Obediente bonum: non solum abbati exhibe-
 dum est: sed et sibi iussus obediatur fides scien-
 tes per hanc obedientiam uiam se iustos ad deum. Pre-
 missio ergo abbatis. aut spositorum et ab eo pos-
 tuunt imperio cui non permittimus priuata im-
 peria sponi: de cetero omnes iuniores prioribus
 suis omni charitate sollicitudine obediatur quod si
 i iij

q̄o p̄ctiosus rep̄it corripial. Si q̄o aut̄ frater
pro quauis mima cā ab abbate vel a quocūq;
pore suo corripit quoliz mō. vel si leuic̄ senſe
rit aiuz poris cuiuscūq; p̄tra se iratū vl̄ cōmo
tū q̄uis modice: mor sine mora id̄ diu p̄stra
tus in ira añ pedes ei⁹ laceat satisfaciēz: vsq;
dū b̄ndictionem sanet̄ illa cōmotio. Qd̄ sig⁹
p̄tēpserit facere aut corpali vidicte subiaceat
aut si p̄umax fuerit de monasterio expellat.

C De zelo bono quez debet monachi p̄eri.

Sicut est zelus amaritudinis ma **Ca. lxxv.**
lino q̄ separata deo: et ducit ad isernū ita ē
et zelus. bon⁹ q̄ sepat a vitio: et ducit ad deū
et ad vitā eternā. Ad̄nc ergo zelū seruēssimo
amore exerceat monachi. i. vt honore se inuicē
p̄ueniāt. Infirmitates suas siue corpore siue
mor̄ patiētissime toleret̄ obedientiā sibi cer
uatiz ip̄edat. Nullus q̄ sibi vtile indicat seq̄
tur: s; q̄o magis aliū. Charitatē s̄fnitatis: ca
no ip̄edat amore deū timeat: abbatē suū sine
ra et hūili charitate diligat xpo oīno nihil
ponat: q̄ nos parit ad vitā eternā p̄ducit.

C De eo q̄d nō oīs observatio iustitie in hac
n̄ regula constituta. **Capitulum. lxxvi.**

Regula aut̄ hāc descriptam⁹ vt cā obſeruat
reos in monasterijs aliquaten⁹ vl̄ bonesta
te mor̄ aut iustitiā p̄uersationis nos demonstrat.

ble. Ceterū ad p̄fectionē p̄uersationis q̄ festi
nant sunt doctrine scōz patrū quaz obſuatio
p̄ducit hoiez ad celsitudinem p̄fectionis. Que
eniz pagina: aut q̄o fmo diuine auctoritatis
veteris ac noui testamētī nō est rectissima nor
ma vite hūane? Aut q̄o liber scōz catholicōz
patrū hoc nō resonat: vt recto cursu peruenia
mus ad creatore n̄fz? Necnō et collatōes pa
trū et instituta et vite eoz: s; et regula sci p̄is no
stri Basilij: qd̄ aliū sūt nisi bñ viuētū et obe
dictū monachoz exēpla et inst̄a. Vniū? Mo
bis aut̄ deſidioſis et male viuētib⁹ atq; negli
gētib⁹ rubor p̄fusiois est. Quisq; ergo ad pa
triā celestē festinas: hāc minimā inchoatiōis
regulā descriptā: adiunāte xpo p̄ficet: et tūc de
mus ad maiora que supra cōmemorauimus.
doctrine virtutumq; culmina deo p̄otegente
perueniens. Amen.

C De nouissima forma proficiendi sub eodēz
Beatus. **P.** Benedicti regula iuxta op
timam consuetudinem cōgregationis Cati
nensis. als. **S.** Justine de p̄adu.

C Quando nouitius p̄fiteri debet pater mo
nasterij p̄parere missam celebraturus aut
alius assistente patre. Et post offerentium ac
cedat nouitius p̄fessus ante altare et rect⁹
legat petitionem suam dicēs.

Forma

¶ *Forma petitionis.*

In nomine dñi nři Ie
su xpi Amē. Anno
a natiuitate eius des
ceccccc. Die mē
sis. Ego do. Be. de
tali loco et diocesi p
mitto stabilitate me
am et pñtionē morū
meorū et obadiuā f
regulā sci Bñdicti.
Xorā deo et oib⁹ san
ctis: quorū reliq̃e ha
bent in hoc monasterio. B. diocesis. M. In
pñtia do. B. abbatis eiusdē monasterij sub
regatōe. S. In. ad cui⁹ rei fidē hāc pñtio
nē manu ppria scripsi die quo supra. Quam
pñtia offerat sup altare illud osculādor ac
gaum crucis in ea manu ppria impūmēdo.
Postea stante eo genibus flexis pater monā
sterij dicat hanc orationem absolute.

O Remus fratres charissimi: ut qđ frater
iste ore pñsus est: opere feliciter cōple
at: auxiliāte dño nři Iesu xpo: q̃ cuz pñe et spl
ritus scō vult et regnat de⁹ p oia secula seculo
rū. Amē. Et sic iste monitus dicat ter hñc ter
tum faciedo tres genuflexiones in modū pñti

professionis

70

Idē. Suscipe me dñe fm eloquiū tuum et vi
uam: et nō cōfundas me ab expectatione mea.
**Et chorus similiter ter respōdeat eundē ver
sum cum Gloria patri.** Nouitio igitur stante
genibus flexis capite aliquāritū inclinato ca
patius pfunde in capite tenentē. Pater mo
nasterij mediocri voce cantādo hos dicat ver
sus sequētes cū suis oīq̃ibus. Kyriel. Cbe
rus respōdet. Christel. Kyriel. Pat nř. S.
Et ne nos. R. Sed libera. S. Saluū fac ser
uiz tuū. R. De⁹ me sperantē in te. S. Oñe
de ei dñe misericordiā tuā. R. Et salutare iusti
da ei. S. Esto ei dñe turris fortitudinis. R. A
facie inimici. S. Nihil pficiat inimic⁹ in co.
R. Et fili⁹ iniquitatis nō apponatur nocere ei. S.
Dñe ei dñe auxiliū de scō. R. Et de syon
tuere eū. S. Dñe exaudi oñones meā. R. Et
clamor meus ad te veniat. S. Dñs vobiscus.
R. Et cum spiritu tuo. Oremus. **Oratio.**

O Eius indulgētie pñ q̃ seueritate tue di
strictionis tēperans: indulxisti: ne fi
lius portet iniquitatē patris: et q̃ mira dispēsan
etiā malis bene vtens: tue dignationis gfas p
eos frequēter oparis: q̃sumus clemētiā tuā:
et huic famulo tuo nō obstat q̃ habitū reli
gionis p nos tāta ac talitē idignos accipit: s;
ministrūz qđ per nos exteri exhibet tu in

serius per donum sancti spiritus exequaris.
Per. in unitate eiusdem. *Oremus.*

O Eus q per coeternū filiū tuū cūcta
creasti: q qz mūdū peccatis inuetera-
tūz: p mysteriū incarnationis ei⁹ renouare dī-
gnatus es: te suppliciter exoramus: vt eiusdē
dñi nfrī gfa sup hūc famulū tuūz adrenuncia-
tionē seculi pſistentem clemēter respicere dī-
gnetur: per quā in spiritu mentis sue renoua-
tus veterē hoiez cū actib⁹ suis exuat ⁊ nouū q
fm deuz creatus est induere mereatur. *Per*
eundez xpm dñm nfrū. *Oremus.*

Omine Iesu q es via sine qua nemo
venit ad patrem: qz benignissimā cle-
mentiaz tuā: vt hunc famulū tuū carnalib⁹
desiderijs abstractū p iter discipline regula-
ris deducas vt q peccatores vocare dignatus
es dicens: venite ad me omnes qui laboratis
⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos: presta vt hec
vox invitationis tue ita in eo cōualeſcat quā-
tenus onera peccatorū deponā: ⁊ qz dulcis co-
gustās: tua refectione ſuſtētarī mereat ⁊ ſicut
attestari de omib⁹ tuis dignat⁹ es. agnosce eoz
iter oues tuas: ⁊ ipe te agnoscat: vt alienū nō
ſequat ſz te neqz audiat vocē alienoz ſz tuam
qua dicis: q mihi miſtrat me ſequet. *Qui v-*
ult ⁊ regnas in ſcla ſeculorū. Orem⁹.

Sancte spūs q te deū ac dñm reuelare dī-
gnat⁹ es mortalib⁹ imenſaz tue pietatis
gfa postulā: vt ſicut vbi vis ſpiras: ſic ⁊
huic famulo tuo affectū deuotiōis indulgeas
⁊ qm tua ſapia eſt p dñm tua quoqz puidētia
gubernet: quē iuxta tibi pſuetā gfa m vinctio
tua de oib⁹ doceat: ⁊ per interceſſionē beatiſſi-
mi pñs nfrī Bñdicti: quēz ſcipiū hui⁹ ſancte
inſtitutiōis legiſlatore dediſti necnō ⁊ aliorū
ſanctorū ad quoz noia petitiōē facit: fac eūz
a vanitate ſeculi veraciter conuerti. ⁊ ſicut eo-
rum peccatorū remiſſio: depriūmēs impieta-
tis obligatiōes in eo diſſolue: ⁊ ad obſeruatiaz
hui⁹ ſancti ppoſiti fac eū certam ſeruire: vt
in tribulatiōib⁹ ⁊ agulſſis tua iſufficiētī pſola-
tiōe valeat reſpirare: ⁊ iuſte ⁊ pie p verā hūilit-
atē atqz obediētīā in ſſna charitate fundat⁹:
qz redonāte hodie pmittit ſelicti pſeuerātia cō-
pleat. Qui cū deo pñe ſācroqz vnigenito filio
eius dño noſtro ieſu chriſto viuīs ⁊ gloriari
deus per infinita ſecula ſeculorū. *Amen.*

Ad ſa completiū verut ſe ad benedicendū in dñ-
menta monachalia abſolute incipiēs orōnē.

Omine Iesu xpe q tegumē nfrē mor-
talitatis induere dignat⁹ es: obſecra-
mus imēſaz tue largitatis abūdātiā vt hoc ge-
nus veſtimētū: qz ſancti pñes ad innocentie vel

Forma

hūilitatis iudiciū abrenūciātes seculo ferre
sauerūt: tu ita bñ **+** dicē tē scificare digneris
ut hic famulus tu⁹ hoc idur⁹ fuerit indumē
to te quoq; induere mereat. Qui viuīs tē re
gnas in secula scloz. **Amē. Orem⁹.** **110**

Deus eternor bonor fidelissime pmissor
et certissime pfulutor q vestimentu
salutis et idumēti locūditatis tuos fidelib⁹ p
misti. clemētiā tuā humiliter exposcim⁹ et
hec idumētiā hūilitate cordis et pceptis mūdi
significāti qb⁹ famulus tu⁹ scō visibilis est in
iformādus pposito ppiu⁹ bñ. **I**dicās: vt bea
te abnegatiōis habuim⁹ quē te aspirāte suscipit
et ptegete custodiat: et quē vestib⁹ vnerāde re
ligiōis iduti rēpōrāl: beata factas imoria
litate vti. **P**er xpi. **O**rem⁹.

Dilate vii. Per xps. Item. **210.**
Amine de bonaz vntu dator t oium
bndictionu largus infusor te subnixis scibz
depcamur: vt has vsses bndicere t scitificare
digneris quas famulus tu' p idcirco agnosce
de religionis inducere vult vt iter reliquis fra
tra tibi cognoscatur dicatus. Per de minũ.

Quod creator spūs mētes
tuorū vīsita: iple supna grā dō in creatū.

Quoniam creator spiritus meos habere vult
tuorum visita: imple supna gratia in creatis

professionis

pectora. **O**. ut paraclyt' diceris donū dei altis
 simi: fōs viū: ignis charitas et spūal' victiō.
In u sepius omnis mūire: dexte dei tu digi': tu
 rite pmittis p'is: finōe dātās guttura. **A**ccen
 de lūmē sensib' : i'fūde amorē cordib' i'firma
 nsi corpis: vtute firmās p'petis. **H**ostē repel
 las lōgi' pacēq; conēs p'iu': ductore sic te pre
 uio: vitem' oē noxiū. **P**er te sciam q; ad p'iem
 noscam' atq; filiū: te vt i'usq; spūi: credam' oī
 tpe. **G**lia p'ri dño: natoq; q; a mōiūis: surre
 xit ac paraclyt'o: i' scloꝝ scēla. **A**men. **E**lor.

bñm nouitate dico de hñc vñm. **Q**uare deñs
 veterē hoīez cū actib⁹ suis. **S**ubsequē iduāt eā
 vñm bñdīcūz dico hñc vñm. **I**nduāt eñ
 deñs noui homīez qui fm deū creat⁹ est in
 iustīa ⁊ sanctīitate veritatis. **E**t duo iudē

Omnipotens sempiterne deus cui⁹ charitas ardore succensus hic famulus tuus stabilitate sua ubi in hac aggregatioe permittendo: tuo in go colla summittit: cōcede p̄pitiu: vt in ultimo tui examinis die in dextera tua collocatus: cōcta deuotionis sue p̄missa se adimplere letetur. Per xpm dñm nrm. **Oratio.**
Deus q̄ brissimū Bēdictū abstractū a mūdi turbib⁹ ubi soli multas iussisti:

Deus q̄ beatissimū B̄dictū abstractū a
mūdi turbib⁹ ubi soli militas iussisti:

tribue q̄s hūc famulo tuo sub ei⁹ magisterio
ad tuū futū festinā: p̄fenerādī instantiā: e
p̄ficiā vsq; in finē victoriā. Per x̄p̄z. *Orem⁹.*
P Restā dñe famulo tuo renūciā *oio.*
secularib⁹ p̄p̄is ḡfe tue ianuās ap̄iri: q̄
d̄specto diabolo p̄fugit sub titulū x̄pi: ubē eū
veniet ad te sereno vultu suscipi: ne de eo va
leat inimic⁹ triumphare tribue ei brachiū israh
gabīle auxiliū tui: et mētē ei⁹ fidei lorica circū
da: ut p̄p̄ula cūcta et diaboli tētāmēta se gau
deat evāgisse. Per eundem dñm nostrum.
Quib⁹ cōpletis: p̄ detei osculū pacis: et sic
successive oēs f̄f̄es a choro venientes. *Postea*
furgēs de loco illo iaceat sup vñū lat⁹ añ altā
re boneste sup palio nigro ad hoc p̄parato: fa
cie manib⁹ cū pedib⁹ de cuculla coop̄tis pos
tis duob⁹ ceretis vno ad caput et altero ad p̄
des: in signū vt viuat mortu⁹ et moriat⁹ vivēs.
Cōpleta dō post cōione sacerdos siue diacon⁹
vertēs se ad ip̄m mediocri voce dicat. *Sur
ge q̄ dom̄s: et exurge a mortuis: et alumina
bit te x̄p̄s. Et sic ip̄e frater surgat ad cōionem.*
Demū p̄ b̄ndicāt eū dicēs. B̄ndictio dei pa
tris oipotētis et fili⁹ et sp̄s sci descēdat sup te
et maneat semp. *Amen. Postea assignet s̄bilo
cus in vltimo p̄telor gradu.*

Incipit Spe

Incipit Speculū. D. Bernardi abbatis
cassinēsis de his ad que in p̄fessione obligat
monachua. Et que sint in regula que habeat
vīm p̄cepti que mandati et que consilij.

Prologus eiusdem.

Recordialissimis
fratrib⁹ Joāni de
cano Thomacio vi
ce dcano sacroq; cō
uētui cassinēsi bea
tissimi Benedicti.
Bernardus succes
sor indignus in rō
re celi et pinguedi
ne terre b̄ndictio
nez que fratrib⁹ in
vñū habitūib⁹ p̄
mittit et debetur. Frequēter pulsatus et a mul
tis tēporib⁹ maxime modernis quādo missus
eraz de mādato sedis apostolice: vt agerē q̄dā
negocia ipsius sedis in partib⁹ gallicanis de
turibus regule beatissimi p̄tis nostri benedi
cti. Et nō oia que p̄tinent in regula ip̄a: sint me
rito dicēda p̄cepta: et per p̄sequēs ad culpam
mortales obligēt nō seruātes p̄fessores: an et
sint p̄silia: vt nō sint trāsgressores ad culpam
aliq̄ obligati. **Benedict⁹** sum in corde meo

brevē qdē esse vborū materiā qñtio s; difficul-
tate gravidā ad solvēdū. Que qō quantā dis-
cussione; requat: videre poterit ligde pūdēs
meditatio quiritis. Et s; ego corrigā istā sol-
vere sim ignarus: pñsus tñ de largissima mi-
sericordia saluatoris: q nō ipropat s; dat oī-
bus affluēter. Nec nō t in meritis beati pñs
nñi t magistrī fiduciā meā ponēs: diuersa sa-
cre scripturē: iurisq; canonici ac doctoz exē-
plaria lecitātī. Ex qbus ipoz nō meas sentē-
tias pferēdo pñteoz: nō mihi attribui debere
si aliqō ad legentis: in hoc opusculo edifica-
tionē ministerioz est digestum. ¶ Hoc ergo
speculū vobis fratres charissimi decreui tra-
dendū: in quo de monastice pñssionis obser-
uantis t rñssione qñtio pñate: cū explanatiōe
ipoz que corā deo t sanctis eius pñssi sum^o
aliqua sunt inserta. Utile indicans simplice
vultū sue natiuitatis in ipō aliquoties specu-
lari. Ratozibus. n. q exercitatos hñt sensus
multo maiora debent. Et qñtis hñd de mēsa
sacre scripturē comedat panē filioz: nō tñ de-
bent despiciere micas catellis largitas vñ ipas
petētē humiliter cananeas. ¶ Quia vō pñata
qñtio vixenodari posset: nisi professionis nñe
forma: cū suoz declaratione vborū in hoc pie
mitteret tractatu diuisi opusculū in tres par-

tes. Prima forma monastice pñssionis de-
clarabit. Scda temere pñtētes t male viuen-
tes redarguēdo mōstrabit. Tertia negligētia
pñssioz scripturē stimulis excitabit.

Primo ponit forma pñssionis t explanā-
tur tria q in pñssione pñnent. ¶ Scdo
agiur de stabilitate t alijs que ad stabilitates
faciunt seu valere noscuntur.

¶ Tercio remissus descensus stabilitati ad-
uersari monstratur.

¶ Quarto reditus monachozum ad seculū
damnabilis probatur.

¶ Quinto de transitu monasterij ad mona-
sterium tractatur.

¶ Sexto vagus t curiosus discursus repre-
henditur.

¶ Septimo que sit vā mox puerio ostēdit.
¶ Octauo eius impedimenta numerantur
t vitanda probantur.

¶ Nono q viuunt sub obediētia cōmēdant.
¶ Decimo qñtio ponit disputatur t soluitur.

¶ Capl; pñm in quo t pñssiois forma: t tria
que in pñssione pñnent explanant in gñe.

Monachus inquā pñtetur sñm q ex capi-
tulo regule de disciplina suscipiendoz
fratrū colligit hñs vñbis. Suscipiēdu aut in
oratorio corā oib; pñmittat de stabilitate sua: t

moz cōuersiōe ⁊ obediētia corā deo ⁊ scis ei⁹.
 Si hec est p̄fessionis forma. Ego frater talis
 p̄mitto stabilitatē ⁊ moz p̄uersiōē. ⁊ obediē
 tiā corā deo ⁊ sanctis ei⁹. s̄z regulā b̄i b̄ndicti
 in hoc monasterio casinēsi in p̄ntia dñi talis
 abbatis. ¶ Ad quoz explanationē sciendū q̄
 tria ponunt in p̄fessione cenobitarū: p̄ que di
 stingunt ab alijs trib⁹ generib⁹ monachorū.
 Nam stabilitate h̄dem monachi cenobite di
 stingunt a gironagis. Cōuersiōe moz a sa
 rabaitis. Obediētia vō ab anachoritis. ¶ Cir
 ca hoc notādū est: q̄ dicit b̄ns Bernardus.
 Stabilitas p̄ducit viā remisso d̄scēssui: p̄ctio
 so d̄scēssui: vago ⁊ curioso d̄scursui. ¶ Ex
 eo vō q̄ cenobite p̄uersiōē moz p̄sent: d̄
 bent mutare trāsēdū de seculo ad religiōē
 locū ⁊ habitū: ⁊ nihilomin⁹ vinēdi modū. Et
 s̄m regulā p̄sentens: mores suos corrigat: ⁊ de
 inceps suā p̄uersiōē dirigat: vt exteri⁹ osten
 dat eū v̄z esse p̄uersuz scōz loc⁹: religiōis ha
 bitus: ⁊ his p̄cordet religiōse vinēdi modus.
 ¶ In hoc ē q̄ obediētia s̄m regulā p̄mittit:
 pp̄rio sen̄tū ⁊ pp̄rijs volūtatibus renūciat.
 Obediētia vō quā s̄z regulā monach⁹ pollice
 tur. respicit imperiū. regula p̄siliū p̄inet. At
 nō vacuū intelligat illud s̄m regulā. Regula
 nāq; est illud stabile cōsiliū: qd̄ d̄z p̄cedere

oēm actum: de quo ecclesiasticus. Ante oēm
 actū p̄cedat te cōsiliū stabile. Potest ē iniel
 ligi de regula monastica: qd̄ Sen̄ ait. Unam
 semel ad quā viuas regulā p̄bēder: ad quā cō
 munē vitā tuā exequa. Et qm̄ hec quasi lucer
 na vitā monasticā p̄cedere d̄z: oēs subieḡ eaz
 debēt: platus p̄cipiēdo: ⁊ subditi obediendo.
 Cū aut beatus b̄ndictus. In oib⁹ oēs magi
 strā sequant̄ regulā: nec ab ea temere decline
 tur a quoq; b̄ns bernardus cōcludit
 ergo nec ab ip̄o abbate. Idē: nō est abbas su
 per regulā: cui semel ⁊ ip̄e sp̄onea volūtatē
 se submitit. Idē. Esto vt interduz regule l̄sa
 cedat p̄ tpe charitati. cū rō necessitatis exegerit:
 ablit̄ in vt cuiusq; hois subdat voluntati.
 Idē. Sup̄ frat̄rū trāsgressiones: non sup̄ pa
 trū traditiōes cōstituit: q̄ abbas eligitur: cul
 tor mādatorū vltor vitiorū. ¶ Stabilitas nā
 q; vt extimo idcirco in p̄fessione ponit: qz est
 solidū fundamētum: in quo religiō fundata
 nō cōcutitur. nec ad iniquitates temere incli
 natur. Unde in psalmo d̄. Qui fundasti ter
 ram sup̄ stabilitatē suā: nō inclinabit̄ in secu
 luz seculi. Religiō. n. in stabilitate fundat: l̄z
 aliquādo pluuijs malarū cogitationū: q̄ sunt
 causa natiuitatis vitiorū grauius madidetur:
 vel fluminibus carnaliū voluptatū impellat̄

vel ventis diuersarum tentationū concuti-
meatur. immobilis tamē erit nec cadere in gra-
nem transgressionem sententialiter permittet.
Est enim illa firma. ⁊ habet illud immobile
fundamentū. de quo dicit dñs in mattheo.
Descendit pluuia flauerunt venti. venerunt
flumina: ⁊ nō cecidit: fundata enī erat supra
firmā petram. Et notādum q̄ locus vbi stabī-
litas tutius obseruatur: est monasteriū be-
ne ordinatum: ⁊ bonorū cōgregatio factorū.
Unde beatus benedictus enūciatis bonorū
operū istrumētis sic subiūgit. Officia vō vbi
hec oīa diligēter operentur: claustra sunt mo-
nasterij: ⁊ stabilitas in cōgregatione. De quo
beatus Bernardus ait. Omnīū bonorū ope-
rum officina cella est: ⁊ stabilis pseuerantia.
Et post pauca subiūgit. Impossibile est homi-
nes fidelī figere in vno animā suūz quū non
prius in aliquo loco perseueranter affixerint
corpus suū. Nam qui egritudine animi de lo-
co ad locū migrādo effugere nittur sic est: si-
cut qui fugit vmbra corporis sui: Scīpsuz fu-
git: scīpsum circūseri: locum mutat: non ani-
mū. eūdem vbiq; se inuenit: nisi q̄ deteriore
facit ipsa mobilitas: sicut ledere solet egrum
qui eum circūferendo cōcutit. Unde beatus
Bernardus. Celum nō animūz mutant: qui

transmare currunt. Qui enim est sue sensua-
litati subiectus: ⁊ vbi desiderat libere vadit:
se esse vento agitatū arundinem ostendit. Qd
de Ioanne qui de primis religiosis fuit: dñs
negauit: dicens in mattheo. Quid existis in
desertiū videre arūdinem vento agitataz? Ab
hac agitatione intendit nos apostolus reuo-
care: dicens ad Coli. Fratres mei dilecti stabi-
les estote ⁊ immobiles. Ad moriū autēz con-
uersionē attinet veterem hominē exuere: ⁊ no-
uum induere. sicut fit ad isam monacho quā-
do p̄fitef. quia veste nō benedicta exuitur ab
abbate: ⁊ induitur benedicta: dicēte abbate.
Exuat te dominus veterē hominē cum acti-
bus suis ⁊ induat te nouūz ⁊c. Unde aposto-
lus ad Ephe. ait. Deponite vos s̄m pristinaz
conuersationēz veterem hominē: qui corūpi-
tur s̄m desiderium carnis: renouamini spīri-
tu mentis vestre. ⁊ induite nouum hominē:
qui s̄m deum creatus est in sanctitate ⁊ iusti-
tia veritatis. Alia enim que sequuntur de ve-
ritate conuersionis morum sunt: ⁊ ad mona-
chum vere cōuersuz p̄tinere possunt vsq; ibi.
Subiecti inuitē in timore christi. In hac au-
tem morūz conuersione debet cauere mona-
chus: ne forma scli sibi remaneat: ⁊ attēdere
vī sensus nouos induat: ⁊ sic nouus tot⁹ quo-

dāmodo reformet, sicut ait apls ad Rōmācos.
 Nolite pformari huic seculo: sed reformamini
 in nouitate sensus vestri. ¶ Obediētiā vō
 monachus pmittēs sibi pponit hominē, quē
 quasi deus audiat cui quasi deo obediat, cui
 se totū vt deo offēdat, a quo bñplacitū dei itel/
 ligat. Abbatē dñs hñe monachus ⁊ audire vt
 deū, sicut ait dñs in Luca. Qui vos audit me
 audit ⁊ q vos spernit me spnit. Abbatē dñs obe
 dire monach⁹ sicut deo. An bñs Bñdictus.
 Obediētiā que maiorib⁹ pbetur: deo exhibet
 Itē monach⁹ se totum dñs ostēdere abbati suo
 in foro spūali maxie: sicut deo. An bñs Bñ/
 dictus. Quintus hñilitatis gradus est si oēs
 cogitationes malas cordi suo aduenientes vel
 mala a se abicōse cōmissa p humiles pfectionē
 abbati suo nō celauerit. An bñs Bernadus.
 Quicqd hñs vicē dei pcepit hō: qd non sit in
 certū displicere deo hoc sic oīno accipiēdū est
 quō si pceptat de⁹. Quid, n. interest vtrūq;
 se an p ministris suos siue āgelos siue hoīes:
 hoīb⁹ inotescat suū bñplacitū de⁹? Idē. Ipm
 quē p deo hēmus: tāq; deū: in his q non sunt
 aperte cōtra deum: audire debemus.
 ¶ Cap. ii. in quo agit de stabilitate in species:
 ⁊ de septem causis que ad eam obseruandam
 valere noscuntur.

O Icto quoq; de trib⁹ ptibus pfectionis
 in genere: ac ear⁹ explanatiōe, dicēdū
 est de stabilitate in spē: ⁊ de his que ad ipsam
 pnt valere. ¶ Stabilitatē, n. intelligere pos/
 sumus: put cā hic accipim⁹: quādā mēto pse/
 uerantē pstantiā: qua soli deo inherere niti/
 mur: pspertitates ⁊ aduersitates: vt in medio
 ear⁹ positi equalr ptenētes. ¶ Ad stabilitatē
 vō obseruandā multuz valere pnt: dei gfa: sa/
 na pscia discretio: vel sapientia: diuin⁹ amor:
 ordinat⁹ timor: spes fixa: occupatio honesta.
 ¶ Circa primū notādū q; diuina gfa: q facit
 stabile monachuz: est quasi ros pulueri sup/
 uentēs: ipmqs puluerē colligādo stabiliens:
 ne possit a vēto moueri. Ille vō qui sine roze
 gfe: pseuerat cū ligamētū nō hēat: a terra rei/
 gionis pscitur: qm a vento mouet: sicut ait
 Psal. Nō sic impij nō sic: s; tāq; puluis, quē
 pucit ventus a facie terre. Gfa vō cor stabile
 efficit: sicut apls ad Hebreos ait. Optimum
 est gfa stabilire cor. Hoc est ē sicut spūs i ho/
 mine: sine quo negt hō vitā hñe. Unde eo sub/
 lato: opz eū deficere: ⁊ sic reuertit in pmo pul/
 uere ps. Auferes spūz eor⁹ ⁊ deficiēt, ⁊ in pul/
 uerē suū reuertent. ¶ Scdm est sana pscia: q
 stabile mentez suā facit: stabileq; fouet ⁊ nu/
 trit. Max ad hoc q; qd hēat mentē stabilitate

firmata: necessariū est sciam hīc ab iniquitate
purgatā: vñ legē in Job. Si iniquitatē q̄ est in
manu tua: abstulerit a te: et nō pmāserit in ta-
bernaculo tuo in iustitia: tunc leuare poteris
faciē tuā absq; macula: et eris stabilis. Cōscia
nāq; imūda: et pctis sordidata: instabilitatē p-
curat. nec pmitit q; ip̄i cor gescat: sicut legē
in Esa. Cor ip̄i quasi mare seruēs: qđ gescēt
nō pōt. Multitudinē. n. iniquitatis et sciam
plenā pctis: pcomitat in getudo instabilitatis
vt legē in Tremis. Pcm̄ peccauit hier̄s: p-
pica instabilis scā ē. Tertiū est discretio sen-
sapia: q̄ ē qđā stabilitatis soliditas: q̄ regit. i.
eo q̄ regit: et in eo q̄ regit: subdito. vs. et plato.
Sēsat. n. plat. nō ē mobilis: s; fix. et iō est sta-
bilis ei. Principat. sicut legē in Ecclesiāco.
Principat. sensati stabilis. Subditi ē q̄ sūt
viri celestes in celis p pteplatores pueriliter
opz q̄ sūt discreti: et pndētia stabiles. vt legē
tur in puerb̄is. Dñs sapiētia fundauit terrā
stabilis iit celos zc. Sapiēs vō siue regat siue
regat: subditis censib; impans: rex merito ap-
pellat. Et subdit. vel seru. sub eius regimine
stuitur: cū discreta stabilitate regit: et stabili-
ficat: iuxta illud. Sapiēte. Rex sapiēs sta-
bilimentū ppli. Nec est mirū qđ discretio sa-
piētis: eligit v̄tutes: et vitia reprobare nouit.

Eds etiā tērationū discusse: et victoriū bella an-
teq; veniat v̄tura hūide. An Greg. in pasto-
rali. Maso odōs fetoresq; discernim. Recte
eniz p natus discretio exprimit: per quā v̄tu-
tes eligim. et vitia reprobamus. An in laude
spōse dī in canticis canticor. Masus tuus sicut
turris: que est in libano. Quia nimirū sācta
ecclia que in causis singulis tētamēta hūide:
per discretiores pspicit: et v̄tura victoriū bella:
ex alto dephēdit. Tex sicut sapiētia fixa est: et
imobilis: vt nō eleuet in p̄peris: nec deficiat
tur in aduersis: mala cū bonis et bona cū ma-
lis: discrete tēperās: vt iuxta doctrinā Eccl.
In die bonorū nō inemor sit malor: et in die
malor: nō inemor sit bonor. s; qd dicit Sēn.
Quid ē sapiētia? Sēp idē velle: et sp̄ idē nol-
le. Ita ecōtra discretio ē carēs: stult. est: et mu-
tabil. vt legē i li. Sap. Stult. vt luna mutat.
An Sēn. Stult. ē cui nihil placz diu: vel cui
nihil diu pstat. Sit ergo sēlati religiosi stabili-
pncipat. et discretio ē sua stabilitates pfuer: q̄
m̄ est et auriga v̄tutū. Quartū qđ valet ad
stabilitatē ē q̄ sit in mōcho diuin. amor. In
illo. n. dī monachus radicari: per animi fir-
mitatē: et fundari p imobilē stabilitatē: sicut
ap̄s ait ad Eph. In charitate radicati et fun-
dati zc. Vera. n. charitas nec excidit: et p pñs

sibi adherere cadere nō pmitit. Idē apls ad
 Cor. Charitas nūq̄ excidit. Firmi autē & sta
 biles ei adherēt inseparabīl: nō excordes. In
 ecclesiastico. Mō pmanebit in ea excors. Nec
 mirū qz excordes: & mobiles sunt adulterine
 plātationes: & iō nō hñt altas radices: nec me
 tis stabilimētū: cū nō hēant stabile fundamē
 tum. Unde in lib. Sapientie. Spina vitula
 ria vel fm aliā lfam adulterine plantatiōes:
 nō dabūt radices altas: nec stabile fundamē
 tū collocabūt. Quantū sit autē vtilis charitas
 siue amor & cōmēdabilis: pulchre prosper in
 li. & pteplatiua vita declarat p hec vba. Cha
 ritas est vt mihi vī recta volūtas: ab oīb⁹ ter
 renis: ac pñtib⁹ pñsus auersa. Iuncta vō deo
 inseparabil: & ignita quodā igne spūs sancti
 a quo est & ad quē incēsa refert. Inqnamētū
 omnis extranea corruptionis neſcia: nulli vi
 tio mutabilitatis obnoxia sup oīa que carna
 liter dilgūtur excelsa: affectionū oīm poten
 tissima: diuine cōtēplationis auida: in omni
 bus semp inuicta: sūma actionū bonarū salus
 morū: finis celestiuꝝ pceptoz. Mors crimi
 nū vita virtutū: vīus pugnātū: palma victo
 rū: aīa sanctarū mentium: cā meritoz bonoz
 premiū pfectoz: sine qua nullus placuit deo
 cū qua: nec aligis potuit peccare: nec poterit.

Fructuosa in penitētib⁹: leta in pficiētib⁹
 glorioſa in perſeuerātib⁹: victorioſa in mar
 tyrib⁹: opcroſa in oībus fidelib⁹: ex qua qd
 qd est boni operis viuūt. An nota q nra cha
 ritas: siue amor dē eſſe tota in deū: qz pmo di
 lecti ſum⁹ per ipm. Ioā. Nos ergo diligam⁹
 deū: qm ipse prior dilexit nos. & amor dñic⁹
 ad peccatores: quē p pccōtib⁹ mortuū: ſepul
 chrū tenere nō potuit: clauus amoris viuētē
 magis qz ferreus in cruce vsqz ad mortē affi
 xum retinuit. Teneat ergo amor crucis reli
 gionis monachū ſtabile & affixū: q xpm p eo
 vsqz ad mortē tenuit crē: cū fixū. Quinū q
 valeat ad ſtabilitatē dicimus eſſe timorē. Nā
 ſicut clauus amoris. animū diligētis in cru
 ce religionis fixū tenet. ita clauus timoris in
 monaſterio corp⁹ timētis retinet. quē clauus
 deſiderabat pſalmiſta dicēs. Conſige timore
 tuo carnes meas. a iudicis enim tuis timui.
 In timore. n. dē ſtare. q in religione intendit
 pſeuerare. ſicut Eccleſiaſticus. Filii accedēs
 ad ſuiturē dei. ſta in iuſtitia & timore. Timor
 nāqz pſtantia religioſi. ita reddit ſtabilem. q
 ſine ipa expectat ſubuerſionē. ſicut dicit. Ec
 cleſiaſticus. Si nō in timore dñi cōſtanter te
 nueris cito ſubuerſet domus tua. Amor enī
 dei & timor. mētē monachi. nea via dei laſſe.

scat stimulat. et in aliu preplationis defigendo
sublimat. Et hic utamur p sancte scriptur e p
missiones. et timeat p terrores. Ad qd pot in
duci illud qd dicit. Ecclesiasticus. Verba sa
pienit. quasi stimuli clauis in aliu defigi. Snt
eniz hec duo vt pretacti est duo clauis no ta fer
rei. q aurei. laminas aureas spialr affigetes
et ipz edificiu immobilr reuinetes. sicut legit in
tertio Regu. Domu aut ante oraculu opuit au
ro purissimo: et affixit lamias clauis aureis.
Timor eniz dñi gñat spes q reddit monachu
stabile. Corroborat fortitudinē: qz ipm facit
pseuerantez. De pmo dñ in puerbqs. Eto in
timore dñi quondie: et hebis spes in nouissi
mo. De scdo legit in eodē. In timore dñi fi
ducia fortitudinis. C Snt aut qnq que in ti
more dñi pnt incurrere et pñs in claustrum
monachu retinere. Primuz est piculi pñde
ratio. Scdm iudicij cōminatio. Tertiu pecca
ti iusta punizio. Quartu nulla iudicio imu
tatio. Quintum pene in dñatis eterna dura
tio. C Circa primū. s. piculi cōsiderationē
possum atēdere: q nisi cēt inextimabile pe
riculu nfe ifirmitatis nūq effudisset dñs sue
lachrymas cōpassionis: nec sustinisset p no
bis angustias passionis. Certū nāq est picu
losuz esse valde illū statū: q saluatore nrm mo

uit ad fletū: vt dñ in Luca. Videns iesus ciuit
tate fletit sup illā dicēs. Quia si cognouisses
et tu: subaudi fletes. De remedio passiōis pul
chre dicit bñs Bern. Ex pñderatione reme
di: piculi mei extimo quātitatez: fili. n. cedi
tubē: vt vulneribus meis pñoso sanguis bal
samo mederet. Agnosce hō q graua sunt il
la vulnera: p qb necesse fuit xpm dñz vulne
rari. Sic et medicine estimatio: doloris et il
loris est exaggeratio. C Circa scdm qd ē in
dicij cōminatio pot attēdi qd dñ in Deut. Si
arripuerit iudiciū man⁹ mea reddā vltionem
hostib⁹ meis: et his q oderūt me retribuā. In
ebriabo sagittas meas sanguine. C. Iudicij
eniz diē et suā ifufficientē rñsionē: valde Job
timebat: qñ dicebat. Quid. n. faciā cū surre
xerit ad iudicādu deus: et cū gēuerit: qd rñde
bo ei? Durū erit iudiciū illud: et valde timen
dū qd illa terribilia signa pcedūt. De qb⁹ di
cit dñs in Luc. Erunt signa in sole et luna et
stellis: et in terris pñsura gentiū pñpñsioe. so
nitus maris et fluctuū: arefcentib⁹ hoibus pñ
timore: et expectatiōe: que supueniēt vntuer
so orbi. Nā vtutes celoz mouebunt: et tñc vi
debūt filius hois veniēte cū ptate magna. De
qb⁹ signis dicit Grego Multa debent mala
pēcurre, vt malū valeat sine fine nūciare.

Circa tertium quod est iusta peccatorum puniitio possumus considerare: quod ibi accusatores et testes cessabunt: quod ibi libri psciarum aperti erunt. Et ideo neutri recipient: quod istos libri aperient: de quibus dicit in Apoc. Sed iudicium et libri aperti sunt. Et ipse iudex non solum habebit officium iudicis: sed et verissimi testis. Ut habet in Malach. Ero testis velox maleficis adulteris: et perversis. Et iudicandi sunt mortui: ex his que scripta sunt in libris secundum opera eorum. **D**e quo iudex erit immutabilis: inflexibilis: et incorruptibilis: potest intelligi quod dicit in proverb. Furor viri non parcat in die vindicte: nec accusetur cuiusque secretus. Criso. Tunc homo diuinitie diuinitus, nec parces intredet: nec angelus incut solet: faciet per homines verbum: quod natura iudicij: non respicit misericordiam. Terribile erit valde tale iudicium sustinere: et in tanto zelo furoris inflexibile videre: quod videtur in libro Sapientie. Accipiet armaturam zelus eius. et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Tunc autem ait Augustinus. malevoli reprobi omne tormentum sustinere: quod faciem irati iudicis videre. Erit igitur terribilis visus: et auditus: sicut legimus in Job. Quis poterit contrarium magnitudinis eius inueniri. Tunc iratus erit illi quod dicit iratus damnatio. Et maledicti in ignem eternum. **A**d quartum quod est pene

danator.

danatorum eterna duratio. facit quod de damnatio dicit in matth. Qui sunt hi in supplicium eternum. **V**eritates autem penarum enserat gregorius terribiliter dicens. Quod Augustinus erunt reprobi visus: supererit iudex iratus. subius horrendum chaos inferni. a dextris peccata accusantia. a sinistris demonia infinita ad supplicium trahentia. Intus pscia veritas: foris mundus ardens. Miser peccator sic dephesus quo effugiet: latere erit ipse: apere parere intolerabile. Et nec resistendi erit nec fugiendi facultas: nec penitentie locus: nec satisfaciendi ipsa. **H**orrendo modo. Tunc erunt iniustus dolor cum fortitudine: flamma cum obscuritate. **E**t in cor iterit: ipsa a suis qualitatibus tormentum discordabunt: quod a sui pccatorum voluntate: dum viuerent discreparunt. Et erit miseris mors sine morte: finis sine fine: defectus sine defectu: quod mors semper vivit. et finis semper incipit: et defectus deficere nescit. **M**ors punit: et non extinguit. Dolor cruciat et pavorem non fugat: flamma comburit: et tenebras non excutit. **M**ors igitur ut mors nos adlicit ad amandum quod nos tantis terroribus pcutit ad viuendum: et pseuerantiam: ac immobilitatem inducat: ad penas religionis sustinendum: et in ipsa pseuerandum. **E**st. n. dulcis pena quod libet pccatis: si consideres aputas: et durabilitas eterna. **S**exto loco subiungit dicit. **V**aler. n.

ad stabilitatē spes fixa: q̄ inter ceteras stabili-
tatis cās iuncta cū silētio imobiles facit regula-
res: et fontes sicut dī in Esa. In silētio et in spe-
rit fortitudo vīa. Edificat. n. spes p̄ciāz reli-
giōsi: q̄ sit domus et inhabitatio dei: dūmodo
sit p̄seuerās et firma: s̄z q̄ ait apls ad Heb. Fi-
lius nāq̄ in domo: q̄ dom⁹ sumus nos: si fidu-
ciā et gl̄iaz spei vsq̄ ad finē firma spe teneam⁹.
Spes est qdā tertius religiōis clauus q̄ sicut
in portu āchora tenet nauē: ita tenet stabile re-
ligiōis mentes. Cū apls ad Heb. fortissimi
solatiū hēmus: q̄ fugim⁹ ad firmā spez tenen-
dā: quā sicut āchorā aīe tenemus tutaz et fir-
mā. Eūg. Moli rūpi ab āchora aīq̄ portus
ītres. Spes aut illa pōt valere: et imobile mo-
nachū retinere: q̄ surgit ex meritis et euāgelij
p̄missis. Cū apls. Exhibete vos scōs et ima-
culatos: et irrep̄hēbiles corā iho. si n̄ p̄ma-
nearis in fide fundati: stabiles et imobiles a
spe euāgelij pacis: qd̄ audistis. hāc spem si te-
nuerim⁹ ea introducete: p̄ximī deo erim⁹: si
aut dicit apls ad Eph. Introductio melioris
spei q̄ quā p̄ximamus ad eā. Circa septimū
et vltimū. qd̄ multū facit ad stabilitatē. f. occu-
patio hōicilis: possumus videre ex eo: q̄ boni
oparq̄ iuitant et remunerant. octiōi vō rep̄bē-
dunt: maledicunt: et puniunt. Vocatiōes autē

et remuneratiōes opariōz possum⁹ colligere:
ex v̄bis dñi in Matth. dicētis. Sile ē regnū
celoz hōi p̄sāmilitas: q̄ exī p̄mo mane opa-
rios pducere in vineā suā. vsq̄ ibi. Vocā opa-
rios: et redde illis mercedē suā. Et in Luc.
Dign⁹ est oparius mercede sua. Octiōi autē
rep̄hendunt a dño in Matth. Inuenit alios
stātes in foro octiōs: et dixit eis. Quid hic sta-
tis tota die octiōi? Itē octiōi sicut ficus steri-
lis q̄ maledicunt. qz fruct⁹ in eis nō inuenit si-
cut in marco hī dicēte dño. Iā nō āpli⁹ q̄ fructū
ex te comedat segur Rabbi. Ecce sic
cui maledixisti aruit. Nō solū octiōsus male-
dicat: s̄z et puniat: qz qñ iustus oparius de fru-
ctu manūz suaz replebitur: octiōsus egestate
cruciabit. Cū in puer. Qui sectat ociū reple-
bit egestate. Nec mireris: si octiōsus est in sta-
bilitatis cā: qz est tot⁹ mali magis. sicut dicit
Ecclesiasticus. Qui sectat ociū stultissimus ē:
et qz stultus vt luna mutat: segur q̄ stultitia
mutabilitatis pūciat ex vitio octiōsitate. Cū
apls ad Thim. Octiōi discit circuire domos:
nō solū octiōse: s̄z et v̄bose. et curiosi loātes q̄
nō opz. Quid plura? Octiū incētūū est vitio-
rū. Cū bñs Bern. Vni⁹ tētatōnū malaz. et
inutiliū est incētūū octiū. Octium enim mo-
nachū desiderijs occidit. dñ se occupare ne-

eligit. Et iō fatua desiderat et cōcupiscit. Cū
in puerb. Desideria occidit pigrū: noluerit
q̄q̄ manus eius opari: quotidie cōcupiscit
et desiderat. Scitū igit est fugiendū et occupa
tionibus sistendū. sicut dicit Sene Tracta
tione bonarū artium occupādi sumus. Quic
q̄. n. mali h̄z inertia impatiēs sui. Occupet
igit monachus s̄z p̄siliū hieronymi dicēis.
Semp aliquid opis facito: vt te diabolus inue
niat occupatus. Sublato igit ocio: subtrahit
male cupiditatis occasio: sicut dicit Ouidi.
Ocia si tollas periere cupidinis arma.
Caplm iij. in quo agit de remissio descēsu
diffiniens eū: et de penis sibi debitis et de qua
tuor eiusdem gradibus.

Octo de stabilitate. et de his q̄ p̄nt va
lere ad ip̄as seq̄t videre de his q̄ oppo
nunt ei: vel impediūt eā. In tercia primo tracia
tur de remissio descēsu. Et notādū q̄ remis
sio s̄z q̄ hic accipit est q̄dā mētis pigritia: si
ue segnitias aut tepiditas: qua q̄ bonuz in
choatū paulatim dimittit et demū a culmie om
nū corruēs in pfundū descendit. Quia aut
remissionis sue remissi descensus: et religio
so cā vplū est: q̄ idē in p̄ba vniū fortitudi
ne: et stabilitate p̄sicens et de se nimis p̄siden
ter p̄sumens remissius custodie sue iungit et

delit̄s carnalibus vacat. Ad figuratū est in
lib. Mach. de habitatibus caplin. q̄ interp̄
tatur imolans ori: vel calici iminēs: vbi scri
bitur p̄ hūc modū. hi vō q̄ intus erāt p̄siden
tes in stabilitate murosū: et apparatu alimo
niarū: remissius agebāt. maledictis lacescen
tes iudā: ac blasphemātes et dicētes: q̄d phas
nō est. Hāc aut segnitie deponere et circa nos
solicitudinē h̄z hortat nos ap̄lus dicens ad
Debi. Cupimus aut vniūque vestrū eādez
oñdere sollicitudinez ad expletionē spei vsq̄
in fines. et vt nō segnes efficiamini. Remissio
nez. n. istā resp̄ndit ecclesiastic⁹ dicēs. Noli cō
tius esse in lingua tua: et remissus in oib⁹ ope
ribus tuis. Nec resp̄ndit eos min⁹ salomon
in puerb. dicēs. Alq̄quo piger dormis. i. pi
gritiaz excute: et ab exigno aiali: tāq̄ a magi
stra p̄ p̄sideratiōis doctrinā q̄re. Et nunc p̄
futurū tps: nos hortat laborare in puerb. Na
de ad formicā o piger: et cōsidera vias eius et
disce sapientiā suā: tāq̄ a magistra. Que licet
nō h̄eat ducē: cuius exēplū sequat: nec prece
ptorē a quo. si inducat vel admoncat: neq̄ p̄n
cipē suū a quo puntat: q̄ oia: tu piger religio
se habes: parat sibi cibum estate. et p̄gregat in
messe q̄ comedat i futuro et estui tps hyeme
in q̄ nullus pōt opari vel p̄gregare. Antēde et

q̄ pigritia seu tepiditate. p̄comitat̄ instabilitas. per volūtat̄ incōstātiā. Sicut idē Salomon dicit in puerb. Vult ⁊ non vult piger. **P**ecūm̄ dō tepiditatis incōstātie ⁊ fame remissiois h̄z p̄pas snias digne punitiois. punit. n. p̄petua egestate. laboriosa seruīte: op̄probriosa vapulatione: damnosa precipitatione. p̄sumptuosa sue sapientie deceptione. **P**unitur egestate. Unde salomon in puer. Egestatē opata est inan⁹ remissa. Idē in codē. Opationes robusti sp̄ in abūdātia. ois aut̄ piger i egestate semper est. Idē. pp̄ frīg⁹ piger arare noluit: ergo medicabit egestate: nec dabitur ei. **P**unit. n. laboriosa seruīte. vñ in p̄ouer. Manus. n. fortū dñabif: que aut̄ remissa est: tribuit seruīet. Et dñs piger seu remissū appellat malū suū in math. Serue male: ⁊ piger sciebas qz hō austerus sū ⁊ c̄. **D**ign⁹ est etiā opprobriosa vapulatione: iuxta illud Eccl. De hercore bonū lapidabitur piger. **P**unit in sup̄ dānosa precipitatione: vnde in Ecclesiastico. Equus indomit⁹ euadit dur⁹: ⁊ fili⁹ remissus euadet p̄ceps. **P**recipitat̄ aut̄ siue deficit remissus ⁊ tepidus: qz vitaz eius dñs abhoīatur: ⁊ ideo ab eo euomit̄: iuxta illud apo. Et inā frigidus es: aut calidus. sed quia tepidus es. incipiam te euo

uere ex ore meo. **P**unitur etiam p̄sumptuosa sue sapie deceptione: vñ in puer. Sapientior sibi v̄ piger. vñ. vñ loq̄ntib⁹ snias. **E**t nota qz remissus monachus est moralit̄ illa statua. quē nabuchodonosor vidisse p̄hibetur in daniēle. Caput. n. fame erat. ex auro purissimo. pect⁹ aut̄ ⁊ brachia d' argēio. porro v̄ter ⁊ femora ex ere. tybie aut̄ ferree. pedū quedā pars erat ferrea. quedā fictilis. **C**onsidera p̄ncipia attende media. vide extrema respice metalla. attēde p̄ciū metalloz. Statua ista vt p̄actū est mystica remissi monachi est vita. Aurū porro optimū capitū p̄te in magna p̄fectione incipientis. sed eius p̄ciū dimittit dū subito. circa pect⁹ in argēio p̄uenit. Sed min⁹ p̄ciū noscitur deficere dō h̄c. duz v̄ter ⁊ forma ei⁹ sūt ex ere. ⁊ p̄uertit in obstinatione miserie dñi ferree efficiunt tybie. S3 est miser ⁊ misabilis. dū qdā ps peduz est ferrea ⁊ qdā fictilis. Nō sic bon⁹ monach⁹. S3 ecōtra p̄cedit qz p̄ iustitie semitas ad v̄tutū culminatē dī. Qui l3 incipiat paulatiz vt vix de luce aurore aliqd h̄c videat: in virū tñ p̄fectū crescendo assumit. ⁊ dico clara efficiet. ita vt multi sūt exēplis edificet ⁊ illuminet sic i puer dñi. Pastoz semita qñ lux p̄cedit splēdēs. ⁊ crescit vsqz ad p̄fectū diē. **S**uos. n. gradus h̄z bo

nus religiosus in ascendēdo: et suos h̄remis-
sus: tepidus. et piger monach⁹. a virtutū culmi-
ne descendēdo. Prim⁹ gradus descendēis est ad
desitū sterilitatis. Scd⁹ ad lacū siue pfundus
fluxibilitatis et voluptatis. Tertius ad egypti
p̄tū spūalis cecitatis. Quart⁹ ad infernū ppe-
tue mortalitatis et penalitatis. ¶ Ille nāq; a
videbat aliquā manu fortis p arduos aggrega-
tionē. vel aspectu desiderabilis p supnoz p̄tē-
platiōez. seu structionē. dū psecutionez patif-
tētationū. eū ad modū corone cingētū. qz di-
derat sterilitatē bonoz opoz. cū debuit de deo
pfidere tētatiōes ipas timēs incipit despare-
sicut legit in lib. Regum de dauid. Descēdit
ad petrā: et osabat in deserto maō. Et post pau-
ca. Porro dauid despatat se posse euadere a
facie saul. Itaq; saul et viri eius ad modū co-
rone cingebāt dauid et viros eius. vt caperēt
eos. Sz qz crux penitētie: et regularis obfua-
tie est horribilis intuentibus: et dura sustinētū-
bus. in hac cruce positus h̄z diuersos psecu-
tores. et vt ad cōez vitā huius descendat p̄uasos
res dicētes eidē. Per p̄templatiuā vitā pau-
cis vtile futurū. sz p̄actiuā plurimis pfuturū.
Tales psecutores et p̄uasores habuit dñs in
māth. Xps rex israel descendat nūc de cruce et
credimus ei. ¶ Hic credit miser p̄uasōib⁹

et scriptis in eis occasionib⁹. descendit de cruce
religionis ad miseriā mūdane voluptatis. q. ē
lacus multe pfunditatis. Hic lacus iste descē-
sus est in Ezech. notat⁹. Abi cū qdā eēnt po-
sita q. p̄tinet ad laudē p̄tēplatiōis subiūgit de
miseria descendētis. Oēs traditi sunt ad mor-
tē. ad terrā vltimaz in medio filioz hoīum ad
eos q. descendūt ad lacū. A quo lacu gaudet se
psalmista saluatū. Saluasti me a descendē-
tib⁹ in lacū. ¶ Descēdit et in tenebras egypti
p̄tū spūalis descēsus cecitatis. q. est facilis de-
scēsum. a lacu mūdane voluptatis. vt seipm
ignoret viāq; salutis sue nō pfideret. Et iō cū
prius dixisset. Posuerūt me in lacu inferiōri.
quasi de priguo loco subiūgit in tenebris. et in
ymbra mortis. Hūc descendit de horat dñs in
Bēn. ad ysaac dicens. Nō descendas ad egypti
p̄tū: sz q̄sce in terrā quaz tibi dixero. Sz de-
serto: sanctitatis: a deo p̄siliū in oīone nō reg-
rens: quasi pctā peccatis adiūgendo: quasi te-
lā ordiens. p. ppria desideria discurret: et i tē-
nebris ignorāte descendit. a diabolo et ei⁹ mi-
nistis. auxiliūz iplorādo. In reb⁹ mūdanis.
que sunt ymbra bonoz fiducia suaz ponēdo.
Et ita nō veris bonis. sz ymbis bonoz solū
modo inherēdo. Qui t. sibi silius dī in ysa.
Abi filiū desertores dixit dñs vt faceret⁹ p̄siliū.

et non ex me: et ordiremini tela: et non per spiritus meos, ut adderetis petri super petrum. Qui ambulatis ut descendatis in egyptum: et os meum non iterogastis sperantes auxilium in fortitudine pharaonis. et habentes fiduciam in umbra egypti. **T**errium igitur is felix per gradus desideriorum suorum. et perueniat ad ultimum descensum. qui non habet minus facilitatis et celeritatis. Dicit. n. ille gentilis. Facilis descensus auerni. Et in Job ducuntur in bonis dies suos. et in puncto. ad inferna descendunt. Morsibilis est iste descensus. dum terrena de quibus possidebant miseri. qua disrupta eis deficiunt: et in uersa in quibus delectati fuerit. quam ad ipsos pertineant. et ipsi in penis viaentes in infernum descendunt. et sue miserie expleunt. et pene alios derelinquunt. sicut legitur in li. Miseri. Consecutus igitur ut cessant loqui disrupta est terra sub pedibus eorum. et aperies os suum deglutit eos. cum tabernaculum suum. et in uersa suba sua. descenderuntque uiuentes in infernum. opti humo. et perierunt de medio multitudinis. **A**lii uero omnes israel qui stabat per gyruz. fugit a clamore penitum. dicens ne forte et nos terra deglutiat. Inuigilet igitur in sui custodia. ab ipsis principibus sue puerionis monachis: et ne in remissionem. vel tepiditatem. segnitie. seu pigritiam incidat sit assidue circumspectus. et quanto est perfectior tanto sit timidior et timorosior. **I**n

doctrina apostoli ad Cor. dicentis. Qui stat videat ne cadat. Dis ascensionibus in hac valle lachrymarum insistat. et eas in corde suo per regulas obsequantias disponat iuxta illud psalmi. dicentis. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum in loco quem posuit eis. Et in benedictione dabit quod leges dedit ambulabunt de uirtute ad uirtutes. videbitis de deorum in syon. **E**li. n. de humili loco. et mente dicet uerum amicum. ut ascendant in montes et gaudijs perfruant. uite eterne iuxta illud Luc. Amice ascende superius. et erit tibi gloria coram simul discubentibus.

Cap. iiii. in quo de danabili monachorum ad seculum reditu. probans de huiusmodi inutiles abominabiles et desperatos.

In constantis autem pusillanimitas et miseria instabilitas: ut supra tactum est. infelicem monachum et remissum facit descendere in profundum uirtutum. et discedere a culmine virtutum. **E**t ex quo in monasterio se precipitari permittit ne diabolo suggerente caderet. et spiritualem sermozem defereret. tam idem diabolus ipsum ut suum captiuum ligat. ut de ipso sicut de suo tumento faciat. Nihilque aliud restat. nisi quod sicut deseruit mentis stabilitatem. ita deserat loci habitationem. et sanctorum societatem. **E**t exterior homo interiori conformetur. ut qui mente in mu-

do puerſat corpe ad ſclm reuertat. Et q ant
mo ſe negauit monachū, relinquat exteriorē
habitū. Sicq ipſe exeat ad ſeculūz ppria le
uitate, vel expellat de monaſterio ſua iniqui
tate, ac ipſorabilitate. Miſer eſt talis, ⁊ val
de rephēſibilis. Elegerat. n. religionem. ſibi
in vxorē ſenſatā vtiq mulierez: quā interiorē
deo ſortit⁹ fuerat: ⁊ ei tāq bōe adherebat. Ab
hac eccleſiaſtic⁹ diſcedere diſſuadet dicēs. Mo
li diſcedere a muliere ſenſata ⁊ bona: quā ſor
tit⁹ es in timore dei. Et qz eſt ſecūdia ſācte re
ligionis qdā initiū: ⁊ puerſatio pfectionis:
pnter adiūgit p̄cioſitas hui⁹ vxoris dñi ſubitū
git. Bſa. n. ſecūdie illi⁹ ſup aurū. Vex dum
monach⁹ fuit in monaſterio: pſeuerauit i cer
tan. in ſis capō: ⁊ ſpes poterat eē de ipſi⁹ ſalutis
remedioz: qz victorez a victo ſupari ſepe vide
mus. Sz ex quo dimiſit locū certātis, amiſit
honorē coronā ⁊ glām triūphātis. ¶ Et hec
apoſtaſia reddit eū multipl⁹ vilē. Primo. n.
vt ſtatūb⁹ ⁊ bonis oib⁹ debilitatū reddit eūz
inutilē. Secūdo vt a deo euomitū reddit abſo
bilē. Tertio vt hoiez deſperatū ſibi ipſi dānabi
lē. ¶ Eſt. n. inutilis ad oē bonū: ⁊ p pñs habi
lis ad oē malū. Ipe nāqz puerit⁹ ⁊ i vultu in
nutu. pedes h3 in cōſtātes digitos imminētes: ⁊
ſaruitatē ei⁹ mōſtrātes. Interi⁹ nō cogitat nū

ſi malū ⁊ ſemp pcurat iurgii. An ſalomō in
puerb. talē optime deſcribit dicēs. Vir apo
ſtata vir inutilis puerſo ore gradit: anuit ocu
lis: terit pede digito loq: prauo corde machi
nat malū: ⁊ oī tpe iurgia ſeminat. Teſtor me
oia iſta vidīſſe is apoſtata p effect⁹ ⁊ ſigna. Sz
q pena ſequat apoſtaſiaz: ex hoc poteris vidē:
qō ibidē dī. Hūic extēplo venit p dñio ſua ⁊
ſubito pteref. nec hēbit vltra medicinā. qz vō
apoſtatare eſt idē qz deū ⁊ religionē delinqre
in derelinqndo deū ⁊ mōachū icipit ſupbiat
qz eſt pncipiū ad oē pctū. Un in Eccleſiaſtico.
Initiū ſupbie apoſtatare a deo: qm ab illo q
fecit eū reſſit cor eius. qm initiū oīs pcti ē ſu
perbia. Apoſtata eſt inutilis qz deſerit viā vi
litratis ⁊ dānoſus eſt p oia: qz facit vilitati cō
traria. Et ei ⁊ ſilib⁹ pueniat qd in li. Judi
cū dī. Cito deſeruerit viā: p quā ingreſſi fue
rūt p̄res eoz: ⁊ audierēs mādata dñi oia face
re p̄traria. Talis ē qz viā religionis deſeruit
oē malū ſuggerit: ⁊ oēm malā doctrinā ſuſci
pit: vt ſumat actiue qd legitur in puerb. Do
ctrina mala deſerēt viā vite. Non eſt mirū qz
derelinqndo deū ⁊ religionē: qz h3 in religio
ne locū p̄pui deſerit oē bonū. Deus. n. eſt oē
bonū: q in exodo dixit moyſi de ſe. Oſtendas
tibi oē bonū. Iſtud bonū apoſtata deſicit: vt

de ipso qđ legit in Osee: intelligi possit. Pro-
 iecti isrl bonū. Nō est bonū aliqđ eū deserēt
 ⁊ mors est parata ab eo exēūt. Ad eū redire
 est vitā recuperare. Vita est in ipso habitare. Et
 qđ eū religit eo ipso pīt. Cū Aug. Tale bonū ē
 de^o vt nemini eū deserēt bñ sit. Idez. Deus
 quo exire mori est: in quo reuiscere est redi-
 re: in quo habitare viuere est: quem relinq-
 re: idē est qđ pīre. ¶ Est et mūdo horribilis exi-
 ens claustrū: ⁊ abhominabilis valde. Nāq; abho-
 minabile eē possit picipare ⁊ habitare cū hoīe:
 qđ oīa mortuus fuisset ⁊ in monumēto cū mor-
 tuis habitasset. Monachi autē mortui sūt mū-
 do: quoz monumētū ppiū est in claustrō.
 Ibi. n. est ppiū talib^{us} habitare: ⁊ nō cū hoī-
 bus mūdo viuētib^{us} picipare. Sz qñ tales
 p apostasiā dimissa pīta mētis exēūt de hū-
 iusmodi monumētis: seu nīmīs ad līaz effu-
 ciunt ⁊ exēplo abhominabiles sunt cōe ipedientes
 p vitā pīe ad pīaz trāsire facientes. Et tales
 sunt hospīta demonior nō habitatores scōr.
 De talib^{us} legit in math. Occurrūt ei duo vi-
 ri leprosi hñtes demōia: ⁊ de monumētis ex-
 eūtes seu nīmīs: ita vt nemo posset trāsire per
 viā illā. Itaq; pīditi spūales viri mortui sunt
 mūdo: vt autē deo: vt dicit aplūs ad Colo-
 3. Mortui. n. estis ⁊ vita vīa abscondita est cum

xpo in deo. Cū autē illo mūdo morimur cum
 pīaz vel baptisimū accipim^{us}. ⁊ nfe sepulture
 monumētū: sicut dicit apls ad Rom. Cōsepul-
 ti. n. sumus cū illo p baptisimū in morte. Sed
 apostata decorē: quē accepit in monumēto re-
 ligiōis deduxit ad horribilitates abhominatōis:
 ⁊ fornicationib^{us} multiplicatis se vniuersis vi-
 tiis exponit ⁊ pstituit ad modum meretricis.
 De quo pōt intelligi qđ legit in Ezech. Abho-
 minabilem fecisti decorē tuum: diuisti pe-
 des tuos oī trāsēunt: ⁊ multiplicasti fornicā-
 tiones tuas. Et iō dignus est oī pfusio: qđ re-
 ligi venaz spūalis vite: sicut legitur in Jere-
 mia. Dñe oēs q te derelinquēt pfundant: re-
 cedentes a te in terra scribent: qñ derelinq-
 runt venam aquaz viuētium domini. Nec
 vita nūq; miserum dereliquisset: nisi miser
 ipse eam primū dimisisset. Unde Aug. Do-
 mine nemo te amittit nisi q te dimittit. ¶ Al-
 timo apostata ⁊ monasterium dimittens: qui
 fuerat inuitis ⁊ abhominabilis efficitur dā-
 nabilis. Pder suam enim malitiam monaste-
 riu egreditur: sed p seipm nullo tpe reuer-
 titur. Ideo super talem miseruz debent pfecti
 facere plancū magnū. sicut legitur in Jere.
 Plāgite eū qui egreditur: qñ nō reuertetur
 vltro ad terram nativitatis sue. Idem. Jste

qui egressus est de loco isto: nō reuertet huc
aplius. Sed in loco ad quē trāstulerūt cū ibi
moriet. Quā autē exiit iste sit dānabilis ad se
culū trāseūdo: et pira votū professionis domi
nū irridēdo. Vicit beatus Benedictus. his
vbiis. Suscipiendus autē in oratorio promit
tat de stabilitate sua: et alijs interpositis sequit
ut si aliquādo aliter fecerit: a dño se dānādū
sciat quē irridet. Nec sine causa reb⁹ mōaste
riū eruit. Sz et pmissio quā fecit sibi nō red
det. vñ idēz p⁹ dixit. ut si aliqui suadēte dia
bolo p̄senserit ut egrediat de monasterio: qd
abstineat: tūc exiit rebus monasterij p̄iciat.
Illā nī petitiōez eius quā de sup̄ altare posu
it nō recipiat: sz in monasterio fueat. Consilio
iḡ meo q̄tūcūq; diabolus mōachū tētatiōi
bus ipellat: locū religionē et habitū nō dimitt
tat. sz illud. Ecclesiastes. Si spūs piātem hñtis
sup̄ te ascenderit: locū tuum ne dimiseris.

Caplm. v. in quo agit de monachorūz mo
nasterij a d monasterium transitu.

Post qd vo actum est de redditu monachi
ad sc̄m et sit piculosus cōsum: sequit de
trāsitū monasterij ad monasteriūz: q̄ nūq; cā
sit necessitatis q̄nq; cā vtilitatis et nōnūq; cā
mobilitatis et instabilitatis. Primi duo trāsi
tus nō p̄hibent imo p̄cedūt. Aliū vo re
probat.

probat. Inter hec. n. qñ aliquis aucte supioris
de vno monasterio ad aliud trāstferet: ut ibidē
hñt et pñt: hic ē trāst⁹ necessitatis. Et qñ mo
nachus impedimēto male societatis vel alias p
prie salutis: qz seipz vō pōt saluare et ad aliū
locū trāseūdo credit salutē inuenire: pōt esse
trāstus cā vtilitatis. Qñ autē nec supioris au
toritate mouet. nec p̄dicta vtilitate inducit:
sz p̄pria temeritate et leuitate deducit: tunc est
trāstus leuitatis. Prim⁹ vo trāstus q cā ne
cessitatis p̄cedit et huic opti imp̄tinēz p̄ter
mittit. Sed de alijs duob⁹ tractatus subicit.
Cū autē trāst monachus cā vtilitatis et p
prie salutis d̄z p̄siderare q se in p̄prio mona
sterio nō pōt saluare ut p̄dictū est: et in alio co
adinnātia ad suā salutē valeat iuēre. Nō p̄
autē de facili saluari: vbi spes nō est de ordina
tiōe et reformatiōe mōasterij. et vbi subaltā re
gule p̄tingit ab oib⁹ p̄uaricari. Tūc. n. mōa
chus sic exeat q̄ alibi suā salutē attēdat: et nō
monasteriū pestilens eligat. Sanus. n. aer et
nō pestilēs d̄z eligi q d̄z ab egritudine pestilē
tie saluari. Un̄ Sen. Non tñ corpib⁹ eligere
salubrem locū debemus. De hoc bñs Bern.
ingt. Sigo in loco in quo p̄fessus est p̄ ipso
bitate vel irreligiositate habitatiū mor puer
nonē et obediētiā sz regulā obtinere forte ne

querit: dnce spū libertatis trāsire id ubiāter
suadeo: ad locū aliū in quo nō ipediat hō red
dere vota sua q̄ distulerāt labia sua. Et qdē
cū scō scōs erit: tū puer so pueriet. Sūm. n.
patredie mixtū: aut i vase corruptio depositū
p̄trahit corruptioēz t̄ delectabile amittit sapo
rez. Sū sapiēs. Sincerūz nisi sit vas: qdēq̄
fundis accecit. Et s̄z apl̄z ad Cor. Modicū
fermētū totā massāz corrūpit: qd erit si modi
ce massē multū fermētum cōmiscuerit. Sen.
Initiū morbi est: egrius sana miscere. Item.
q̄dō ad salutēz reuocari p̄nt q̄s nemo retinet
pbl̄s in pell. Sicut. n. vix cū cibis t̄ socis de
licatis pōt q̄s ppositum tenere in abstīnētijs
obsuādīs: ita poterit vix hō p̄nuare mūditijs
cordis t̄ corpis cū imūdis. Itē Sen. Conu
ctor delicat̄ paulatiz enenerat t̄ emollit. Ma
lign⁹ comes q̄uis cādido t̄ simplici vultu ru
biginē suā affricuit Ecclesiastic⁹. Qui cōicat
supbo iducet supbiā. Malign⁹z ergo cōha
bitatio t̄ in malis cōicatio est fugiēda. Et bo
n⁹z societas t̄ cū iustis assiduitas est eligēda.
Ecclesiastic⁹. Discede ab iniquo t̄ effugient
mala a te. Idem. Cū viro iusto assiduo esto
quēcūq̄ cognoueris obsuātez timorē dei cui⁹
aia est p̄m aiaz tuā. Mā puerfatio n̄fa d̄zē vel
cū illis qui nos faciūt meliores vel cum illis

quos facere possam emendatiores. Sen. Cū
illis cōuersare q̄ te meliores facturi sunt. Il
los et admittite quos tu meliores facere poteris.
Locus. n. in quo sibi nec alijs monachis pōt
p̄ficere t̄ se in illo videt deficere nō est ample
ciēdus s̄z fugiēdus. Si aut̄ pp vnūz irascitur
toti agregationi de⁹ quāto magis vbi oēs sunt
mali poterit de⁹ irasci vni p̄sone male puerfan
ti vel cōhabitāti. Quod aut̄ hoc p̄tingat d̄i in
Josue. Nō ero vltra vobiscuz donec cōieratio
eū q̄ hui⁹ sceleris re⁹ ē. Exeat ergo a societate
cui offensus est deus ne in multoz petis: t̄ pe
nis inuoluat innocens vn⁹ sicut d̄i p angelos
ad ioth in Sen. Surge: ne t̄ tu p̄iter peas
in scelere ciuitatis. Et in lib. Mūert. Recedi
te a tabernaculis p̄ciōz t̄ nolite tangere: que
ad eos pertinent: ne inuoluamini in peccatis
eoruz. Qui enim terram in carnalib⁹ de⁹ s̄de
rijs lingit se cōtinentem corrūpit. Et disce
dendum est ab eius societate qui nō habet cu
ram salutis p̄prie sicut de amalech (qui inter
pretatur populus lingens) dicitur in lib. Re
gum. Discede ab amalech ne inuoluaris cuz
eo. Ille tamē transitus debet esse discretus:
cuz cōsiliū maturitate cuz patris licētia t̄ au
ctōritate t̄ si nō obtenta saltem petita. Māz in
terra hui⁹ Job aliquādo inuenit. Et in canē.

legit. Sicut lilium inter spinas: sic amica inter
filias. Et talis quicquid multum meretur: quod in apoca-
lypsi dicitur domino commendari. Scio ubi habitas:
ubi sedes est sathane et tenes nomen meum et non
negasti fidem tuam. Et quod non semper est transiens
maturus: ut sit etiam utilitatis subiectus hic de tra-
nsitu quod sit etiam levitatis. ad hunc transiunt ex pusilla
nimietate: preceps: quod multa dispendia committuntur.
vnde sic transientes pauci appellantur. sicut de
ipsis in puer. dicitur. Parvuli transientes sustinuerunt
dispendia. Cum autem monachus quod dicitur sicut
terra stabilis et fixus ac firmus moveatur de loco
suo: ut homo levissimus: est quidam terribilis terre-
morum et motuum quidam percussus. sicut dicitur in Esa.
moveatur terra de loco suo propter indignationem domini
exercitus. Et in Yere. vidi motus et ecce movebatur:
et colles perturbati sunt. Iste motus levitatis
causatur etiam veteris traditionis: et facit ca-
dere stellas a firmamento religionis. sicut le-
gitur in apocalypsi. Stelle celi ceciderunt super terram
sicut mitti fuerat grossos suos cum a vento move-
retur. Et ideo non suadeo monacho: quod est se ob-
tinere arctius ad aliam religionem vel monasterium
se transferat. dummodo in primo saluari valeat.
Sed fili mi beati Bernardi. dicitur. Sane si religio-
sis et bene ordinatis monasteriis nullus preclusus
meo consilio nec arctioris quodque desiderio vire

ne licentia sui superioris egredietur. Et subdit.
Fortis vult aliquis de cluniacensibus. institutio venire
ad nostras paupertates: eligens nimirum illis pueri-
ditiis magis regule puritatem. Si me persultum
non persultis: non sane usurpaverit abbas id ad
sensum. Primum propter scadalum istorum quod dicitur. De
de quod relinqueret certa pro dubio nulla non erit. For-
sit non hoc tenere poterit illud non poterit. Tertio su-
spectum habeo levitatem: quod id sepe quod facere vo-
lumus: antequam proberimus: experiri iam nolumus. Quod
quippe momento id ipsum et capientes et respicientes: ita
leviter quod est irrationabilis. Ideo. Scio nonnullos
de aliis congregationibus et institutionibus ad nostras ordi-
nes pervolasse: pulsasse: intrasse. Qui hoc agentes
et suis scandalis reliquerunt et nobis nihilominus tur-
baverunt. dum istum illos sua temeraria discessio: ut
nos perturbat sua misa perversio. Et qui superbe
spreverunt quod tenebant: et temere presumpserunt quod
non volebant: digno de eorum exitu patefecit igna-
viam: quia imprudenter deseruerunt: quod
imprudenter arripuerunt. Et turpiter ad id
rederunt quod leviter deseruerunt.

Capitulum. vii. In quo agit de vago et curioso
discursu ipsum redarguens.

Monasterium nunc quod est de monasterio ad se-
cularia. Et alio transiunt quod est de monaste-
rio ad monasterium: quicquid vult quicquid inultum per-

superiori premisso et eorum particulis explicatis: videndum est de alio transitu qui hic subiectus: quod stabilitati contradictorie aduersari: expresse contra votum emissum committit: quando est discursus vagus et curiosus. ¶ Intelligo. n. vagus discursus: quem nulla necessitas: nulla obedientia. nulla loci certitudo metuit. Curiosus autem qui vel ut delectabilia vel oculis placencia videat: aut sue cure voluptuose deseruiat: aut fabulis intēdat: abhorret monasterium et hac cura illectus discursus per mundum. ¶ Vagus igitur et curiosus discursus hic ostenditur mortalis: et delectatione dignus. Namque et magister noster cenobitarum regulam instituendo et quattuor monachorum genera distinguendo de duobus generibus multis breuiter se expedit: et de ipsis sic ait. Tertium quod teterrimum genus sarabaitarum est: quod nulla regula probat vel experientia magistra sicut aurum fornicatio in plumbi natura molliti adhuc seruantes opibus seculo fidei: mentiri deo per totum non noscunt. Qui vini aut terni aut certe singuli non diuersi sed suis inclusi oculibus per lege est eis suorum desideriorum voluptas cum quicquid putauerint vel elegerint hoc dicunt sanctum et quod noluerint hoc putant non licere. Atrede cenobista ut non tuis sed diuersi oculibus includaris: non tua desideria sed pastorem impia et monita regula.

ria persequaris. Non ad loca singularia: sed ad scopus centum habitacula sunt tua: ne plumbum non aurum efficiaris ne sarabaita non monachus sis. ¶ Sed certe quicquid istud genus monachorum sit teterrimum subdit beatus Bernardus. alio dicitur: turpissimum et nequam dices. Quamvis hoc genus est monachorum quod noia girouagum. quod tota vita sua per diuersas pulcias ternis aut quaternis diebus per diuersorum cellulas hospitant per vagum: et nunquam stabiles: et propriis voluptatibus: et gule illecebris futescentes: et per dies defiores sarabaitis. De quorum oium miserrima pars melius est silere quam loqui. Idcirco beatus Bernardus. periculum ait antedecum quod tali discursu incurrit: et periderat magis per quam discursus hominem remouet dicit. Monasterium si perficiatur ita debet institui: ut omnia necessaria. et aqua molendinum bonum pistrinum et artes diuise intra monasterium exerceantur: ut non sit necessitas monachis vagandi foras quod oino non expedit animabus eorum. ¶ Moia quod nunc est securum religioso maxime inueniatur in monasterio non probato: et per suos seniores permittitur non approbato vagando discurre manibus discurre diu perstare. Accedit adhuc periculum sapientie. Senes dicentis. Subducendus est populus tener animus et parum tenax recti. Est igitur in mundo qui parum rectitudinem tenet subducendus quod tenellus: et inueniuntur aliqui isolyedus. vagatio. n. est maledicta et in

maledictionē cōtra caym p dñm dat in Gen.
dicēte. Eris vagus ⁊ pfugus sup terrā. Rece-
pit in se dñicā dñatōis iniaz qñ de seipso di-
xit. Ergo vag⁹ ⁊ pfug⁹ in ira. Igit q iuenerit.
me occidet me. Displicet nāq dño vagatio ⁊
per pñs placet getudo: vt dī in Jere. Dilexit
mouere pedes suos: ⁊ dño nō placuit. Quā pa-
stor pstat cāz curiose vagationi cōparat pelli-
me seductiōi ⁊ pditiōi. sicut dī in Jere. Sicut
pditus factus est pplā me⁹ pastores seduxerūt
eos: fecerūtq vagari in mōtib⁹. Est aut qñq
religiosoz indigētia vagatiōis occasio vel cāz:
vt dī in Job. Qui pparat coruo escā suā: qñ
pulliet⁹ ad deū clamāt vagātes: eo q nō hēant
cibos. Vagantib⁹ pterea monachis adderet le-
pra: q appellat volatilis: cui debet pena infer-
nalis. sicut legit in Leuitico. Que si vltra ap-
paruerit in his locis: q pri⁹ maculata erūt le-
pra volatilis ⁊ vaga dz igne cremari. Et no-
ta q vag⁹ ⁊ curiosus discursus nō est monasti-
cus s; meretrici⁹ act⁹. Et iō pp instabilitate
inuiditiā meretricis incurrit ⁊ vilitatē. sicut
legit in puerb. de meretrice. Monissima illi
amara quasi absynthiū: ⁊ acuta quasi gladi-
diceps pedes ei⁹ descēdūt in montē: ⁊ ad inse-
ros ei⁹ egressus penerūt: p semitā vite nō am-
bulat. Vagi. n. sunt gressus ei⁹ ⁊ inuestigab-

les. Idē. Et ecce mulier occurrit illi obuiāz
ornatu meretricio: spata ad capiendas aias:
garrula ⁊ vaga getis impatiēte: nec valens in
domo p̄sistere pedib⁹ suis: nūc soris: nunc in
plateis: nūc iuxta angulos inuidiās. Signu⁹
aut est a deo abiectiōis in monacho voluntas
vagatiōis. sicut legit i Osee. Abijciet eos d⁹:
q nō audierūt eū ⁊ erūt vagi in nationibus.
Et nāq cognoscere possis q bona sunt ior-
dinata religiōe. ⁊ q mala in vagatiōe ⁊ discursi-
one possis dicere ubi: q monasteriū bñ or-
dinatū cōparat hortū deliniat⁹ pp fructuū tele-
etabilitatē. Cōparat bñ sim ciuitatē sciōz pp
bonoz ciuiū habitatiōez. Et cōparat firmā
mēto celesti pp stellaz in eo infixiōe. Cōpa-
rat et aque bonū sapore hñti. pp pñciū spūa-
liū pueriatiōez. Religio est bonus nō solū mu-
ris materialib⁹ clausus: s; et regularib⁹ insti-
tutiōib⁹ pclusus: ⁊ deo germāitate p obediē-
tiā pxi⁹: in Cant. dī. Hort⁹ cōclusus soror
mea. Hort⁹ pclusus sōs signat⁹. Appellat vt id
dixi religiōē sororē: pp obediētiē imitatiōez
S; appellat signatū fontē pp silētiū p̄uatiō-
is. Ad hñc qdē hortū venit xps frequenter:
vt desiderat recipi ibi libeter: ⁊ vt ventat in
uocat: ⁊ vt fruct⁹ ei⁹ comedat inuitat. sicut in
Cant. legit. Ventat dilect⁹ me⁹ in hortū meū:

ut comederat fructus pomorum suorum. In hoc hortu
psallit sapiēter: et xps cū sanctis voces psallē
tūz audit delectabiliter ut in *Cant.* legit. Qui
habitas in hortis amici ascultāt te fac me au
dire vocē tuā. Et in eisdē canticis. Sonet vox
tua in aurib⁹ meis. vox. n. tua dulcis: et facies
tua decora. Tū autē hortū istū diligit xpus: q
ibi sacramēta p nra salute patit ibi corpus
eius spūalr sepelit: et homin⁹ ipsius esse cre
ditur: sicut de his oībus legit in *Joan.* Erat
autē in loco vbi crucifixus est hort⁹. Et seqt.
in hortu monumētū nouū. Et post pauca. ibi
eniz posuerūt iesuz. Et de magdalena in *Joā*
ne. Illa existimās qz eēt tē. Alios autē hortos
hūc deserētes incolūt: vñ folijs et fructib⁹ in
qb⁹ delectati fuerāt puati sunt: carētes aqua
grē digni erubescēt: et p̄fusione sicut legitur
in *Esa.* Cōfundent ab idolis qbus sacrificia
uerūt et erubescēt sup hortis: quos elegera
tis cū fueritis velut querens defluentib⁹ folijs
et velut hort⁹ absqz aqua. ¶ Tū religio hierl⁹
sancte ciuitatē cōparatur: qz ibi dom⁹ dī spū
aliter edificat: sicut in paralipo. legit. Ipe
pcepit mihi ut edificarē ei domuz in hierl⁹ q
est in iudea. hec hierl⁹ terrestris est pp illaz
gloriosaz que est celestis genis sigdez: et nō va
gis et ppterca reges, sabbau hz iter sicut le

gitur in actib⁹. Tūc reuersi sunt in hierl⁹: a
monte qui vocat oliueti q est iuxta hierusalē
sabbati habens iter. Sed ab hac hierusalem
vagus in hierico. i. in mundū descendit in la
trones. i. in demones incidit virtutibusqz si
gnis eundē spoliātes: peccatis eniz mortalib⁹
vulnerātes. Et eū nō solū semiuiv⁹ s; et mor
tū relinquentes sicut legit in *Luce.* Homo
qdā descendebat de hierusalē in hierico: et in
cidit in latrones qui etiaz dispolianerūt eum
et plagis impositis: abierūt semiuiv⁹ relicto
hanc hierusalē dū semel manet per verā stabī
litate mē mereur et hz. Sed qū egreditur
mortis snia in eo fertur. vñ ei per *Salō.* in *lt.*
Regū scipitur. Edifica tibi domuz in hieru
salem et habita ibi: et nō egrediaris inde huc
atqz illuc. Quacūqz autē die egressus fueris
et transieris torrentes cedron: scito te interfi
ciēdū. Et seqtur. Quare ergo nō custodiui
sti iurandum dñi: et tē. Et subiungitur post
pauca. Iussit itaqz rex banaie filio ioiade q
ingressus p̄cussit euz et mortuus est: vides qz
bonū: qz securū: qz iocundū est hanc hierl⁹
habitare: vides qz periculosum: et morte di
gnū est: hāc vagādō exire. Corripit enim aīa
simplicis claustralis concupiscibilia mundi
curiose cōsiderātis. Et aduertendū q nō licz

monasteriū exēūti vt legit in Gen. Egressa ē
dina filia Ise: vt mulieres videret regionis il
lius: quā cūq; vidisset sicheu filiū amoret
pnceps terre illi adamauit eā ⁊ rapuit ⁊ dor
muit cū illa vt opprimēs ēginē. Nō igit egre
diaris vage nō egrediaris curioso hierlꝫ san
ctā celestis pie primā: pfortiū serōp: vitā bea
torū. Nec cū semel mortariis neccū dina corru
paris: ne in maculis pedice diaboli captaris.
te qbus legit in Job. Immisit reihe pedem
suū ⁊ in maculis illius ābulat. Et in li. sapiē
tie. Creature dei in odiū facte sunt. ⁊ in tēta
tionē aie huius ⁊ in mūscipulā pedib⁹ inspiē
tiuz. Cōparat ē religio firmamēto celi: in
quo sunt vt stelle fulgentes religiosi: inter q̃
reperiunt miserabiles ⁊ vagi: q̃ sydera erran
tia nūcupant: ⁊ tales pcellis tenebray in ppe
tūā refuant. De q̃b⁹ in canonica iude dī. Sy
dera errātia qbus pcella tenebray in eternuz
fnata est ⁊ c. Cōstremo pp pisciū pfnatio
nē aque mūde cōparo religionē. Ibi. n. effu
sio fmonū dei abūdat: que boni monachi cō
sciam mūdāt. sicut legit in Ioa. Vos mundi
estis pp sermonē meū quē locutus suz vobis.
Et in Ezech. Effundā sup vos aquā mūdā: ⁊
mūdabimini ab oibus ingnamētis vestris.
Sine aqua pisciū nescit viuere: nec monach⁹

sine claustro. Vñ. n. sitim spūalē: ⁊ ideo pu
trefactionē incurrūt mortale. vt legit in Esa.
Cōputruerunt pisces sine aqua ⁊ morient in
sui. Nā que fuerat in religiōe aqua lapida vi
teq; pfnatiua ⁊ mūda: exēūti ab ea cōuertit ⁊
fit sanguinolēta ⁊ mortis causa. ps. Cōuertit
aquā eoz. in sanguinē: ⁊ occidit pisces eorū.
Cōuertit si cōtingat obediētie cā monachū
ad seculū descēdere: ⁊ p ipm necessariū transi
iuz facere nō dī monasticā cōuersionē desere
re: sed interi⁹ ac exteri⁹ vitā monasticā pser
uare: ac se verū esse monachū inuentib⁹ mon
strare. Et hoc vt nō discurrat nec multum lo
quat ⁊ qū poterit sedēdo monach⁹ inueniat.
Nā vt dicit Hieronym⁹. Monachū se eē nō
loquēdo ⁊ discurrēdo: s; sedēdo ⁊ tacēdo q̃
q̃ nouerit. Opz. n. necessario: qūq; mona
chū exire: ⁊ impertūz plati cōplere. S; tūc ad
eius impertū vadat: ⁊ tabernaculū suū figat.
Sicut in li. Aueri filij israel fecisse noscūtur.
Et quādo pūit ad claustrū redire ⁊ vitā q̃etaz
agere semp hoc in desiderio hēant: ⁊ q̃etē aio
nō relinqūt. Vñ. tēq; habeāt firmā fursū:
⁊ in patiētia inuicē discursum. vt vox in au
ribus eoz sonet: que arsenio facta est: dū a pa
latio discederet: vt monach⁹ fieret dicēs. Ar
seni fuge: tace: q̃etce: p̃e sunt radices non pec

candi. Est enim cōposito mētis signū eē in stabilitate: et morari secum. sicut dicit in Sen. Primum argumētū mētis. cōposite extimo posse consistere et secū morari. Itē circūcidenda est cōuersatio qualis est magne parit hominū domos: et theatra: et fora pererrantiū alienis se negocijs offerūt. Et post pauca. Si aliquem exierit de domo interrogaueris: quo tendis. qd cogitas? Rūdebit tibi. Nescio. Sz aliquos vī debo aliquid agā: sine pposito vagant: incōsulmas illis vanusq; cursus est: q̄tis fornicio per arbuta repetitū q̄ i sūmū cacumē tēdētes deinde in tūm in anco agunt. his pleriq; filiez vitā hñt: et agūt quoz merito q̄s ingentā dixerit. Caplm. viij. in quo ostenditur que sit vera morum conuersio.

Iam inq; supius dicto de stabilitate q̄ morū ordinat et disponit: et tractis illis ex q̄bus ipedūt stabilitatē miser relinq; et a sublimib; ad inferiora descendit: nūc de vā morū puerfione subiectis rubricas: q̄ stabilitate mētis: et corpis iuuat nutrit regit et cātur. **E**st autē puerfio q̄daz q̄ est petōis qm̄ cōuerf a petis. Et est alia spēs puerfionis: q̄ est morū p igressuz religionis. Et nō minora vident mibi regri ad puerfionē morū: q̄ ad cōuerfionē reg

rant petōz. Quid vō in vtrazq; cōuerfione requirat: p iph^o et hīmologia vocabulū expmif. Scilz vt cor ex oī pte vsetur: hñ q̄ magis gratianus sup illo vbo: puerfimini ad me: et ego cōuertar ad vos: dicit. Cōuerfio. n. est vndiq; cordis vñio. Si vō cor nrm vndiq; a malo ad dñm puerfat: mox sue puerfionis fructū meretur: vt de^o ab ira ad misericordiā puerfus: peccatori pset. idulgētiā: cui pmo pparabat vīdictā. vndiq; ergo exigit cordis vñio: et qm̄ sit petōz puerfio. et qm̄ sit morū emēdatio: vt sicut fuit vndiq; vñio et puerfus a petis: ita puerfatur: et vndiq; vñio a vite actib; secularis: vt deo auctore semel a petis puerfus: in suis morib; sit itez tot^o cōuerfus. Sicut in lib. Regū helyas dixisse legit. Tu cōuertisti cor itez: et tūc fons lachrymarū q̄ puus est in cōuerfione morū et p verā pteplatiōē in lucē cōuertitur et solē. sicut in Hester dī. Paru^o fons creuit in flumē. et in lucē sol qz puerfus est. Nā ista puerfio ad statū cōtēplatiōis de lucis et solis puerfū illuminat subtrahit velamēte secularis cōuerfatiōis. vt dicit apls ad Cor. Cū autē cōuerfus fueris ad dñm auferet velamē. Dñs autē spūs est: vbi autē spūs dñi tibi libertas. Et seqt. Nos vō oēs reuelata facie glām dñi speculantes in eādē imaginē transformamur in

claritate: ad claritatē tāq̃ a dñi spū. *De fru-*
ctu utriusq̃ puerfionis: et sublimitate p̃c̃pla-
 tionis. legit in Jere. Si puerteris pueritā ter-
 rā facie meā stabis. Et sicut in p̃ncipio ta-
 cū fuit ad hāc puerfionē q̃ est de morib⁹: mo-
 nacto nō sufficit mutasse locū assūpisse habi-
 tū altā deferre tōsurā latāq̃ coronam: nisi mo-
 res seculares abūciat: et in religiosis oīno cō-
 uertat. Illa. n. nō ṽitas s̃z signa sūt: et ymbra
 q̃dā religionis existūt. Añ bñs Bern. Corp⁹
 ris puerfio si sola fuerit erit nulla. Forma si-
 q̃dez cōuersionis est ista: nō ṽitas vacua ṽru-
 te gerens sp̃s pietatis. ¶ Sane ad verā puer-
 fionē morū credo eē necessariū: vt ipsa cōuer-
 sio sit mētalis in corde: ṽbalis in ore exēpla-
 ris in ope. ¶ Cōuersio monachalis d̃z eē mē-
 talis: et quāñ ad intellectū: et q̃tū ad effectū.
 Quāñ ad intellectū vt cogitatōes male: q̃ a
 deo separāt auferant: et studia bona et sc̃ia per
 p̃as acgrant: et sic ṽe a ṽia mala monach⁹ cō-
 uertitur. De his in li. Sap̃t̃ie legit. Puer-
 uerse cogitatōes separant a deo. Et in Esa.
 Auserte malū cogitationū vestrā ab oculis
 meis: gescite agere puerse: discite dñi facere.
 Et in Jere. Cōuertimini vnusq̃q̃ a ṽia sua
 mala et pessima bona facite studia ṽia. Sed q̃
 nō puerit ṽe: nō vult intellectū ad cogitandū
 de deo

de deo dare. vt d̃z in Osee. Ad dābūt cogita-
 tōes suas. vt pueriant ad dñm. Qui autē nō
 intelligit: nec per p̃sequēs recte diligit. Et q̃
 se deo nō p̃iūgit: pueritēdor diligēdo: nec di-
 lectū recipit vt ad ip̃s puerat amādo. Añ in
 Can. Dilectus me⁹ mihi et ego illi. Ergo ipse
 mihi: q̃z ego sibi. Et iter. Ego dilecto meo et
 ad me puerfio ei⁹. Ac si diceret. Ego ad dile-
 ctū meū intelligēdū et diligēdū suz ṽsus ipse
 ad me diligendo ē puerfus. Et ideo debet a
 puritate intellect⁹ descēdere in teneritudinez
 diligentis affectus. Et tūc sequit q̃ nihil ali-
 ud diligit nisi deū: et p̃ximū s̃m eū. Et iuxta
 hoc dicit Sē. ¶ Vt uat tristetur: et gaudeat.
 Unde beat⁹ Ber. Attēde solerter qd diligas
 qd metuas: vñ gaudeas aut tristeris. Idem.
 Cōuertatur amor tuus: vt nihil oīno dili-
 gas nisi deū: aut certe pp̃ deū. Cōuertat et id
 ad ip̃s timor tuus: q̃z puerfus est timor oīs:
 quo metuis aliquē p̃ter deū: et nō pp̃ eū: sic
 gaudiuz et tristitia eque pueriant ad ip̃sum.
 Hoc autē p̃ncipaliter fit dei ministerio: vt
 pueriamur mētaliter. Nā si vere puerimur
 p̃ puritatis affectuz: ad statū innocētie inno-
 uamur. sicut in Treñ. legit. Cōuerte nos dñe
 ad te. et pueriemur: in noua dies ñfos sicut a
 p̃ncipio. Deputat⁹ nāq̃ ad cognoscēdū in-

lect⁹ et tener ad diligēdūz ipsuz affect⁹ de facti
li illuminat. ut defect⁹ pprius cognoscatur.
vnde abhoiatiōes ezechielī pmo ostēdūtur.
et ei multotiēs inculcatur: adhuc conuersus
videbis abhomiatiōes maiores. Ingressus
enim ad interiorē hoiem: et pgressus ad eius
cōsiderationē et si introitu videat quādam
abhomiatiōes semp se cōsiderādo inuenit in
se maiores: et magis cognoscit pprios defect⁹
p̄teritos et p̄ntes: sicut idē ezechiel p̄mo. vi-
dit introitu tēpli idolū celi: s; postea dictū est
sibi adhuc p̄uersus videbis abhoiatiōes ma-
iores. Et seq̄ q; vidit. lxx. viros de seniorib⁹
israel. Et post pauca sequit. vnusquisq; ha-
bebat turribulū in manu sua. Iterūq; dictū
est ei. adhuc cōuersus videbis abhoiatiōes
maiores. et seq̄. Ecce vidi mulieres sedētes:
plāgentes adonidē. Postremo dictum est ei
adhuc cōuersus. videbis abhoiatiōes maio-
res his. Post pauca. Et ecce in ostio tēpli
dñi inter vestibulū et altare quasi. xliiij. viri
dorla hñtes cōtra tēplū tē. Hā p̄dictio mō dis-
posito intellectu et ordinato p posse affectu q̄
credebat in se boni v̄tate. inuenit solā eē fili-
tudine. et idcirco in p̄ma cōsideratiōe sui. oc-
currit idolū celi. Nec. n. in v̄a pōt hñ illius
amorū certitudo de quo in p̄ia p̄bit plenū

tudo. In scda v̄o sui cōsideratiōe. defectū eē
cōsiderabat. vbi v̄tutē esse credebat. Quia in-
ani glie iūrificādo attribuit. q̄d soli deo cu-
sus est glia. debebat. Et iō quēlibet seniozem
inuenit iūrificatē. dñi de v̄tutib⁹ reperit p̄e-
sumentē. Ex adhuc magis defect⁹ suos cōsi-
derat dñi magis cōmiscēdo in interiorib⁹ in-
trat. Duz se aliquid credidit fortitudinis habuisse:
et de illa fortiter dñi nō seruissē: adonidē plā-
gentes inuenit mulieres. Adonidē q̄ppe ser-
uens ei⁹: vel fortitudo eoz interpretatur. Hic
quippe a mulierib⁹ plāgitur: dum v̄tutis for-
titudine inaniter cōsumptā dolēdo cōquerū-
tur. Vnde lamentādo in Job q̄ritur. Ubi est
fortitudo tua. Ipse nō se iustificādo: sed amif-
sionē sue fortitudinis lamentādo. Rūdet cum
Esa. In vacuū laborauit sine cā et vane forti-
tudine meā cōsumpsi. Postremo dorsum q̄
cōtra tēplū se hñe reperit: dñi nō v̄tutib⁹ alto-
rā: sed diuitiis et honorib⁹ intrēdit. Qui q̄des
ad orientē adorat: dñi generis nobilitatē. aut
mūdā potētiā plus q̄ expedit et v̄z honorat.
Hac igit p̄uersiōe pacta in mēte. opz q; p̄ntat
in v̄bo et ope. Hā cū dixisset dñs i Jobel. Cō-
uertimini ad me in toto corde v̄ro: sic iteriore
hoie p̄uerso p̄cedit ad extiorē debitis adapta-
tionib⁹ cōuertendā. et ad cōuersionē debitam.

exterioris ordinādū. Cū sublungit. in seismo
flem et plāctū. Nec pp exteriorē est interior dī
mittendus. vel in aliquo relaxādus. Cū se
gitur. Scindite corda vīa et nō vestimēta vīa.
Demuz subdit pmissū puerfionis: qd est benī
gnitas diuine miserationis dū dixit. Et puer
timini ad dñm deū vīz: qz multus est ad igno
scēdū: et qz benign⁹ et misericors est. Et Planē
prima conuersio interior est cordis: quam se
gitur exterior q est in verbis: et pficitur in opī
bus bōis. Et pmo sit mētalit. Scdo vbalit.
Tertio ope pbabilis. Dictū ē de pma. subū
gitur de scdo. Qz nisi puerfio refrenādo lin
guā hēat labia circūcisā: erit puerfio religio
ne vacua. Cū dicit brīs Jacobus. Sigs pu
tat se religiosus ēē nō refrenās linguā suā: sed
seducēs cor suū: huius vana est religio. Pro
eodē. n. accipio puerfionē et circūcisionē: qz
nō est vī interior et exterior puerfio: q nō est
in vtroqz hōie circūcisus. Nā de iteriori aplo
ad Colossenses ait. Circūcisū estatis circūci
sioē nō māfacta. Ad quā monet in vterio.
Circūcidite spūta cordis vīoz. Dictū est de
pma et potiori. S. in Josue dī de scdo postero
ri et exteriori. Circūcidite scdo filios isrl. Et
nota q inter illa q nō modicū manifestāt verā
puerfionē. vel dissoluti irreligiositatē est bōa

vel fatua loquela. Cū dī in Matth. Salū
es. nā et loq̄la tua manifestū te facit. Igit cir
cūcisus in mēte circūcidatur in ore. Hanc
eadē circūcisionē celebrari solēnter voluit
nī mag⁹. dū lingue vītrū dānauit terribilr dī
cens. Scurrilitates vel vba ociosa aut risum
mouētia eterna clausura in oibus locis dāna
mus. vides charissime nō vnius dici s. eter
nitate tps appositā mensurā. Nō in vno loco
sed in oibus mirabilē datā clausurā. Imita
tus est paulū aplm pater et mag⁹ monachorū.
Nā aplos dixerat ad Ephe. Ois fmo malus
de ore tuo nō pcedat. Nihil aut excipit q dicit
ois. S. cū expedit vt qs loquatur: qualis de
beat ēē fmo subiūgitur dīcēs. S. sigs est bo
nus fmo ad edificationē fidei vt det grām au
diētibus. Dissuadetur igit fmo malus. pmit
titur aliqñ fmo bonus nec simplr ois bonus.
Sed edificatiuus et gfe opatiuus. Nā inter
dū silenduz est monacho et maxime subdito et
sepe plato vñ de taciturnitate pmissio vbo psal
miste. Dixi custodiā vīas meas vsqz ibi. silus
a bonis. Dicit brīs Bene. Dic oñdit pphe
ta si a bonis eloquijs interdū pp taciturnita
tes dīz taceris: quāto magis a malis vbis pp pe
nā peti dīz cessari. Et pcludēdo subiūgit. Er
go Quis de bonis et sanctus et edificationū elo
q̄

quibus perfectis discipulis propter taciturnitatis
grauitatem raro loquendi preceps licet. Quia
scriptum est. In multiloquio non desit peccatum. Et
iterum mors et vita in manibus lingue. Nam ut
post subdit. Loqui et docere magistrum comendat:
tacere et audire discipulum conuenit. Circa
hoc est notandum quod quando opus religiosum aliquid
dicere multum debet curare ut sit circumspectus in suo
sermone. Debet enim plati et subditi locutio
esse discreta sana cauta poterosa: ubi non ocio
sa non maledicta non detractoria non adulatoria.
Quod debeat esse discreta dicit Gregorius in pa
storali. Si rector discretus in silentio rectus in
uero et utilis. Et beatus Iohannes. Quotiens loqui
mur aut non in opportuno loco: aut non ut pue
rit audientibus: totiens sumus malus preceps de
ore nostro: ad destructionem eorum quod audiunt. Consi
deremus itaque quid loquimur: quod pro omni uerbo ocioso
redditur sumus ratione in die iudicii. Quod debeat
esse sana. dicit Anacletus papa in decreto. Sane
percussor ille doctor debet quod sermone inutili scias
percussit infirmos. Iohannes tenere uerba et omnes fideles
opus eius quod fides doctrina et fidelis sermo est. ut po
tens sit consolari in doctrina sancta: et contradi
centes redarguere: et recte uiuentes atque fideles
tenentes consolidare. Item de cautela uerborum dicit
beatus Gregorius. Cum rector se ad loquendum prepat sub

cautele studio ut loquatur attedat. Ne si torde
re ad loquendum rapit erroris uulnere audie
ntia corda feriant. De potestate uerborum in de
creto Calixtus papa loquitur dicens. Ponderet
unusquisque sermones suos: et quod sibi non uult loqui
alteri non loquatur. De ueritate sermonis Crisostomus ait.
Iohannes dominus inter iuramentum et loquela nullum uult esse
distinzione: quod sicut in iuramento nulla conuenit esse
perfidia: ita quoque in nostris uerbis nullum puenit esse
mendacium. Et utriusque peritium et mendacium
diuini iudicii pena damna: dicente scriptura.
Os quod mentitur occidit animam. Item quod sermo non de
beat esse ociosus: satis est ostensum superius ubi di
ctum est cum esse debere discretum. Item nec maledi
ctus. Sermo. n. maledictus frequenter in male
dictione loquentis reuertitur: sicut dicit beatus
Augustinus. Sicut avis in ventum volans: aut passer
quolibet vadens: sic maledictum frustra platur
venti supra illum quod misit illud. Et Hieronymus ait.
Qui negligit oris maledicti consuetudinem rese
care: et si non corde maledicat: tamen inuidia la
biorum secundum Esaiam. uerba: et ingnamenta oris in
currunt. Nec detractorius sermo debet esse. Unde
anterius papa referens nicene synodi inter ce
tera dixit. Laueat unusquisque ne aut linguam
aut aures habeat prurientes. id est ipse aut alius
destruat: aut alios destruentes audiat. Et

post pauca. Parcant singuli detractoris huius
sue custodiāq; sermones suos: et discant et sciant
quod cuncta que de alijs loquuntur: sua et inia indi-
cabit. De adulatōe pulchre beatus Gregorius
dixit super illo verbo. Ipse edificabat parietem:
ipsi autem intuebantur eum. Parietis quippe nō est
duritia designat. Edificare quod parietem est cō-
tra se quēpiā peccati obstacula pstruere. Sed
parietem linitur quod peccata ppetrātib; adulantur.
Et quod illi pueri agētes edificāt: isti adulatōes
quasi nitidū reddāt. Itē de adulatōe et adu-
lationis malo. Augustinus ait. Nemo peritorum et pri-
dentium putet quod nimis sit periculū in vbiis huius
guā mentiendo: quod manibus sanguinē funden-
do. Melius est. n. p. vitare pati supplicium:
quod p adulatōne bñficiū. Ultimū quod quod
regitur ad persionis vbiū est quod nō sit mur-
muratorum. Vñ beatus Bernardus ait sic. Hoc
ante oia admonētes: ut absq; murmuratōib;
sint. Idem. Nā cū malo animo si obedis
discipulus: et nō solū ore: sed et in corde si mur-
muraueris: si impleat iussione in iam acce-
ptus nō erit deus: quod cor respicit murmuratō.
Et p talē factō nullā cōsequitur gratia: imo penas
murmuratōis incurrit si nō in satisfactionem
emendauerit. Murmuratio etenim in corde et
in ore grauissimā huius culpā: et itō ad grauē obli-

gat pena sicut dicit apostolus ad Cor. Neq; mur-
muraueritis sicut quidā illorum murmurauerūt
et perierūt ab exterminatore. Murmur enim
nō est solūmodo cōtra officialē vel statū sed est
exisse: ac spāliter ptra deū. sicut moyses de se
dixit ad aarō in exodo. Nos. n. q sumus quis
murmurastis cōtra nos nec cōtra nos est mur-
mur vestrū: sed cōtra deū. vix est murmuratio
signū corpis voluptuose nutriti: et cordis idi-
sciplinati. De corpore nutritio voluptuose et id-
circo in religionis abstinentia murmuratē se
intelligi quod legit in exodo. Murmurauit ois
cōgregatio populi israel cōtra moysen et aaron in
solitudine: dixerūtq; ad eos. et inā mori es-
semus in manu dñi in terra egypti: quā sede-
bamus super ollas carniū: et comedebamus in
saturitate. Signū indisciplinati cordis est cō-
tra corrigētem murmurare: quod disciplinatus
nō murmurat correctus. sicut dicit in Ecclesiasti-
co. Seruo sensato liberi fruiunt: et vir prudēs
et disciplinatus non murmurabit correptus.
Nā disciplinatus tribulatiōes sustinet patiē-
ter: et in timore stat dñi pseruant. Ac quāto
suis impropius sue murmuratiōis et ipatiētie
pferit cōtra deū: et diabolus pates accipit sug-
gē: sicut ex libro iudicū colligit. Quē q plas-
tuerūt deo p multas tribulatiōes placuerant

101
fideles. Illi autē q̄ tribulatiōes nō suscepērūt
cū timore dñi: et impatiētiā suā et ip̄prietum
sue murmuratiōis p̄tra deū p̄uulerūt: exter
minati sunt ab exterminatore: et a sp̄tib⁹ p̄te
rūt. Vis ergo cōsideratis et plene inspectis si
linguā laxādi licētiā hēas: circūcūstite ac vti
lē loquēdo demōstres: in quo nō sis insipiens si
persu⁹ v̄l dānosus: et in oib⁹ sis rōnabilis nō
v̄bōsus: sicut bñs p̄ n̄r dicit. Undecim⁹ hūi
litatis gradus est: si dū loq̄r monach⁹ leniter
et sine risu hūiliter et cum gravitate vel pauca
v̄ba et rōnabilia loquat. Et non sit elamorus
in voce sicut scriptū est. Sapiēs v̄bō inno
scit paucis. Taciturnitatē igr̄ te frater charis
sime h̄c cōsulo: et tūc nō peccabis in v̄bo si
cut maḡ n̄r ait. Non⁹ humilitatis gradus est
linguā ad loquēdū phibeat monach⁹: et taci
turnitatē h̄ns vsq; ad interrogatiōē nō loqua
tur. Quid exteriorē autē cōuersionē: et si sit
vtilis lingue cōp̄tio: et v̄bōz moderatio: est
in necessaria sensu ordinatio. Est autē ordi
tio in sensib⁹ optima: q̄ nō p̄mittant dñari v̄
ta: sicut instrumur in Thobia. Supbiam autē
nūq̄ in tuo sensu: aut in tuo v̄bo dñari p̄mit
tas. In ipsa initiū sumpsit ois p̄ditiō. Sēsus
enī prudēter gubernat ostendūt inhabitare
virtutes in mente sensati. sicut dicit in Eccl.

Et istates inhabitant p̄ sensu prudētiā. No
ta q̄ magna dī esse differētia inter seculariter
vivētis sensu: et regulariter pueriantes. Et
nō dī abulare in suoz sensuū vanitate: quasi
intellect⁹ obscurat⁹ tenebrositate. Neq; vivat
laicaliter. Mā et laicus vivit quodāmodo gē
nilit̄. Et caueat ab immunditijs peccatorū:
vt non videatur esse de numero desperatorū.
De his potest intelligi monitio apostoli ad
Eph̄, dicentis. Nec dico et testificor in domi
no: vt iam nō ambuletis sicut et gentes ambu
lant in vanitate sensu tenebris obscuratū ha
bentes intellectū: alienate a via dei p̄ ignoran
tiā q̄ est in illis: et ppter cecitatez cordis ip̄oz
q̄ desperates tradiderūt semetipsos ipudicicie
in opationē ois imūditie. Est h̄o exterior co
hibēdus: vt sit habit⁹ honest⁹: non notabilis:
fictositate: supfluitate v̄l singularitate. Ritus
clausus aut sit rarus et modestus. Et inces
sus valde maturus. Nam ista enunciant de
eo quod est in monacho siue de bono siue de
malo. vt dicitur in Ecclesiastico. Ex risu co
gnoscitur vir: et ab icursu faciei cognoscitur
sensatus. Amictus corporis et risus dētiū: et
gressus hoīs enūciant de illo. Si. a membra
vestra ante cōuersionē fuerunt minus bñ co
hibita: post cōuersionē debent ostēdi mada.

et iustificata, sicut dicit apostolus ad Rom. Sicut
exhibuistis membra vestra fuisse iniquitati et immu-
ditate ad iniquitatem: ita nunc exhibete et fuisse ius-
tissime in sanctificatione. Hanc doctrinam exteriori
conversionis pulchre: nec minus vultus missi-
frat monacho beatus patris noster dicit. Duodecimus
humilitatis gradus est si non solum corde mona-
chus: sed et corpore humilitate videtur se sem-
per idicet. i. in ope in oratorio: in ministerio:
in horis: in via: in agro: vel vbiq; sedens
ambulans vel stans inclinato sit semper capite: de-
fixis ad terram oculis reus se oī hora de peccatis
suis existimans: ita se reputari tremendo iudicio
existimet. Exterior. n. oīis moderatio
est argumentum sancte conversionis et est via solu-
tio de tractionis sicut dicit beatus Petrus. Conuer-
sationes vestras inter gentes habentes bonas: ut in eo
quod detrahatur de vobis tanquam de malefactoribus
bonis operibus vos considerantes glorificent deum in
die visitationis. Nam in sancta conversatione perse-
uerans monachus est non nisi deo: sed et hominibus ac-
ceptus valde. De quo comedat Tobias his
verbis. In bona vita et conversatione sancta
permanens: ut acceptus esset tam deo quam cum
cunctis hominibus terre.

Cap. viij. in quo de morum conversionis impedi-
mentis: numerantur: et evitanda coprobantur.

Octo de aliquibus que ad morum conversionem faciunt: prius subiungitur de illis que
sanctam conversionem impediunt. Sunt autem consuetudines
natura prauitas: monasterij laxitas: predicationis
raritas: exemplaris corruptibilitas: conversi
imo melius perversi mala voluntas. **¶** Ad primum
potest dici quod bonas et malas impressiones recipit
animus maxime in conversione tenellus. Unde
ver. Ad noua testa capit iuenerata sapit. Quia
enim incipit ad euellendum monachus vitium la-
borare dum est tener satis erit facile: quod in iam
indurato esset difficile. vñ refert Hieronymus a
relatorem de beato honorato quod quando scilicet dimitte-
re deliberabat sub ipsi deliberando dicebat.
Eruamur ab his laqueis dum minus tenemur
facilius. n. et tenella euellere: quam robusta sub-
scindere. Que. n. in iuuetute apprehendunt in
senectute non facile dimittunt. sicut dicit salo-
mon in puer. Adolescens iuxta viam suam etiam cum
senuerit: non recedet ab ea. Ecclesiastes. Pueri
uersi difficile corriguntur. Ver. Ois malus ani-
mus postquam indurecat malitia illius molliori
potest: sed postquam iduratus erit despandus est. i. ra-
ro sperandum. Virgule. n. potest dirigi si distorte
fuerint: sed nequaquam potest de facili si sunt trabes
facte. Conandum est igitur in iuuetute sanctam conuer-
sationem incipere: et iugam domini ab adolescentia por-

itare. sicut legit in ire. Bonū est viro cū por-
tauerit iugū dñi ab adolescentia sua. Nam que
quis mala in adolescentia didicit: ut plerūq;
pseuerado vsq; ad finē vite deducit. Dñs dñs in
Job. ossa ei replebunt vitis adolescentie sue:
et cū eo in puluere corruet. Durū. n. est malis
cōsuetudinē q̄ est altera natura exuere: et alia
nouā induere. sicut legit in lib. Iudicū. Nō
dimiserūt adiuuentōes suas: et viā durissimā
p quā ire pseuerāt. Ideoq; multū est mona-
cho cauēdū: ne apphēdat p̄suetudines secula-
riū h̄z deū in Leuit. Juxta cōsuetudinē terre
egypti in qua habitastis non facietis: et iuxta
morē regionis chanaan: ad quā ego introdu-
cturus suz vos nō agetis: nec in legitimis eo-
rū ambulabitis. Faciat sibi igit monach⁹ cō-
suetudinē bonā p̄tra p̄suetudinem malā: affe-
ctū et delectatiōes euz deī adiutorio inuadō:
delectatiōes et affect⁹ optimos apphēdēdo. si-
cut bñs Bern. Ad exuendum se de fuititū
necessitate: ad carnis sue dñantē p̄suetudinē
accingat: necessitate sibi faciēs cōtra necessi-
tate et affectū sibi formās cōtra affectū: donec
plena mereat h̄c delectatiōez contra delecta-
tiōē. Circa scōz impedimētū qđ est mōste-
riū laxitas pōt p̄siderari: breuiterq; vix aut nō
q̄ serpens dimitteret suā pellē: nec p̄ p̄no reuo-

caret tūcū: nisi ingrederet arcū forame-
Sic et monachus in laxo monasterio acū se-
culariū: vix dimittit: et sic p̄ p̄no viā que ē au-
gusta et arcta eterne vite amittit. sicut dñs in
Matth. Intrate ergo p̄ angustā portā: q̄ la-
ta est via et spaciōsa: q̄ ducit ad p̄ditionem: et
multi sunt q̄ intrāt p̄ eam: q̄ angustā portā et
viā que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inue-
niunt eam. Tertium est predicationis siue
doctrinæ raritas. Doctrina spūalis timorena
in corde audiētis in principio generat: s̄ post
modū animū ad spem eleuat. Quantiū hō dā-
num sustineat. qui ad timorez et spem cor suū
nō applicat per se quisq; sapiens videat. Pri-
mo q̄ppe non h̄z cōmodum sue castigationis.
Iterū nec h̄z dulcedinem mellis spūalis. De
primo in Ecclesiastico. Sapientia filij vitam
spirat: et sequit. Timorem et metū et p̄bauēz
inducet super illum: et cruciabit illum in tri-
bulatione doctrinæ sue: donec tentet illum in
cogitationibus suis: et credat animum illius et
firmabit illuz De scdo habetur in puer. Co-
mede fili mī mel q̄ bonū est et sanus dulcissi-
mus gutturi tuo: sed et doctrina sapientie ani-
me tue quā euz inueneris habebis in nouissi-
mis spes: et spes tua nō pibit. Quartus est
exemplaris corruptibilitas. Circa qđ notandū

q̄ perdurātes in vitio vitiosi ēt inultis eorū
socijs p̄bēt multa exēpla magna p̄petrādī pec-
cata. sicut legit in Eccl. Qui se iniungit for-
nicarijs neq̄ erit: putredo ⁊ vmes heredita-
bit illū. ⁊ extollet in exēplū mai⁹. Dānabilis
ēo est qm̄ maiores q̄ debēt esse exēplā salutis
nō sumūt ad vilitatez suā exemplū pene in
dānatis sed ipsi faciūt se exemplū in dānatio-
nē alijs sicut beatus iudas in cañ. ait. Sicut
sodoma ⁊ gomorra finitime ciuitates simil-
mō exornicate sūt ⁊ abēntes post carnē alie-
rā facie sūt exēplū ignis eīni ignē sustinētes.
similr ⁊ hi qui carnez maculāt. Et post pau-
ca de ip̄is seq̄t. Hi aut̄ q̄s ignorāt blasphem-
māt q̄cūq̄ aūt naturalr iāq̄ aialia muta no-
rāt in his corrūpūtur. ¶ Ad q̄ntū ⁊ vltimū
q̄d est mala volūtas dici pōt q̄ hoies sue volū-
tatis sequūt obediētā diaboliice prauitatis.
Volūtas enīz diaboli est q̄ miser ambulet in
dīderijs suis ⁊ corruat i diuersis petis. Est
enī miser captus in eius carcere: ⁊ iō facit eū
diuersimode ruere. Et in via secū ambulāt cō-
fundit: q̄z s̄z p̄p̄ia volūtatez vadit. De q̄bus
oibus sequētes auctes adaptādo intelligere po-
tes. Al̄ plus dicit ad Ebi. Seruiz aūt dñi nō
opz litigare s̄z māfuetū esse ad oēs docibiles pa-
ueriez cū modestia corrīpūnt eos q̄ resistūt
veritati

veritati. neq̄m det illis de penitētā ad cogno-
scendū vitā: ⁊ resipiscant a diaboli laqueis
a quo capiti tenent ad ip̄n volūtatē. Et bñs
Pet. in Cañ. Sufficit. n. p̄terituz ip̄s ad vo-
luntatē gentiū p̄sumādaz. Qui ambulauerūt
in luxurijs in desiderijs vinolentis cōmessi-
tionib⁹ potatiōib⁹ ⁊ ebrietatib⁹ ⁊ illicitis ido-
lor cultib⁹ in quo admirant nō corrūctibus
nobis in eandē luxurie p̄fusione blasphemā-
tes. Item Ecclesiasticus. Cū audace nō eas in
via ne forte grauet sua mala vite. Ip̄se enim
fin voluntatem suam vadit: ⁊ simul cum stul-
titia illius peribis.

¶ Caplm. ix. in quo agit de obedientia: ⁊ de
his qui sub obedientia degunt.

Sperius put ministravit dñs dictuz est
de duab⁹ p̄fectionis pub⁹. s. de stabilita-
te ⁊ morū p̄uersione. Nūc sequit̄ tertia p̄fe-
ctionis ps de obediētā ⁊ ei⁹ cōmēdatōe quā
p̄secuturus suz cū illi auxilio: q̄ obediēs deo
patrī vsq̄ ad mortē fuit. Qui ⁊ in veteri testa-
mēto mādāta obediētē dedit: s̄z in sui sangui-
nis effusione in nouo obediētē mādāta cōple-
uit. ¶ Intēdo igr̄ p̄cedere sic. P̄rio obedi-
entia d̄scribet̄. Scōdo qualr firiplēda tractabit̄.
Tercio aliqd de ei⁹ cōmēdatōe ageť. Quarto
malū iobediētē ac iobediētis pena mōstrabi

tur. ¶ Obediētia. n. sic describitur. Obediētia est volūtas faciēdi pceptū supioris. Itē. Obediētia est subiectio: qz hō spōtanee dei intuitu alteri hōis volūtatē subdit. Itē. Obediētia est obīperatio s; regulā sacre scripturę maiorib; debita. Itē obediētia est spōtanē et rōnabile pprie volūtatē sacrificiū. Itē obediētia est pprie volūtatē abnegatio. Ego autē dico. Obediētia est hūilis abiectio pprie volūtatē: qua q; se abnegat pp deū: vt nō suā sed alteri pmpie sequat in oib; voluntatem. ¶ Dec. n. obediētia d; ēē volūtarie pmpia et integra. ¶ Volūtarie. n. est illa obediētia q; ex pura cordis volūtatē pcedit. Dec. cōmēdatur ab aplo: q; pster a pctis liberationē: et plenā libertatē ptra pessimā fuitutem. ad Rom. B;as autē dō q; fuistis serui pctis: obediistis autē ex corde in eā formā doctrine: in qua traditi estis: liberati autē a pctō: fui facti estis iusti. Per hāc incedere: et reduci obediētie semina desiderabat Psal. dicēs. Deduc me domine in femina mādatorū tuorū: q; ipsaz volūti. Et q; hoc sacrificiū sit volūtarie offerēdum. idē Psal. dicit. Voluntarie sacrificabo tibi. De hac ē bñs Bñdicti sic ait. Obediētia q; maiorib; pbe: deo exhibetur. Et subiungit. Ipsaz cū bono aīo a discipulis pberi opz: q;

hilarē datorē diligit de. Opz ē q; sit in obediētia volūtarie hilaritas: q; in vultu et in sermōib; oīdat: q; nō libetē ostēdēt tristitiā impat. An pulchre ait bñs Ber. Serenitas in vultu dulcedo in sermōib; multā coronant obediētiā obsequētis. Hūbilis corporis cōpositio: et facies tenebris tristitie obfuscata deuotionē ab aīo recessisse significāt. Quis. n. libet impat homini tristitiā indicant. Debet ēē pmpia: q; illā cōmēdat psal. dicēs. In auditu auris obediuit mihi. Item bñs Bñdicti. Prim; hūilitatis gradus est. obediētia sine mora. De hac ē pmpitudine volūtarie obediētie: bñs Ber. sic ait. Verus obediēs mādātū nō pcrastinat: s; parat oculos visui: aures auditui: linguā voci: man; opti: pedes itineri: et sic se totū colligit interi: vt picipiens colligat interi volūtatē. Nec discordauit doctrina discipuli. s. beati Ber. a sui et nfi institutione magi beati Bñdicti. dicētis. Morcū aliqd a maiore impatū fuerit: ac si diuinitus impetū morā pati nesciāt in faciēdo. Et post pauca. Ergo hi tales relinquentes que sua sunt: et voluntatez ppriā deserentes: mor ex occupatis manibus: et quod agebant imperfectum relinquentes vicino obediētia pcedē iubētis vocem facitis sequunt et veluti vno

momento p̄dicit magis infusio et perfecta discipuli opera in velocitate timoris et tambe res cuius explicantur et sequitur. Sine dubio hi tales illas domini imitantur sententias: quia dicit, Non veni facere voluntatem meam: sed eius qui misit me. Sed hi ipsa obedientia tunc acceptabilis erit deo: et dulcis hominibus: si quod iubet non trepide non tarde aut tepide aut cum murmure vel responsio nolentis efficiatur. ¶ Preterea obedientia dicitur esse integra: ut nihil minus aut aliter fiat quam imperatur: sed totum illud et per illud modum quo precipitur effectu humiliter impleatur. Sic ille tunc devotus populus in libro Josue ad deum dixisse legitur. Oia que precepisti nobis faciemus: et quocumque iusseris ibimus. Sicut obedientiam in cunctis moysi ita obediemus tibi. Quicunque praeceperit ozi tuo et non obediuerit cunctis sermonibus quos preceperis ei morietur. Nec integritas obedientie in persona Josue commendatur: cum de eo in libro Josue dicitur. Sicut preceperat dominus moysi suo: ita preceperat moyses Josue: et ille universa complevit: nec p̄terijt eum de universis mandatis eius: nec unum quidem verbum. Nec autem obedientia dicitur esse adeo integra: ut quibus in his que precipiunt contra deum discretio sit suadenda: sicut in principio volumus potes videre in alijs in oibus dicitur tota sua discretionem ad obediendum discipulus captivare sicut dicit beatus

Bernardus. Perfecta obedientia est maxime in impietate indiscreta. Hoc est non discernere: quid aut quare precipiatur: sed ad hoc tantum nutu: ut fideliter et humiliter fiat: quod a maiore precipitur. Ideo, Non vultus stultus fiat ut sit sapiens. Et hoc est sit ois eius discretio hoc ois eius sit sapientia ut in hac parte nulla sit discretio. Consummata vero et perfecta obedientia ostenditur inde beatus Bernardus, dicens. Discretio loci fratres in nobis suppleat obedientie virtus: ut nihil plus nihil minus nihil aliter quam imperatum sit faciatis. Tota igitur dicitur esse perfectio in nostra obedientia: ut propter eius bonum aggrediamur et impossibilia si a maiore fuerint imperata sicut beatus patrum non dicit. Si autem fratri aliqua forte gravior aut impossibilia iniungunt suscipiat quod dicitur iubetis impius cum omni mansuetudine et obedientia. Et. i. usque ibi. Ex charitate confidens de adiutorio dei obediatur. Partes igitur obedientie cum dei adiutorio perservemus et voluntarie prompte et integre obedire curemus: ut obedientia dei filio in nostra obedientia placeamus eiusque membra obediendo usque ad mortem perservantes efficiamur. ¶ Sane obedientius status potest multipliciter commendari: et obedientia ut res charissima: dicitur charissime observari. Quia signum est maxime dilectionis observatio mandatorum inobedientis opere, sicut legitur in Iosue. Qui

audire vba mea. et facit ea ipse est qui diligit me.
Ite. Animus obediens est domini et mansio trinitatis. in **Jo.** Si quis diligit me sermones meos
 suabit: et pater meus diligit eum: et ad eum veniemus et
 apud eum mansionem faciemus. **¶** Est autem obedi-
 tia comendabilis: quia possibilis: quia suavis: seu
 dulcis: quia triumphalis: quia vitalis: quia placabi-
 lis. **¶** Per ipsam et obediens alius perficit creatu-
 ris: per eam impia dei frater efficit: ad eius preces
 quasi obediens inclinatur. **¶** Est igitur obediens
 possibilis: et si aliquis videatur difficilis. Nam non
 est ultra quam humana natura portare possit: scriptura
 vel prelati precipit: nec supra homines statuit aut in-
 iungit. Et si aliquis beatus viri. mandata aliquid di-
 stricte: ut moyses emendemus in melius: sicut le-
 gitur in **Deut.** Mandata huius quod precipit tibi hodie
 non supra te est. neque precul: nec in celo situm: ut
 possis dicere quod non ad celum valet ascendere:
 ut deferat illud ad nos: et audiamus atque ope com-
 pleamur: neque transire potuimus. ut causeris di-
 dicas. Quis est nobis transiret potest mare.
 et illud ad nos hucusque deferre: ut possimus au-
 dire et facere quod preceptum est: sed iuxta est ser-
 mo valde. in ore tuo et corde tuo ut facias illud.
Item beatus **Jo.** in cano. Nec est enim cha-
 ritas: ut mandata eius custodiamus et manda-
 ta eius gravia non sunt. **¶** Item obediens est

suavis et dulcis: quoniam dominus posuit suam iugum
 et leve: non asperum et difficile sicut legitur in
Matth. Iugum. n. meum suave est: et onus me-
 um leve. **¶** Quia dulcia faucibus meis elo-
 quia mea sunt. Et in **Ecclesiastico.** Agnoscent
 quod derelicti sunt: quoniam nihil melius quam timor
 dei. et nihil dulcius quam respicere in mandatum
 domini. Nam habito respectu ad vite eterne
 perpetuam amenitatem et damnationis perpe-
 tue eternam durabilitatem: et intolerabilem
 acerbicatem: mandata dei: et cuiuslibet sui vi-
 carii: sunt quedam quasi charissimi amici con-
 silia animus sapientis valde dulcorant dum
 animus subdit ad vitam adiciant: et mori es-
 fugere instruunt. Et quoniam huiusmodi consilia saporatur:
 anima his sanctis consiliis dulcoratur. sicut in
 puer. dicit vnguentis et variis odoribus dele-
 ctatur cor. et boni amici consiliis anima dulco-
 ratur. **¶** Item est obediens triumphalis. Nam
 illum qui libenter obedit deo: cum deus suc-
 cubere in victoriis bellis de facili non permittit
 sicut Salomus in puer. dicit. vir obediens lo-
 quet victorias. In plurali dicit victorias ut
 obedientiam frequenter vincere scias. Qui por-
 tat iugum patienter obediens maior rex est
 quam qui multas expugnat vires fortiter. Et qui
 animi sui dominus per obedientiam meretur expu-
 o iij

gnatori multaz vrbū antefert: sicut p Salo-
in puer. dī. **B**ellor est patiens viro forti ⁊ q
dñatur aio suo expugnatori vrbū. **E**tem
obediētia est vitalis. Ad vitā. n. obfuario mā-
datorū sparat ⁊ eterne vite igressus donat. si-
cut in **Barth.** Si vis ad vitā ingredi sua mā-
datū. Nec mirū si ad vitā ingrediamur per
mandatū. **I**sa. n. sunt eterna vita: sicut legi-
tur in **Job.** Qui misit me pī ipe mibi māda-
tū dedit dicam ⁊ qd loquar. Scio qd mādata
ei⁹ vita eterna est. Et in puer. dicit sapia. **S**i
lū mē custodi s moneas meos: ⁊ pcepta mea re-
conde tibi. Et seqt. Serua mādata mea ⁊ vi-
ues: ⁊ legē meā quasi pupillā oculi tui. **E**t
obediētia est placabilis. qz est victima p alio
deo amabilis. **U**n in li. Regū. **O**bediētia sa-
crificiū pferit vbi sic legit. Nunqd vult. dñs
holocausta aut victimas: ⁊ nō pot⁹ vt obediāt
vci dñi? **B**ellor ē. n. obediētia qz victima.
⁊ ansulare magis qz offerre adipē arietum
qm̄ quasi pctm̄ ariolādi ē repugnare ⁊ quasi
scelus idolatrie nolle acquiescere. **O**bedire
nāqz est quasi qdā sacrificiū salutare in quo
tm̄ oīo apud deū noscīt impetrare q nō solū
orās obediēs exaudīt. Sz ē petitiōis ei⁹ effi-
cacia multiplicat. Sicut legit in **Ecclesiastico.**
Qui obfuat legē multiplicat orōnez. **S**acrē

ficiū salutare est antedere mādatīs ⁊ discede-
re ab omni iniquitate. **O**bediētia qppe est qdā
gladius liberti arbitriū supbiā domans mona-
chiū imolādo deū eidez placans ⁊ facit sicut
dicit bñs **Greg.** **D**eniz tāto citius qsqz placat
quāto repēsa arbitriū supbia gladio pcepti se
imolant. **E**t qz obediēs alijs pficit qz alijs
excellēti⁹ efficit ⁊ est posterior nullis: caput
omnib⁹. nō inferior alicui. cauda nulli. **I**doc
expse in **Deutero.** pbat. vbi sic legit. Si au-
dieris voce⁹ dñi dei tui: vt facias ⁊ custodias
oīa mādata eius. que ego pcepto tibi hodie fa-
ciet te dñs de⁹ tuus excelēti⁹ cūctis gētib⁹
que vñt sup terrā. **I**tē in eodē. custodiet te
dñs in caput: ⁊ nō in caudā: teris sup ⁊ non
subi⁹. si audieris pcepta dñi dei tui: q ego pce-
pio tibi hodie ⁊ custodieris ⁊ feceris: ac non
declinaueris ab eis. Et merito qz dignus est
preesse q discipulus pri⁹ fuit. **U**n **Canon.** **I**n
magm̄ nō dz assumi q formā discipuli nō as-
sumpsit. nec pesse dign⁹ est: q subesse non no-
uit. **C**reaturis etiā p obediētiā libere ipe-
rat: ⁊ ab eis obediēdo paret. sicut p3 in **Jo-**
sue. de quo supius tactū fuit: q nec vnū vbi
de mādatīs eius pterijt: cui sol obediuit quā-
do sibi imperādo dixit. Sol cōtra gabaon ne
moueris. Et segtur. **S**teteruntqz sol ⁊ luna:

donec vlticeret se gēo. de inimicis suis. **M**az
 obediēs et fidelis et trāspantiat arbores. et mo
 net montes. sicut legit in **L**uca. Si habueri
 tis fidē sicut granū sinapis et dicetis huic ar
 borū modo eradicare: et trāspantare in mare
 obediet vobis. Et in **B**atth. Dicetis mon
 ti transi hinc et trāsbibit: et nihil impossibile erit
 vobis. Patet etiā obedientie virtus: in hō qd
 egit beatissimus maurus: qui sicut dī in dia
 logo obediens patri suo et nro sup aquas sic
 cis pedib⁹ ambulavit: et a submersione beatū
 placidū liberavit. Ego aut nō miro: si totus
 mūdus obediēt obediāt: q ppter deū se totū
 alteri donat. Et qz nihil sibi de se retinet iuste
 oibus creaturis seminare dz. **O**bediens
 etiāz frater dei efficit. sicut in **B**atth. dicif.
Quicūqz fecerit voluntatē patris mei q in ce
 lis est: ipse me⁹ frater et soror et mater est. **I**ste
 deo valde ppinquus. qui est dei frater factus.
Nec soror est solum et frater et mater. Sed est
 deo intīmus et charissimus. sicut legit in **E**c
 clesiastico. In iudicādo esto pupillis miseri
 coris: vt pater et p viro matri illorūz. et eris ve
 lut filius altissimi obediēs. et miserebitur tui
 magis qz mater. **H**abēt enim obediētes secū
 torā trinitatē: et spūm scū spāliter et effectum.
 sic legit in **A**ct. Et nos testes sumus horū ver

borū: et spūs scūs: quē dedit oibus obediēti
 bus sibi. **D**eus insuper: qz obediens: obe
 diētiis precib⁹ inclinat. **O**bediēs. n. quodā
 modo a deo dñari sibi pmittit dñz facit qd
 ab ipso obediētiis scib⁹ postulat: sicut in **J**o.
 sue legitur. Stetit itaqz sol in medio celi et nō
 festinauit occūdere spatio vni⁹ diei. Non fuit
 visa antea hac prius ea tā lōga dies obediētie
 deo vci hoīs et ppugnate p israhel. **H**inc bea
 tus **B**reg. dicit. Si obediētes sumus pposi
 tis nostris obediet deus orationibus nostris.
Obedientia superius cōmendata: viden
 dum est de inobediētiū culpa et pena. **E**st
 sciendū q inobediens q vocē dei. vel flatū in
 obediēdo nō audit se mēbrū dei nō esse ostē
 dit. **D**e⁹ ei⁹ ei maledicit. **E**t palē penā incurrit.
Dignitatē amittit. Et execrabilis fit. Et de⁹
 eū eternāl⁹ punit. **I**nobediens et vocē dei
 vel eius ministrū nō audiens cū deo nō obedi
 at se mēbrū nō esse dei demonstrat. sicut **J**o. in
 can. sua pbat dicēs. **N**os ex deo sumus. q no
 vit deū audit nos. Et vtras in **J**oan. **Q**ui ex
 deo est vba dei audit. ppterea vos nō auditis
 qz ex eo nō estis. **J**o a deo dimittit. suis des
 derijs derelinquit. et vt alienū mēbrū et in dei
 partes nō habens in suis auersionibus ire p
 mittit. **U**nde p psal. dī. **N**ō audiuit populus

voce mea: et israel non intēdit mihi. Dimisi eos
 secundum desideria cordis eorum. ibant in adinuentio-
 bus suis. ¶ Ite inobedientes maledictione in-
 currit. sicut Iohānes ostēdit dicens. Maledi-
 ctus vir qui non audierit vba pacti huius quod pce-
 pi patribus vestris in die qua eduxi vos de terra egi-
 pti de fornace ferrea dicens. Audite vba mea
 et facite omnia que precipio vobis. et eritis mihi in po-
 pulū. et ego ero vobis in deū. Et in Deutero.
 Maledictioez incurrit qui legem non intelligit
 ubi dicit. Si nolueris audire voces dñi dei tui:
 ut custodias et facias omnia mādata eius et cer-
 montas que ego precipio tibi hodie venient sup
 te omēs maledictiones iste. Et maledictus eris in
 ciuitate. Ex ista maledictioe dat in reprobis
 sensus ita ut inobediens habeat semper in sen-
 sua sua. et reputet quodamō fascinat⁹. sicut dicit
 apłs ad Gal. V in sensu galate quod vos fasci-
 nauit vitiatū non obedire. ¶ Inobediens pre-
 rea tpales penā incurrit. Nam ipse et sua diripi-
 untur. vitupio exponit. fabula et derisio effici-
 tur. et ē cōpediū pena dāna. An in Thob. dicit.
 Quia non obedimus preceptis tuis id traditi su-
 mus in direptionem et in captiuitates et mortes
 et fabulā et improperiū oibus nationib⁹ in quib⁹
 dispossisti nos. Et in Daniel. Non obedimus
 suis iuris pphetis qui locuti sunt in nomine tuo

Et sequitur. Nobis autē psumo faciet sicut ē ho-
 die viro iuda et habitatorib⁹ in hierlm. Et si
 videmus hodie ad istam fieri dignus est quod
 dñs monachos et psonas in quib⁹ obediētia non
 regnat multis afflictionib⁹. et diuersis tribu-
 lationibus afficiat. et ipsos cum vacent occupa-
 tionib⁹ atterat. qui ptenunt mandatis dñicis et
 suis superioribus obedire. Ut possit illis illa.
 Eccl. Inia puenire. Seruo malivolo torura
 et cōpedes. mitte illū in opatiōez. ne vacet. Et
 sequitur. qui si non obedierit. graua illū compedi-
 bus. ¶ Inobediens insup amittit dignitatē
 propriā. ut patet per Saulē cui in li. Regū. dictū est
 per samuelez. Faciet tibi dñs sicut locutus est in
 manu mea. et scindet regnū de manu tua. et da-
 bit illud pximo tuo david: quia non obedisti vo-
 ci dñi. Iste quā pmereri poterat amittit glo-
 riā dignitatis. et incidit in gladiū penalitatis.
 sicut in Tob legif. Si audierint et obfuaue-
 rint. cōplebūt dies suos in bono et annos suos
 in glia. Si autē non audierint trāsibūt per gladiū
 et in stultitia psumēt. ¶ Inobediens est exe-
 crabilis. vipote apud deū excōicatus. cui⁹ ozo
 non exaudif. sicut legif in puerb. Qui declinat
 aurē suā ne audiat legē ozo eius erit execrabi-
 lis. Exaudif. n. certissime ozo obediētis. nec
 exaudiat multa ozonū multa ptenentis. An

br̃s Aug. in lib. de ope monachor. **C**um ex
auditor oꝝo vni⁹ obediētis. q̃ decē milia p̃e
pior. Inobediētes aut apls ita noiauit. quos
vt excoīcatos ad eoz p̃fusiōē vitari mādauit
scribēs ad Thesal. Siquis nō obediērit vbo
vō p eplaz hūc notate. et nō cōmīscamini cū
illo. vt p̃fundat. **E**t Inobediētes et puniunt.
q̃ a terra viuentiū. q̃ p̃mitit obediētib⁹. ex
cludunt. sicut in li. Nūeri legif. Oēs homi
nes q̃ viderūt maiestātē meā. et signa q̃ feci in
egypto. et in solitudine. nec obediēunt voci
mee. nō videbūt terrā quā iurauī p̃ib⁹ eoz.
Qui. n. nō obedit voci plati. dānabit p̃petua
morte. vt habet in Deut. Qui autē superbiērit
nolēs obedire: sacerdotis impio. q̃ eo ipe mī
nistrat dño deo suo. et decreto iudicis moriet̃
hō ille: et auferes malū de domo isrl. Et aduer
sarius ei oīs ppl̃s obediētū: et sanctor̃ ciuitū.
et in eū deseruiūt. vt in p̃umacez. et p̃teruū. et
p̃tēnētē p̃is et matris imperiū. sicut legif in
Deut. Si genuerit hō filiū cōmūacē et p̃ter
uūz qui nō audiat patris et matris imperiū
et cohercitus obedire cōtēpserit. apprehēdet̃.
et adducēt eū ad seniores ciuitatis et moriet̃.
Nā et inobediēs p̃uaf celestī glia. et in interi
tū pena debet ei eterna sicut apls ad Thesal.
Qui nō obediērint euāgelio dñi n̄r̃i iesu xp̃i.

dabūt penas in interitū eternas remoti a sa
cie dñi et gloria fructus ei⁹. Nā talis luctu et tar
da p̃uā dign⁹ vocem illā dabit penis eternis
adiect⁹ de qua Salomō in puer. loquit̃. Cur
detestat⁹ suz disciplinā: et increpationib⁹ non
acquit cor meū. nec audiui vocē docētū me:
nec magis inclināui aurē meā? Pene sum
in oī malo in medio ecclesie et synagoge. At
disti ias obediētū p̃mīa: acgre obediētū me
rita: attēde cōmūaciū sup̃plicia: stude obe
dientie adherere: inobediētū sortē fugere.
Nā obediētia coronat̃. et loco glorie p̃dicat̃:
sicut dicit apls ad Rom. Obediētia vestra in
omni loco diuulgata est.

Caplm. x. in quo questio vtrum contenta
in regula sint p̃cepta ponitur et disputatur.

In tribus professionis partibus. fm q̃ mī
nistravit dominus pertractādo premis
sis. Nunc in vltima particula prime partis
questio est subiūcienda: que in principio vo
luminis fuit totius opusculi prima causa.
Hac igitur questio sic queritur. An omnia
sint p̃cepta que in patris nostri regula cōtē
nent? vtrūue nihil in ea scipiāt? Aut aliqua
sint monita vel p̃silia? Itē et si dicant̃ omnia
p̃cepta: vtrum sint ad penam eternam obli
gatoria? Itē si dicantur omnia monita vel

psilia an sint i mōacho q̄ in alijs grauioza.
 Et p̄terea si aliqua p̄cepta eē determinent q̄
 sunt illa ex quib⁹ trāsgressores ad culpā mor-
 tale obligat. Postremo si aliqua sint cōsilia
 culpaz aggrauātia veniale: q̄m aggrauāt ma-
 gis in mouacho: q̄ in alia quacūq; persona.
C Sane licet vltra vires estimē. hāc q̄onem:
 vt in p̄ncipio tetigit: enodare: cogor in fre-
 quētib⁹ pulsatiōib⁹: p̄ut dens d̄derit respōde-
 re. Et p̄iestor q̄ nō respōdeo vt magister: sed
 vt discipul⁹ reguleq; minister. Nec mō scho-
 lastico disputādo. s; mō monastico p̄ferēdo.
 Et q̄cqd̄ sim dictur⁹ nō itēdo iudicare de le-
 gis n̄se virib⁹: q̄: mihi nō p̄mittitur: nec l;:
 s; h; ipaz sermo me⁹ totalit̄ esse d;̄. Sāc⁹. n.
 q̄ eā instituit: tūc d̄ ipsa idicauit. S; iā ea p̄li-
 tata nil mihi l; cōstituere sup̄ ea. sicut in l. d̄
 v̄a religioe. d̄ legib⁹ sc̄larū b̄n̄s Aug. ait. In
 istis sp̄alib⁹ legib⁹: q̄q; de his hōies iudicē:
 cū eas instituerint: in cū furit institute ac firma-
 te nō licebit iudici d̄ his iudicare: s; h; ipas.
Quod v̄o tota regula sit p̄ceptū inuit v̄
 b̄ū i ipso p̄ncipio regule positiū. V̄cul-
 ta o fili p̄cepta magistrū. Itē talis. Ergo p̄-
 parāda sūt corda ⁊ corpora nostra s̄acte p̄cepto
 obediētie militatura. Itē ipse pater ⁊ magi-
 ster mādat: vt i oib⁹ oēs magistrā sequat̄ re-
 gulā:

gulā: nec ab ea temere declinet a quoq;̄. Itē
 si in oib⁹ ⁊ ab oib⁹: regula sequēda est: nec a
 quoq;̄ temere declināda: nullus aliquo istū
 tuto regulari excusabit: ⁊ in oib⁹ ex p̄cepto
 debet seruari. Ergo tota p̄ceptū esse videt̄.
 P̄terea b̄n̄s B̄n̄. regulares obseruātiās:
 fuitū sc̄m appellat. ⁊ illud ēt monachos p̄fēs-
 sos fuisse indicat: vbi ip̄e dicit: p̄ fuitū sc̄m
 qd̄ p̄fessi sunt. Sed qd̄ p̄fiteb⁹ q̄ solēniter vo-
 uet. ⁊ si fiat cōtra votū solēne: culpā mortalez
 h;̄. Ergo facere cōtra votū p̄fessionis: erit cā
 culpe mortalis. S; p̄fessi sumus fuitū s̄acte
 regule: ergo faciendo p̄tra erit p̄c̄m mortale.
 Itē si b̄n̄s B̄n̄. vana v̄ba ociosa: ⁊ risus mo-
 uentia eterna clausura dānauit: ⁊ ista sunt in
 alijs: q̄ nō sunt p̄fessi regulā: p̄c̄m veniale: s;̄
 in monacho dānabile: si illd̄ qd̄ minus videt̄
 inesse iest: culpa dānabilis: ⁊ illa magis q̄ vi-
 dent̄ iesse inerunt culpa mortalis erit. Sicut
 ieiunia regule violare: carnes comedere: ⁊ p̄-
 priū h̄re. Ergo in alijs q̄ sunt maiora: q̄ v̄ba
 ociosa ⁊ silia: mōachus q̄ cōmittit p̄c̄m mor-
 tale incurrit. De p̄missis aut̄ b̄n̄s B̄n̄. sic dī-
 cit. Scurrilitatez v̄o vel v̄ba ociosa: ⁊ risum
 mouētia eterna clausura in oibus locis dāna-
 mus: ⁊ ad talia eloga discipulū ap̄ire os non
 q̄mittim⁹. Itē multū facit ad hoc qd̄ sc̄tissim⁹

pater nŕ dicit. Si habita secū deliberatiōe p
miserit se oia custodire: ⁊ cuncta sibi impata
suare tūc suscipiat in pgregatiōe. Cū ergo il
le q recipit: se oia custodire polliceat: si ali
qd ipsoz trāsgredit: pmissio votum ⁊ pŕessio
violant. Ergo hoc pctū mortale esse videtur.
Itē ex vbiis ē pŕis nŕi sumit argumētū: q vī
esse sup oia argumētū cū dicit. Suscipiēdus
aūt in oratorio corā oibus pmittat de stabilit
tate sua puerfide mox suoz ⁊ obedientia corā
deo ⁊ sanctis suis. Et sequitur terribile vbiū ⁊
valde pŕitenuib⁹ metuēdū cū subdit: vt aliqui
alī fecerit se a deo dānādū sciat quez irridet.
Igf cū de nemiñe dānet: siue pctō mortali ⁊
faciens cōtra regulā subŕictatur eterne dāna
tioni tota regula erit tale pceptus: qd obligat
ad mortale pctū. ¶ De turibus aūt voti ⁊ q
ea q vouem⁹ ex debito teneamur reddere: di
cit bñs Aug. Sūt qdā q nō vouētes debem⁹.
qdā ē q nisi vouerim⁹. nō debem⁹. Sz postq
ea deo pmittimus necessario reddere pŕin
gimur. Ad idē facit q codez mō est pceptū de
impletiōe voti ⁊ obŕuātia iuramenti. sicut le
gitur in li. Rūeri. Si qs viroz votū dño vo
uerit aut se pŕinxerit iuramēto: nō faciat ir
ruū vbi suū: sz oē qd pmissit implebit. Nā voue
re est pŕilij: sz reddere est pcepti, vouere volū

tatis: reddere necessitatis. An psal. Vouete ⁊
reddite dño. Itē si dicim⁹ q tota regula ē pre
ceptū. si nō fiat hēbit suppliciu eternuz sicut
dicit bñs Greg. Qd pcepit impat: qd impat
necessitas est fieri: si nō fiat: pena h̄. Augu.
Qd cesar pcepit serēdū est: qd iperat toleran
dū Itē de pŕilto ⁊ pcepto ⁊ voluntate ⁊ arbi
trio dicit bñs Greg. Ubi pŕilū dat: offeren
tis arbitriū ē: vbi pceptū: necessitas fūctia.
Itē Aug. Quisqz pceptis dñi nō obteperat:
reus est ⁊ debito pene. Et paulopost. Prece
pto dñi nō obedire pctū est: ⁊ pŕilto si vti nō
lueris: min⁹ boni adipisceris. Dato igf q to
tā regulā pŕessi simus: ⁊ in pŕessioe votū em
serim⁹: ergo nēcio ad totā regulā obŕuādā
tenemur. Cū igf tota regula sit pceptus: ⁊ ad
pctū mortale obligato: iū: faciētes pira regu
le pmissione incurrūt eternam dānationem.

Quod aūt illa q pŕinentur in regula nō
sint voia vel pcepta: ⁊ psequens non
sint ad penā eternam obligatoria patere vide
tur ex eo q bñs Bene. dicit. Oŕculia o fili p
cepta magf i quasi exponēdo incōuinenti sub
iungit: admonitionem pñ patris libēter excē
pe ⁊ efficaciter cōple. Ergo regulā statuit nō
pceptiōe: sed pot⁹ admonēdo. Itē ducatus
euāgelij nō est totalr p pcepta: sz est in mul

ris et fere in oibus p[ro]p[ri]a. Sed b[ea]tus B[er]n[ardus]. re-
 gula iducit p[ro]ducit euangelij: ergo n[on] p[ro]tine[re]
 tota sub virib[us] p[re]cepti: s[ed] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a.
 I[ste]. n[on]. sic ait. Succinctus ergo fide vel obser-
 uantia bonor[um] actuo[rum] lib[er]is n[on] f[aci]o: p[ro]ducit eu[an]-
 gelij p[ro]p[ri]a itine[re] ei[us]: vt mereamur euz: q[ui]
 nos vocauit in regn[u]m suu[m] videre. p[re]terea si
 dare[re] q[uod] tota regula e[st] p[re]ceptu[m]: ei[us] obfuantia
 n[on] solu[m] e[st] grauis: s[ed] e[st] intolerabilis: s[ed] b[ea]tus
 B[er]n[ardus]. n[on] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a graue: nihil asperu[m]: nihil
 ip[ro]p[ri]abile: ergo n[on] e[st] tota p[re]ceptu[m] sancie isti-
 tutio regule. De his b[ea]tis B[er]n[ardus]. sic dicit. C[on]sti-
 tuenda e[st] ergo a nobis d[omi]nici schola fuit: in
 qua institutio[n]e nihil asperu[m]: nihil graue: nos co[n]-
 stituros sp[irit]u[m]. S[ed] si q[ui]d restrictu[m] paululu[m]:
 dictate eg[re]g[is] r[ati]o[n]e: p[ro]p[ri]a emendatione[m] vitio[rum]:
 vel p[ro]p[ri]a[n]de[m] charitatis p[re]cesserit: n[on] illico pa-
 uore p[er]terru[m]: refugias via[m] salutis: q[ui] n[on] e[st] ni-
 si angusto in[te]nto incipienda. Est igit[ur] regula ex
 r[ati]o[n]e eg[re]g[is] dictata: ad vitio[rum] emendatione[m]:
 ad charitatis p[ro]p[ri]atione[m]: et ad vie salutis offe[n]-
 sionem. Ergo e[st] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a monita edita: q[ui] p[ro]p[ri]a
 cepta totaliter impata. It[em] si dare[re] q[uod] regula
 e[st] p[re]ceptu[m] data: cu[m] e[st] multis ip[ro]p[ri]abilis: et
 in multis quodam[od]o ip[ro]p[ri]abilis: n[on] h[ab]et o[mn]ia illa
 que sunt necessaria in lege co[n]denda. S[ed] h[ec] lex
 e[st]: vt dicit b[ea]tus B[er]n[ardus]. sub qua militare debe-

mus: ergo in ip[s]a o[mn]ia que regunt in lege con-
 denda inueniem[us]. Que sunt aut[em] illa I[st]idori[us]
 exprimit dicens. Erit aut[em] lex honesta: iusta:
 possibilis s[ecundu]m natura[m]: s[ecundu]m p[ro]p[ri]a[n]de[m] p[re]te[re] lo-
 cog[no] ac tempo[ri] pueniens vtilis et necessaria.
 Per te aut[em] videas si o[mn]ia p[er]currerent supradic-
 ta: si p[re]ceptu[m] e[st] tota regula. Ad idea[m] e[st] facit
 q[uod] si regula e[st] p[re]ceptu[m]: it[em] n[on] sp[irit]uales viros in
 via paradisi regeret: s[ed] p[ro]p[ri]a laqueis plenas
 infernalis musipula p[ro]p[ri]a diabolo illaqa-
 ret. S[ed] cu[m] b[ea]tis B[er]n[ardus]. o[mn]i[um] iustor[um] sp[irit]u[m] fuerit ple-
 nus: n[on] e[st] dubiu[m]: q[uod] fuerit misericors. et pius
 ac benign[us]: euz ip[s]a benignitas sit sp[irit]us sc[an]s.
 Ad e[st] igit[ur] credendu[m] q[uod] o[mn]ia p[re]ceperit: q[ui] nobis
 ag[re]da e[st] decreuit: vt restricto gladio: o[mn]es tras-
 gressores volens interficere: etia[m] voluerit mor-
 te p[re]te[re]. Ma[gn]a si sic e[st] n[on] e[st] regula data ex pie-
 tate p[ri]ma: sed ex crudelitate tyr[an]ica. Nec e[st]
 discretionem precipua: sed penitus indiscreta.

Ad ip[s]as sane q[ue] n[on] solu[m]da: et ad vitatem
 vtriu[m] regule intelligenda[m] q[ui]tu[m] possum vi-
 dere et capere: tria vident[ur] attende[n]da e[st] debere. s[ed]
 regula dirigens: persona suscipiens et efficacia
 p[ro]p[ri]a. Circa p[ri]mu[m] p[ro]p[ri]a[n]da[m] q[uod] ab ip[s]a re-
 gula supponat. Quid in ip[s]a regula ministro
 regule abbati. v[er]o. co[m]mittat. Et notadu[m] ad
 hec q[uod] s[ed] Ricardu[m] de se[co] victore: regula d[icitu]r eo

q recte regat aut q recte doceat. Itē hz Jādo
rū regula dicta est eo q recte ducat: nec aliqñ
alioz suz trahat: vel q regat: vel q normaz re-
cte vivēdi pbeat: vel q distortū pvanūq corri-
gat. Jg opz regulā aliqd supponere ad cu-
ius similitudinē sit ipsa regula et appeat in se re-
cta. Et ista rectitudo est eēntialis. Opz enī
adhuc q sit regula recta: q sit alicui⁹ rectitu-
dinis similitudo expressa. Et h ē scōp regule eēn-
tiale moralitū suppoere regulā preceptoz. An
brīs Bene. regulā posuit⁹ ait. Succinctus er-
go fide et obsequia bonoz actū lūis nris p
ducitū enāgelij: pgam⁹ itinera eius. Ergo re-
gula pīs nri preceptoz rectitudinē moralitū
presupponit. Cū aut ois regula dbeat ab alijs
regulis: vel statutis: aut obsequiis discerni:
vel distingui: opz eā p aliqd spāle statutum di-
scerni. Mā oī regule est cōe: vī preactū est: q
vel recte ducat vel recte regat. Ad hoc aut q
nra regula discernat ab alijs: opz q spāle ali-
qd statuat: et ppter ea scōs pī dicit. Instituen-
da est ergo a nobis dūici schola servitij. Hoc
igf esse regule quasi substantiale aliquoz. v3.
spālitū institutio statutoz. Credo. n. imposse ali-
as regulā spāle intelligi: nisi cōtingat p aliqd
spāle distingui. Preterea q: sicut dicit beatus
Bene. Ois etas vel intellect⁹ proprias dz hāc

mēsuras. Et idē dicit. Mō dicimus: qd absit
q acceptio psonaz sit: s3 infirmitatū pside-
tio. Ex his colligit q iuxta dīas morū et cōfi-
derationē statutoz: diversi subditi et religio-
si sunt diverso modo tractandi: et maxie in p-
mōtione et pūitione et correptione. Eset aut i-
possibile: ad aliquā artē vel regulā vnā redu-
cere hac varietatē diversoz regulariū et sin-
gulariū personaz. Oportet ergo q regula
totum nō statuat: sed abbatī qui est minister
regule multa relinquat. Et h intelligo regu-
le esse quasi accidentale. Accidit enim ei nō
ppter se: sed ppter diversorum differentiam
subditorū. ¶ Colligas ergo ex premis q
quedā sunt regule essentialia: ea. v3. que sup-
ponit. Mōnulla quasi substantialia: ea. s. que
immobiliter statuit. Cetera quasi accidentia:
ea. s. que abbatī ministerio vel arbitrio tere-
linquit. vidisti que sunt illa q supponit: mo-
ralium. s. regulā preceptoz: et illud vī predictū
est quasi essentialē. Que sunt aut illa que im-
mobiliter statuit: p3 ex textu regule: et maxi-
me: ex modo pfessionis emisse. ¶ Sed circa
personam regulam susipientem tria sunt cō-
sideranda. Personē discretio. Regule ele-
ctio. Et facta promissio vel professio. ¶ Dis-
cretio. Quia nisi esset ad min⁹ ita discreta p-
p iij

sona: q̄ actu vel habitu: ad qd se obligat p̄f̄
tendo intelligeret: iudicio meo illa professio
nō valeret. Dicit. n. Aug. Nullius crimē ma
culat vestientē. Ita ēt nullum votum obligat
ignorātes. ¶ Itē p̄siderat electio. Quia nisi
p̄sona volūtaria mō aliquo eēt. p̄fessio nō te
neret. Dicit. n. bñs Aug. Illud qd voti ē sua
deri pōt: impari nō pōt. ¶ Cōsiderat insuper
p̄fessionis emissio siue sit discursu t̄pis tacti
ta: siue per solēne exp̄ssam p̄fessionē. Et nisi
altera eaz ad eēt: regula nō ligaret. An bñs
Bñ. Si habita secū deliberatione p̄miserit se
oia custodire: vsq; ibi. Sciens se iaz sub lege
regule p̄stitutū: qz ei ex illa die nō liceat egre
di de monasterio: nec collū excutere: de subitū
go regule. quā sub tā morosa deliberatione: il
cuius aut excusare: aut suscipe. ¶ Cū aut p̄f̄
tens: sicut ex v̄bis regule p̄z: nihil aliud voue
at: nihilq; v̄o p̄mittat nisi stabilitatē: morū
p̄uersionē: et obedientiā iudicio meo: de vi re
gule ad aliud nō obligat. Et p̄ter illa tria ne
cessario ad aliud nō tenet. P̄ter q̄ ad ea q̄
regule minister p̄cipit iuxta ipsaz: et ad illius
statū p̄cipit et apponit obfuantiaz. Doc. n. q̄
abbas nō p̄ter dē v̄l p̄tra p̄cipit: et p̄f̄tēs i ipsa
obediētē p̄fessione includit. De his ita dicit
bñs Bernar. Nihil mihi platus p̄hibeat de

his que p̄missi. Nec plus exigat q̄ p̄missi: n̄
si mea volūtate. nō augeat ad vota mea: nec m̄
nuat sine certa necessitate. ¶ Ex his v̄t arbi
tror: vterq; pōt aduertere: et plene intelligere
qd habeat regula p̄cepti: et qd p̄ modis p̄cepti
sit in ea ita obligatorū: qz ei? trāsgressio ad
ducatur: eternū interitū. ¶ Circa tertiu et vlti
mū inter tria p̄ncipalia sup̄ius posita. v̄z. effi
caciā p̄sequētem video qz triplex pōt eē effica
cia regule. s. Instructio imperitorū. Correctio
delictorū. Et acquisitio meritorū. ¶ Regula v̄o
est instructio imperitorū. An dī regula: eo qz
recte doceat. Regula dicitur correctio deli
ctorum. Unde regula dicitur: eo qz recte dī
rigat. Regula ēt et acquisitio meritorum. An
de regula dī eo qz recte ad gr̄am et gloriā p̄e
miorū pducatur. De p̄mo bñs Basili? in regu
la mōachorū. ¶ P̄z aut oia sūmā diligētiā ad h̄i
beri: qz possint ad oēm virtutū exercitiū p̄habē
liter institui tā in intellectu q̄ in opere q̄ ēt in
v̄bo. De secdo qd est correctio delictorū dicit
ibidē bñs Basilius. In iungēda est cura ab
his qz p̄sunt p̄ merito etatis aut delicti: corre
ptionis mēsurā singulis aut adhibere. Et qui
seruēt eos p̄mū oīum a s̄monib? ociosis: ab
tracūdia, et incitāmētis gula: et a cūctis inde
centib? et iordinatis morib?. Est et postremo

acq̃silio premioꝝ. ⁊ meritoꝝ. vt fm̃ h̃ sit regu-
la quasi regiminis g̃fa. vel quasi regalis gl̃ia.
¶ ⁊ p̃ g̃faz meritoꝝ ducit ad gl̃iam p̃mioꝝ vñ
cū dixisset b̃ñs. Bene. Per ducati euāgelij
pergam̃ itinera ei⁹. per q̃d innuit acq̃sitionē
ex regula meritoꝝ. subsequenē adiūgit. vt me-
reamur eū q̃ nos vocauit i regnū suū videre.
p̃ q̃d innuit gl̃iaz premioꝝ. **¶** Et ad clariorē
intellectū eoz̃ trium que monachus pollicet̃
dico: q̃ si monachus girouagus vel apostata
efficet stabilitatez deserens quā p̃misit. vel si
oīno mores reglares abiicit: ⁊ ad scl̃ariter vi-
uēdū se dederit. vel si abiecto obediētie freno
p̃misit. per cāpos pp̃rie voluntatis currit. vt
abbati ⁊ regule. nec subdi. nec obedire velit.
ip̃s eē voti trāgressoꝝ. ⁊ pacti p̃uaricatoꝝ ⁊
in hoc statu saluari nō posse. ⁊ cum in statu
saluādoꝝ nō esse. **¶** Adiciō etiā q̃ abdicatio
pp̃rietatis: et obseruatio p̃tinentie salutaris. i
moꝝ p̃uersione includunt. Que plene nō ser-
uaretur. si is q̃ proprii corporis potestate nō
habet. pp̃rietate de rebus. oīno nō abdicaret.
ita q̃ nullā rez retineat monach⁹. nisi q̃d ab-
bas dderit. aut sc̃iciē p̃miserit. Nec p̃t trahere
mf̃imoniuꝝ. aut sine trāgressione voti p̃t
nētiā violare. **¶** P̃missa igit̃ tria i p̃fessione
discrete scripta. ⁊ exp̃sse noīata dico subalia. ⁊

trāgressoꝝ. vt p̃dixi ad culpā mortālē obliga-
toria. Et alia dico nō eē subvirib⁹ p̃cepti. Nec
p̃fiteatē dico ex voto: ad eoz̃ plenā obf̃uatiā
astringi. **¶** Hāc alia. p̃ter illa tria. volūtaez no-
bis sc̃ti p̃is. ⁊ viuēdi normā rectissimā mon-
strāt. **¶** Añ lz nos deo maxie obedire teneamur.
nō in oib⁹ q̃ ip̃s indicāt volūtatē ex p̃cepto
astringimur. imo sunt aliqua p̃silia: nō nulla
monita. ⁊ aliqua sūt p̃cepta. **¶** Per modū igit̃
illū quē retinet euāgelica regula p̃cedit regu-
la monastica. **¶** Sicut illa q̃ recipiūt abbas
eb̃i: nō debēt respici vt p̃ceptū. Quedā. n. di-
cit monēdo. q̃dā ē p̃sulēdo. ⁊ nō nulla p̃cipiē-
do. **¶** Quēdēdū est igit̃ in regula dirigēte. ⁊ i
abbate mādāte. q̃ affectu ⁊ a qua intētiōe. ⁊ p̃
quē modū p̃cipiē. ⁊ sz h̃ maior vel mior trans-
gressio. vel culpa debet. **¶** De hoc dicit beatus
Berñ. In p̃ceptoꝝ. cui⁹ iminebit nobis re-
uerētior auctoritas ei⁹ grauior formidet offē-
sio. aut maioris mādati transgressio dānabi-
llor estimetur. **¶** Melius est enim obedire deo
q̃ hominib⁹. Et in hoībus. meli⁹ magistris
q̃ discipulis. **¶** Maioribus mandatis maior.
minorib⁹ minor opera ⁊ cura debet. **¶** Porro
maiora minoraue mandata dixeriz. fm̃ q̃ ma-
ius vel minus velle constituerit illum. qui p̃e-
cipit siue hoīem. siue deū. Idē. **¶** Nō pariculā

pa negligunt. que non pari mō p̄cipiunt. nec
 pari pena puniunt. ¶ In his ē regularibus
 obſuatijs. que nō sunt de trib⁹ in p̄ſſione di
 ſtincte exp̄ſis. ⁊ ſi nō habeāt culpā mortālē ⁊
 p̄ p̄is eternā dānationem. p̄t̄m̄ h̄c grauē
 trāſgreſſionē. Hā q̄ sunt maiora erūt in igne
 purgatorij quaſi ligna. Que sunt mediocria.
 Sicut ferrū erunt in purgatorio p̄ſumenda.
 Locūq̄ ſtipule tenebunt minora iuxta illud
 apli ad Coꝝ. Sigo ſupedificat ſupra funda
 menti hoc aurū argentū: lapides p̄ctosos li
 gna: ferrū ſtipulā. vniuſcujuſq̄ opus manife
 ſtū erit. Dies. n. dñi declarabit: q̄ in igne re
 uelabit̄ vniuſcujuſq̄ opus quale ſit ignis p̄
 babit. ¶ Cā ſo exēpli inter maiora regule i
 ſtituta ſier tria p̄dicta: ⁊ in eis vteſt p̄miſſum
 incluſa: ſunt eſus carniū ſine neceſſitate: vel
 reparatiōis vilitate vlt̄ ſupiore mādāte. Hoc
 niſi: ex cōtēptu frequēter ⁊ indifferēter ex cō
 ſuetudie peteret p̄ctm̄ mortale nō iudico nec
 ad penā mortalem obligare credo. Sꝫ p̄certo
 ſi frequētiatio ei⁹ ſine cā rōnabili vt dñi eſt ſit:
 ſicut lingua lōgū cruciatū habebit delinq̄s:
 tñ quaſi p̄ ignē ſaluus erit. Fractio ſo ſilēti
 poſt cōpletōiū loquacitas: ſcurrilitas: ⁊ ſba
 mouētia riſus: cū ſuis ſilb⁹: credo eſſe de me
 diocribus: que tardius q̄ ſtipula: citi⁹ in in

igne p̄ſument q̄ ligna. Sꝫ riſus nō multuz
 imoderatus nec cū exaltatiōe vocis emiſſus.
 ⁊ locutio illis q̄bus aliquñ lz horis: ⁊ illis q̄b⁹
 p̄mittit in locis: aliquātuluz imoderata: ⁊ ex
 vanitate ſbq̄z qualitate: aut quantitate ſba
 octoſa: citi⁹ q̄ p̄miſſa: vt eſtimo: punient. ⁊ iux
 ta modū ſtipule facili⁹ ſuccendent. ¶ Sane
 ſba que p̄miſi: nō ſic atēdas q̄ maiora mino
 ra: vel mediocria magis p̄temas. Dñ. n. in
 hoc corpe ſumus: quaſi in nauī poſiti nauiga
 mus: ⁊ iō timēdū eſt naufragiū: ⁊ totale picu
 lū nauis: circa tria in p̄ſſione p̄miſſa. Hāz
 pria poſt naufragiū nō ſemp iuent̄ tabula: ni
 ſi p̄ dei miſericordiā p̄cedat. Sciffionē ē faci
 unt maiora poſt p̄miſſa in nauicula n̄ſa ma
 gnā: ⁊ iō circa illa debem⁹ h̄c mentes attentā.
 At q̄ eſſent mediocria facerent: ⁊ ſi nō maxia
 in nauī ſoramia: tñ magna. Sentina ē eſt p̄
 ſcrutāda in m̄imis: ne forſitā paulatī. lz tarde
 q̄ abſit: pereat n̄ſa nauis. Hā ſi p̄mū ſit irre
 mediabile: ⁊ repentinū piculū: cito tñ nauis
 ſubmergit̄ p̄ ſcōz. Mōtū q̄ ē ex tertio: ⁊ licet
 tardiffime aliquñ ſubmerget̄ ex quarto. Quo
 circa minimas ē obſuatijs ſtudeamus obſ
 uare: ⁊ de n̄ſa ſalure ſemp ſolliciti nihil vili
 pendam⁹ nihil in p̄temptū vel p̄ſuetudinez re
 ducamus. ¶ Colligas ergo ex p̄miſſis q̄ di

fincte pmissa sunt ut precepta. Maior vero post ipsa sunt monita locūq; habet directio et consilij media et minora. Maiora vero pmissa ad culpā obligant mortale. Monita vero et consilia penam habent pculdubio leuiore et pmissa sunt superius distinctione. Sed magis poterant et grauiora sunt in religiosa persona: quā in quacūq; alia: utpote quia monachū magis dicitur esse perfectus et ideo magis ad monitiones ad directiones et ad consilia est astrictus. Illa ergo cōcedo argumenta: que probant quod non omnia que continentur in regula sunt precepta.

Ad primū autē quod ad contrariā partem probatur inductur: quod omnia esse precepta videntur ex eo quod in principio regule dicitur. Consulta o fili precepta magistri: dico quod non hoc verbum ex persona beati Bene. quod se magistrum appellet. Et hinc ex eo quod postea subiungitur. Admonitionem patris patris libenter excipe. Neque enim se plus patris appellat: quod omnino faciat fugiebat. Sed patris et magistri: christum dicit: sicut in verbis in eodem phemio plenius ostendit. Ad illud quod dicitur. Ergo preparanda sunt corda et corpora nostra: sancte obedientie preceptorum militatura: et potest dici quod de obedientia dicitur: de qua expresse ibidem loquitur. Ad illud quod subducitur. In omnibus igitur omnes magistratū sequantur regulā tunc potest responderi quod illa conclusio

non quod tota regula sit preceptum nullatenus potest se qui. Nam monachus non proficitur regulā. sed stabilitate et obedientia et mortis puerionem et regulā sicut dicit beatus Bernardus. Memo cum proficitur potest regulā: sed determinate et regulā suā quicquid puerionem: suāque cōversationem: sese dirigere pollicetur. Item professio sic se habet. Promittit non quod regulā. Sed obedientia secundum regulā. Ex his igitur dico quod in alijs: quod in professione non exprimitur: monachū legatur regulā: ut magistratū docentē. et ad rectitudinē dirigentē: et salubria monentē. et vtilia consulentē: non ut iubentē: mandantez: vel precipientē. Ad illud quod inducitur quod regulares obsequantur suū sanctū appellantur: et in illud monachi proficitur: ubi dicitur per seruitium sanctum quod professi sunt. Dico quod in verbo illo sumitur pars pro toto: quia ubi dicitur hinc nobis de obedientia loquitur: et sub rubrica de obedientia continetur. Unde sic verbum illud intelligitur. Propter seruitium sanctum quod professi sunt. id est propter obedientie sancte seruitutes de qua faciunt monachi professionem. Ex quo patet ex premissis non sequi conclusionem. Ad illud quod scurrilitas: et verba ociosa eterna clausura damnant: et ideo si minima sunt damna multo fortius maiora: et ideo damnabiliora. Radeo quod beatus Bernardus ostendit in discipulo iacob

in pfectione esse debere: q̄ ista minora debet
sicut dānata vitare. Hoc etia; dicit: vt disci-
puli tacēdo: et nō fatue loquēdo pfectionē ac-
q̄siturū ostēdat. Et ad illa nouitūz instruat
nō vt eterne dānationi ism supponat. Quis
eniz dubitat magis peccatū esse murmurare:
vel silentiū post cōpletōriū frangeret: q̄ vnū
verbū ociosum vel iocosum: locis et horis q̄
bus potest solutū silentiū: pferre. Sed de mur-
murationē bñs magis nihil p̄cipiendo dicit.
sz monitiōez facit: vbi ait. Nec añ oia admo-
nentes: vt absq; murmuratiōib⁹ sint. Itē p
murmurationē et silentiū post cōpletōriū fractio-
ne: pius p̄ penā iducit t̄pales in regula. Er-
go p̄ q̄ nō obligat ad eternam damnatiōem.
¶ Ad aliud insup argumentū: qd̄ eo vbo in-
ducitur: qd̄ in regula dī. Si habita secū deli-
beratiōe p̄miserit se oia custodire. Respōde-
ri pōt q̄ large sumit vbi p̄mittendi: vt nō i-
poriet obligatiōez voti. Et erit sensus si ostē-
derit se oia velle custodire. i. suā volūtatez ad
oia custodienda p̄ posse dirigere. Nullus. n.
ita incaute emittit suā p̄fessionez: ita p̄mittat
oia custodienda: et totū regule obfuationez:
q̄ in nullo vltra trāsgrediat: q̄ in regula con-
tinetur. Un̄ bñs Ber. Nemo si caute p̄fuit:
pollicetur in nullo se vltra trāsgressurum.

¶ Et ad

¶ Et ad ista rñdēdo repetas q̄ monach⁹ nō
p̄fuit regulā: sz p̄fuit tria fm regulā. ¶ Ad
aliū vō qd̄ ad idē font⁹ iducit. Suscipiēdus
aut in oratorio tē. vsq; ibi. Et si aliqui aīr fe-
cerit adeo se dānādū sciat: quē irridet: est rñ-
dēdū q̄ ita est illd̄ vbi itelligēdū. si aliqui aīr
fecerit. i. si directē p̄ra p̄fessionē venerit. Nec
dī p̄rariū facere p̄fessionē p̄ trāsgressionē cu-
iuslibet statuti vī vbi: in n̄ra regula p̄tēti. Sz
si p̄rariū p̄missiōi fecerit. d̄ stabilitate ap̄sta-
tādo: vel p̄ra regulā et supioris p̄ceptū vagan-
dor vel seculariter oīno viuēdo: vel obediē-
tiā p̄tēdo. Et p̄ h̄ intelligas. Rñsuz aucto-
ritatib⁹ Augustini. Sūt qdā que nō vouētes
debem⁹ tē. Et hūic qd̄ legit in Leuiti. Sigo
viroz votū vouerit dñs tē. Et vbo p̄sal. Vo-
nete tē. Et auctoritati bñ Greg. Qd̄ p̄cipitur
impatur. Ex bñ Aug. Que cesar p̄cipit ferē-
da sunt. Et ad illd̄ vbi p̄salū dat. Et ad illud
vitūm. Quisq; p̄ceptis dñi non obtēgat tē.
Quia cū tota regula: vt p̄mōstratū est nō p̄tinea-
tur in voto. neq; oia q̄ ibi p̄tinent sint sub p̄-
cepto: et p̄ p̄ns nō incurrat penā eternā q̄ cetera
p̄ter tria in aliquo trāsgrediunt. nec vt p̄uari-
catores pacti vī voti merito puniant. ¶ Sa-
ne in hac mā magis Guilelm⁹ de p̄tra alia sic
dicit. Notādū q̄ tria tūcda sunt in trāsgres-

q

tionib⁹ minorū mādator. s. p̄emptus vsus vel
cōsuetudo: et obstinatio. P̄or autē distinguit
dupliciter p̄emptus. s. p̄emptus persone supe-
rioris: et p̄emptus statuti. Et p̄emptus statu-
ti est duplex. s. p̄emptus mandati. et p̄emptus
remediū. Cōtēptus persone superioris est ir-
reuerētia potestatis. Cōtēptus statuti est in
illo: qui mente relaxata sine freno currit per
campos licēte trāsgressiones nō reputās. de
remedio nō curās. Unde Salomon in p̄uer.
Impius cū venerit in p̄fundū malorū contē-
nit. Præterea beatus Bernardus et mihi
videtur de hac materia optime dixit. Partē
da iugū est nobis in duo hec vniuersalis ob-
seruantiā regularis. in p̄cepta. s. et remedia.
P̄ceptis instruit vita, contra peccata. Re-
mediū restituit post peccatū innocentia. Sic
ergo utraq; cōplectit ista nostra p̄fessio. ut p̄-
fessus quisq; cū in aliquo regulariū manda-
torū dereliquerit: si ad remediū eque regu-
lare cōfugerit. et si cōuincit trāsgressor man-
dati: nō in est p̄uaricator pacti. Solus itaq;
censuerim fregisse votū: violasse p̄positū. pa-
ctum p̄uaricasse: qui et p̄ceptū contēpserit
et remediū. Nam illū sane dico securum. qui
etia; si interdum. obediētie limitez p̄terit. et
cōsiliū nō respuit penitētie. Dec ergo gene-

ralis regula sit. Vniuersorum que per se. aut
p̄pter se: nec bona: nec mala sunt: aut diuina
institutione. aut p̄pria cuiusq; p̄fessione fixa
nō sunt: ut nō iusta quide; licite viriliter vel
admittant: vel omittantur: iusta vero sine cul-
pa nō negligant: sine crimine nō contēnant.
Ubiq; enim et culpabilis neglectus: et cōtem-
ptus damnabilis est. Differūt autē quia negle-
ctus quidā languor inertie est. cōtēptus vō
superbie tumor. Idem nōnulla vaniloquia:
seu stultiloquia et quēcūq; ociosa dicta vel fa-
cta vel cogitata venialia nō criminalia repu-
tantur excepto cū per contēptum vertuntur
in vsū et consuetudinem.

Finit prima pars.

Secūda pars incipit.

Am domino p̄mit-
tenie que circa pri-
mam partem hu-
ius speculi requi-
renda videbantur
sum: ut ponit: pro-
secutus. In qua:
que p̄fessio mo-
nastica exigit vi-
dere potest mona-
chus sollicitus:

et attentus. Hinc secundam particulam que temere
pfitentes redarguit: et viliis pfitentibus inserit
pertractandam aggredior: et mihi deus dederit.
Que diuiditur in duas partes. Quarum prima con-
tinet: que in professione reguntur. Secunda que in
male viuente in monasterio reprehenduntur.

Capitulum primum in quo agitur de duobus qui in pro-
fessione reguntur. ad hoc. scilicet quod debito modo fiat.

Nota: quod quidam in professione reguntur: qui
ante et post: et in ipsa dum emittitur necessa-
ria: et viliis valde esse videntur: ad hoc quod professio
debito modo agatur. Reguntur. n. quod ad illam veniatur
voluntarie. Et quod ipsa fiat discretely. Circa pri-
mum notandum est primo qualis voluntas diffinitur.
Secundo quod bonum opus ex voluntate attenditur. Ter-
tio quod est acceptabile quod voluntarie impeditur.
Considera igitur quod beatus Augustinus voluntatem sic dif-
finit. voluntas est animi motus. ad aliquid bonum
imitandum vel adipiscendum. Nec autem diffinitio
facta per in bona voluntate. Nam motus animi vo-
luntarius in bonum ad hoc. scilicet quod est malum. non imi-
tatur. sed ut ipsum fugiat. et ut aliquid boni vel ipsi
summi boni. ut adipiscatur desiderat. Quod ergo
quod bona voluntas figat suum desiderium de summo
bono. et abhorreat persequens. quod suadetur
ex desiderio malo. et ab hoc ordinetur animi
motus. et disponatur intrinsecus homo totus.

Quod autem bonum opus ex voluntate attenda-
tur. ex verbis beati Ambrosii probatur. Non sa-
tis est inquit bene velle. sed et bene facere. Nec
satis est inquit bene facere. nisi ex bono fonte. id
ex bona voluntate proficiat. Nullus nisi volun-
tarie primitias sue conversionis deo iubet of-
ferre. Sicut in Exodo dicitur. Separate apud vos
primitias domino. Omnis voluntarius. et promptus
animi eas offerat domino. Perfecto. n. corde et
voluntate propria debemus nos officijs diuinis
astringere. sicut David Salomon in paraly-
p. dicitur. Salomon inquit fili mi scito deum patris
tui. et fuit ei corde perfectio: et voluntario animo.
Nam si quis voluntario animo et puro corde deum
querendo proficiat. eius pculdubio inuenire mere-
tur. Unde in paraly. legitur. In omni. n. cor-
de suo iurauerunt. et in tota voluntate conuer-
sunt. et inuenerunt. Terte quod aggregationi religio-
sorum se iungit et huius seculi mala detestando. et ab-
horrendo fugit. et bonam voluntatem huius regula-
res obfuantias appetit. et alios sibi. et se illis
in solidum firmamentum constituit ut et ab aliis
adiuuet eius propositum. et ipse sit aliis quoddam
modo firmamentum. Unde legitur in li. Macha.
Congregata est ad eos synagoga iudeorum. et omnes
voluntarii legem appetentes. et omnes qui fugiebant
a malis adiuti sunt. illis: et facti sunt eis ad fir-

mamentū. ¶ Ad tertiu dici pōt: q̄ ita bonus opus acceptabile est p̄fiteū: sicut p̄cedit ex mēte volūtaria offerētiō. Unde bñs Hiero. dicit. Hīs nō ea que offerunt: sed voluntatē offerentiū respicit. Nam si bona voluntas in offerente votum dño habeat: illa que respicit ad orientē diuine gr̄e porta offerēti quasi singulariter aperit: put de hoc in Ezech. dicit. Cum autē princeps fecerit voluntarium holocaustū: aut pacifica volūtaria dño aperiet et porta que respicit ad orientē. Adeo autē volūtari⁹ et hilaris d̄z offerre dño se et sua: q̄ nulla reseruetur in animo voluntas aut tristitia. Qui enī dat hilariter suū munus: hāc acceptabilem h̄z deus: sicut dicit apls. ad Corin. vnusq̄q̄ dei put destinauit in corde suo. non ex tristitia nec ex necessitate: hilares enim datorē diligit deus. Et nota q̄ mala volūtās hominē dānat. et bona euz a penis liberat. Hoc beatus Aug. nobis indicat. Quis inquit ne sciat nec dānari hominē nisi merito male voluntatis: nec saluari. nisi habuerit bonaz volūtate. Iustitia enī nō p̄sumat in opere. vbi nō est bona voluntas in mente. Unde Criso. ait. Iustitia ex opere nō p̄sumat: nisi et voluntas affuerit. Secūdu enī illud q̄ est p̄mptā est volūtās deo amabilis et accepta: sicut dicit

apls ad Cor. Si enim voluntas p̄mpta est: fm id q̄ h̄z accepta est: nō fm id q̄ nō habz. ¶ Sequit de professione q̄ sit discreta. Quia bona volūtās nō est sufficiens p̄fiteū: nisi adsit intelligētie cautela et rō discretionis. ne forte honorādo scōs: p̄mo in eo q̄d vouit ruina pareat: nō cōplendo q̄d incōsulte promissit. Unde in puer. d̄z. Ruina est hominū: deuota res sanctos et postea retractare. Expone deuotare. i. de voto suo honorare. Ad hoc igit p̄fiteū rōnabiliter: et deliberādū sapienter indulget a regula ip̄us: vt informet interim ad caute p̄mittendū nouitij intellectus. Ad hāc q̄ppe cautela est sollicitudo vtilis: vt totū op⁹ agatur cū iudicio rōnis: sicut bñs Greg. dicit. Illa p̄positoz sollicitudo est vtilis: illa est cautela laudabilis in qua totus rō agit. Hoc cōsideras prudēter bñissimus p̄r noster: indulget pulsanti p̄fueri at̄er p̄batid̄ ip̄o et cōsulit difficultatē ingressus: ac illatas iniurias per quatuor aut quaz dies patiēter portati in cella hospitij moras aliquibus diebus vult cōcedi. at exeuntē cellam hospitij. cellam vult ingredi nouitiorū. Et apponas mentē quantā cōsulit sollicitudinem. Primo enim duos menses. et postea sex indulget ad deliberationem: et vltimo quatuor ante gemitat p̄fessionem.

Nec omnia prudenter et caute ad deliberandum largiri. sicut h' oia ex regula procedunt: ut inuenerim semitas consiliorum per quas se iurata ad deum sciat. Et ne pedes eius incaute offendant, pedum positione palpebre considerando procedat. sicut legitur in puerb. Palpebre tue procedat tuos gressus. Ad. n. diu est deliberatum postea celeriter est agendum. ut dicitur Sapientia diu deliberata, et cito fac. Mo. n. consilia et opera nostra sunt precipitanda, s. pulte ordinanda. Et ne viuendi ordo corruptus: ipse deliberandi et inducie indulgent. ut Calixtus papa ait. Nos tpe indigemus ut aliquid maturius agamus. Mo precipitemus consilia et opera nostra, ne eorum ordinatiorem corruptamus. Sermo. n. q. per maturitatem est oportunus est ad proferendum optimum. Et cogitationes absque consilio de facili dissipantur, sicut et ubi sunt plures consiliarii confirmantur. Un p Salo. di. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium, ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Et post pauca sermo oportunus, optimus est. Nec cum deo loquere, s. prudentem et mature obtemperare. Un Ecclesiastes dicit non temere quod loquere neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram deo. Apz pterea, quod eius qui habuit ad deliberandum ipse, sit informatus interius intellectu, et sic ei promissio si voluerit te fidelis ad proferendum, et sermone discretus ad

professionem emittenda. Alioquin vñ deo crederet placere, infidelis et stulte facta promissio displicet, sicut dicitur in Ecclesiastico. Displicet. n. deo stulta, et infidelis promissio. Nos. n. illa quicquid dum vixerimus facturum sumus intelligere prudenter debemus. An legitur in puer. Sapientia callidi est intelligere viam suam. Doctus namque et informatus intellectu libenter exoluit, quod voverat spontaneus, ut sic intelligat quod in Exodo legitur. Mulieres docte reddunt que voverant, sponte effusa tribuentes. Et nota quod onus illud toto tpe est portandum: et est antea quantum poterat considerandum et sic, ut in lib. Aueri legitur, vasa ministerij iubente aaron et filijs eius: portabunt filij gerson: et scient singuli cui debet oneri accipari. Sunt quippe gersonite portantes onera domini ceu nobite. Ipsi. n. sunt quantum ad mundum in loco religionis aduenerunt et persone a mundo eiectione, vñ gersonite aduenerunt ibi vel eiectione iterantur. Quia a mundo ut aduenerunt ad religionis insulam deportantur: et separati a mundi conuersationibus expelluntur. Unus igitur tante et tam durabilis inuitationis dicitur, prouidere sapiens intuitu rationis. Et preterea ut prudenter intelligat, quacumque pre se vertat, dicitur esse expectationis deliberatio longa. Que quidem dicitur esse oculis prudentis ut gemma gratissima: post longa expectatio quocumque se vertit prou-

denter intelligit. Sic enīz et prudēs intellect⁹
est regi regū quasi minister, sicut in puer. dī.
Acceptus est minister regi intelligēs. Pro-
pter pmissa igitur regula novitio frequēter legi-
tur. ut lex sub qua militaturus est. plene intel-
ligat. Et sic qd habet in Deū. prudēter imple-
bit. Custodite inq̄ vba pacti huius. et cōple-
te ea. ut intelligatis vniuersa que facietis. Et
inter ista notādū qd nō est temerarius iudicā-
dus: si aliquis: p̄siderādo sibi iminere naufra-
giūz et mortis eterne periculū. qui forte expe-
rientiā penitētie apprehēdat in seculo. ut iam
offerat suū sacrificiū deo tēporis moras rūpit.
seque deo cōmittit. Quia ei⁹ inspiratio de intel-
lectu plen⁹ fuit. et h̄ forsitan in oīone obli-
uit. De h̄ legis in Job. Spūs enim in oib⁹
hominib⁹. et inspiratio omnipotētis dat intel-
ligentiā. Est. n. p̄culdubio vitatis intellect⁹.
in eo qd ponit fiduciā totā in deo. sicut legis in
li. sapie. Aut p̄sidit in dño intelligēt vitatez.
Caplm. ij. in quo ostenditur quanta repre-
hensione sit dignus. qui iam professus male
in monasterio conuersatur.

O Actis sup̄ius que in p̄fiteute requirū-
tur. Nunc quāta reprehensione sit di-
gnus subiungit. qd t̄az p̄fessus male in mona-
sterio cōuerſat. Qui enim cōuerſit. aut turpē

vitam ante cōuersionē duxit. et post cōuersio-
nē turpiter viuit. Aut in seculo bene vixit. et
in monasterio male viuit. Qui vō in secu-
lo bene vixit: et innocentiā sibi seruaui: redar-
guēdus est fortiter qd in religione viuat res-
p̄hensibiliter. Quasi. n. mari huius mūdi vi-
tauit pericula. sine nauis suffragio: et in nauis
religionis graui pit naufragio. Abutit. n. in
supbiaz p̄nie munere. qd ei dñs misericorditer
dedit. Et vbi est loc⁹ recōciliatōis. et thesau-
rus redēptiōis. irā diuine iustitie sibi thesau-
rizare non timuit. Ex aromatū cella diuersa
vire ac deuotiōis odoramēta sibi debuit acq-
rere et augere: ipse vō eadē cellā fetētib⁹ vene-
nōis et mortiferis reb⁹ nō expauit implere. Et
vbi dirūpētī vincula sua sacrificiū laudis i-
molare debuit. vbi p̄ laudib⁹ p̄rumelias exol-
uit. Vbi ē p̄petrata in seculo mala. vel negli-
gētias debuit corrigere: ibi nō timet pia p̄pe-
trare. Si ē in seculo male vixit. se posuit in
religionis carcere. ut ibi deberet p̄ctā lugere.
Et vbi d̄z placare dñz carceris. ibi iūgit p̄ctā
p̄ctis. Per qd ad collū p̄p̄is manib⁹ p̄ōit fu-
nē. ut ad feralis patibuli ducat suspensionē.
Et si forte funē ip̄s ingrediēdo religionē ru-
pit. maiora porib⁹ flagitia p̄petrādo funē ip̄s
refecit. Et nō qd aggrauat p̄ctis mortale in

monasterio cōuersantis. voti spōtanea pmissi-
 ſione. Locī sanctitate. Bonorū societate. Be-
 ne viuēdi oportunitate. Bñficiū receptiōe. Et
 sancta tractādi psumptiōe. ¶ Voti autē puiari-
 catio post longā deliberationē: spōtaneē emis-
 si: aggravat pñtētis pccū: q̄ corde pertinaci
 reddere cōtradiet deo vota sua q̄ distinxerūt
 labia sua. Regula. n. oibus pposita est. s̄z non
 nisi volētī assumere iposita. sicut dicit beatus
 Bern. Regula bñi Bene. oī homini pponit:
 imponit. nulli supple nisi volenti. Et nota q̄
 talis est. pmissor larg⁹. redditor auarus: mē-
 dax manifest⁹. diuisor pessim⁹. Deo. n. sua re-
 disse v̄. se v̄o diabolo. Et q̄ spūi scō mentis
 morē meret eternā. An̄ in actib⁹ de anania et
 saphyra legit. Nā ananie dixit Petrus. Cur
 tētanit sathanas cor tuū mētiri te spūi scō. nō
 es mētirus hominib⁹ s̄z deo. Audies autē ana-
 nias h̄ v̄ba cecidit et expirauit. Dic irritū vo-
 tū faciēs deo. merito dānatur et irridet ab eo.
 Unde brūs pater n̄r v̄bis p̄fessionis pmissis
 subiungit. Qd si aliter inquit aliqñ fecerit a
 deo se dānandū sciat quē irridet. Tali et simi-
 libus in puer. dī. Desperistis oē pñlū meū.
 et increpatōes meas neglexistis. Ego autē in
 inieritu v̄o ridebo. et subsanabo cū vobis qd
 timebatis euenerit. cū venerit repētina cala-

mitas: et interi⁹ quasi tēpestas ingruerit. Se-
 quitur fruct⁹ quē ipsi p̄sequēt. Comedent igit
 fruct⁹ vite sue: suisq̄ pñlīs saturabunt. Antē
 de q̄ satius mercator est talis q̄ pmo relig
 v̄otū mundū pp̄ deū. et postea turpiter abiicit
 ipm̄ deū. Preciosam margaritā oīa sua et se-
 ipm̄ dādo emit. et p vlt̄ dilectionis precio ed-
 dē abiicit. Et sic nec deū hñs nec seculū cam-
 biatū amittit et cambiū p̄ficiatū pdidit: et iter
 duas cellas ad terrā cadit morientū. An̄ bea-
 tus Ber. scribēs cuiā moniali ait. Deū in-
 quit repellēs et a seculo repulsa. iter duas: vt
 dī cellas corrueras. Nec deo vtiq̄ viuebas
 q̄z nolebas: nec seculo: q̄z nō poteras. Quia
 q̄ amittit deū et seculū: pdit gallinaz et ouum.
 Ipse. n. aliqñ dñō poruit dicere: qd eū sequē-
 do debebat h̄re: s̄z illud matth. Ecce nos reli-
 quim⁹ oīa et secuti sum⁹ te. Quid ergo erit no-
 bis: Que sūme remuneraturus erat idē dñs
 respōsurus. Amen dico vobis: q̄ vos q̄ secuti
 estis me. et reliquistis oīa in regenerationē cū se-
 derit fili⁹ hoīs in sede maiestatis sue: sedebitis
 et vos sup̄ sedes. xij. et c. vsq̄ ibi. Centuplū ac-
 cipiet et vitā eternā possidebit. Cū oīa pp̄ enī
 dimississet: ip̄z fame dimittendo debēt ad cor
 reuerri et cōqueri lamētādo frequenter illud
 dñō dicēdo. Oīa fili in te vno hñco: te nō re-

buimus dimittere a nobis. Nā in voti suari-
 cande desi dimittim⁹: nec recupam⁹ amissus
 quē in voti cōuersione hēbamus ad omnia.
Loci etiā sanctitas aggranat p̄cū in mo-
 nasterio male puerfantis. Quia monasteria
 multa hnt̄ privilegia sanctitatis. Ibi enī est
 corp⁹ dñi v̄x in sacramētis: et corp⁹ dñi my-
 sticū in bonis p̄sonis. Necnō et corpora scōrd
 in altarib⁹ et sepulchris. Quis posset cogitare
 quot corpora scōrd sunt sepulta in locis religio-
 sis: et maxime in monasterijs maximis et anti-
 quis: q̄ bñ suauerūt regulā inter ffes suos se-
 pacifice ac humiliter habuerūt: bōa opa sua
 p̄ virib⁹ occultantes: soli deo non cē audētes:
 et crucē xp̄i p̄ lōga tempora porādo obierūt:
 successorib⁹ exēpla sc̄tissima relinquēdo et vi-
 taz suā laudabilr̄ finitēdo. Qui cōib⁹ et nobis
 ignoti fuerūt traditi sepulchris. Quos quo-
 tidie calcamus imūdis pedib⁹ nostris. Affe-
 ctiones sordidas et morturas hnt̄ et in ipsis
 diu p̄morātib⁹. Nōne debēt mereri q̄bū illud
 dñi dñi moysi n̄fis in cordib⁹ in Exodo.
 Solue calciamēta de pedib⁹ tuis. Loc⁹. n. in
 quo stas terra sc̄a est. Et ne lōge exēpla perāf-
 si diligēter et attēte p̄siderant p̄tis n̄ri reliq̄
 corporis. et illi beate sororis. Necnō et suor cor-
 pora successor, diuersis locis sepulture mōa-

terior traditor. Et ē scōp̄ ipsi p̄tis: et etia
 alior. quos ei tradidit dominus successores.
 ac pōderis religionis fortissimos portitores.
 quāta reuerentia esset ille locus excolendus.
 quāta imūde cōuersantibus terribilis et
 tremēdus. Nōne via recta tendens ad celum
 fuit ab illo discipulo ostēsa. et angelicis preco-
 n̄sis cōmēdata. Hec est via ait qua vir domi-
 ni Benedict⁹ ad celum ascendit. Et tāq̄ no-
 vissimū omittatur: qd̄ a beato Cesario de in-
 sula lirmensi scribitur. O beata lirim insu-
 la que licz sit parua et plana: magnos tamen
 ad celos mittis montes. Quis demuz cogita-
 re posset. quo in cluniacen. monasteriū ad ce-
 los miserit sanctos: viuentes ceteris occupa-
 tos: et mortuos et modernos ignotos. Hec oīa
 aggranant male in monasterijs cōuersantes:
 et sanctitatem eorū quos calcant minime at-
 tendentes. Sunt enim antiqua loca quedaz:
 dei ciuitas gloriosa: que tales in pauimentuz
 tāquam preciosas continet margaritas. Do-
 mus enim religionis est domus maiestatis di-
 uine: quā murus penitētie et probationis no-
 stre cingit. Et p̄. Replebit̄ maiestate ei⁹ oīs
 terra. trita. s. sancta conuersione. Est etia
 domus religionis porta glorie dom⁹ maiesta-
 tis diuine. Quia ibi est sonus oratōis deu-

re et plenus suauitate dñi diuina maiestas ibi
de a fidelib' adorat. Et iō domus orōnis p'
prie appellat in math. Domus mea: domus
orōnis vocabit. Hec dom' p' maiōe sua dño
eligit: et iō priuilegium ei cōcedit: q' salus ibi
manētib' a dño largit. Unde in Luca. ad
Zachēū a dño dī. Hodie in domo tua op' me
manere. Et post pauca. Hodie salus mundi
huic domui facta est. Quia igit dñs frequē
eā visitat solerter est purgāda: nec qd' corren
dū ibi saluator iueniat: vt p'tra habitātes: qd'
legit in Osee. Querēdo dicat. In domo isrl'
vidi horrēdū: ibi fornicationes effraim cōta
minatus est israel. Et illud Jere. Ergo spelū
ca latronū facta est dom' ista: in qua inuoca
tū est nomen meū in oculis vestris? Ne quasi
cōquerēdo dicat isrl' ab eo illud eiusdē Jere.
Quid est q' dilectus meus facit in domo mea
scelera multa? Attēde igit q' in loco sancto est
v'sandū bñ: et diuinis laudib' insistendū: ad
eternā beatitudinē p'merēdā: s'm illud psal.
Beati q' habitāt in domo tua dñe: in secula se
culor' laudabūte. Dixi ēt claustruz penitētie
esse caminū: q' datus est nobis a deo. S; nos
per supbiaz eo abutimur: sicut in Job legit.
Habite dñs locū penitētie: et ipse abute' eo
in supbia. Ibi. n. h; virginitatis et oia mun
dite

dite argēū venar' principuz. Ibi locus vbi
paucit' hūilitatis et obediētie v'rissimū pba
tur: et cōstat aurū. Ibi duritia cordis calo
re spūs sancti soluit: et in es ductile cōuertit.
Ibi celesti p'uersatione simili modo h; pprie
locū saphyrus: et que ibi vident' hūiliora: sūt
auro p'ciosiora. vt de his omnib' intelligant q'
in Job. his v'bis legunt. S; argēū venaruz
suar' principia: et auro locus est: in quo cōsta
tur. Ferrū de terra tollitur: et lapis soluz ca
lore in es v'itur. Et post pauca. Loc' saphy
ri lapides eius: et glebe illi' aurū. Est nihilo
minus terra cōuersationis sancte bñdictiōis
locus: nam ex roze diuine gr'e: et ex charitatis
pinguedine bñdictione abūdat: vt in ea lau
dabiliter viuēs fruētis bñdictiōis colligate
et bene cōuersanti monacho illud Benēs cō
ueniat. In roze celi et in pinguedie terre erit
bñdictio tua. bec. n. benedictio est hereditas
beati Bñdicti pprie que datur in eius terra
laudabiliter cōuersanti: ad quā gl'ibet mona
chus vocat: q' eius regulam imitādo seguit.
Unde cōueniet et similib': qd' in Cañ. beati
Petri scribit. In hoc vocati estis: vt benedi
ctionē hereditate possideatis. Ecce sanctos
in ea quiescētēs vituperā male ibidez cōuer
santer: et ideo ex cōmunicantur quodāmoda

quoniam a visione glorie excludunt. sicut in
Esa. legitur. In terra sanctorum iniqua gessit:
et non videbit gloriam dei. Locus insuper reli-
gionis porta que ducit ad vitam dei: quia ibi co-
nitorum altitudo seruatur: sicut in Abath. di-
citur. Intrate per angustam portam: quia lata
porta et spaciofa via que ducit ad perditionem:
et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta
porta: et ardua via que ducit ad vitam: et pauci
sunt qui inueniunt eam? Terribilis est autem haec
porta demonibus: amabilis celis petentibus.
Per hanc enim descendunt ad religiosos ag-
mina angelorum suo deferentium ministerio abun-
dantiam gratiarum: et sancte anime ascendunt ad
patriam beatorum. Et quod commendabilis sit iacob
in Gen. dicit. Quam terribilis est locus iste:
non est hic aliud: nisi domus dei: et porta celi.
Sed quando ista porta cemento diuine gratie per
sanctas obsequias coaglutinando est firmata: et
postmodum per malos habitatores sublato ce-
mento destrucia: lugendum est multa compassione
de talis porte dirupione. Unde dicit in Iere.
Luxit indea et porte eius corruerunt. Ter-
ritum quod aggrauat peccati in monasterio peccato-
ris: et male conuersantis: est bonorum societas.
Abbas. n. in societate bonorum est: sicut dia-
bolus igitur agmina angelorum. sicut legitur in

Job. Quadam die cum assisteret filius dei coram
domino: assistit inter eos et satanas. Iste est et in-
das ad domino electus: inter discipulos pessime con-
uersatus quem peccatis suis dominus diabo-
lum appellauit dicens. Nonne ego vos. xii. cle-
git et unus ex vobis diabolus est. Si namque des-
betur suspensius infernale: quoniam est inter
sanctos animal singulare. Bonus enim opa-
sua exercet in vinea saluatoris: et malus ibi
obtinere locum vastatoris: sicut dicit psalmus. Ex-
terminauit eam aper de silua et singularis fe-
rus depastus est eam. Talis est enim filius dia-
boli: cum alij sancti socij eius sint filij dei sicut
dicit apostolus ad Corinthios. Fidelis deus per quem
vocati estis in societatem filij dei. Et ideo non
est mirum si ipsi sunt amabiles adinuicem: cum
maiores charitatem habeant adinuicem: quam
fratres carnales: sicut legitur in puerb. Vir
amabilis. ad societatem magis amabilis est quam
frater. Inter istos nulla impij conuersatio:
seu communicatio: nulla societatis participa-
tio. Nam sanctis euntibus ad lucem quam dilexe-
runt: vadunt ipsi ad tenebras: quas elogerunt.
Isti enim sunt sacratissimum templum: et illi
sunt membra et habitatio idolorum atque dia-
boli. Unde de predictis apostolus ad Corinthios.
ait. Que enim participatio iusticie cum ini-

quitate: et quod societas lucis ad tenebras? Que
autem conventio christi ad belial: aut que pars
fidelis cum infidelis? Quis autem consensus reple
dei cum idolis: cum sint extremas dicta conventio
nulla. Quartum est: quod peccatum aggravat in eo
quod inter sanctos male perversat: et stat: est oportu
nitas bene vivere quod in clauistro non ordinato
de facili potest haberi. Ipse. n. delectationes potuit
habeat spirituales: et eas abominatur fuit: amplexatur
viliter: et asperitatem carnales. Occupavit
viliter: et delectabilia fastidivit: sicut beatus Gre.
dicit. Vesana mens plus assequi aspera carnali
ter: quam tenere blanda spiritualiter gaudet. Ad habentes
mana: fastidivit: et sepe desiderat: quod non sine la
chrymis comedunt. Et beatus Bernar. super illud
psalmi. Consumunt oves iniqui agerem supuacue:
dicit. An non supuacue: et iniqui agit: quod non modo
fructuosus sed et iocundus fuisse deo poterat
quod mundo? Unde cum sicut dicit in Ecclesiastico. omni negotio
sit ipse et oportunitas. sicut querunt suas oportu
nitates sancti ut gratias. et auxilium dei inveniunt.
sic querunt sua membra diaboli. ut omne bonum in se. et
in membris domini occidat. et perdat. Ostendo tibi
oportunitatem beatorum. De ipsa. n. dicit apostolus ad
Hebr. Videamus cum fiducia ad thronum gratie eius.
ut misericordiam consequamur. et gratiam inveniatur
in auxilio opportuno. Ostendo et tibi oportuni

tatem malorum. De iuda legit in Luca. Queret
bat oportunitatem ut traderet eum sine turbis.
Aggravat. n. quanto peccatum: beneficium. Viciu. s.
vestitum a deo recipietis. et male putando in mona
sterio ipsi ad mortem impugnantis: mortis traditio.
An iterari per verbum saluatoris in luca parat
tis. Ecce manus traditis me. mecum est in mensa.
Et ipse dicit. Si inimicus meus maledixisset mihi
suppositissem viique. Et si ego oderat me. super
me magna locutus fuisset. abscondisset me foris
tan ab eo. Tu vero unanimis dux meus: et no
tus meus. Qui simul mecum dulces capiebas et
bos. Hic talis dominus est in bonorum societate: videtur
deus coniunctus bona familiaritate. Et videtur da
re osculum amoris: dum dat osculum perditionis.
Unde in luca ipse parat sententia saluatoris dicens. Ju
da osculo filium hominis tradis? Item sexto: pec
catum in monasterio male perversantis aggrava
tur ex eo: quod indignissime: et pollute sancta tractat
et sumit. Hec deo laudes canit: et opere male
dicit. Sacram quod vitam prestat ad mortem suam reci
pit et dissipat. Antedecere. n. deberet: quare ei
sic deus ad mortem irascitur: quod cum munditie diuine
oculis respicere dedignatur. sicut in Abacuch
legitur. Audi sunt oculi tui ne videas malum: et
ad iniquitatem respicere non poteris. Pessimus est
autem ille cui dominus per beneficia: manus ostendit: et ipse

malas vias sequendo dñs nō incedit. An quā
to ad faciē dñi ministrādo idign⁹ stat frequē
ti⁹: rāto pira se irā dei puocat duri⁹. Et ei cō
ueniat qđ in ipso pquerēdo dicit dñs. Expādi
man⁹ meas tota die ad pplz incredulū: q gradū
tur in via nō bōa: post cogitationes suas: pplz
q ad iracūdiā puocat viz: ante faciē meā sem
per. Et cū ipse ab immaculato deo eē elect⁹ vin
dictā assumēdo de eo mōstrat de⁹ pbabilr esse
scūs. De his autē dicit apls ad Ephe. Elegit
nos dñs: vt essem⁹ scī immaculati ī aspectu ei⁹.
Et in Leuit. dī. Scificabor in his q appropin
quāt mihi. Expone scificabor. i. scūs appare
bo ī eis: q mihi appropinquāt idigne vidictā su
mēdo de ipso petis. Abell⁹ ēē tali scā tracta
re psumeret imūds criminib⁹: et pollut⁹. Dī
cūt brūs Aug. Abell⁹ est spūalia penit⁹ obmit
ti: q̄ impure tractare. Deberet. n. cōsiderare
mortē subitanā quā icurrit ille: q idigne teri
gūt mystica sicut in lib. Regū. legit. de oza. Oz
eniz imūds archā tāgere p̄sūpsit: morte sub
itanea exspirauit. Si igit ita tactū arche mysti
ce ab imūdo terribilr vindicauit. qđ factur⁹
est de illo: q ad vxz corp⁹ et sanguinez imūds
accedit? Unde valde timēdū est qđ domin⁹ in
Leuitico dicit. Omnis hō q accesserit ad ea
que cōsecrata sunt: in quo est imunditia corā

dñō peribit. Itē in Exodo. Sacerdotes q ac
cedunt ad dñm sanctificent: ne peccat eos.
Nō est mirū si deus velit habere ministrū mū
duz: et ppiā punit psumētē indignū et extra
neū accedētē: ad sibi ministrādū. Cū in Hēri
legit. Extrane⁹: q ad ministrādū accesserit mo
riet. Et iō dīc apls ad Cor. Sūtiā autēdāmi: et
terrori mētis valde timidā. Quicūq mandu
cauerit panē hūc: et biberit calicē dñi idigne
re⁹ erit corp⁹ et sanguis dñi. Timēdū est ēi:
offiū hñs recōciliatoris: q̄tū ē in se irā mag⁹
puocat saluatoris. Et qñ itēdū placat: negi:
qz pstat eū dñō displicere. Cū dīc brūs Ber.
Beh filijs ire: q nōdū recōciliat: recōciliato
ris offiū sibi assumūt. Itē. Si nō placet: non
placat. Cū brūs Gre. Cū is q displicet ad i
tercedēdū mittit: iratū ius ad teriora puoca
tur. Talis voce deū laudat: vt deū ē: in laudi
b⁹ ei⁹ opib⁹ traditit Solis. n. rectis laudat
deū pūctū: nō imūdis. sicut dicit psal. Rectos
debet collaudatio. Cū qñ laudes dñi p imūdis
narrant: terribilr a dñō interrogat. Quare tu
enarras iustitias meas et assumis testifi meuz
pos tuū. Laudare. n. deū nō est hōiuz imūdo
rum: cū sit ppe angeloz. Nec est hōis a mētē
discordātis: sed vocē euz mētis puritate dul
ci melodija pcordantis. Cū qdam dixit. Vocet
r uū

vita nō discorder cū vox vitā nō remordet dul
cis ē simplicitas. Et tūc Bñ. cū puritate psal
lere docuit. Ipe. n. sic dicit. Cōsiderem⁹ ergo
qualr nos oporteat in domo dñi ⁊ in cōspectu
veritatis: ⁊ angeloz ei⁹ ecē: ⁊ sic stemus ad psallē
dū: q̄ mens nra pcorde voci nre. Antēdas in
ad istā: q̄ l3 in ore imūdo fiāt sordide laudes:
nō in debet eas filere imūdi ⁊ pctōres. Un̄ per
bñm Cesarīū dī. Nō d3 cessare q̄libz ē pctōr a
laudib⁹ q̄uis expleri neq̄at qd̄ sentit. Laus
enīz diuina pctōres ad deū dirigit: ⁊ p qd̄ iter
fit ad eū eūdū ostendit. Un̄ ps. dicit. Sacrifi
ciū laudis honorificabit ⁊ illic iter est: in quo
ostēdā illi salutare dei. Finis scde ptis.

¶ Pars tertia huius Speculi.

Secunda hui⁹ parte
speculi ptractata ut
potui in qua teme
re pfectum: ⁊ ma
le viuētiū pfecto
foruz: reprehēiones
quādam inserui.
Nunc incipio ter
tiam pte ⁊ ultimā
cōtra negligētes p
fectos: ad eos exhor
tandos reprehēdē

dos: ⁊ ut pcedāt in meli⁹ stimulados. ¶ Pri
mo qd̄z abbatē: qui locuz dei tenet in subdi
tos: aggrediens defectū in eo boni exēpli. Et
correctionis negligētiā cū suis reprehēioni
bus apponēs. Mūtiā tēporaliū sollicitudinē
esse culpabilē: ⁊ spūaliūz omīssionē ostēdens
esse reprehēnsibilē. ⁊ in his vñā particulā exi
mo terminandā. ¶ Scdo negligētiā puidē
di cōuentui arbitroz detestādā. ¶ Tēto ne
gligētiā puidē di infirmis: pauperib⁹ ⁊ ho
spitib⁹ demonstro dānandā. ¶ Quarto inde
secretā expositionē fratrum p rebus tpalibus
ostēdo periculosā. ¶ Quinto lectiōis omī
sionē iudico valde damnosā.

¶ Caplm. j. in quo defectuz boni exempli in
prielato ⁊ correctionis negligētiā detestatur.
ostendens nimiam tpaliūz sollicitudinē ⁊
spūaliū omīssionem esse culpabilem.

¶ Irea primā particulā huius partis in
qua defectus boni exēpli in abbate pe
riculosus ostēdit nō imerito a bñ p̄sideranti
bus attēdit: qd̄ offm̄ tenet abbas in monaste
rio ⁊ quez locū. ¶ Et nota q̄ ipe d3 hīc offm̄
solis vel lucis: Patriis: Pastoris: Et docto
ris. De his vō tāto cū maiori timore loq̄ pre
sumo: quāto me ip̄suz ex ore meo: alios iudi
cādo: vel instruendo p̄dēno, Ne in omīssio

abbatib⁹: de quoz nūero suz indign⁹ solos vi
deat subditos rāgere z nō in h^o speculo vbi se
pōderēt abbatib⁹ mīstrare subiūgūt iter ppe
tates alias qualr sol clarus z lucidus debeat
ēē abbas. ¶ Ipse. n. abbas qū ad amādū deū
adaptat z disponit sol clar⁹ z lucidus efficit
z hī: sicut in li. Judi. dī. Qui dilīgūt sic sol
in ortu splēdet ita rutilēt. Sic autē in firma
mēto nihil est splēdidus sole: sic in monaste
rio. nihil est clar⁹ bono abbate. An qritur in
Ecclesiastico. Quid lucid⁹ sole? Qui. n. ascen
dit in mōre pletōis: insignia dī hīe trāsfīgura
tōis: vt eius intērio sit puritate sublimis z
ei⁹ puerfatio alioz respectu admirabilis exē
plo nri saluatoris. de quo dī in Matth. Assū
psit iesus petrū iacobū z ioannē ffrēz ei⁹: z eos
duxit in montē excelsum seorsuz: z trāsfīgura
tus est an eos z respēdit facies ei⁹ sicut sol:
vestimēta autē ei⁹ facta sunt alba sicut nix. Et
quāto spīalib⁹ vīris peminat tāto magis cu
riose studeat: vt iter illos pfulgeat: scitatis cla
ritate iter quos vīros luminosos pemit digni
tate. Et facta cōparatiōe spīalīuz dispēsatoz
z tēporaliū admīstratoz: necnō z oīoni in
frentiū z operi vocantium: semp inueniat cel
stior: habeat sanctior: dignior iudicē: sapien
tior reputetur. vt illud ad Corīnth. eidem in

cōparationibus adaptetur: de quo pālm dī
citur. Alta celestium gloriā: alia terrestriūze
alia claritas solis: alia claritas lunē alia cla
ritas stellaz. Stella. n. a stella differt in clari
tate. Sic vero claritas sanctitatis dī esse bo
nis dulcis: z delectabilis sicut legit in Eccl.
Dulce lumen: z delectabile oculis videre so
lem. Nec soluz bonis debet esse delectabilis
z placidus immo etiā malis dum toleratur
bonoz suoz cōmunicaturus. sicut legitur
in Luca. Eritis fili alissimi quia ipse ben
ignus est super ingratos: z bonos z malos. Et
in Matth. Sitis fili patris vestri: qui soles
suoz oziri facit super bonos z malos: z pluit
super iustos z iniustos. Nā dum modo mali
amīuz eos supposito: nō efficiātur deterio
res. vitiosis parcendo vt possit facere melio
res: sequi debet cōsiliuz sapientis eū discrete
monētis. Tādū ingratos feras: donec gratos
feceris. Ingratis enī prelucere debet pīela
tus: z eis debet esse beneficus. vt sit in respē
sibilis: z subditi materiā nō habeat in qrelis
sicut dicit apls ad Rom. Omnia facite sine
inimuratiōib⁹ z bestatiōib⁹: vt sitis sine q
rela z simplices: fili dei: sine reprehēsiōe in
medio natiōis pīave z puerse: iter quos luce
us sicut luminaria in mūdo. Magis. n. illū

minā facta: q̄ b̄ba. Et iō quos pcellit abbas
sanctitate ⁊ fame claritate: d̄ illuminare exē-
plo ⁊ v̄tate. Et sicut dicit p̄ n̄. q̄ agēda sunt
poni factis. q̄ b̄bis demōstret: iuxta p̄siliū, sa-
piētis dicētis. Longū per p̄cepta: breue ⁊ effi-
cax per exēpla. Et nota q̄ cū tria necia sunt in
plato, q̄ ip̄e. i. pascat subditos exēplo b̄bo: ⁊
charitatu subsidio. Et ad exēplū sit necia
mūdicia vite. Ad b̄bū: sciētie. Et ad subsidii
charitatuū: peritū puidētie. Dū vite mūdi-
tia deficit in statu platōis: grauit̄ eclypsiz
patit̄ tertia p̄ solis. Et ex illa p̄cussioe supio-
rū: grauis seq̄ p̄cussio subditōz. sicut legit̄ i
Apoc. Et p̄cussa ē tertia p̄ solis: ⁊ tertia p̄
lune, ⁊ tertia p̄ stellaz: ita vt obscuraret̄ tria
p̄s eoz. Et qd̄ sequat̄ de solis p̄cussioe: ⁊ dura
ip̄i obtenebratioe. legit̄ in Jobele. Sol con-
ueriet̄ in tenebras. i. ostendet̄ exēpli obscuri-
tas in plato. Et luna in sanguine. i. p̄ciffet̄
ditas in subditis. Accedit̄ aut̄ fumus terri-
mus ad solē platōis obscuras eū de inferio-
ribus. ⁊ p̄fundis: p̄cedēs de puteo fluxibilita-
tis carnaliū desiderioz: ⁊ voluptatuz: post ca-
suz q̄ de v̄tutib̄. ad v̄tutis statū. sicut legit̄ i
Apoc. Et idi stellā d̄ celo cecidisse in tra: ⁊ s̄q̄
ibi. Et ascendit̄ fum⁹ putei: sicut fum⁹ fornacia
magne: ⁊ obscurat̄ ē sol: ⁊ aer ⁊ fumo putei

Dū b̄o p̄tingit abbatē descendere a mētis pu-
ritate ⁊ defectuz pati in exēpli charitate: stu-
deat nubilū exēpli boni ipediens remouere.
fulgorē puritatis ascendere. ⁊ charitatis recu-
pare ardorē. Nā opante diuina gr̄a: posset ad
huc p̄sumare debita deo sacrificia. Et q̄ prius
fuit nubilosus p̄ suos defect⁹: posset fieri lumi-
nosus: ⁊ deo accept⁹. Et tūc eidē posset p̄ci-
re. qd̄ legit̄ in li. mach. ⁊ p̄s affuit quo sol re-
fulsit: q̄ prius erat in nubilo: accēsus est ignis
magn⁹: ita vt oēs mirarent̄. ¶ Tres abbas q̄
h̄z fesse ip̄a nois pueniētia dici p̄p̄e: ⁊ esse siē-
btis Bn. ait. Xpi. n. vices in monasterio age-
re credit: qm̄ ip̄i vocat̄ p̄e noie dicēte ap̄lo.
Acceptistis sp̄m adoptionis filioz: in quo cla-
mam⁹ abba p̄i. Paternitas aut̄ abbas ostē-
ditur in affectioe amoris. vt dicit filius in Joā.
Ip̄e. n. p̄i amat me. Itē in Joā. P̄i amat
filiū suū. Itē idē p̄i dicit in math. Sic ē fi-
lius meus dilect⁹ in quo mihi cōplacui. P̄as
enim d̄z moueri p̄ filij dilectionē: ad oēm filij
affectionē ei tāq̄ filio puidendo eiusq̄ dese-
ctus in q̄m cū deo pōt tolerādo sollicitus sup-
plendo: exēplo sancti Job dicentis. Oculus
fuit: ceco ⁊ pes claudus. P̄s. n. pauper⁹ erā.
⁊ cām quā nesciebā: diligētissime inuestiga-
bā. B̄nficia aut̄: ⁊ b̄ndictioes abbatū ad m̄m

ta bona. pfirmant aios subditor. Et magna
glia est subditis: honor et bonitas abbat. sic
Eccl. dicit. Bndictio pñs firmat donos. i.
aios et pñcias filior. Et post pauca. Glla enis
hois ex honore pñs sui. verum sicut pñ bonus
est filij glia: ita malus abbas: et ipsi turpis vi
ta est subditoru ignominia. sicut in Eccl. dñ.
Me glia in prumelia pñs tui. Mō. n. est tñ
bi glia sz pfusio. Ignominie ergo plati mona
chos abhoiabiles reddūt. Et pter alia mala q̄
ipsis pueniūt: monasterij hereditas dissipat:
et ipsa datis in opprobriu si q̄rulosi sunt de
abbate ipio. Mō est. n. mirū qd legi in Eccl.
Filij abhoiationi sūt filij pctōr: et cōuersant
sec̄ comas ipioz. Filioz peccatū pibit here
ditas: et uz semie illoz assiduas opprobrij.
De pñe et ipio p̄runt filij qñ pp illū sunt in
opprobriu. Sepe nāq̄ rememorat monach⁹
pctū: seu ifamia mali pñs: vt legitur in Isa.
Pater tu p̄m peccauit et interfices tui pua
ricati sunt in me. Et in corde illud in Trensio
pñr subditi gemēdo dicere. Pupilli sacri su
mus abq̄ pñe. Nec ē abbat modicu pñculuz
dādo subditis mortis exēplū. Nā duz ipe agit
mala opa dat exēplū subditis faciēdi silia: vel
peiora. sicut legi in Joan. Quēcuq̄ pñ fecer
it. pccat: et filij fecit. Ipe nō dz vocari pñ: s̄

filiorū pot⁹ pñcida: q̄ mittit ad filios mortis
exēpla. De quo legi in Matth. Tradet frat
res in mortē et pñ filij. Sz nota q̄ licet sit su
dēdū pñ vt filij hēat viscera pñna: nō tñ ei⁹ al
fectio dz eē fatua. Mō. n. est fili⁹ semp osculā
dus: sz frequēter vberib⁹ castigandus. Quia
et ipsa pena castigationis: est indicatiua pñe
affectiois. Habet. n. castigationē religiosus
amor et pñgā dulcedine plenā. Quā bñs Am
bro. dicit. Mō osculaf semp pñ filiu: sz aliqñ
castigat. Quā ergo castigat: q̄ diligit: tunc cir
ca eum pietas exercef. Mō. n. amor plagas su
as: que dulciores sunt: cū amarissime inferū
tur. Dulcior est. n. religiosa castigatio: q̄ blā
da remissio. Habet abbas pñerea pastozis
offici: vt nō solum subaz pro sustēratione mo
nachozū tribuat: sed et ipsam aiam p eis tpe
psecutionis exponat. iuxta verbus saluatoris
in Joā. Bon⁹ pastor aiaz suā ponit p ouibus
suis. Talis pastor datur a deo pprie. sicut in
Ezech. Suscitabo sup ea pastorem vñū: qui
pascet ea. seruū meū dauid ipe pascet eas: et ipe
erit eis in pastozes. Canonici enim ingres
sus est boni pastozis indicatiuus. Nam nō p
ostitū: sz aliūde intrantes nō sunt pastozes: sed
fures pot⁹ et latrones. sicut ait dñs in Joan.
Qui nō intrat per ostiū in ouile ouiu: sz aliū

de ascendit: ille fur est et latro. Qui vero intrat
postum pastor est ovium. Job lege: ibi iuvenies
figura boni pastoris: signa furis et latronis: si
gna mercenarii gregem persecutionis tempore deseret
tis. Sed attendendum quod bonus pastor deus precedit per
protectionem: et oves sequi per imitationem primum:
ut ibidem in Iohanne legitur. Cum per oves emiserit
aut eas vadit. Et oves eum sequuntur: quia sciunt vo-
cem eius. Deum merito super pastores sicut legitur in
Zacharia. Irasci deus: quoniam petis exigentibus multi
sunt hodie qui vocantur pastores: vel abbates: qui sunt
quidam simulachra: non pastores. Non enim faciunt
debitas visitationes: nec salubriter regunt re-
poralium, et spiritualium dispositiones. Dati sunt ad
sua desideria facienda: et bona omnia dissolubilia.
Non habent ubi et vite vitare: lupis infernalibus com-
missus exponit greges suos. Per hypocrisis
sunt pastores similes: sed sunt idoli. vite autem non
habentes. De his potest intelligi quod legitur in Zacharia.
Veni tibi vasa pastoris stulti. quia ecce ego su-
scitabo. supple promissive pastorem in terra: qui
derelicta non visitabit. et discipulus non creet: et con-
tritum non salvabit. Et id quod stat non enutriet et
carnes pinguium comedet et ungulas eorum dis-
solvet. O pastor: et idolum derelinquens greges.
vitam timeas ne domus eius in utilia reddat.
Nisi sepe et rancorem eius insaturat ut sibi quod possit
predicte

predicte sequitur perveniat. Gladius super brachium
eius. et super oculum dexterum eius. Brachium eius aridita-
te secabit et oculus dexterus eius tenebrositas obscu-
rabit. **I**sa et qui assumit in abbate non solum
de se exhibet pietatem. et pastorem sed pervenit eum esse do-
ctorem. sic dicit beatus Bernardus. **O**pus eius est docere
lege divina. ut sciat et sit verum profertur nova et vestimenta.
Et idem. Cum aliquis suscipit nomen abbatis du-
pliciter de doctrina suis habere discipulis. id est omnia bo-
na et sancta factis apostoli quibus beatus ostendat. Et capaci-
bus discipulis mandata domini beatus proponat. Du-
ris vero corde et simplicioribus. factis suis divi-
na precepta demonstrat. **O**ia vero quod discipulis no-
verit esse prava: in suis factis indicet non agen-
da. **U**tque sane pervenit quod hominibus papa scri-
bens dicit. Irreprehensibiles. non esse pervenit: quos
habere necesse est corrigendis. **L**oga deus vita sua pro-
bauit monstrare: cui gubernacula committunt
ecclesie. **P**reterea opus quod placet recta docet: et alios
reprehendendo seipsum audiat: iuvet opere: quod edificat
in domino. **N**am alias perfudit: non edificat: non
perficit: et loquendi perdit auctoritatem. **D**e his om-
nibus potest intelligi auctores subsequentes contra do-
ctores verbum opere destruentes. **B**eatus. non. **D**ic. dic.
Loquendi auctoritas perdit: si opere non iuvatur. **E**t
Augustinus. **N**on obediter audit qui seipsum non audit. et
dicit. **N**on perfundat opera tua sermonem tuum. **E**t ceterum

qz opz eñ esse doctoꝝ & doctū: necesse est qd du-
catum: quē ipe p̄bere d̄z p̄ sciam nō ignozet: &
iō ante q̄ assumet platone debuit h̄ie sciaz
cōpetentē. Est enī ignorantia execrabilis in
monacho dū mō inueniat qd adūcere valeat.
multo fort⁹ in plato cū eñ necessario p̄dicare
oporteat. De his dicit bñs Augu. Ille igno-
rans pōt excusari a pena: qd d̄sceret nō in-
uenit. Illis autē ignosci nō poterit: qd h̄ntes a
quo d̄scerent. operā nō dederūt. Post q̄ etia
abbas est ordinat⁹: d̄z in q̄tū pōt lectio ē at-
tentus. Nam cui cōmittit doctrine exhortatio
mādat in lectioe attentio. Nū aplūs ad Tim.
Attēde lectioi & exhortationi doctrine: & semp
mane in his. Ignorantia nāq; platoꝝ mī est
error. Nū legist in psilio toletano. Ignorantia
mater cōctoꝝ error: maxie in sacerdotib⁹ dei
vitāda est: qd offiū docēdi in pp̄lo dei sumpse-
rūt. Et post pauca. Sciūt autē sacerdotes scri-
pturas sanctas & canones: & oē opus eoz in
p̄dicatioe: & doctrina p̄sistat: atq; edificet cun-
ctos: tā fidei scia: q̄ operū disciplina. Sed d̄z
notare qd docēs sacra scripturā nō d̄z intel-
ctuz iñ recipe a sc̄ip̄o. sed d̄z prius sacra scri-
pturaz audisse a maḡo. Ea. s. rōne vt scriptu-
ra nō solā fm suū. ppriuz ingenium exponat.
S̄z iuxta ppriū sensum ab audientib⁹ intellu-

gatur. Unde p̄ Clemēte papā d̄z. Lex dei euz
legit: nō fm ppriū ingenū virtutē sed fm suā
intelligentiā legat vel doceatur. Sunt. n. vba
multa i scripturis diuinis que p̄nt trahi ad
eū sensuz quē sibi vnusq; sp̄ore p̄sumit: sed
nō opz. Nō enī sensum extrinsecus alienū &
extraneū debetis querere. vt quoquo mō ism
scripturaz auctoritate p̄firmetis. S̄z ex ip̄is
scripturis sensuz veritatis opz cape. Et iō opz
ab eo sciaz d̄scere scripturaz. qd eā a maiorib⁹
bus fm veritatē sibi traditā seruat. vt & ipe pos-
sit eā quā recte suscepit cōpetētē asserere. Cū
d̄cero. ad rusticū. Sic vine in mōasterio vt
cleric⁹ effici mercarius. multo ipe d̄scet: qd post
modū doceas. Idē eīdē. Nō prius miles s̄s:
q̄ tyro. Nec prius maḡ s̄s q̄ discipulus. Et
post aliqua. Nec ipe te doceas: & absq; docto-
re ingrediariis viā quā nūq; ingressus es: In
cōueniēs. n. est & dānosuz: qd nūc oporteat ab-
batē rudē esse discipulū: qñ ip̄s est necessariū
esse maḡs. Talis igit d̄z eē in platū assūpt⁹. qd
semp sit ad docēdū parat⁹. Nec tunc incipiat
d̄scere: qñ opz docere. vñ maḡ Gratianus.
Nūc etiā vectes qbus archa portabā. iugi-
ter anullis erāt inserti: vt cū archa esset portā-
da. nulla fieret mora de introducendis vecti-
bus: qz p̄dicatores. per quos circūferē. sacris

Iſis ſemp debet inſiſtere ne tunc q̄rant diſcere
 euz alios ex offō debent docere. Notabis igit
 colliges: ex p̄miſſis, q̄ plat⁹ d̄z h̄c cōpetētem
 ſciaz ante q̄bū dei aliq̄s p̄dicet. S̄z d̄z h̄c n̄
 p̄ilomin⁹ ſancā vitā p̄ quā ſubditōz vita exē
 plis iſormet. Et p̄ſcia bona eſt neceſſaria p̄
 ip̄s. fama v̄o ſancā eſt neceſſaria p̄ ſubditū.
 ſicut dicit b̄tus Aug. Nolo vt aliq̄s ex vobis
 inueniat male viuēdi occaſionē. P̄onidem⁹
 enīz bona vt ait ap̄s nō ſolū corā deo. ſz et co
 rā oib⁹ hoīb⁹. P̄iop̄ nos p̄ſcia n̄ſa nobis ne
 ceſſaria eſt p̄ vos fama n̄ſa nō pollui. ſz pol
 lere d̄z in nobis. Due res ſunt cōſcia ⁊ fama.
 Conſcia neceſſaria eſt tibi. fama pximo tuo.
 Eſt igit diſcipul⁹ plati vita ad bonū ⁊ ad ma
 lū q̄dā magiſtra. Et q̄dā platis agit facile tra
 hitur a ſubditis in exēplū. Et p̄pterea memo
 rie eſt cōmēdādū illud beati Grego. terribile
 v̄bū. P̄ſelati inq̄r tot morib⁹ digni ſūt quot
 p̄ditiōis exēpla ad ſubditos trāſmittit. Con
 ſideret igit abbas ſuos edificaturos oſendere in
 publico. ⁊ carnis deſideria reprimere in occul
 to ne ſit reſp̄ſibilis in eo q̄d p̄dicat. Inſtra
 ctionē recipiēs ſaltē a gallo. ⁊ ſi eā recipe di
 ſtulit a paulo dicēte. Corp⁹ meuz caſtigo ⁊ in
 ſuitutē redigo. ne forte cum alijs p̄dicaueris
 ipe reprob⁹ efficiar. Gallus, n. ſeſe p̄ius alio

verberat demū cantat. Et ſz p̄is n̄ſi doctrinā
 cū de monitionib⁹ ſuis alijs emēdationē ſub
 miniſtrat: ipe nāq̄ efficit a vitijs emēdatus.
C In p̄me p̄tis p̄tula eſt oſtēſuz reſp̄ſibi
 litas boni exēpli deſect⁹. S̄z nec min⁹ reſp̄ſibi
 litas in hac ſcda oſtēdit de vite correptionē de
 ſectus. **E**t nota q̄ circa correptionē: debet
 adhibere plat⁹ ſūmā diſcretionē: vt liberādo
 culpā: liberet pariter ⁊ nām: iuſtitia teneat: ⁊
 miſericordia nō relinquat. Statēra nāq̄ quāz
 d̄z in manu geſtare vtrūq̄ diligētē penſare.
 Hinc b̄tus Greg. ait. Dio q̄ iuſte iudicat ſta
 terā in manu geſtat: in vtroq̄ penſo iuſtitia. ⁊
 miſericordia portat. S̄z p̄ iuſtitia reddit pecca
 ti ſn̄iaz: p̄ miſericordia p̄cti tēperat penā. Et in
 iuſto libramie q̄dā p̄egratē corrigit: q̄dā per
 miſericordia indulget. Hinc b̄tus Angu. ait.
 Duo iſta noīa cū dicim⁹: hō peccator: nō vti
 q̄s fruſtra dicunt. Quia p̄ctōr eſt corripe: ⁊ q̄
 hō eſt miſere. Nec oīno liberabis hoīem: niſi
 p̄ſecut⁹ fueris p̄ctōrē. Idē. Ita nulli hominī
 claudēda eſt miſericordia: ſicut nulli p̄ctōrī im
 punitas relaxāda. **C** Uex q̄cūq̄s diſcretionē
 dicā in correptionib⁹ habēdā: nō in ipſaz cor
 reptionēz iudicio deſendā. Nec circa h̄ q̄ p̄miſſi
 modicū valet ⁊ facit. q̄d n̄ diſcretiſſimus de
 abbate. ac ei⁹ diſcreta correptione ſcripſit in

quis. Semp superaltet misericordia iudicio:
 ut idē ipse psequat. Oderit vitia diligit ffeos.
 In ipsa autē correctiōe prudēter agat. ⁊ neqđ
 nimis. ne dñ nimis cupit eradere eruginem.
 frangat vas. In qđ nō dicim⁹: ut mittat nu
 triri vitia. s3 prudenter: ⁊ cū charitate ampu
 tet. ut cuiq3 viderit expedire. Idem neq3 dissi
 miles pctā delinquētū. s3 mox ut ceperint ori
 ri. radicit⁹ ea. ut sualet. amputet. **M**emor pe
 riculi hely sacerdotis de sylo. **C**oncedendū
 sane est. ne qñ aliqd districtius agit. vltio sit
 nō ex motu furoris. s3 castigatio pcedēs ex ze
 lo charitatis. sicut dicit Brego. Necesse est ut
 qđā dāntis. qđā vō fberib⁹ corrigant. ⁊ cum
 paulo districti⁹ agit. ex charitate agendū est.
 ⁊ nō ex furore. q3 ipsi h pstatut q corrigi. ne
 gehēne ignib⁹ tradat. Propter h autē itelligo
 charitatē ⁊ misericordiā eē debere nō nimis re
 missa3. s3 prudētē pot⁹ ⁊ discretā. Mā vni⁹ sa
 tua liberatio. posset eē multoz peditio. Unde
 bñs Ambro. Est iniusta misericordia. Veni
 q3 in lege scriptū est de quodā. nō misereberis
 illius. Et infra vsq3 ibi. Nōne innocentē tra
 dit exitio: q3 liberat multoz exitia cogitantē?
 Et infra. Facilitas enī venie incentiu⁹ tri
 buit delinquēdi. Item decretuz dicit. Ferro
 necesse est ut abscondant vulnera: que fomen

toruz nō sentiunt medicinā. Qui enim parciūt
 indiscrete vni flagitioso: multoz interitus:
 ⁊ contaminationis est occasio. Unde Hiero
 nym⁹. Que est ista misericordia: que ista bo
 nitas: vni parcere: omnes in discrimen in
 ducere. Polluitur enim ex vno peccatore po
 pulus: naz sicut ex vna oīe moribda tor⁹ grex
 inficitur: sic enī vno fornicante: vel aliud sce
 lus quodcūq3 cōmittente plebs vniuersa pol
 luitur. **C**irca abbas quādoq3 dimittit cor
 rigere delinquentes q3 pigrine deditus negl
 git vigilare. Et quia vitiosus sit se reprehen
 sibiliter viuere. Et quia minus vitiosis hu
 manus: eos cū potuit omisit punire. Et quia
 terrenis nimis attentus: scandala timuit in
 currere. Et q3 nimis tacitus: malis que per
 misit iualescere bñ nequit occurrere. **C**ir
 ca primuz notandū q3 pigrine somnus est in
 prelato damnabilis ⁊ damnosus. Naz co tor
 miente venit tentationū in monasterio fratru
 bus non desunt: demones portas apertunt.
Maluz semen in mentib⁹ ponūt. Materiaz
 clausure materialis: vel spūalis dirimūt. Et
 monachi pestilēntiales morbos incurrūt. Az
 nō desunt venit tentationuz. Est enim abbas
 sollicite vigiland⁹: ⁊ inualescente pcella oīa
 dum ⁊ dñō illud **M**art⁹. dicēdū. Dñe salus

nos. plinus. Ne forte si inualuerit in eo negli-
gentie torpor: sit sicut ille sopit^r gubernator cui
d^r in puer. Eris quasi dormiens in medio ma-
ris: et quasi sopit^r gubernator amisso clauo.
Necesse. n. est pplz corrumpere: ubi pstat gubna-
torē dormiēdo nō ēē. In puer. ubi non est gu-
bernator: pplā corrumpit. Jō flat^r sōno dedit^r re-
prehēdit. et illud marci a dño d^r. Simon dor-
mis? Demones et portas aperiūt: cū ianito-
rē. i. abbatē: p negligētiā sciūt dormire. Cum
dñs vigilas indicit. Ipse. n. in marco dicit.
Dedit patrē suis suis cuiusq; opis: et ianito-
rē pcepit ut vigilet. Si ēt demones abbatē dor-
mire sentiāt: malū semē in mētib^r monachoz
dormiētū semināt ut legist in **Mar.** Pū dor-
mirēt hoies inimic^r seminavit zizanīā in me-
dio tritici: et abijt. Abbatia ēt destruit clau-
sure spūalis: nōnūq; ēt rūpīt et materialis: ut
legist in puer. Per agrū pigri hois transtūt et
p vineā viri stulti et ecce totū replenerāt viti-
ce operuerūt supficiē eius spine et maceria la-
pidū destructa erat. Preles parati sunt mor-
bi pestilētiales corrūpētes humores spūales.
Et iō dicit qdā sapiens. Tū h3 flat^r negocij.
quātū medicus in pestilētia. Et in Apoc. pre-
lato d^r. Esto vigilās et pfirmā cetera que mo-
ruera erāt. **¶** Secdo platus qñq; reprehēdere

omittit. qz nō irreprensibilr viuit. sicut bñs
Bern. dicit. Nemo fidelr reprehēdit. in quo
se esse irreprensibile. nō pfidit. Timet. n. pec-
cantes reprehēdere. ne illud euangelicū sibi di-
cant in facie. Hypocrita eūce primū festucas
de oculo tuo. Neq; n. pōt esse sanū vbiū. et irre-
prehensibile. nisi sit grauitas in corpe et inte-
gritas in mente: bonū exēplū in ope. Ad hoc
entz **Thimothe** instruit cū sibi per aplm scri-
bentē d^r. In oibus teipm pbe exēplū bonoz
opez. in doctrina. in integritate in grauitate
in vbo sano et irreprensibili. Idcirco vt abba-
tis sit sana pducatio necessaria est in eo iterior
purgatio. et tūc temū pōt esse sana alioz corre-
ctio. De his bñis **Greg. ait.** Reuocent intus
itaq; ad psciam: ut pri^r ppta corrigant: et tūc
aliena reprehēdant. Et idē sup illo vbo Iesus
inclinās se digito scribebat in terra. dicit. Et
cuiuslibet primoz errata pspicimus: nō hec
antea reprehēdēdo iudicem^r. qz ad psciaz no-
strā hūiliter reuersi: digito eā discretionis so-
lertē exculpem^r. Et qd i ea pditioni placeat
sine displiceat examiatōe dirimam^r. **¶** Ter-
tio prelat^r nimis vitiosis human^r falsam sibi
curialitatē assumit: et vt eis non displiceat de-
linquentiū culpas ferire omittit. Jse non est
delinquentis fidelis amicus: sed crudelissim^r

inimicus. Nec d3 iudicare malivolus: quis
 corrigit: imo d3 reputari aduersarius: qz vul
 nus nō scādo putrescere derelinquit. Unde
 beatus Aug. dicit. Nō vos iudicetis malivo
 los: qm̄ crimen alteri⁹ iudicatis. **M**agis q̄
 pe nocētes nō estis iudicādo crimen: q̄ si fra
 tres vestros: quos iudicando corrigere pote
 stis: tacēdo perire permittis. Si enim frater
 tuus vuln⁹ h3 in corpore: qd vult occultare
 dum timeret scari: nōne a te crudeliter syleret
 ur: et misericorditer indicaret. Quāto ergo
 d3 potius manifestare ne deteri⁹ putrescat in
 corpore. **I**tē Aug. **M**elius est cuz seuerita
 te diligere. q̄ cum lenitate decipere. et. **A**q̄
 ibi. Et qui freneticū ligat. Et qui letargicus
 excitat ambobus molestus existit. et in ambos
 amat. **P**relatus vero q nō h3 verā charitatez.
 et p̄cedit ad subditū falsam humanitatem. si
 qm̄q̄ ipsum arguit tepide reprehēdit. sicut in
 li. Regū legif⁹ de hely. **Q**ui dicebat filiis suis.
 Quare fecistis res huiusmodi quas ego au
 dio: Et qd ei accidit et filiis terribile est sub
 ditū: et horribile ipsorū plātū. **Q**uarto q
 terrena diligit subditos nō corrigit scandalū
 timens incurrere vel possessiones amittere ca
 put tremulū cū caym noscēt h̄e. i. in mēte tre
 pidare ppter possessiones ne ab eis abijciat

vel etiā ne corporaliter affligatur. Et ideo cū
 caym predictus duz trepidat in suo corde tre
 mulo semp clamat illud **D**ēi. Ecce eijcis me
 hodie a facie ire et a facie tua: abscondar. et ero
 pfugus: et vagus in terra. Omnis q̄ inuenerit
 me occidet me. **I**psē hō fratricida pessim⁹: q
 deberet eē fratris custos fidelissim⁹: de pecca
 tis fratris interrogat⁹. Rūdendo illud **D**ēi.
 videre vult excusatus. Nunqd custos fratris
 mei suz ego? **I**pse dimittit corrigere: qz scāda
 lū timet incurrere. **Q**ui nō deberet plus dili
 gere pximū q̄ deū: nec magis timere scādālū
 q̄ mortis eterne periculū. Talis plātatio for
 dinati amoris et vilissimi tioris a diabolo plā
 tatur in corde. et iō nō erigit: s3 eradicari me
 retur. sicut in math. dī. Scis qz pharisei au
 dito h̄ hō scādālizati sunt. Rūdit et dixit eis.
Dis plātatio. quā nō plātavit p̄ me⁹ celestis
 eradicabit. **S**inite illos: ceci sunt: et duces ce
 cor. **Q**uinto dimittit plāt⁹ corrigere: quia
 pmisit mala inualescere: qbus neq̄ occurre
 re. **D**eberant abbas obuiare initijs nec radī
 cem pmittere crescere vitijs. sicut bñs **B**ñ.
 ait. **M**ox vt ceperint oriri vitia: ea vt pualet
 radice⁹ amputet. **S**unt enī vitia in ipso suo
 ori dū sunt nouella vt nō figant radices nō
 nutrita: sed totis viribus extirpāda. **S**icut

primi mori sunt in principio tenendi et ad christum
viriliter allidendi. Unde dicit psalmista. **B**onus qui tene-
bit et allidet paruulos suos ad petram. Unde nota:
quod non posset plene bonorum populus liberari: nisi con-
tingeret iniquorum paruulos: et primogenitos pri-
mitus occidi. id est eorum vitia in eius exordio extir-
pari. Nam sicut legitur in Exodo. israeliticus populus
est in morte primogenitorum a pharaonis tyrana-
ride liberatus. **P**has est et ab hoste doceri. et
ideo sicut pharaon precepit occidi paruulos he-
breorum: ita nos a nobis subditis debemus euel-
lere initia vitiis. Serpens. n. ille callidus et
antiquus: sua lubricitate intrat de facili totus:
et ideo capite est cauendus. sicut dicit beatus
Hieronymus. Lubricus est antiquus serpens: et nisi ca-
pite teneatur: statim totus illabitur. Et ideo dicit poe-
ta. Principijs obsta: sero medicina parat. Cum
mala plangas coualuerunt moras. Extinguen-
dus est. n. modicus in scintilla ne magna vir-
tutis incendat flamma. sicut dicit beatus Iacobus.
Hodie ignis magna flumina incendit. Et Ec-
clesiasticus. A scintilla una augetur ignis. **D**e
etiam multum attendere platus: ne non redarguen-
do et sic quodammodo presentiendo sit alienis vi-
tiis occupatus: siue maculatus. Unde dicit beatus
Augustinus. duobus modis non te maculet malus: si con-
sentias: et si redarguas, et post pauca. Neq[ue]

go presentientes sitis malis: ut approbetis: neq[ue]
negligentes: ut non arguatis. **U**erum in corre-
ctionibus faciedis et penis infligedis: deus abbas
delinquentes ducere per gradus: quos in capi-
tulis de excoriatione culpaz: et qualis debeat
esse modus excoriationis: et quoniam sequentibus
capitulis beatus enumerat Benedictus. **N**isi sit
materia furiosa: et infirmitas adeo periculosa:
quod sine maximo danno non possit differri: ut opor-
teat ipso die mederi. Et hoc habet locum in illis co-
tagiosis vitiis: ubi non est opus somnolentis: sed in-
stans est euacuationibus: vel repetitis absci-
sionibus. **T**unc. n. pro oculis habito solo deo ab-
bas de vi processu sibi arbitrio. sicut dicit bea-
tus Benedictus. Secundum modum culpe excoriatio-
nis vel discipline: deus extendi mensura. **H**uius
culpaz modus in abbatis pendeat arbitrio.

Sequitur de ultima particula prime par-
tis. scilicet de nimia temporalium sollicitudine: et
spiritualium omissione. **C**irca hec considerari po-
test quod abbas nimis sollicitus de temporalibus: et
nihil vel parum de spiritualibus: merito videtur esse
gibbosus: quod dum celum respicere nequit: terrena
sola respicit: spiritualia non attendit. Unde beatus
Gregorius dicit. Gibbosus est qui de terrene solli-
citudinis pondus deprimat: ne alia vniuersum respi-
ciat, sed solum his que in infimis calcant inie-

dat. Et post pauca qz cogitationis stand erige
re nō valet: quem terrene sollicitudinis vsus
currū tenet. Nos dō cūz deus sit pars heredi
tatis nre: de deo pncipalr debem⁹ curare. Cū
bñs Ambro. Cui poitio de⁹ est nihil d3 cura
re nisi deuz. Et post pauca. Quod. n. ad alia
officia cōfert h religionis cultui atqz huic of
ficio nro. decerpit. Et bñs Hiero. Nihil mi
nus securius est q3 pp nūmz deum pēnere.
Debet aut sollicitudo esse abbatis non tñ
vt bene p̄stet: sed vt bene prosit. Unde aposto
lus ad Rom. Qui p̄stet in sollicitudine. Idē.
In sollicitudine nō pigri. Illā tamen sollici
tudine debet excutere: quā de fallacia huius
seculi p̄stat esse. Quod si fuerit in abbate ver
bum dei suffocat in mente eius: sibi parās af
flictionis multiplicē lucrum: et tam ei q3 sub
ditis modicū vel penitus nullū fructuz: vt dī
cit saluator in Math. Qui autē seminat in
spiritu. Hoc est qui verbuz dei audit: et solli
citus huius seculi et fallacia diuitiaz suffo
cant verbū sine fructu efficiat. Itēz in Luca.
Qd aut in spinis cecidit hi sunt q audierūt:
sed a sollicitudinib⁹: et diuitiis et voluptatib⁹
vite cūtes suffocant. et nō referūt fructū. Sol
licitudo. n. plau est vt nō sit mere: et pncipa
luer temporalis. Et si tēporalia ei concedan

tur ad vsuz sic eis vitat: vt nō p̄sideret dānum
transitoriu: sed eternū. Itēz enīz temporalib⁹:
et mūdānis d3 vitat: s3 sollicitudine nimia p̄bi
des abuti. Cū apls ad Cor. Qui vitant hoc
mūdo: tāqz nō vitant. P̄terit enim figura
huius seculi: volo autē vos sine sollicitudine
esse. Ideoz abbas d3 suā affectionē a sollici
tudine mūdānoz excutere: et oīoni deuote in
tendere. Ad qd apls eū intēdens p̄parare ad
Philip. ait. Nihil solliciti sitis: s3 in oī oīo
ne: et obsecratōe: cū ḡfay actiōe: petitiones
v̄re innotescāt apud deū. **N**imiam. n. sollici
tudo mūdānoz est valde dānosa: qñ est in mē
tibus plator. Ipsa. n. platur affligit: gescere
nō p̄mittit. Et q̄qd cogitat torum perit: et qd
magis timuerat h incurrat. De pmo dicit in
Ecclesiastico. Peccatori autē dedit afflictionē et
carā sup̄flūā: vt addat et iradat et p̄greget ei: q
placuit deo. Sed h vanitas et cassa sollicitu
do mentis. De secūdo in Iere. P̄re sollici
tudine gescere nō potuit. De tertio in puer.
Expectatio sollicitiorum peribit. De quarto
in Ierem. Gladius quem formidabatis ap
prehendet vos: et fames pro qua solliciti estis
adheret vobis. Ideoz a nobis debemus
nimias sollicitudines temporalū excutere:
et in deum proficere. sicut dicit beatus Pet.

Omne sollicitudine vestra perficientes in eis:
 quoniam ei est cura de vobis. **I**n quantum. n. pos-
 sumus temporalia per vicarios dispensare: et in
 his que dei sunt: per nos ipsos per viribus inten-
 damus. Illa. n. agenda sunt per vicarios: ista
 autem per nos ipsos. Et ne consumamur stulto la-
 bore vitamur si videri possumus: ideo consilios
 quod Moyse in Exo. dedit: quoniam sibi dixit. Non
 bona res facis: stulto labore consumeris: et tu et
 iste populus qui tecum est. Ultra vires tuas est
 negotium: solus illud non poteris sustinere. Sed
 audi verba mea atque consilia: et erit dominus tecum.
 Esto tu populo in his que ad deum pertinent: ut
 referas que dicunt ad eum. Offendasque populo
 certimonias et ritum colendi: et via per quam ingre-
 di debeat: et opus quod facere. Proinde autem de
 omni plebe viros potentes timores deum: in quibus
 sit veritas: et qui detestentur auaritiam. Et constitu-
 te ex eis tribunos et centuriones et quinquagenarios
 et decanos: qui iudicent populum omni tempore.
 Et post pauca. leuiusque tibi sit par-
 titio in alios onere.

Cap. ij. in quo prelati negligentiam prouidendi conuentui necessaria detestatur.

Ater ceteras namque sollicitudines que ab-
 bati debent incubere: deesse non minima fra-
 tribus suis in necessaria prouidere. Nam cum
 ipsi

ipsi domino seruientes sint pondus et estus portantes:
 et ut boues assidue triturantes: durus est eos
 fame affligi: et ut necessaria non habeant ora clau-
 di. Et quod imponent regule onera: et adhibent
 disciplinam flagella: non debet esse deterioris
 conditionis quam serui asini vel iumenta. De quibus
 dicit in Ecclesiastico. Libaria et virga et onus
 asino. Pans et disciplina et opus suo. Est. n.
 quodam magni homicidium: subtrahere talia la-
 boranti panem necessariam: sicut dicit in Ecclesiastico.
 Qui aufert in sudore panem: quasi qui occidit
 proximum suum. Cum igitur beatus Benedictus.
 Ad tantam perfectionem regulam deduxerit: quod in
 his propriis monachus habere possit. Et ad tantam
 paupertatem deduxerit eum: quod non ipsis sibi habere
 graphium nec voluntatem in sua potestate: nec
 corpus proprium longe ab amore paterno: a quo
 monachus omnia sperare debet: vniuersa per deo di-
 mittenti necessaria non ministrare. Ipsas autem
 paupertatem. et regule perfectiones idem pater
 sanctus ostendit dicens. Precipue hoc vitium
 peculiare radicatum est amputandum de mona-
 chio: ne quis presumat aliquid dare aut accipere
 sine iussione abbatis: nec aliquid habere proprium:
 nullas rem oino neque codice neque tabulam:
 neque graphium: sed nihil omnino. Quippe quibus nec corpora sua nec vo-

luntatem licet habere in p[ro]p[ri]a potestate. Quis
vero necessaria: a patre monasterij sperare.
¶ Debet aut[em] subditis necessaria ministrare
abundanter: hyilariter: equaliter: et prudenter.
¶ Circa primū vero notandū q[uo]d in claustra-
libus p[ro]pter cōtinuū laborē: quē sustinent in
seruitio xp̄i: multum abundat passio iesu xp̄i
cuius et mēbra sunt ipsi. Et ideo sc̄ipue circa
tales debēt abundare p[re]lati cōsolationibus.
Et ut ipsi possint ad superna liberius eleua-
ri: d[omi]n[us] spes p[ro]p[ri]ū subsidia roborari. Sicq[ue]
potest q[uo]d dicit ap[osto]lus ad Corin. assumi. Sicut
abundant passionēs xp̄i: in vobis: sic abūdet
in vobis consolatio vestra. Et post pauca. ut
spes vestra firma sit in vobis: scientes q[uo]d sicut
focū passionū estis: ita et consolationū eritis.
Debet enim ad subditos habere largas ma-
nus: ut iuxta Greg. necessitatē patiētiū oc-
currat: alienā inopiam: suā credat: q[uo]d si h[ic] nō
h[ab]et: vacuū episcopi nomē tenet. Abūdas nā-
q[ue] et habēs abbas etiā modica d[omi]n[us] dare affluē-
ter liberaliter et libēter. Super h[ic]s quē ama-
bat Tobias filiū informabat dicens. Si mul-
tum fuerit tibi abundanter tribue: si exiguum
fuerit: etiā exiguum libēter impartiri stude.
Procurātes enim in domo d[omi]ni ciborū largi-
tatem: benedictionē p[er]merent a deo: et bono-

rum multiplicationē: sicut legit in Malach.
Sit cibis in domo mea et p[ro]bat me sup[er] h[ic] di-
cit d[omi]n[us]. Si nō ap[er]io vobis catharactas celli.
et effundero vobis benedictionē vsq[ue] ad abun-
dantiā. ¶ Item debz ministrare fratribus
hyilariter. De h[ic] dicit beatus Bene. de celle-
rario. Fratribus constitutam annonam. sine
aliquo typo vel mora offerat ut nō scandalizē-
tur. Idem cui substātia non est que tribua-
tur: sermo responsionis porrigatur bonus:
quia scriptum est. Sermo bonus super da-
tum optimum. Nec solum hyilaritatem vo-
luit habere in dando: sed etiam humilitatem
in petenti irrationabiliter denegando. Cum
enim dixisset. Fratres non contristet. Sub-
iungit. Siquis frater ab eo aliqua irrationa-
biliter petierit: cum humilitate male petentis
denegat. Nec solus debet dare liberaliter sed
hyilariter. Unde apo. ad Corinth. Hyilarem
enim datorē diligit deus. Et Ecclesiasticus.
In omni dato hyilarem fac vultum tuum.
Debet etiam dare celeriter. Unde in Pro-
uerb. Ne dicas amico tuo vade et reuerteret[ur]:
et cras dabo tibi: cum statim possis dare.
¶ Debet etiam ministrare equaliter: ut sit
in eis omnis cōmunio: et nulla personarum
acceptio. Nec enim debet esse: ut illi qui sunt

extra habeat abundanter: et illi qui sunt intus: egeant inhumaniter. Nam quod equalis sit condicio: hoc lex qua David in libro Regum statuit dicens. *Equalis, n. erit portio descendenti: et remanenti ad sarcinas: et filii diuidetur.* Et factum est hoc a die illa: et princeps constitutus et profectus et quasi lex in israel. Illi. n. qui exierunt administratione: seu freno agenda: ad quietem et necessaria irrefectis procuranda descendunt: de gere prelatum: ad prelium actiue. Illi autem qui remanserunt in clauistro: sunt quasi custodes sarcinarum: in dulci marie ocio. Illi et illis prouideat superior: non ut in ebrietas sit: et alii esuriant. Nam tales apostoli ad Cor. condemnant. *Dia. n. debet esse condicio: si sunt dispensatores beati.* sicut in illa congregatione: in qua fuerunt rectores apostoli. sicut legitur in actibus. *Apo. Multitudinis credentium erat cor unum et anima una: nec quicquid eorum quod possidebant aliquid suum esse dicebat: sed erat illis omnia communia.* Et post pauca. *Act. n. quicquid egenus erat: inter illos.* Sed hec propter uoluntatem non est hodie in omnibus monasteriis dantibus occasionem malis administratoribus prelati. Unde cum appellatus fuisset quidam frater respondit notabiliter. *Nos sumus quodammodo fides: sed sentelle non sumus sorores.* Audiri et dixisse quendam monachum de quadam re. *Hoc est mensura: et etiam quodammodo minister: et minister est minister: et etiam quodammodo minister: et etiam quodammodo minister.*

condicio queque. Sed replicatum est palam. Sic loquimur: sed non fruimur condiciis eque. Aides autem his singularitatibus dare occasionem: quod fauere multiplicamur procuratores. Nam cum in congregatione: cuius saluator fuit abbas: non nisi unus dispensator exierit: et ille unus et laicus fuerit. Nos e contrario multiplicamur dispensatores imo uerum dissipatores. Et quanto ponimus plures tanto multiplicamus latrones. Ipse. n. sibi preciosiora uoluit retinere et uix uiliora fratribus ministrare. Hoc autem faciendo regem sodomorum sequuntur: imitando quem in Genesi abraham dicit. *Dammi aiaas: cetera tolle tibi.* Porro licet deus sit quod omnia debet recipere equaliter: dico in id debet fieri prudenter sicut dicit pius magister noster. *Diuidebat singulis prout cui opus erat.* Absque non dicimus (quod absit) ut personarum sit acceptio sed infirmitatum consideratio. Ipse. n. abbas magis debet ad fratrum infirmitates: quam ad inuidiam pessimas uoluntates. respicere. Unde per idem dixit. *Ira et abbas consideret infirmitates indigentium: non malam uoluntatem inuidientium.* Esset prope ita indiscretum: omnia dare uult: sicut impius dare nulli. Liberalitas dispensatoris debet habere discretionem tantum rebus: quam personarum. Unde dicit beatus Gregorius. *In ipsa autem liberalitate modus est adhibendus rebus: et personarum.* Rerum: ut non omnia uni: sed secundum

gulis quedā prestent vt plurimis. Personaruz: vt primū iustis: deinde peccatoribus. Et beatus Ambrosius discretā liberalitatē cōmendans ait. Perfecta liberalitas fidei causa: loco: et tēpore cōmēdat. Item pulchra liberalitas est in ipso quoq; dato pauperis mēsuram tenere: vt abundes pluribus nec cōsequendū fauoris gratta vltra modū fluere: vsq; ibi sacerdotibus h cōuenit. Et infra sequitur. Impeccas misericordie frequētare quātū oporteat largiri pegrinis: nō supfluos s; competētes. Suadeo igit abbati nō esse in puidēdo cōuentui negligentē: s; diligētē. Nō avarū: sed largū hylarē ac benignū. cū discretionē: et equalitate debita diuidētē: vt iter suos dei nullus sit egens in necessariis. Amputet ēt in supfluis qd est nimis. Eligat fideles pcuratores nō nutriet p posse laicos. Fratres vitēt murmuraciones. Dispensatores murmurādi: non prebeant occasionem.

Cap. iij. in quo negligentiaz plati infirmis paupibus et hospitibus puidendi dānat.

Sane circa infirmos d; etiā esse maxima sollicitudo abbati: qd pōt colligi ex vbi beati Bene. Et h tam ex illis que incumbūt abbati meditare: q; ex illis que incūbunt immedie. De his entz que imedie incūbunt

cū beatus Benedictus dixisset. Infirmitatū cura aū oia et super oia adhibenda est: vt sicut reuera xpo: ita eis fuit: q; ipse dixit. Infirmitas fuit: et visitasti me. rē. vsq; ibi. In his copiosa merces acgritur: subiūgit. Ergo cura maxima sit abbati: neq; aliquā negligentiaz patiant. De his. n. que mediate ad euz pūne re pūit idem p; ait. Cura maximā habeat abbas ne a cellerariis aut fuitozibus negligant infirmi. q; ad ipz respicit. q; qd a discipulis delinquit. Et iter de cellerario dicit. Infirmitatū infantū: hospitū: pauperūq; cū oī sollicitudine curā gerat. Abbas qd multuz meret infirmis fratrib; puidēdo. et subsidio misericorditer visitando. Nam ex alijs operibus misericordie charitas eius ostendit: sed ex hoc pre ceteris confirmat. Unde in Ecclesiastico d; . Non te pigeat visitare infirmum. Ex his. n. dilectione firmaberis. Aplos etiā iter cetera de qbus platos monuit: de pppis etiā laborib; suscepiōez et pūisionē infirmorū iduxit ingens in acub;. Dia oīdi vobis: qm sic laborātes opz suscipe infirmos: ac meminis se vbi dñi iesu: qm ipse dixit. Beati est dare: q; accipere. Et quis alig visitationem infirmorū abhorreant: seipsos tamē ad hoc disponere debent: vt in his nō sibi placeant: et que

ad edificationem pertinet faciēdo intēdante
eisdē infirmos personalr visitādo. ⁊ infirmī
tatē patiēter portādo. An aplō ad Rom. *De-*
bemus autē firmiores ibecillitates infirmor su-
stinere: ⁊ nō nobis placere. Unusq; nostrū
primo suo placeat in bonū ad edificationē.
Abbas nāq; d; oīz infirmitates in se por-
tare: vt possit aīas lucrificare deo: ⁊ multos
ad salutē adducere. An aplō ad Corinth. ait.
Factus suz infirm⁹: vt infirmos lucrificerē.
Fact⁹ sum oīa oībus: vt oēs facerem saluos.
Nā ipse portādo opib⁹ misericordie infirmita-
tes corporalīū cōpassione: d; anxietatē infir-
morū in mētis intīmīs supportare: ⁊ cōpassio
nē ipsaz magis exēplis: q; vbiis ostēdere. Ut
recte possit cū aplō illō ad Cor. dicere. Quis
infirmat: ⁊ ego nō infirmor? Quis scādaliza-
tur: ⁊ ego nō vroz? Si. n. abbas d; oēs fra-
tres appellare: ⁊ oēs fratres amare. Nunq̄
eniz melius pōt ostēdi debuit fraternitatis q̄
tēpore tāte necessitatis. sicut legit in puerb.
Frater in angustīa comprobat. An si ipse est
bon⁹ pater d; suscipere vulnera filior: ⁊ in se
portare magnā partem dolorū. Et quos ip̄i
mittūt patiēdo clamores: d; in p̄rios recipere
dolores. vt sic ipse quodāmodo ppter filij
vulnera videat ligat⁹: vt ip̄sio pvideat sollici

tus ⁊ attentus. sicut de bono p̄e dicit Ecclesi-
sticus. *P̄o animab⁹ filior colligantur vulne-*
ra sua: ⁊ sup oēs voces turbabant viscera ei⁹.
Abbas autē abbas p̄is vacuū nomen por-
tans: ⁊ solam similitudinē nobilitatis offen-
dens: ⁊ veritatē ex cōpassione nullā reientis
ostendit se durū ad p̄rios filios: ac si nō es-
sent sui sicut structio affectus suos. Cui meri-
to adaptat qd in Job legit. Pēna structōis.
similis est pēnis herodij: ⁊ accipitris. quādo
derelinqt in terra oua sua. Et post pauca. Ob-
litiscit q̄ pes cōculcet ea: aut bestia agri con-
terat. durat cōtra filios suos quasi nō sint sui.
Quid facturus erit in iudicio: qm̄ filij cōque-
rent de duro patre: nōne merito a dño dāna-
buntur: ⁊ inferni cruciatib⁹ deputatus erit: iux-
ta dñt sniam. Quia q̄ misericordiam nō fecit
iudicium sine misericordia fiet ei.

Octo supius q̄ nō debeat esse negligē-
tia circa infirmos: subiicit hic rubri-
ca de negligētia nō adhibēda circa hospites ⁊
pauperes suscipiēdos. ⁊ de adhibēda diligē-
tia circa eos. *Abbas negligētiā abbas non-*
posset habere: si diligēter: vellet cōsiderare.
q̄ diligēter: hospitib⁹ ⁊ paupib⁹ pvideri p-
p̄iem nostrū p̄cipit: ⁊ quantū meritū. cūdem
puidendo, acgrit. Ip̄se. n. de hospitib⁹ susce-

ptione et de honoris eisdem exhibitione et pau-
perum recreatione capim per se cum diligentia
edidit. Et quod equaliter in eis suscipiatur ostendit.
Omnes supponentes hospites. itaque Christus
suscipiant. quod ipse dicitur. est. hospes fui. et sus-
cepistis me. Et omnibus congruus honor exhibea-
tur. maxime domesticis fidei. et peregrinis. Et
ita usque ibi. pauper et peregrinorum maxime sus-
ceptionum cura sollicite exhibeat. quod in ipsis
magis suscipit Christus. Nam diuitum terror ipse sibi
exigit honorem. Et quanta sit eis familiaritas
exhibenda. idem patet ostendit. Quia mensa abba-
tis eis concipienda dicitur. Mensa abbatis cum
hospitibus et peregrinis sit semper. Verum. n. nisi
in hospitum susceptione acquirat. quod viri hospita-
les deo. et angelis placidi et amabiles efficiun-
tur. Cum apostolus ad Hebr. Caritas fraternita-
tis maneat in vobis. et hospitalitatem nolite
oblitisci. Per hanc autem placuerunt quod angelis
hospitio receptis. ¶ Pauperibus et afflictis
soluendum est debitus flebilis compassionis. iuxta
illud sancti Job dicitur. Flebam quondam super
eum qui afflictus erat. et compatiebatur anima mea
pauperi. Maior enim compassio pauperibus debe-
tur. quod raro ex corde eis miseretur. Sicut enim
diuites multos inveniunt amicos. ita paupe-
res habent sibi et carne proximos inimicos. Cum in

puer. Etiam primo suo pauper odiosus erit.
Amici vero diuitum multi. Et idcirco misenti
pauperi benivolo promittit. et despicienti peccati con-
stitui cumulat. Cum ibidem sequitur. Qui despiciit
proximum suum. peccat. Qui autem misereatur pauperi-
bus erit. Abbas autem ut benedictionem mereatur.
ad misericordiam esse prius. et ad elemosinas
munificus. ut in puer. legit. Qui prius est
ad misericordiam benediceat. De panibus enim
suis dedit pauperi. Videt enim religioni ma-
gnam gratiam facere deus: quando multis fre-
quentant pauperibus: et quando prouidet plu-
ribus. Eos enim reliquit saluator discipulis
et eos imitantibus religiosis: dicens in Mar-
co. Pauperes semper habebitis vobiscum:
me autem non semper habebitis: et cum volue-
ritis potestis eis benefacere. Unde nota quod
munificus ad pauperes: est mercator sapiens:
pro re modica magnus thesaurus in celis re-
ponens: et vitam eternam acquirens. Unde
in Mattheo. Da pauperibus: et habebis the-
saurum in celo. Pauperes etiam cum sint pro-
ximiores: si nostri fuerint oratores familia-
riter diuitias loquentur ad aures. Cum in Ecce-
sia. Despectio pauperis ex ore usque ad aures ve-
niet. ¶ Prelatus vero quod hospitalitates non sectatur.
rapinas committere conuincitur: quia quicquid vel

tra necessaria retinuit: paupibus quorū eras
subtraxit. Et fm̄ hec nota cū gratiano dicēte
fm̄ Hieronymū. Aliena rapere puincit quē
ultra sibi necessaria retinere pbat. Et subiū-
git. Ac si se per opa pietatis instituat: ut etiā
pūtis vite subsidia et eterne vite premia a deo
percipiat. virtūq; n. pietati pmitit. Tū apls
ad Timothē. dicit. Exerce te ipm̄ ad pietates.
Nā corporalis exercitatio ad modicū utilis
est: pietas autē est utilis ad oia hīs pmissione
vite q̄ nūc ē: et future ab hac si q̄ alien⁹ fuerit
in sacerdotē ordinari nō poterit. Si enī vī-
dua in ecclesia recipi phibet: que paupes nō
recipit hospitio. que pedes sanctorū nō lauit.
que omne bonū op⁹ nō est executā. multo ma-
gis sunt phibēda sacerdotio. q̄ ab ope pieta-
tis pbant alieni. ¶ Attendam⁹ igit quantū
peccatū est rapinas de reb⁹ pauperū cōmitte-
re. eis victū subtrahere. viscera pietatis clau-
dere. necessitatē patientib⁹ nō succurrere. di-
cente canone. Qui negat misericordiā necessi-
tatez patientib⁹. ipm̄ xp̄s negat. et Ambrosi⁹.
Quisq; n. pascendo fuare hominē poteris.
si nō pauperis. fame occidisti. Et Hiero. Qui
clementiā nō h̄s: nec indutus est viscera mise-
ricordie et lachrymar. quīs spūalis sit. non
adimplet legē xp̄i. Ob h̄ suadeo tibi abbas.

ut bona ecclesie. que ut dictum est sunt paupe-
ruz. xp̄o in pauperibus impēdas. victum eis
nō subtrahas. te ipsū misericordem et hospita-
lem exhibeas. Officiales ad id voluntarios et
informatos assumes. Deus in hospitibus ho-
nores. In pauperib⁹ adores. In misericordie
opibus glorifices. teipm̄ pbe pietatis execu-
torem pauperū amatores elemosinarū largito-
rem. fidelē bonorū dispensatores. vt onere te
posito carnis celestēz gloriā ingrediaris. Et a
xp̄o quem suscepas. audire merearis. Quia sup
paucos fuisti fidelis. intra in gaudiū dñi tui.
¶ Cap. iiii. in quo indiscretā p tēporalibus
fratrū expositionem periculosam ostendit.

Quia aliaz particulā hui⁹ tertie partis.
que illā negligentia reprehendit abba-
tis. qua mōachos lenes minusq; pbatos. mō-
do indiscrete exponit. Notandū q̄ h̄ est pmo
cōtra cenobitarū statūz. Secūdo salutē cōtra
ruiū animarū. Tertio videt h̄ esse tribus p-
fessionis patribus de rogatū. ¶ Quod istō sit
cōtra cenobitarū statūz expresse pōt videri.
Inuit. n. beatus Bñdict⁹ q̄ nō separatione
q̄. xij. in monasteria esse debeat nec paucio-
res simul etiā dormiant. Et ppter ea ubi ma-
ior est numerus. decanos precipit per abbate
ordinari. Unde recte pōt cōsiderari. q̄ cum

decanus debeat esse supra. x. et ita est. xi. et si
positus supra decanum et ita est. xii. non dicitur esse
minor numerus in monasterio congregatus. Pre-
terea beatus Bene. iudicat sarabaitas. Nec ap-
pellat cenobitas illos quod bini aut terni sine pa-
store sunt aut certe singuli. non dicitur sed suis
ouilibus inclusi. unde satis potes perpendere. et con-
sidera. et antedicas. quidam distat iste status a san-
ctissimis cenobitis. ¶ Item tales dispergunt.
et lupis infernalibus exponunt. quorum est rape-
re et oues christi dispergere. Unde in Iosue. lupus ra-
pit. et dispergit oues. Non pro modico. vel mul-
to. aut aliquo temporalis lucro illi qui sunt lapi-
des sanctuarii maxime minus in monasterio
probati. pro mundi plateas deberent disponi. Istas
disponere et danabile exponem. Item. deplorat
in Trecentis. dicens. Dispositi sunt lapides sanctua-
rii in capite omnium platearum. Et nota quod respectu
spirituali sunt villa sicut quidam palce tempora-
lia vniuersa. Unde contemplatiuos pro palceis
istis dispergere recolligendis. non est boni pa-
storis. sed pessimi pharaonis sic legitur in Exo.
Dispersus est omnis populus super omnem terram egypti
ad colligendas paleas. Et hinc est dum extra con-
gregationem apostolorum fuit saluator resurgens non
apparuit. sed cum alijs congregatus. sanctissi-
mao palceas accepit manus et laus. Pre-

terea Jacob benedicturus filiis. non eos disper-
sit sed et congregauit dicens in Beati. Congrega-
mini ut annuncietis vobis que ventura sunt die-
bus nouissimis. Unde sequitur in fine capitu-
li. Hoc locutus est eis pater. Benedixitque singu-
los benedictionibus propriis. Spiritus sanctus in super
non elegit discipulos ad innuicem segregatos: sed
venit super eos pariter congregatos: sed
resedit. vnanimes inflamauit. Et qui in igne
appetit ignitos in charitate seruatoris fecit. ut
legitur in Actibus. Dum complerent dies pentheco-
stes. erant omnes discipuli pariter in eodem loco
vsque ibi. Apparuerunt illis dispartite lingue
utque ignis. sed utque supra singulos eorum. Et re-
pleti sunt omnes spiritu sancto. Vnicuique sine pastore lu-
pi est preda. Idcirco. ut est factum: oues congre-
gat bonus pastor ne solas inueniat dissipatos. si-
cut legitur in Ezechiel. visitabo oues meas: et libe-
rabo eas de omnibus locis in quibus disperse fuerant.
Et in Iosue. saluator. Alias oues habeo que non
sunt ex hominibus. vsque ibi. Et fiet vnum ouile et
vnus pastor. Dispersus namque exercitus facile
vincitur: quoniam societate mutua non iuuatur. Et ideo
dicitur in Ecclesiastico. Vbi solusque cum ceciderit non habet
subleuantem se. Unde Bernardus. cuidam monia-
li que sola cupiebat manere. Agnosco inquit
filia: agnosco: et vnaque tu agnoscas serpentem.

unum virtus fraudulentis tolli versipellis affus-
tiaz. Et si sola ouicula umbras penetras: pre-
da vis esse lupo. Sed audi me filia audi fidele
cōsiliuz. Nolite separe a grege: ne qm rapiat:
et nō sit qui eripiat. ¶ Quid sit et cōtra illa tria
que sunt in p̄fessione cōtenta attende supinos:
vbi agit de illis tribus: et inuenies qm disper-
sio stulta. poterit esse instabilitatis causa. Et
qui nō h̄z imperātes: nō pōt se dicere obediē-
tem. Et q in seculo habitās seculariter vinit:
mores veraciter nō puerit. Suaderes igitur
cessantib⁹ causis: et impedimētis magis diuer-
sas ecclesias paruas: vñā conuentuales fieri
vel vbi nō esset facile: partē clericis deservit⁹
tibus in illis: et partē monasterio retineri: q̄
vel minus doctos: et p̄batos monachos mun-
danis periculis exponi: vel vbi pauci sunt ad
h̄ idonei: de monasterio bonas p̄sonas expel-
lit. Et pro illis paleis colligendis: cōsilio: au-
xilio: et exemplo nudari.

Quia que vltimo dicunt solent esse vt te-
nactus memorie cōmendent horoz in
hac parte vltima speculi: ita p̄s et fratres: sa-
cre pagine insistere lectioni. Que qdē est oi-
bus salubris et necessaria: et nulli mōcto ne-
gligenda. ¶ Et notandū circa h̄: q̄ sicut cūz
oramus ip̄i cū deo loquimur sic dū sancta scri-
pturaz

pturā legim⁹ deus nobiscuz loquitur. Ideo
sicut bñs Bene. nos attētos esse monuit ad
deuotionē orōnis: ita nos occupatos et volūt
in studio lectionis. Non. n. p̄gruū esse videt⁹ to-
tū tps in psalmodia occupare: orādo: et cū deo
loquēdo: et nō tūq̄ iniredere lectioni volūtate
dñi: et eius bñplacituz audiēdo. Sicut. n. de⁹
in audiēdo nō est surdus orantē: sic nec in or-
cendo est mut⁹ legentē. Beatus autē Bene. ad
tria voluit monachū occupari: qz idēitas eēt
mater fastidij. Certis. n. horis laudib⁹ eū oc-
cupat regula diuinis: vt his deū laudādo et in
sp̄i: et veritate veraciter deū adorādo: diuinuz
adiutorū suscipiat. Alijs horis volēs eū labo-
ri manū insistere ad ociositatē excutiendā et
necessitatib⁹ corporis. puidēdū vt labores su-
os comedēdo verus monach⁹: et beatus fiat.
Nonnullis et horis mādāt lectioni vacare debe-
re: vt mētē reficiat: et q ignorabat que deo pla-
cent: vel displicent. vt n̄q̄ legēdo videat. Et
que deo sunt placita faciat: et peccata. que deo
displicēt. nō cōmittat. Negligētia eteniz orō-
nis. facit vt quasi deū ex cōcanti reputē. in
locutōe sibi nō cōcādo: sed et negligētia le-
ctionis ostēdit. vt quasi aures n̄i cordis ob-
tūrem⁹ de audiēdo vite mādatis. et ei bñplac-
itū nō curādo. Hec duo vō p̄dicta in p̄spectu

dñi sunt pñicta. Et q nō audierit: nō audiat:
 Et q lectioni intēns nō fuerit: oīo ei⁹ exera
 bilis habeat. sicut legit in puerb. Qui decli
 nat aurē suā ne audiat legē: oīo ei⁹ erit exera
 bilis. ¶ Et nō nota q lectio cecitātē mentis ex
 pellit. Intellectū ignorāti tribuit. Languorē
 mentalē sanādo deprimit. Famē spūalē remo
 uēdo reficit. ¶ Circa pñmū pñiderādū q ce
 cus nullā sciam hñs est quasi discretione car
 rens: que pber aie: vt auriga ducatū: quā etiā
 pater nř matrē appellat frutū. Rex. n. hono
 rabilis de⁹ nō cecitātē elegit in monacho: sed ha
 bentē discretiōis habitū: vel iudiciū diligīt.
 Et pñs. Honor regis iudiciū diligīt. Nec ē
 acceptabilis cecus regi regū: vtpote inutilis.
 S; q eius mādāta vidēdo intelligit est ei gra
 tus: et acceptabilis. Et in puer. Acceptus ē
 minister regi intelligēs: iracūdiā eius inuti
 lis sustinebit. Nā q obscurādū hñt intellectū
 in tenebris ambulāt: et cecitātē cordis patiun
 tur: et a via dei p ignorātiā alienant. Et hoc p
 vba apli dei: ad Ephe. colligunt. Hoc inquit
 igit dico: et testifico: in dño vt iā nō ambule
 tis: vt agētes ambulāt in vanitate sensus suis
 tenebris obscuratū hñtes intellectū: alienatū
 a via dei p ignorātiā que est in illis: ppter ce
 citātē cordis ip̄oz. Et qd malū ex cecitāte ista

pueniat imēdiātē sequit. Qui desperātes se
 metip̄os tradiderūt impudicitie: in opatio
 nez imunditie: oēs in auaritiā. Hāc qd cec
 itatē deus illuminat duz p lectiones smones
 suos declarat: et paruuloz sensus intellectū sp
 ritualē prestat sicut dicit psal. Declaratio ser
 monū tuoz illuminat et intellectū dat paru
 lis. Cecitātē autē spūalē hñtes et intellectuall
 bus oculis carētes dñs in marco respēdit di
 cens. Mondū. n. intelligitis: nec cognoscitis
 adhuc: cor vestrū cecitū habetis. oculos hñ
 tes nō videtis. et aures hñtes nō auditis. Et
 nota. q vbi nō est scia ibi sunt sordes pet̄oz et
 imunditia. sicut legit in 2. sec. Nō est scia dei
 in terra maledicta et mēdaciū et homicidiū et
 furtū et adulteriū imūdauerūt. et sanguis san
 guinē tetigit. ¶ Circa hñt nota q ingeniosus
 nō dz a lectione cessare imo dz talentū sibi cre
 ditū multiplicare. vt magis intellect⁹ pficiat.
 nec ingenio tardus. vt p legēdo et operam le
 ctioni dādo et scripturam sanctā et adamādo.
 quē nō h; intellectū. acgrat. Amoz. n. diuini
 vbi: virtutē acgrit intelligēdi. habēt. n. vñ
 mirificū de⁹ dat reliquū. Et sup illō marci.
 Qui h; dabit ei. et q nō h; et qd videt hñe. au
 feret ab eo. dicit Beda. Tota intentione vbo
 qd auditis remiscēdo et scrutiādo op̄a dāt.

Quia q amorē h3 verbi. dabit ēē sensus intel
ligēdi. qd amat. Et q verbi amorē nō hab3 au
diendi ēē si naturali ingenio. vell3 ap sibi cal
lere. videt exercitio nulla v3 sapiētie dulcedi
ne gaudebit. Et post pauca. nonnunq3 lector
ingeniosus negligēdo se priuat sapiētia. quā
tardus ingenio. sed studiosus. elaborando
degustat. ¶ Preterea lectio in qua fimo dñi
est mētales infirmitates sanat. et a morte spi
rituali liberat p3al. ¶ Hic ēē vbi dñi et sanauit
eos et eripuit eos de interitu eoz. Nulla. n. me
dicina carnalis infirmitatē sanat mentālē. s3
vbi dñi sanat inferiores hoīem. Vñ in lib.
Sapie. In memoria. n. fimo nū3 tuoz exami
nabant. et velociter sanabant. ne altera icidē
tes obliuionem nō possent tuo vñ adiutorio.
Etenim neq3 herba. neq3 malagma. sanauit
eos. s3 fimo tuus dñe q sanat oīa. ¶ Multa enī3
p3ilia salutis sunt in sacra scriptura. Et iō sa
lus d3 regri in eaz. et d3 in puerb. Vbi saluor
vbi multa p3ilia. Cōsequē3 igit ēē vide3. vt
vbi nō sunt p3ilia. ibi salus nulla. ¶ Itē. sa
mes spūalis est vbi dñi carētia. quā deus p3ra
petōrea imittit ex indignatione sua multa. de
hoc d3 in Amos. Ecce dies veniūt dicit dñs
et emittā famē in terra. nō famē panis. nec si
tim aqua. sed audiēdi vbi dñi. S3 q in messe

sacre scripture p3regat sapienter ab hac fame
liberat mīsericorditer. sicut legit in puer. Ad
affliget dñs fame aīaz iusti. Et ita vsq3 ibi qui
p3regat in messe. sili3 sapiēs est. ¶ Diuine nāq3
sacre famē istā excludere pñt. et regales deli
tias in se inēdentib3 impendūt. Aser. n. di
uine interpretat. de quo in Gen. legit. Aser pi
guis panis ei3. et p3bebit delicias regibus. In
hac. n. est cibus delitiosus vite. s. et intellect3.
¶ Iste panis sacre scripture. est sine labore pa
ratus. delectabil3 p3dit3 oēm suauitatem sapo
ris pūnē3. et interioris hoīs volūtatē de fūnē3.
¶ Nō est aut3 h3 delectatio terrestris. s3 cibus in
via celestis. De hoc in li. Sapie legit. Panē
de celo paratū p3stisti eis sine labore oēm de
lectamētū in se hñtē. et oīs saporis suauita
tē. Et post pauca. Et fūiens vniuscuiq3 vo
luntati ad qd qsq3 volebat pueriebāt. Nec mī
rum si est delectabilis sacre scripture panis.
scu lectio. Nā eius recta expositio est mentis
oculor3 apertio. ex qua sequit diuina cognitio.
Vñ in Luca. Factū est dū discumberet cū il
lis. accepit panē et bñdixit. Usq3 ibi. Apert
oculi eoz. et cognouerūt eū in fractis panis.
¶ Ad pmissa vō notare possum3 q ex defectu
et negligētia lectōis. sequit vilipēso graui3
peccatō3. Cōculcatio sacroz. Omissio mori

moruz. Et appetitatio minimor. ¶ Circa pri-
muz exptus sum q in qbusdā regionib⁹, et re-
ligiōib⁹ nōnulla peccata grauissima ppigno-
rantia sacre scripture. et canonū sunt reputa-
ta minima vel nulla. Inter que dūm symonie
flagitiū nō cognoscebat: monachos decipien-
do: bñficia pferēdo administrationē spūalez
fratrib⁹ cōmittēdo: nō vitabat publice: sed cō-
mittebat. Hoc autē scelus ita grauissimuz esse
noscit. q ppetrātes p sacros canones heretici
et iudicant. Ipsa symonia heresis appellat.
et inter excepta crimina numerat. In tantuz
q qlibet ad testificandū cōtra symoniacuz: et
etiā meretriz admittat. Lege decretū et decre-
taliū de symonia rubicā: et inuenies h pessi-
mū et detestabile vitū a deo et sanctis pib⁹
et a sūmis pōtificib⁹ grauit⁹ psecutuz penis.
et sentētijs. Qd qdem nō bñ intelligit qui sa-
cre scripture et sanctorū canonū lectionib⁹
nō intēdit. Cuius detestationē ille pōt pside-
rare. q lectiōi instādō diligēter vult attende-
re filiū dei pira illos emētes et vedētes: quasi
totā suā māsuetudinē deposuisse: et flagellū de
funiculis ad illos flagellādos fecisse eorū ca-
thedras euertēdo. eorū pecuniam effundēdo:
ipsos a templo pīs expellēdo ac eos latrones
publice appellādo. Quis dū h diligēter attē-

deret legēdo: in tā detestandū facinus incide-
re ausus esset? Pōsto autē exēplo de symōia
in sacra scriptura: singula vitia sub penis et
terrorib⁹ maximis a deo pphibita et sententijs
in eo platis acerrime iudicaf: q nō legit: vel
a p̄dicatore nō audit. plene nō p̄siderat nec at-
tēdit: et in ip̄sis ea vilipēdēs offendit. ¶ Pro-
uenit et p̄culcatio sacramētorū: ex omissione
lectionis ob defectū deuotionis. Quia sumē-
tes vel p̄ficientes virtutē eorū v̄ritatē nō agno-
scunt: et iō ad ea irreuerētē et nō purificatū ac-
cedūt. Nō. n. attendūt ad sacm altaris. q sit
in eo sacramētalr corpus vez: et v̄rus salua-
toris sanguis: et plenitudo diuinitatis cū v̄ri-
tate humanitatis. Qd si legerēt: et periculum
indigne sumētū: et p̄ficientiū attendēt: non
irreuerēter nec ipurificatū accederent. Sūt
enim illi qui bec nō p̄siderant nec attendūt:
sicut aialia discretionē carentia: qui nec in sa-
cra in sp̄ciāt dignitatē. nec in reb⁹ optimis
p̄ciositatez. Tales porcis et canibus cōparant
qbus p̄ciosā dari et sanctissima prohibent in
Bath. Nolite sanctū dare canibus: et mar-
garitas nolite spargere aī porcos. Cōsidere
igit ex sacra lectione dignitas sacramētorū: et
v̄ritas eorūdez. Et q digne sumens sacra al-
tario: efficit de corpore sancte m̄ris ecclesie

et peccatis non impediens. xpo mirabilis est
tur: et unum cum eo spiritus efficitur: et qui ad hoc acce-
dit indignus: et irreuerenter seipsum occidit et
delit. Quia sibi iudicium manducat: quia hoc per
ignorantiam non iudicat. Et quantum in ipso est
mores percurat saluatoris. Unum apostolus ad Cori.
Quicunque manducauerit panem hunc: et biberit
calicem domini indigne: iudicium sibi manducat: et
bibit non iudicium corporis domini. Ibi glo. Ambro.
Mortis christi penas dabit: et ac si christum occide-
rit: panis est. Quid. n. aliud est sacrum domini cor-
poris indigne: vel irreuerenter sumere: quam ipse
pedibus irreuerentie perculcare? Ideo saluator
conqueri potest de tribus: vel de inimicis mortali-
bus. secundum illud psalmiste. Concitauerunt me in-
imici mei tota die. Unum ecclesia sanctorum potest con-
querendo illud dicere domino: quod deus in libro. Ba-
cha. Concitauerunt sancta tua domine: etamina-
ta sunt. Hoc autem: ut praestitum est: non faceret. qui
dignitates sanctorum sacrorum attenderet: et eorum vili-
tatem ac periositatem sacris lectionibus didicisset.
Praeterea ex omissione lectionis ignorantia
talio accidit: quod quod minima magna: et maxima
minimi esse credit. Templum. n. domini sanctum quod sa-
mus nos: et christi sponsa que est fidelis anima pol-
luitur. et per ignorantiam scripturarum de ipsa im-
munditia non curat. Diabolus. n. qui est adul-

ter animam illuminatam per assiduitatem lectionis:
non de facili trahit ad sensus pollutionis. Ipe
autem ut trahat ad aerem inordinat: obfuar caligi-
nem ignorantie. sicut legitur in Job. Oculus
adulteri obfuar caligine dicens: non me vide-
bit oculus. hoc igitur maximum ab ignorante re-
putat minimum: quod ignorante anima que fuerat
christi sponsa: vili perstituit: et ipsa adulteri me-
retrix efficiatur. Nec est modicus error: quod pa-
rietes males multa curiositate depingunt: et
vilipensia spiritualibus curiose ornant. At magis
legat curiosus monachus in parietibus: quam in
codicibus. In quo si non pueret curiositate: te-
deret vtiua expensarum sumptuositate. Que. n.
essent pauperibus eroganda: et in charitatis operi-
bus expendenda: ponunt in parietibus: et in pau-
peribus omissa necessaria sancta et vili chari-
tate. Hoc respondit beatus Bernar. ingens.
O vanitas vanitatum: sed non tam vanior quam in-
sanior. Fulget ecclesia in parietibus: et in pau-
peribus eget. Suos lapides induit auro et suos
filios nudos deseruit. De sumptibus egenorum ter-
uit oculis diuitum: inueniunt curiosi quo de-
lectentur: et non inveniunt miseri unde sustentant.
Idem. In claustro coram legentibus offibus quid
facit illa ridiculosa monstruositas. misericor-
dia quae deformis formositas ac formosa de-

Speculi. D. Ber. Tertia pars

formitas. Quid imunde symie, qd feri leões,
qd maculose tigrides qd milites pugnautes
quid venatores tubicinates? Videas sub vno
capite multa corpora et rursus in vno corpo-
re multa capita. Tam multa deniq; itaq; mira
diuersarū formarū apparet ibi varietas vt ma-
gis libeat legere in marmoribus q̄ in codici-
bus. Totūq; dies occupare: singula ista mirā-
do: q̄ in lege dñi meditādo. Proh dolor si nō
pudet inephorū cur nō pigeat expensar. Idē.
Oratorū imense altitudines imoderate lon-
gitudines: supuacue latitudines sumptuose
depositiones curiose depictiones dñi in se orā-
tiū retorquent aspectū impediūt et affectum.
Alitende igit si illa nō vident consideratione
debita ex qbus anima xpi sponsa deo subira-
bit: vt ab infernali adulterio corrūpat. Et il-
la maxima negligunt que animā ad deo placē-
dum cōponunt: ac hospitū mentis ad dei ha-
bitationes ordinant et disponunt. Quā maxi-
ma est iactura et q̄ fatua et piculosa cura. Mi-
nima curiose cōponere: et multis sumptibus
adornare que solos oculos pascant corporis:
ex qbus sumptib' fatuis subtrahit vicius ege-
nis. Quāuis est illuminationis defectus et q̄
stulta ignorātia: quā q̄ delectat in superua-
cuis et vana pictura: et nulla delectatio appo-

Privilegiū. D. Urbāi scđi 155

astur in sacra scriptura. Suadeo. n. nō cura-
re de istis minimis et intentionē ponere in ppe-
tuis et magnis. Illa qdē admonet sacre scri-
pture lectio p nihilo ducenda et h omni amo-
ris studio amplectida. Quo circa lectionem
ama: studiū frequenta: in ipsi te occupa: va-
nitates deuita: in ipsa lectione te ipm debita
cōsideratione circūspice: saluatorem tuū tota
intentione cōtemplare. Et quem vides nunc
in enigmate per scripture speculū: videas fa-
cie ad faciem in eternum. Amen.

¶ Explicit Speculū. D. Bernardi abbatis
Casinensis de his ad que in pessione obligat
monachus exactissime recensum.

¶ Incipit privilegium. D. Urbani pape scđi
s corpore sancti Bñdicti: qualiter vere rege-
scat in mōasterio Casinēsi. et qualr ab eodez
bñdicto bñdictio fuerit libat. et qualr et con-
stituit q nullus alio cū eē dicat vl credat. Et
eiūsdē privilegij. p Clementē. itq. pfirmatio.

Quemē episcop' fuus fuorū dī.
Dilectis filiis abbat' et cōuentū
monasterij casinēsis ad romanā
ecclesiā nullo medio pertinētis.
Salutē et apostolicā bñdictionē.
Privilegiū felicitis recordationis Urbāi pa-
pe scđi pdecessoris nri qd monasterio vestro

Privilegium

cōcessum. nobis tu fili abba humilr pñtasti.
diligēter isperim⁹. Et qz illud icepat nimia
vetustate consumi: tenorē ipsius de verbo ad
verbum. pñentib⁹ fecim⁹ aīnorari: q talis est.
Q Rbanus episcop⁹ suus suor dei omni
b⁹ ecclie catholice filiis redēptis nri
sanguine pēioso redēptis. Salutē ⁊ aposto
licā bñdictionez. Scriptū est sine penitētia
sunt dona ⁊ vocatio dei. Illud ēo donū quod
deus omnipotēs beatissimo patri. Bñdicto:
⁊ per eum suo casinensi cōcessit cenobio nul
la potest ratione conuelli: nulla violentia p
mutari: quin ipse oīum monachorū pater
⁊ eius iam dictū casinense monasteriū capna
omniū ppetuo habeat: ⁊ merito. Nā ex eodez
loco de Bñdicti pectore monastici ordinis
venerāda religio: quasi de paradisi fonte ma
nauit: quē etiā idē venerabilis p⁹ virtutibus
⁊ sua corporali requie: memorabilē toto orbe
efficit. Cuius dum sacratissima limina more
pdecessorū nostrorū ipso die vigiliā eiūsdē pa
tris visitassemus: p̄suetudinario lateris dolo
re attracti ad extrema deuenim⁹. Quūqz salu
tis spes tā funditus nobis admi videref: ⁊ de
corporali eiūsdē p̄sio in eodē loco pñentia in
animo nro dubietas versaret: nocte qua eiūsdē
des p̄sio agebat solēnnitas. Idē scā Bñdicti

D. Urbani secundi

159

nte exiguatū visibilr apparēo dixit. Cur de
nra corporali pñtia dubitas? Quē dñs qd ēēt
interrogassemus: rñdit. Ego suz frater Bñdi
dictus hui⁹ Casinēsis cenobii custos ⁊ habi
tator in sempiternū: Quare aīn tu me hic du
bitasti gescere? Id ne ampli⁹ dubites: meūqz
hic sororis mee corpusculum gescere credas.
Hoc tibi signū erit. Quū primū nocturnale
officiū pulsati fuerit: vlti⁹ dolore isto nō labo
rabis: ⁊ his dictis disparuit. Adueniēte aīn
hora: iuxta qd scūs dñi dixerat: sanitati pñti
ne redditū cū ep̄is ⁊ cardinalib⁹ deo ⁊ sanctis
simo p̄fessorū Bñdicto grates pmaximas re
ferētes eiūsdē festiuitatē digna cū veneratiōe
p̄gimus: Ob quā rē rogam⁹ ⁊ obsecramus in
dño iesu: q p nra salute incarnari: ⁊ mori di
gnatus est: ⁊ ex auctoritate beati Petri aplo
rū pncipis: cui⁹ vice. Ro. ecclie p̄sidem⁹: ⁊
in brue spūs sci p̄cipim⁹: ne qd vlti⁹ falsaz
beati p̄sio Bñdicti trāslationē celebrare p̄su
mat. Cōradictorib⁹ hui⁹ nri aplici p̄stituti di
uinū iudiciū intētantes: ⁊ anathematis iudi
cio innodātes. Et qz ex dispēsatione sacri se
dis bri Petri aploz pncipis: cui⁹ deo auctore
licet indigni admiſtram⁹: totū dñici gregis
curā gerere pastoralī sollicitudine cōp̄llimur.
Casinēsi p̄gregationi diuino cultui p̄petuo

Privilegium

mācipate iāto nos plus debere cognoscimus.
quāto per p̄ez B̄ndictū nos pristine sanita-
ti redditi sumus. et illos ab omni seculari in-
gerudine puenit esse remotos: quaten⁹ fidelis
mens expedita impedimētis mūdialib⁹: inte-
rius et exteri⁹ insistant creatoris sui laudib⁹: et
nos scōz oionū suffragiis onere subleuemur.
Quo circa sequētes statuta p̄decessorū n̄oz
cōfirmamus in ppetuū scō Cāsinēsi cenobio
q̄cqd a tēporib⁹ iustis et iustiniānt imperatorū
vsq; ad hunc diē eidē loco p̄ totū orbē terraz
oblatū: cōcessū: venditū. vel cōmutatū est si-
ue que amodo et in futurū ip̄a iuste atq; cano-
nice poterit adipisci. Cōfirmantes insup oia
privilegia romanorū pontificū: p̄cepta impe-
ratorū: regū: marchionū: ducum: principū: et
oblationes quorūq; fidelinū. beato B̄ndictor
et per eum suo Cāsinēsi cenobio cōcessas. Si
qua in crastinū ecclesiastica secularis ve p̄so-
na n̄c p̄stitutionis paginā sciens cōtra eā te-
mere venire tētauerit: secundo et tertio cōmo-
nita: si nō satisfactione et p̄rua emendauerit:
potestas: honorisq; sui dignitate creati: reū-
q; se existere diuino iudicio de perpetrata ini-
quitate cognoscat. Et altissimo et sacratissimo
corpore et sanguine domini dei: et domini re-
demptoris nostri iesu xp̄isti aliena fiat: atq;

D. Urbani secundi

160

in extremo examine districte vltionis subiace-
at. Cunctis autem eandem iuste seruantibus
s̄i pax domini nostri iesu xp̄isti. quatenus et
hic fructus bone actionis percipiant: et apud
diuinum iudiciū eterne pacis premia inue-
niant. Dat. Capue Ital. Aprilis: per manus
Joānis cardinalis inditione. xiiij. Anno do-
mini. M. xcij. Pontificatus vero domini
Urbani secūdi Anno nono,   finito.

Registrum.

† a b c d e f g h i k l m n o p q
r s t v Omnes sunt quaterniones.

Genetis in Edibus
Petri litchiēstein
Anno. 1520.

